

MINISTERUL FONDURILOR EUROPENE

PRECIZARE: PRIMEAZĂ VERSIUNEA ÎN LIMBA ENGLEZĂ

ACORD DE PARTENERIAT PROPUS DE ROMÂNIA PENTRU PERIOADA DE PROGRAMARE 2014-2020

Primul proiect

Octombrie 2013

1. DEMERSURI PENTRU A ASIGURA CONVERGENȚA CU STRATEGIA EUROPEANĂ PENTRU O CREȘTERE INTELIGENTĂ, DURABILĂ ȘI FAVORABILĂ INCLUZIUNII, PRECUM ȘI CU SCOPUL SPECIFIC AL FIECĂRUI FOND, ÎN CONFORMITATE CU OBIECTIVELE TRATATULUI, INCLUSIV ÎN CEEA CE PRIVEȘTE COEZIUNEA ECONOMICĂ, SOCIALĂ ȘI TERITORIALĂ (ARTICOLUL 14, ALINEATUL (1), LITERA (A) DIN REGULAMENTUL PRIVIND DISPOZIȚIILE COMUNE)	6
1.1 ANALIZA DECALAJELOR, A NEVOILOR DE DEZVOLTARE ȘI A POTENȚIALULUI DE CREȘTERE	11
1.1.1 ANALIZA DISPARITĂȚILOR ȘI IDENTIFICAREA PRINCIPALELOR NEVOI DE DEZVOLTARE	11
1.1.2 IDENTIFICAREA NECESITĂȚII DE A TRANSFERA FONDURI ÎNTRE CATEGORIILE DE REGIUNI	100
1.2 SINTEZĂ A EVALUĂRIILOR EX ANTE ALE PROGRAMELOR SAU CELE MAI IMPORTANTE CONCLUZII ALE EVALUĂRIILOR EX ANTE ALE ACORDULUI DE PARTENERIAT	101
1.3 OBIECTIVE TEMATICE SELECTATE, IAR LA FIECARE DINTRE ACESTEA UN REZUMAT AL PRINCIPALELOR REZULTATE PRECONIZATE PENTRU FIECARE DINTRE FONDURILE EUROPENE STRUCTURALE ȘI DE INVESTIȚII	101
1.4 REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A CONTRIBUȚIEI UNIUNII ÎN FUNCȚIE DE OBIECTIVELE TEMATICE LA NIVEL NAȚIONAL PENTRU FIECARE DINTRE FONDURILE ISE, PRECUM ȘI SUMA TOTALĂ ORIENTATIVĂ A CONTRIBUȚIEI PRECONIZATE PENTRU OBIECTIVELE PRIVIND SCHIMBĂRILE CLIMATICE	132
1.5 APLICAREA PRINCIPIILOR ORIZONTALE ȘI A OBIECTIVELOR POLITICE PENTRU IMPLEMENTAREA FONDURILOR ISE	132
1.5.1 ACORDURI ÎN VEDEREA ÎNDEPLINIRII PRINCIPIULUI PARTENERIAL	132
1.5.2 PROMOVAREA EGALITĂȚII ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI, A NON-DISCRIMINĂRII ȘI A ACCESIBILITĂȚII (CU REFERIRE LA ARTICOLUL 7 DIN RDC)	134
1.5.3 DEZVOLTAREA DURABILĂ (CU TRIMITERE LA ARTICOLUL 8 DIN CPR)	136
1.5.4 OBIECTIVE DE POLITICĂ ORIZONTALĂ	137
2. DEMERSURI PENTRU A ASIGURA IMPLEMENTAREA EFICIENTĂ – ARTICOLUL 14, ALINEATUL (1), LITERA (B) DIN REGULAMENTUL PRIVIND DISPOZIȚIILE COMUNE	138
2.1 DEMERSURI PENTRU COORDONAREA INSTRUMENTELOR DE FINANȚARE UE ȘI NAȚIONALE	138
2.2 VERIFICAREA EX ANTE A CONFORMITĂȚII CU REGULILE PRIVIND ADIȚIONALITATEA	146
2.3. REZUMATUL EVALUĂRII ÎNDEPLINIRII CONDIȚIONALITĂȚILOR EX ANTE APLICABILE ..	147
2.4. METODOLOGIA ȘI MECANISMELE DE ASIGURARE A CONSECVENȚEI ÎN FUNCȚIONAREA CADRULUI DE PERFORMANȚĂ, ÎN CONFORMITATE CU ARTICOLUL 19 DIN RDC	148
2.5 MĂSURI DE CONSOLIDARE A CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE	150
2.6 ACȚIUNI PLANIFICATE DE REDUCERE A SARCINII ADMINISTRATIVE PENTRU BENEFICIARI ÎN CADRUL PROGRAMELOR OPERAȚIONALE	155_Toc368427333
3. ABORDARE INTEGRATĂ A DEZVOLTĂRII TERITORIALE SUSȚINUTĂ DE FESI SAU UN REZUMAT AL ABORDĂRIILOR INTEGRATE PRIVIND DEZVOLTAREA TERITORIALĂ, BAZAT PE CONȚINUTUL PROGRAMELOR [ARTICOLUL 14 ALINEATUL (2) LITERA (A) RDC]	157
3.1 SISTEME DE ASIGURARE A UNEI ABORDĂRI INTEGRATE PENTRU DEZVOLTAREA TERITORIALĂ A ANUMITOR ZONE SUBREGIONALE SPECIFICE	158
3.1.1 DEZVOLTARE LOCALĂ ASIGURATĂ DE COMUNITATE / DEZVOLTAREA LOCALĂ DE TIP LEADER	160
3.1.2 INVESTIȚII TERITORIALE INTEGRATE	164
3.1.3 DEZVOLTAREA URBANĂ DURABILĂ	167
3.1.4 COOPERARE TERITORIALĂ	168

3.1.5 ABORDAREA INTEGRATĂ ÎN SOLUȚIONAREA NEVOILOR SPECIFICE ZONELOR GEOGRAFICE CELE MAI AFECTATE DE SĂRĂCIE SAU ALE GRUPURILOR-ȚINTĂ CU CEL MAI ÎNALT RISC DE DISCRIMINARE SAU DE EXCLUZIUNE SOCIALĂ, ÎN SPECIAL CU PRIVIRE LA COMUNITĂȚILE MARGINALIZATE, PERSOANELE CU HANDICAP, ȘOMERII CU O PERIOADA MARE DE INACTIVITATE ȘI TINERII CARE NU SUNT ÎNCADRAȚI ÎN MUNCĂ SAU ÎN VREO FORMĂ DE INSTRUIRE.	169
4.PLANURI PENTRU IMPLEMENTAREA EFICIENTĂ A ACORDULUI ȘI A PROGRAMELOR DE PARTENERIAT [ARTICOLUL 14 ALINEATUL (2) LITERA (B) RDC]	173
4.1. ANALIZA SISTEMELOR ACTUALE DE SCHIMB DE DATE ELECTRONICE ȘI REZUMATUL ACȚIUNILOR PLANIFICATE PENTRU A PERMITE ÎN MOD GRADUAL TOATE SCHIMBURILE DE INFORMAȚII ÎNTRE BENEFICIARI ȘI AUTORITĂȚILE RESPONSABILE PENTRU GESTIONAREA ȘI CONTROLUL PROGRAMELOR DESFĂȘURATE PRIN SCHIMB DE DATE ELECTRONICE	173

LISTA ABREVIERILOR

ADR	Agenții de Dezvoltare Regională
AM	Autoritatea de Management
ANOFM	Agencia Națională de Ocupare a Forței de Muncă
ANRMAP	Autoritatea Națională pentru Reglementarea și Monitorizarea Achizițiilor Publice
AP	Acord de Parteneriat
APDRP	Agencia de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit
APIA	Agencia de Plăți și Intervenție pentru Agricultură
CDI	Cercetare, Dezvoltare și Inovare
CE	Comisia Europeană
CM	Comitetul de Monitorizare
CSC	Cadrul Strategic Comun
CTE	Cooperare Teritorială Europeană
DPIIS	Departamentul pentru Proiecte de Infrastructură și Investiții Străine
ESM	Evaluare Strategică de Mediu
FC	Fondul de Coeziune
FEADR	Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală regională
FEDR	Fondul European de Dezvoltare Regională
FEI	Fondul European de Investiții
FESI	Fonduri Europene Structurale și de Investiții
FMI	Fondul Monetar Internațional
FSC	Fonduri Structurale și de Coeziune
FSE	Fondul Social European
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
INS	Institutul Național de Statistică
ITI	Intervenții Teritoriale Integrate
ISD	Investiții Străine Directe
LAN	Rețea locală
MADR	Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
MDRAP	Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
ME	Ministerul Economiei
MEN	Ministerul Educației Naționale
MFE	Ministerul Fondurilor Europene
MMFPSPV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
MMSC	Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice
MS	Ministerul Sănătății
MSI	Ministerul pentru Societatea Informațională
MT	Ministerul Transporturilor
OI	Organism Intermediar
ONG	Organizație neguvernamentală
OT	Obiective Tematice
PAC	Politica Agricolă Comună
PIB	Produsul Intern Brut
PNR	Programul Național de Reformă
PO	Program Operațional
RDC	Regulamentul privind Dispozițiile Comune
SER	Surse de Energie Regenerabile

SIUM
TEN-T
TIC

Sistem Informatic Unic de Management
Rețeaua Transeuropeană de Transport
Tehnologii de Informare și Comunicare

1. DEMERSURI PENTRU A ASIGURA CONVERGENȚA CU STRATEGIA EUROPEANĂ PENTRU O CREȘTERE INTELIGENTĂ, DURABILĂ ȘI FAVORABILĂ INCLUZIUNII, PRECUM ȘI CU SCOPUL SPECIFIC AL FIECĂRUI FOND, ÎN CONFORMITATE CU OBIECTIVELE TRATATULUI, INCLUSIV ÎN CEEA CE PRIVEȘTE COEZIUNEA ECONOMICĂ, SOCIALĂ ȘI TERITORIALĂ (ARTICOLUL 14, ALINEATUL (1), LITERA (A) DIN REGULAMENTUL PRIVIND DISPOZIȚIILE COMUNE)

PREZENTARE GENERALĂ

România este a șaptea țară din UE după populație (20,12 milioane¹) și a doua țară din grupul noilor state membre, după Polonia.

În perioada 2001-2008, economia românească a crescut cu 5-6 % pe an, în medie, aceasta fiind una dintre cele mai rapide rate de creștere din Uniunea Europeană.

Între 2009 și 2012, PIB-ul României a avut o tendință oscilantă. După o creștere medie anuală de +7,2 % în 2006-2008, anul 2009 a adus o contracție severă de 6,6 %, din cauza încetinirii creșterii economice. Creșterea a revenit în 2011 (+2,5 %), dar a încetinit în 2012 (+0,7 %), sub impactul unei secete severe care a afectat producția agricolă, precum și al crizei din zona euro. Se prevede o revenire economică modestă, cu o creștere a PIB-ului de 1,6 % în 2013 și de 2,2 % în 2014.

Cu toate acestea, România încă se află cu mult în urma majorității țărilor europene din punct de vedere al dezvoltării economice. PIB-ul pe cap de locuitor după standardul puterii de cumpărare (SPC) era aproape jumătate din media UE 27 în 2012 și doar aproximativ 70 % din PIB-ul mediu pe cap de locuitor din noile state membre UE.

Politica macroeconomică

Tratatul privind stabilitatea, coordonarea și guvernarea în cadrul uniunii economice și monetare a fost încheiat la 2 martie 2012 de șefii de stat sau de guvern din toate statele membre UE, cu excepția Marii Britanii și Republicii Cehe. Scopul acestui tratat este de a păstra stabilitatea în zona euro.

În 2011, România a negociat cu CE și cu FMI un program preventiv de ajustare economică. După finalizarea cu succes a programului în iunie 2013, România a solicitat în iulie 2013 un nou ajutor financiar preventiv din partea UE și a FMI. Misiunea comună a Comisiei Europene, FMI și Băncii Mondiale din 17-31 iulie 2013 a ajuns la un acord la nivel de document de lucru cu privire la programul economic care ar putea fi susținut de un Acord stand-by pe 24 de luni cu FMI, pentru suma de 1751,34 miliarde de DST (aproximativ 2 miliarde EUR) și asistență pentru balanța de plăți din partea Uniunii Europene, în valoare de 2 miliarde EUR. Principalele obiective ale programului sunt: salvagardarea unor finanțe publice solide, continuarea politicilor sectoriale monetare și financiare care păstrează zone tampon și cresc rezistența la șocurile externe, precum și reducerea blocajelor de creștere prin reforme structurale. Programul urmează să fie prezentat Consiliului FMI în septembrie 2013, iar Comitetului Economic și Financiar și Consiliului de Afaceri Economice și Financiare ale UE în octombrie 2013.

Conform Strategiei Europa 2020 și Acordului Preventiv cu UE și FMI, strategia economică pe termen mediu a Guvernului României este orientată spre promovarea creșterii economice și a locurilor de muncă, spre consolidarea finanțelor publice și a stabilității financiare. În această privință, Guvernul României a adoptat Strategia fiscal-bugetară 2014-2016, care vizează atingerea a 7 obiective în ceea ce privește dezvoltarea economică, consolidarea fiscală, disciplina bugetară, eficiența alocațiilor

¹ Conform rezultatelor definitive ale recensământului populației și al locuințelor – 2011, INS

bugetare, cadrele bugetare naționale, transparența în utilizarea fondurilor publice și gestionarea datoriei publice.

Perspectiva macroeconomică

În baza Programului de convergență al României pentru perioada 2013-2016, se așteaptă ca tendința de creștere să se apropie de potențialul său durabil, respectiv o creștere medie a PIB de 2,5 % anual. Acest scenariu se bazează pe o ameliorare a performanței în toate sectoarele, în special în sectoarele industriale cu potențial mare de export și în sectorul de construcții, unde investițiile prevăzute în infrastructură reprezintă un potențial semnificativ pentru creștere. Motorul performanței va fi cererea internă. **Deficitul de cont curent** va rămâne în intervalul 5,4 – 6,9 miliarde EUR, reprezentând 3,9 % din PIB în 2013 și 4,1 % în 2016, în această perioadă fiind integral acoperit din surse autonome nepurtătoare de dobândă. **Inflația** va continua să scadă în 2014-2016, atingând 2,3 % în 2016, cu o medie anuală de 2,5 %. Conform conturilor naționale, **ocuparea forței de muncă** va crește în perioada 2014 – 2016 cu o rată medie anuală de 1,2 %, iar numărul de angajați va crește cu 0,9 %. **Productivitatea muncii** se va ameliora grație unei creșteri mai rapide a PIB, datorate creșterii ratei de ocupare a forței de muncă. **Rata șomajului la nivelul OIM** se va reduce la 6,6 %, în timp ce rata ocupării forței de muncă în rândul populației cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani va crește la 65 %.

Tabelul nr. 1 – Proiecții macroeconomice pentru România

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Schimbări procentuale %</i>					
PIB real	0,7	1,6	2,2	2,4	3,0
Cheltuieli cu consumul privat	1,1	1,5	2,0	1,7	1,8
Cheltuieli cu consumul public	1,7	1,6	1,4	1,3	1,4
Formarea brută de capital fix	4,9	5,0	6,0	6,7	7,3
Exporturi de bunuri și servicii	-3,0	1,2	3,4	5,1	6,3
Importuri de bunuri și servicii	-0,9	3,0	5,1	5,9	6,4

Sursa: Programul de convergență al României 2013-2016

Provocări pentru creșterea la nivel național

România continuă să se confrunte cu provocări enorme în materie de dezvoltare. Au fost identificate următoarele provocări care necesită investiții strategice pentru a îndepărta obstacolele din calea dezvoltării și pentru a debloca potențialul economic al țării.

Competitivitatea

Nivelul general al activității economice din România rămâne foarte scăzut. O analiză a nivelului, structurii și performanței sectoriale arată clar faptul că problema *competitivității* reprezintă o *provocare* pentru România:

- dependența actuală a ocupării forței de muncă de o agricultură cu valoare adăugată foarte scăzută;
- cultura antreprenorială așa cum este reflectată de densitatea relativ scăzută a afacerilor în toate regiunile cu excepția regiunii București-Ilfov, precum și orientarea către activități cu valoare adăugată redusă;
- niveluri de productivitate necompetitive la nivel internațional în multe domenii industriale;
- slaba reprezentare actuală a serviciilor cu valoare adăugată semnificativă în cadrul economiei;
- fragmentarea, standardizarea excesivă, utilizarea ineficientă a resurselor în mediile românești de cercetare și dezvoltare și academice, precum și absența unei strategii pentru dezvoltarea instituțiilor cu activități intense de cercetare.

Oamenii și societatea

În România sunt mari diferențe de avere, oportunitate, educație, competențe, sănătate și, în multe zone, acestea s-au intensificat în ultimul deceniu. În 2011, 40,3 % din populație era expusă riscului de sărăcie și excluziune socială, cu aproximativ două treimi mai mult decât în media UE de 24,2 %. Copiii sunt afectați în mod special (49,1 %). Aceste diferențe au un caracter profund teritorial, cu variații pronunțate între regiuni, precum și între zonele urbane și cele rurale.

România are o densitate foarte scăzută a ocupării forței de muncă. Puțin peste jumătate din numărul total al locurilor de muncă sunt retribuite; mai mult de o cincime sunt neremunerate. Zone mari din țară nu dispun de o piață funcțională a forței de muncă și, prin urmare, numeroși tineri nu sunt angajați, în curs de educare sau formare.

Marea provocare constă în a restabili performanța sistemului educațional și, în contextul unei cereri foarte scăzute de forță de muncă, în a face educația atractivă. Pe lângă crearea unei infrastructuri educaționale moderne și bine dotate, trebuie rezolvate aspectele legate de extinderea accesului la educația timpurie, combaterea abandonului școlar timpuriu, creșterea relevanței educației și formării pentru nevoile pieței forței de muncă și deschiderea accesului la învățământul terțiar și la învățarea pe tot parcursul vieții.

În contextul austerității bugetare, serviciile publice ale României sunt foarte limitate față de cele dedicate cetățenilor din vechile țări UE. Cu toate acestea, motivul mării nemulțumiri a publicului nu este atât nivelul absolut al serviciilor, cât inechitatea calității și accesibilității serviciilor la care au dreptul cetățenii. Rezidenții din zonele rurale sunt dezavantajați în mod deosebit. Extinderea serviciilor care utilizează livrarea electronică amenință să mărească și mai mult această excludere dacă nu este însoțită de o schimbare profundă a competențelor digitale.

Infrastructura

Creșterea economică a României este împiedicată de infrastructura subdezvoltată și depășită. Deși România este poziționată pe rute importante care leagă Europa Centrală de Marea Neagră și Caucaz, infrastructura sa de transport este subdezvoltată față de volumul de bunuri și pasageri ce tranzitează teritoriul românesc, iar accesibilitatea rămâne o barieră majoră pentru dezvoltarea economică regională. Conectivitatea prin toate modurile de transport nu este optimă din cauza întârzierii investițiilor, precum și a deficiențelor administrative legate de întreținerea și funcționarea infrastructurii. În ceea ce privește *infrastructura TIC*, banda largă de bază ar trebui să fie valabilă universal până în 2015 ca rezultat al inițiativelor existente, deși adoptarea acesteia rămâne restrânsă. Totuși, România se confruntă cu dificultăți deosebite în ceea ce privește extinderea accesului de generație următoare în zonele rurale unde, în absența unei intervenții publice, se estimează că, până în 2020, mai puțin de 50 % dintre gospodăriile vor fi acoperite cu viteze de peste 30Mbps.

Resursele

România este înzestrată cu *potențial energetic*, din care o proporție semnificativă provine din surse regenerabile și are capacitate de extindere. România se bazează mult mai puțin pe energie importată (21,7 % în 2010) decât UE 27 (52,7 %). Deși eficiența sistemelor românești de generare, transmitere și distribuție a electricității este aproape de media UE, eficiența utilizării energiei este scăzută, în principal din cauza clădirilor rezidențiale și publice care sunt prost izolate și a ineficienței sistemelor de transport și distribuție a încălzirii centralizate.

România se confruntă cu o serie de riscuri de mediu naturale sau datorate intervenției umane care reprezintă o amenințare pentru cetățenii, infrastructura și resursele naturale ale României. Riscurile datorate schimbărilor climatice sau exacerbate de acestea au avut un impact major în ultimul deceniu; inundațiile, incendiile de pădure și seceta recurentă au determinat pierderi și daune de

ampliare în toată țara. În unele cazuri, gravitatea acestora a depășit capacitatea națională de răspuns.

Extinderea și modernizarea infrastructurii de apă și apă uzată continuă să fie una dintre cele mai importante priorități de ameliorare a standardelor de viață din România. Gestionarea deșeurilor este încă departe de standardele europene, având niveluri reduse de reutilizare, reciclare și valorificare energetică. Până în 2017, România are la dispoziție o perioadă de tranziție pentru a elimina treptat depozitele de deșeuri care nu sunt conforme.

România este bogată în active naturale, dar calitatea mediului și biodiversitatea rămân sub presiunea procesului natural, precum și a activității economice. Există o nevoie stringentă de a îmbunătăți protecția mediului și de a trece la practici mai durabile în agricultură, construcții, industriile extractive și, în general, în afaceri.

Administrația și guvernarea

România este caracterizată încă de o slabă capacitate administrativă a instituțiilor publice și de o predispoziție către birocrație și reglementări exagerate care au un impact puternic asupra competitivității mediului său de afaceri. În pofida eforturilor de a implementa un proces politic viguros în România, sunt necesare urgente reforme care să amelioreze calitatea administrației publice. Diferențele semnificative de capacitate la nivelul administrațiilor locale au împiedicat o absorbție egală a sprijinului pentru ameliorarea cadrului administrativ și posibilitățile unităților locale de a mobiliza resurse și de a atrage investiții.

România a luat numeroase măsuri pentru a crea un sistem juridic puternic, independent și respectat. Deși s-au făcut progrese în multe zone, sunt încă necesare măsuri pentru consolidarea instituțională, reformă și modernizare.

Absența unui sistem eficient de cadastru reprezintă un obstacol semnificativ pentru dezvoltarea și implementarea infrastructurii, dezvoltarea proprietății și consolidarea terenurilor agricole.

Obiectivul general și contribuția strategică a Fondurilor Europene Structurale și de Investiții

Ținând cont de situația și de politicile macroeconomice, alături de blocajele creșterii la nivel național, subliniate mai sus, Guvernul României a stabilit anumite priorități de finanțare pentru utilizarea Fondurilor Europene Structurale și de Investiții în Acordul de Parteneriat 2014-2020, având următorul obiectiv global:

Reducerea discrepanțelor de dezvoltare economică și socială dintre România și statele membre UE, prin generarea unei creșteri suplimentare de **X % a PIB și a unei creșteri suplimentare de **Y %** a ocupării forței de muncă până în **2022**.**

Acest obiectiv global este o simplă expresie a procesului de convergență economică și socială și reprezintă o continuare firească a obiectivului Cadrului de Referință Strategic Național 2007-2013. Atingerea obiectivului va duce la o reducere a discrepanțelor sociale și economice dintre România și statele membre UE.

Obiectivele de mai sus reflectă impactul posibil al FESI, estimate printr-o modelare macro-economică, pe baza modelului R-GREM. Modelul a proiectat, de asemenea, creșteri suplimentare semnificative pentru alți parametri macroeconomici cheie, inclusiv ocuparea forței de muncă în sectoare tranzacționabile (producție) și netranzacționabile (servicii) și în formarea brută de capital (investiții). Obiectivele, la fel ca și celelalte rezultate macroeconomice, au fost obținute în baza alocărilor financiare orientative ale Acordului de Parteneriat, plecând de la ipoteza unei rate de absorbție de **80%**. Obiectivele reflectă diferența dintre două scenarii: scenariul de bază („cu fonduri”), cu cheltuielile FESI la nivelul stabilit în AP, și un scenariu „fără fonduri”, unde se presupune că nu va exista o intervenție a FESI.

Pentru a îndeplini aspirațiile de creștere economică reflectate în obiectivul global al acestui Acord de Parteneriat, România se va transforma într-o economie modernă și competitivă, abordând următoarele cinci provocări în materie de dezvoltare:

- I. Competitivitatea
- II. Oamenii și societatea
- III. Infrastructura
- IV. Resursele
- V. Administrația și guvernarea

Acțiunile întreprinse în direcția celor cinci provocări vor contribui la atingerea obiectivelor României din cadrul strategiei Europa 2020, după cum urmează:

Obiective naționale în cadrul UE 2020	Situația actuală	Provocările în materie de dezvoltare				
		I	II	III	IV	V
70 % din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani să fie angajată	63,8 % (2012)	*	*			*
2 % din PIB investit în cercetare și dezvoltare	0,48 % (2011)	*	*	*		*
Reducerea cu 19 % a emisiilor de gaze cu efect de seră (față de nivelul din 1990)	51,84 % (2011)	*		*	*	*
24 % din consumul total de energie din surse regenerabile	20,79 % (2012)	*		*	*	*
Reducerea consumului primar de energie cu 10 mtep (19 %)	16,6 % (2012)	*		*	*	*
Numărul copiilor care părăsesc școala la o vârstă mică să fie mai mic de 11,3 %	17,4 % (2012)		*	*		*
Cel puțin 26,7 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani să termine învățământul terțiar	21,8 % (2012)		*			*
Numărul persoanelor expuse la riscul de sărăcie sau excludere să fie mai mic cu 580 000 (față de nivelurile din 2008)	240 000 (2011)		*			*

Cele cinci provocări de mai sus se regăsesc și în Recomandările Consiliului specifice fiecărei țări, astfel:

Recomandări specifice fiecărei țări	Provocările în materie de dezvoltare				
	I	II	III	IV	V
Implementarea programului preventiv	*	*	*	*	*
Sistem durabil de finanțe publice și impozitare	*	*	*	*	*
Reforma sectorului de sănătate	*	*			*
Ameliorarea pieței forței de muncă, a ratei de șomaj în rândul tinerilor și a sărăciei	*	*			*
Reforma învățământului	*	*			*
Ameliorarea administrației publice					*
Îmbunătățirea mediului de afaceri	*				*
Eficiență în energie și transport	*		*	*	*

1.1 ANALIZA DECALAJELOR, A NEVOILOR DE DEZVOLTARE ȘI A POTENȚIALULUI DE CREȘTERE

1.1.1 ANALIZA DISPARITĂȚILOR ȘI IDENTIFICAREA PRINCIPALELOR NEVOI DE DEZVOLTARE

PROVOCAREA ÎN MATERIE DE COMPETITIVITATE

Aspecte generale

De obicei, competitivitatea este definită drept capacitatea unei activități, desfășurate în contextul pieței piețelor deschise, de a-și menține cota de piață. Există multe aspecte ale competitivității unei anumite activități, printre care:

- calitatea antreprenoriatului și capacitatea managerială; specificitatea și calitatea bunurilor și serviciilor acesteia;
- gradul de inovare;
- legăturile efective și posibile ale acesteia cu diverse piețe;
- eficiența procesului de producție;
- accesul acesteia la mijloacele de producție – teren, forță de muncă și capital.

Pornind de la acestea, intervențiile pentru sprijinirea întreprinderilor sunt concepute, în general, să consolideze competitivitatea întreprinderilor, întărind relațiile client-întreprindere în unul sau mai multe dintre aceste domenii.

Conceptul de competitivitate poate fi aplicat, de asemenea, la nivel de țări sau regiuni în ceea ce privește capacitatea acestora, în contextul piețelor deschise, de a-și menține sau crește activitatea economică. În acest context, multe dintre aceste aspecte ale competitivității se manifestă într-o formă mai agregată:

- gradul de cultură antreprenorială;
- domeniile care prezintă un avantaj comparativ;
- resursele avute la dispoziție;
- sistemele de cercetare și inovare;
- infrastructura și serviciile de transport și comunicații;
- disponibilitatea amplasamentelor și a punctelor de lucru;
- disponibilitatea competențelor;
- existența unor piețe financiare funcționale.

În consecință, în evaluarea „competitivității” României, analiza completă, ale cărei concluzii sunt prezentate în rezumat, ține cont de:

- anvergura, obiectul și performanțele întreprinderilor românești;
- atributele care contribuie la un mediu de afaceri competitiv.

Tabloul de bord al DG ENTR privind competitivitatea oferă o evaluare concisă a poziției relative ocupate de România. Cu excepția unui număr mic de măsuri, România se află într-o poziție de inferioritate față de media la nivelul Uniunii Europene, iar pentru o treime dintre măsuri decalajul este considerabil, fiind caracterizat de productivitatea scăzută, cercetare-dezvoltare redusă la nivel de întreprindere și de un număr mic de întreprinderi care au creștere rapidă.

Tabloul de bord al competitivității României – Distanța față de media UE (deviații standard)							
	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
Politică industrială inovatoare							
Productivitatea muncii pe ore lucrate (2010)		x					
Productivitatea muncii pe persoane angajate (2011)		x					
Productivitatea muncii pe persoane angajate în industria prelucrătoare (2009)			x				

% din persoanele angajate în industria prelucrătoare care au studii superioare (2011)			x				
Absolvenți ai învățământului terțiar în domeniul științelor și al tehnologiei (2010)					x		
Activități de C-D realizate de întreprinderi (2010)		x					
Ponderea exporturilor de produse de înaltă tehnologie din totalul exporturilor (2011)			x				
Industrie durabilă							
Intensitate energetică în industrie și sectorul energetic (2010)	x						
Cheltuieli pentru protecția mediului în Europa (2009)						x	
Exporturi de bunuri ecologice (2011)			x				
Mediu de afaceri/spirit antreprenorial							
Timpu necesar pentru a înființa o întreprindere (2010/11)				x			
Punctajul mediului de afaceri (2010/11)			x				
Rata de supraviețuire a întreprinderilor după doi ani (2009)					x		
Rata de apariție și dispariție a întreprinderilor (2008)				x			
Ponderea întreprinderilor cu creștere rapidă (2009)		x					
Finanțarea în etapa de lansare (2011)		x					
Accesul IMM-urilor la împrumuturi bancare (2011)				x			
Timpu necesar pentru efectuarea plăților de către autoritățile publice (2011)							
Sectoarele de servicii					x		
Prețul energiei electrice pentru întreprinderile mijlocii (2011)					x		
Cheltuieli pentru infrastructură (2010)			x				
Gradul de satisfacție în ceea ce privește calitatea infrastructurii - căi ferate, drumuri, porturi și aeroporturi - (2011-12)	x						
% din liniile de bandă largă cu o viteză de peste 10 MBps (2011)						x	
Administrație publică							
Cadrul juridic și de reglementare (2011)			x				
Povara impusă de reglementările administrative (2011-12)			x				
Utilizarea serviciilor de e-guvernare de către întreprinderi (2010)	x						
<i>Datele sunt prezentate astfel încât valorile pozitive (negative) să indice întotdeauna o performanță mai bună (mai slabă) decât media UE.</i>							

Condiții de piață deosebit de dificile

Poziția competitivă a întreprinderilor românești trebuie înțeleasă în contextul condițiilor generale existente pe piață. Economia României s-a dezvoltat cu rapiditate între 2003 și 2008. După o scădere accentuată în 2009 și 2011, aceasta a revenit pe creștere în 2011, însă cu o rată mai scăzută.

România se situează printre statele membre ale UE cu cea mai mare pondere a PIB-ului din industrie (29%) și agricultură (6,6%) și cu una dintre cele mai mici ponderi ale activităților de afaceri și ale serviciilor financiare (15,3%). La un nivel mai detaliat al industriei prelucrătoare, România prezintă o înaltă specializare în sectoarele industriale cu utilizare intensivă a forței de muncă (pregătirea și filarea fibrelor textile, tăierea lemnului, articole de îmbrăcăminte și accesorii), precum și în sectoarele industriale mari consumatoare de resurse (ciment) și în cele determinate de factori comerciali (numai cu valoare adăugată; încălțăminte). România prezintă specializări în sectoarele cu nivel mic de inovare și de educație (confecții, pielărie), însă și în sectoare cu nivel de inovare mediu spre mare (textile, metalurgie).

Nivelul general al activității economice din România se menține foarte scăzut. Cele 8.365 milioane de locuri de muncă din România² corespund unui grad de ocupare a forței de muncă de 62,8% pentru grupa de vârstă 20-64 de ani la nivelul anului 2011, cu aproximativ 5,8 puncte procentuale sub media

² Toate datele naționale privind provocarea în materie de competitivitate au ca sursă Institutul Național de Statistică, iar criteriile de referință ale UE au ca sursă Eurostat, cu excepția cazului în care sunt identificate în alt mod.

UE 27³, în scădere cu 1,6% față de 2008 din cauza crizei economice. În pofida scăderii gradului de ocupare a forței de muncă, șomajul s-a menținut la un nivel relativ redus în cursul recesiunii, crescând de la 5,8% în 2008 la 7,4% în 2011. 30% din populația aparținând grupei de vârstă 20-64 de ani este inactivă din punct de vedere economic și, în consecință, doar puțin peste 4 milioane de locuri de muncă sunt salarizate. În plus, există un nivel foarte ridicat de activități independente (2,1 milioane, 25% din totalul locurilor de muncă), care în România sunt asociate mai curând cu agricultura de subzistență și cu lipsa alternativelor decât cu spiritul antreprenorial. Cu toate acestea, 1,4 milioane (20% din totalul locurilor de muncă) reprezintă activități familiale neremunerate, o categorie care în economiile mai dezvoltate din UE de abia se mai regăsește. Îmbătrânirea demografică este un fenomen care afectează România în același mod în care afectează și celelalte țări europene (aprox. 14% din populație avea vârsta mai mare de 65 de ani în 2012, comparativ cu 11% în 1992). Acest fenomen s-a produs ca urmare a migrației externe, deoarece printre emigranți au fost predominante persoanele active atât din punct de vedere economic, cât și demografic, dar și din cauza reducerii numărului de nașteri și a sporului natural. Acest fenomen determină o mare povară financiară pentru finanțarea pensionării, deoarece în primul trimestru al anului 2013 s-au pensionat 5.433 de mii de persoane și 4.382 de mii de salariați (INS – Buletin statistic lunar).

O problemă semnificativă este reprezentată de ponderea redusă a forței de muncă cu înaltă calificare în industria prelucrătoare (aproximativ jumătate din media UE), ceea ce reflectă predominanța sectoarelor care necesită calificări reduse și utilizarea intensivă a forței de muncă (de exemplu, textile sau prelucrarea produselor agro-alimentare). Totuși, creșterea ponderii forței de muncă cu înaltă calificare începând cu anul 2006 sugerează o trecere continuă către o economie bazată pe cunoaștere și o creștere a muncii care necesită calificare medie și înaltă în detrimentul locurilor de muncă care necesită calificare redusă. De asemenea, ar trebui reținut faptul că proporția de întreprinderi care pun la dispoziția angajaților formare profesională se situează sub media UE (40% față de 58%), iar microîntreprinderile românești au o aplecare chiar mai scăzută, comparativ cu omologii lor din UE, înspre asigurarea participării angajaților proprii la activitățile de învățare pe tot parcursul vieții.

Există un caracter profund **teritorial** al activității economice din România. Creșterea pe parcursul ultimilor zece ani a fost mult înclinată în favoarea regiunii București-Ilfov, care a devenit principala economie de piață funcțională, cu un amestec de locuri de muncă în industria prelucrătoare și în servicii și cu un PIB pe cap de locuitor care depășește media UE. Cu toate acestea, în celelalte șapte regiuni de dezvoltare creșterea și diversificarea activității economice sunt mult mai scăzute, iar previziunile privind dezvoltarea întreprinderilor sunt mult mai pesimiste:

- nivelurile reduse ale veniturilor disponibile provenite de la un număr mic de locuri de muncă salarizate inhibă dezvoltarea piețelor interne; agricultura de subzistență, barterul și munca la negru înlocuiesc economia formală;
- în consecință, creditul de consum este subdezvoltat;
- modelul foarte dispersat al localităților are ca rezultat piețe locale puțin abundente;
- IMM-urile sunt dezavantajate în ceea ce privește accesul la piețele sectorului public, care reprezintă o parte importantă din cererea agregată în regiunile în curs de dezvoltare.

În acest context, majoritatea IMM-urilor sunt mici, de dimensiuni locale și au motivare redusă de creștere. Piețele și distribuția sunt subdezvoltate.

Densitatea redusă a activităților economice

România se clasează pe penultimul loc în UE 27⁴ din punct de vedere al densității activităților economice. În 2011, numărul de societăți s-a menținut la 452 010, cu o densitate generală de 204

³ Evidențiat în Documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 4.

⁴ Sursa: Eurostat Statistics in Focus 31/2008.

societăți la 10 000 de locuitori. IMM-urile contribuie cu 53% la VAB, cu cinci puncte procentuale sub media UE.

Din punct de vedere al **teritorialității**, între regiunile de dezvoltare există diferențe semnificative în ceea ce privește densitatea activităților economice⁵. Regiunea București-Ilfov reprezintă o excepție semnificativă, cu o medie a activităților economice de aproximativ 2,5. Patru regiuni – Nord-Vest, Centrală, Sud-Est și Vest – sunt grupate în jurul densității medii a activităților economice (de aproximativ 12%). Totuși, trei regiuni – Nord-Est, Sud Muntenia și Sud-Vest Oltenia – au o densitate a activităților economice semnificativ sub medie (62%-70% din medie).

Operatorii economici întâmpină dificultăți, înregistrând cifre de afaceri mici. Se remarcă și o pondere covârșitoare a microîntreprinderilor (90%). Dezvoltarea este limitată de mai multe obstacole: lipsa forței de muncă cu calificare medie și înaltă, accesul la finanțare, birocratizarea excesivă dublată de o guvernare slabă a mediului de afaceri, o piață cu organizare instituțională fragmentată și contradictorie, un spirit antreprenorial slab dezvoltat, în special în zonele rurale și în zonele de pescuit.

Un număr mic de sectoare puternice

Proiectul Strategiei Naționale privind Competitivitatea identifică sectoarele industriale și ale serviciilor cu valoare adăugată care au demonstrat creșteri recente și bune performanțe la export:

- sectorul autovehiculelor are o valoare adăugată mare, constă în aproximativ 500 de societăți mari și medii, printre care societăți de producție și asamblare a vehiculelor Ford și Renault; implicarea în lanțul de aprovizionare al acestora a îmbunătățit productivitatea și competitivitatea societăților românești; este puternic orientat către export;
- sectorul alimentar și al băuturilor are o valoare adăugată medie spre mare și o tehnologie medie; acesta include câteva societăți mari, dar și aproximativ 7 000 de IMM-uri, inclusiv din agricultura ecologică; se axează în principal pe piața internă din România, orientarea către export fiind modestă;
- sectorul textil și al pielăriei are o valoare adăugată redusă și o tehnologie joasă spre medie, însă poate reprezenta potențial pentru creșterea productivității și a valorii adăugate prin inovare; sectorul cuprinde aproximativ 4.000 IMM-uri și este puternic orientat către export;
- sectorul tehnologiilor informației și comunicațiilor este competitiv pe plan internațional, dar se axează în principal pe piața internă;
- sectorul serviciilor financiare se axează în principal pe piața internă.

Totuși, ocuparea totală a forței de muncă directe în aceste sectoare este de aproximativ 700.000 de oameni, ceea ce reprezintă mai puțin de 10% din total. Deși se preconizează o creștere a acestor sectoare, influența acestora asupra situației economice generale este limitată.

Dependența exagerată de activitățile cu valoare adăugată redusă

Sectoarele industriale mai puțin competitive oferă circa 1,2 milioane de locuri de muncă, adică aproape 70% din totalul locurilor de muncă din industrie, incluzând sub-sectoarele extractiv și al prelucrării primare, precum și pe cele ale utilităților și industriei prelucrătoare, însă vizează în special formele mai puțin avansate de prelucrare.

Serviciile cu amănuntul – comerțul, distribuția de autovehicule, transportul, hotelurile și restaurantele – reprezintă aproximativ jumătate din totalul unităților operaționale și doar puțin peste o cincime din totalul locurilor de muncă, valoare apropiată de media UE 27. Contribuția la PIB este de numai 13%, iar productivitatea muncii se situează sub medie.

⁵ Evidențiat în Documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 7.

Agricultura, silvicultura, pescuitul și acvacultura oferă aproximativ 30% din locurile de muncă, depășind cu mult media UE. Contribuția la PIB este relativ redusă, de aproape 7%. Productivitatea muncii în agricultură reprezintă mai puțin de un sfert din media pentru toate sectoarele.

Sectorul construcțiilor este mai dezvoltat decât în majoritatea țărilor UE. Ponderea unităților operaționale în PIB este destul de echilibrată, de aproape 9%.

Serviciile cu valoare adăugată mai mare – informație și comunicații, finanțe și asigurări, activități imobiliare, servicii profesionale și administrative – sunt subreprezentate în raport cu media UE, oferind cu puțin peste 8% din numărul locurilor de muncă, dar generând aproape un sfert din PIB-ul României.

Sectorul public este relativ mic în România, reflectând capacitatea actuală a economiei de a genera venituri impozabile și de a susține serviciile publice.

În perioada 2008-2011 ocuparea totală a forței de muncă s-a redus cu 4,4%, sectorul minier și cel energetic confruntându-se cu reduceri puternice ale locurilor de muncă, ca de altfel și sectorul construcțiilor. Majoritatea sectoarelor de comerț cu amănuntul și înrudite au cunoscut doar o reducere de mică amploare a ocupării forței de muncă, probabil datorită predominanței activităților independente și a afacerilor de familie. Sectorul imobiliar a fost foarte afectat, iar reformele continue au dus la pierderea unui număr mare de locuri de muncă în sectorul public.

Sectoarele care au resimțit o creștere a ocupării forței de muncă în 2008-2011 au fost în principal în grupul de servicii cu valoare adăugată mare: logistică, TIC, servicii financiare și servicii pentru întreprinderi. Serviciile profesionale și științifice au resimțit o reducere sub medie. Acest model sugerează că tranziția României către o economie modernă bazată pe servicii a continuat în timpul recesiunii.

Terenurile agricole și apele din România rămân o resursă insuficient valorificată. Există potențial substanțial pentru o dezvoltare mai mare și integrarea acestora în sistemul alimentar european, ce va avea ca rezultat dezvoltarea agriculturii și a acvaculturii, a lanțurilor asociate de prelucrare a alimentelor și de aprovizionare. Totuși, potențialul transformării agriculturii și a contribuției acesteia la dezvoltarea regiunilor României trebuie analizat în context. La niveluri de productivitate egale cu media europeană, agricultura va susține de departe mai puține locuri de muncă decât în prezent, iar transformarea acesteia va furniza o parte din soluția pentru nevoile de dezvoltare regională ale României. Diversificarea veniturilor în afara agriculturii rămâne deocamdată foarte redusă în România. În 2010, mai puțin de 1% din exploatarea au obținut mai mult de 10% din cifra de afaceri din activități diversificate. Este o nevoie urgentă de diversificare și de creștere la nivel local pentru a absorbi resursa de mână de lucru încadrată pe posturi necorespunzătoare în agricultură și pescuit.

Terenurile și agricultura continuă să reprezinte o supapă de siguranță pentru economia și societatea românească. Acest fapt este dovedit de migrația către activitățile familiale neremunerate în timpul recesiunii. Agricultura de subzistență poate fi ineficientă, însă susține o mare parte a populației care în caz contrar ar rămâne fără resurse.

Deși aportul la PIB-ul României este modest, pescuitul și acvacultura, alături de procesarea peștelui și comerțul cu pește și produse din pește se regăsesc în toate regiunile. În zonele izolate, în special în Delta Dunării, în Câmpia Dunării și în Defileul Dunării, activitățile de pescuit reprezintă o sursă importantă de ocupare a forței de muncă și de venit pentru populația locală. Pescuitul are o valoare mai mare pentru România prin resursele alimentare produse și prin rolul său în crearea și menținerea zonelor umede și a biodiversității speciilor de păsări și pești. Totuși, în special în Marea Neagră, practicile necorespunzătoare au și un impact negativ asupra mediului.

Producția de pește din România a scăzut cu o treime între 2009 și 2011. Totuși, tendința pe termen mai lung în consumul intern de pește și produse din pește, împreună cu ponderea scăzută din prezent a produselor românești, sugerează că există posibilități de creștere a sectorului. Aceasta va necesita,

totuși, progrese de marketing considerabile, prin promovarea pescuitului și a capitalului uman, procesare prin dezvoltare tehnologică și distribuție, precum și luarea de măsuri pentru o mai bună organizare a lanțului de aprovizionare.

Surse de noi activități economice

Noile întreprinderi. Atât înființarea cât și închiderea întreprinderilor joacă un rol important în îmbunătățirea competitivității bazei comerciale. Crearea unor noi întreprinderi este deosebit de importantă. În ciclurile economice recente din UE, noile IMM-uri au determinat o parte importantă din creșterea generală a ocupării forței de muncă. În România, crearea de noi societăți a decurs bine până în anul 2008, însă a stagnat în timpul recesiunii și încă nu și-a revenit complet. Întreprinderile românești s-au dovedit a fi mai puțin rezistente în timpul recesiunii față de media UE 27.

Atât rata de apariție și dispariție a întreprinderilor, cât și cea de supraviețuire în România sunt apropiate de media UE⁶. În perioada de după 1995, rata de supraviețuire timp de un an s-a menținut între 60% și 70%, cu excepția anului 2008, când a scăzut la 51%⁷.

În ultimii ani s-a constatat o ușoară creștere a procentului de societăți nou înființate în domeniul industrial (16,8% în 2011) și al construcțiilor (11,7% în 2011), însă comerțul continuă să fie predominant cu aproape 50%⁸.

Investițiile străine directe. Până în 2011, România a obținut 55,1 miliarde EUR din investiții străine directe⁹. Distribuția pe sectoare este în mare măsură axată pe sectoarele puternice din România. Industria prelucrătoare a reprezentat 31,5% din total, din ea remarcându-se sectorul produselor chimice și al materialelor plastice, sectorul autovehiculelor și al echipamentelor de transport, sectorul prelucrării metalelor și sectorul produselor alimentare și al băuturilor. Alte sectoare mari sunt serviciile financiare (11,5%), construcțiile/imobiliarele (10,7%) și utilitățile (7,9%). TIC reprezintă numai puțin peste 5%, evidențiind contribuția societăților naționale la creșterea sectorului.

Cele mai puternice intrări de investiții străine directe au avut loc între 2004 și 2008, atunci când privatizarea a reprezentat un factor important. Fluxurile s-au redus marcant în timpul recesiunii¹⁰. Cu toate acestea, în 2012, România s-a clasat printre primele țări europene din punct de vedere al atractivității pentru investiții în următorii trei ani¹¹.

În pofida faptului că, cel puțin în sectorul industriei prelucrătoare, 17 din cel 23 de sectoare industriale sunt dominate de multinaționale, investițiile străine directe în industriile prelucrătoare au demonstrat o preferință clară pentru sectoarele care înglobează tehnologie joasă și sunt energointensive. De exemplu, în conformitate cu Raportul anual al Băncii Naționale a României privind investițiile străine directe (ISD) din 2011, ISD s-au localizat în principal în industria prelucrătoare [31,5% din total, industriile cele mai reprezentative fiind cea petrolieră, a produselor chimice, din cauciuc și din plastic (6,3% din total), a transporturilor (5,2%), metalurgică (4,9%), a produselor alimentare, băuturilor și tutunului (4,1%) și a cimentului, sticlei și ceramicii (3,2%)]. Motivul principal pentru această situație este relocarea acestor industrii din țări cu o economie competitivă, fie în țări care dispun de forță de muncă relativ bine pregătită, însă cu costuri reduse, fie (în special în cazul investițiilor asiatice) pentru a intra pe noi piețe.

Investițiile de tip greenfield au avut un impact semnificativ asupra competitivității, prin construirea unor noi instalații și prin aducerea de know-how și de noi tehnologii, și au contribuit la crearea de noi locuri de muncă. Acestea s-au orientat în principal către producție (28,6%), dar și către alte sectoare, cum ar fi comerțul (19,6%), construcțiile și imobiliarele (14,7%), intermedierea financiară și asigurările

⁶ Sursă: DG ENTR Competitiveness Scoreboard.

⁷ Sursă: Întreprinderi noi și profilul întreprinzătorilor din România (2013).

⁸ Sursă: Întreprinderi noi și profilul întreprinzătorilor din România (2013).

⁹ Sursă: Banca Națională a României.

¹⁰ Evidențiat în Documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p.4.

¹¹ Sursă: Ernst and Young, 2012, European Attractiveness Report.

(14,2%). Majoritatea ISD în întreprinderi de tip greenfield se concentrează, precum toate ISD, în regiunea București-Ilfov (60,5%), urmată de regiunea Centru (11,0%), de regiunea Vest (9,3%) și de regiunea Sud Muntenia (6,3%).

Din punct de vedere al **teritorialității**, regiunile mai puțin dezvoltate ale României au obținut, până în prezent, numai 38,3% din totalul ISD.

În conformitate cu proiectul Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională, în perioada 2003-2011 trei regiuni, și anume Sud Muntenia, Vest și București-Ilfov, au înregistrat o creștere a volumului de investiții străine directe, în timp ce patru regiuni, și anume Nord-Est, Nord-Vest, Sud-Est și Centru, au înregistrat o scădere semnificativă în 2009. Declinul a continuat în două regiuni, Sud-Vest și Sud-Est, între 2009 și 2011. Dintre cele 8 regiuni, regiunea Nord-Est este cea mai puțin atractivă pentru investitori, în timp ce regiunea Sud-Vest are potențialul de a atrage cel mai mare volum de investiții străine.

Principalele cauze ale atractivității scăzute a regiunilor pentru ISD sunt infrastructura elementară slab dezvoltată, combinată cu un mediu de afaceri obstructiv și cu absența activităților din sectorul privat. Activitatea de export/import a întreprinderilor ISD a avut un impact pozitiv asupra comerțului exterior al României, contribuția acestora la totalul exporturilor fiind de 71,4%, în timp ce contribuția din importuri a fost de 62,6%.

Bilanțul comerțului total al întreprinderilor ISD din diverse sectoare economice demonstrează că producția este ramura principală a excedentului comercial, în special datorită sub-sectoarelor transporturi, metalurgie și utilaje și echipamente.

Sectoarele agricultură, silvicultură și pescuit, deși au înregistrat un nivel relativ scăzut al ISD, reprezintă a doua ramură economică în care întreprinderile ISD au înregistrat un excedent comercial global. În toate celelalte sectoare, întreprinderile ISD au înregistrat deficit comercial global.

Data fiind dezvoltarea insuficientă a culturii întreprinderii la nivel național, investițiile străine directe continuă să joace un rol important în dezvoltarea economiei României, atât în industrie cât și în domeniul serviciilor cu valoare adăugată mare. Aceasta reprezintă o oportunitate pentru integrarea societăților românești în lanțurile de aprovizionare internaționale și pentru sprijinirea progreselor în calitate și productivitatea acestora.

Exporturile. Deși au suferit o scădere în 2009, exporturile românești au crescut cu mai mult de 50% între 2007 și 2011, când au înregistrat 45 miliarde EUR. Sectorul autovehiculelor a contribuit cel mai mult la creșterea generală, însă alimentele și băuturile, textilele/pielăria și produsele chimice au cunoscut la rândul lor o creștere semnificativă. Evoluția exporturilor în perioada 2007-2011 demonstrează că există și alte activități în care România poate concura la nivel internațional, identificate în Strategia Națională de Export 2011-2015, cum ar fi echipamentele industriale, construcția de componente pentru nave, mobilierul, produsele electrice, produsele farmaceutice, aparatele electrice pentru telefonie cu fir și medicamentele și antibioticele, software-ul și serviciile IT. În plus, faptul că întreprinderile aflate în posesia cetățenilor străini sunt deosebit de semnificative pentru vânzările la export demonstrează că întreprinderile de nivel mondial pot să investească în România și să aibă succes.

Un mediu de afaceri neprietenos

Potrivit **The Global Competitiveness Report 2012–2013¹² World Economic Forum (Raportul global de competitivitate 2012-2013, realizat de Forumul Economic Mondial)**, factorii cei mai problematici pentru afaceri sunt corupția, cotele de impozitare, birocrăția guvernamentală ineficientă, accesul la finanțare, reglementările fiscale, oferta inadecvată de infrastructură, inflația, instabilitatea politică, forța de muncă cu o educație inadecvată etc.

¹² Sursă: The Global Competitiveness Report 2012-2013, World Economic Forum, p. 302.

Birocrația. În pofida progreselor, mediul de afaceri din România se confruntă în continuare cu o birocrație excesivă, în special în ceea ce privește administrarea fiscală și complexitatea și durata procedurilor¹³. Reglementărilor le lipsește proporționalitatea. Cerințele administrative, contabile și de raportare sunt de obicei prea mari pentru microîntreprinderi. Aceasta contribuie la menținerea unui nivel ridicat al activității în afara economiei formale.

Pentru a aborda aceste probleme, Strategia Națională privind Competitivitatea propune „un cadru de reglementare mai bun pentru mediul de afaceri”, în conformitate cu Recomandările Consiliului European privind promovarea transparenței administrative și a securității juridice. În plus, cadrul de reglementare existent pentru IMM-uri (Legea nr. 346/2004) a fost modificat și completat în conformitate cu principiile inițiativei în favoarea întreprinderilor mici „Small Business Act” din cadrul Programului Național de Reformă 2011 – 2013¹⁴.

Accesul la finanțare. Accesul IMM-urilor la finanțare rămâne problematic¹⁵, iar sondajele recente conțin mesaje amestecate cu privire la îmbunătățirea situației. Pe de o parte, în 2011, 15% dintre IMM-urile românești au raportat accesul la finanțare ca fiind cea mai presantă problemă cu care s-au confruntat – în ton cu media UE –, reprezentând o pondere redusă față de 27% în 2009¹⁶. Pe de altă parte, în ciuda unei tendințe de îmbunătățire la nivelul UE 27, IMM-urile românești au raportat o deteriorare a poziției în cele 6 luni anterioare cu privire la disponibilitatea finanțării de la bănci (13%), suportul public (47%), creditul comercial (25%) și capitalul propriu (40%).

Investigația realizată de FEI¹⁷, publicată în 2009, evidențiază dificultățile de accesare a finanțării cu care se confruntă IMM-urile, în special cele nou înființate. Finanțarea de la bănci a fost identificată ca principala sursă de finanțare externă. Relativ puține propuneri sunt la nivelul la care capitalul privat devine economic; valoarea limitată a bunurilor mobile reprezintă o constrângere în calea accesului la finanțare prin împrumuturi bancare în condiții comerciale.

Fondul JEREMIE (100 milioane EUR) este cel mai mare instrument financiar utilizat în perioada 2007-2013. Deși a fost aprobat în 2008, acesta nu a fost disponibil până în 2011, când au fost contractați primii intermediari financiari pentru produsul „garanția portofoliului” (68 milioane EUR), care avea în iunie 2013 un portofoliu estimat la aproximativ 160 milioane EUR. Fondul Catalyst, care furnizează un capital de risc de 17,5 milioane EUR, a făcut prima sa investiție în iunie 2013. Totuși, inițiativele de microfinanțare au avut până în prezent un succes mai mare decât alte instrumente financiare. Experiența a evidențiat, de asemenea, impactul negativ al modelului de rambursare a investiției, care a avut ca rezultat neînceperea unor proiecte de investiții aprobate.

Din punct de vedere al **teritorialității**, serviciile financiare sunt, în general, mai puțin accesibile întreprinderilor din mediul rural și sectorului agricol. În ciuda mecanismelor financiare stabilite în cadrul Programului Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013 (de exemplu, scheme de garantare furnizate de Fondul de Garantare al Creditului Rural SA, direct și în parteneriat cu băncile comerciale), unii potențiali beneficiari ai fondurilor europene, care semnaseră contracte de finanțare, nu au reușit să obțină acces la împrumuturi pentru investiții.

Accesul la sprijin. Printre lecțiile perioadei 2007-2013, a devenit indiscutabil faptul că furnizarea de informații și alte moduri de sprijin pentru întreprinderi a fost fragmentată, iar complexitatea proceselor a reprezentat, la rândul său, un mod de descurajare a începerii unei activități, având ca rezultat o eficacitate redusă. Pentru a aborda aceste probleme, va fi dezvoltat un ghid unic pentru

¹³ Evidențiat în Documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012) p. 5; Programul Național de Reformă 2011-2013, Raport intermediar (martie 2013) p. 9; Recomandarea Consiliului European privind Programul Național de Reformă al României (iunie 2013) p. 8, p. 11.

¹⁴ Programul Național de Reformă 2011-2013, Raport intermediar.

¹⁵ Evidențiat în Documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012) p. 7; Programul Național de Reformă 2011-2013 Raport intermediar (martie 2013), p. 9, p. 10; Recomandarea Consiliului European privind Programul Național de Reformă al României (iunie 2013), p. 8, p. 11.

¹⁶ Ipsos MORI, 2011, SME Access to Finance Survey. Metodologia studiului a implicat (CATI) interviuri, chestionare.

¹⁷ FEI, 2009, Executive Summaries of Evaluation Studies on SME Access to Finance (Notă de sinteză a studiilor de evaluare privind accesul IMM-urilor la finanțare).

sprijinirea întreprinderilor, cu acces prin intermediul unui portal internet, iar regulile privind finanțarea vor fi, pe cât posibil, simplificate.

Capacitatea limitată de absorbție a sprijinului. Baza comercială a României este înclinată spre întreprinderile de mici dimensiuni, activitățile cu valoare adăugată redusă și sectoarele în care investițiile publice ar fi în mare măsură înlocuitoare (de exemplu, comerțul cu amănuntul sau activitățile strâns legate de acesta). În consecință, piața țintă a instrumentelor de sprijin pentru întreprinderi – întreprinderile din sectoarele producției și serviciilor cu valoare adăugată medie-mare, care au atât interesul, cât și capacitatea de a crește – reprezintă o mică parte din baza comercială generală.

TIC și competitivitatea

Pe lângă potențialul TIC ca sector în dezvoltare, acesta joacă un rol important în îmbunătățirea eficienței întreprinderilor și în extinderea accesului la piață.

Este necesară o atenție deosebită în interpretarea poziției României din tabloul de bord al Agendei digitale cu privire la utilizarea TIC de către întreprinderi, deoarece aceasta poate induce în eroare datorită structurii specifice a bazei comerciale, cu un număr mare de activități independente și un număr foarte mic de exploatații agricole. Deși numai 36% din întreprinderile românești au un site web, comparativ cu 71% la nivel european, aceasta reprezintă un debut important al întreprinderilor care vor beneficia de pe urma faptului că dețin un site web.

Totuși, în ceea ce privește comerțul electronic, există un deficit clar¹⁸ atât pe partea de ofertare (numai 5% dintre IMM-urile cu 10-250 de angajați realizează vânzări online, comparativ cu 13% la nivelul UE), cât și pe partea cererii (5% dintre persoanele fizice și 11% dintre utilizatorii internetului cumpără online, comparativ cu 45% și 59% din UE 27 în 2012)¹⁹. Deși ponderea cifrei de afaceri din comerțul electronic a societăților mari s-a dublat în trei ani, la un nivel de 6% aceasta este mai mică de o treime din media UE.

Încrederea redusă a cetățenilor în sistemele electronice este identificată ca reprezentând o barieră importantă în adoptarea comerțului electronic²⁰. Pe lângă îmbunătățirea accesului la internet și stimularea utilizării computerelor, dezvoltarea pieței digitale în România va avea nevoie de consolidarea încrederii consumatorului în privința securității datelor personale și a tranzacțiilor financiare, precum și de o lege a consumatorului care să vizeze cumpărăturile online de bunuri și servicii. Aceasta trebuie completată cu dezvoltarea unui cadru de reglementare privind comerțul electronic transfrontalier, plățile online și livrările, și va fi sprijinită de un cadru dedicat soluționării facile a abuzurilor și a disputelor specifice comerțului electronic.

Dezvoltarea TIC în cadrul guvernului are potențialul de a îmbunătăți competitivitatea mediului de afaceri, de a crește eficiența sectorului public și de a reduce birocrăția. În 2011, numai 63% dintre întreprinderile românești utilizau internetul pentru a interacționa cu autoritățile publice, comparativ cu media UE 27 de 87%, în timp ce numai 31% dintre cetățeni utilizau serviciile de e-guvernare (ținta europeană pentru sfârșitul anului 2015 este de 50%). Totuși, pentru a îmbunătăți în mod semnificativ eficiența și flexibilitatea mediului e-guvernare, vor fi necesare măsuri pentru:

- a mări interoperabilitatea sistemelor electronice;
- a raționaliza și a consolida sistemele TIC guvernamentale și de e-guvernare care până în prezent s-au dezvoltat în mod fragmentat.

Investițiile în domeniul TIC vor continua în cadrul Strategiei Naționale privind Agenda Digitală – cadrul strategic de politică pentru dezvoltarea digitală.

¹⁸ Evidențiat în Documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 7.

¹⁹ Sursă: Digital Scoreboard 2012.

²⁰ Sursă: Ministerul pentru Societatea Informațională.

Principalele nevoi de dezvoltare

Ca răspuns la analiza anterior menționată, vor fi prioritizate investițiile perioadei 2014-2020 în cadrul Strategiei Naționale pentru Competitivitate, a Strategiei Naționale CDI, a Planurilor de Dezvoltare Regională, pe baza principiilor specializării inteligente. Acestea concluzionează că potențialul cel mai clar pentru creștere ține de sectoarele României care sunt competitive la nivel internațional: în special industria autovehiculelor, produsele și serviciile TIC, procesarea alimentelor și a băuturilor. Totuși, aceste sectoare oferă o parte redusă din totalul locurilor de muncă, iar potențialul lor de creștere este insuficient pentru a depăși decalajul important în ocuparea forței de muncă pe termen mediu.

Reflectând influența generală a acestora asupra ocupării forței de muncă, stimulării creșterii și susținerii activității, sectoarele care prezintă un potențial de creștere notabil - sănătate/produse farmaceutice; textile/pielărie; lemn/mobilier; energie/managementul de mediu, precum și agricultura silvicultura și pescuitul, vor fi, de asemenea, importante pentru dezvoltarea României pe termen mediu.

România are un potențial agricol ridicat, care ar putea furniza necesarul natural pentru consumatori, hrană pentru animale, alimente și materii prime pentru export. Investițiile și competitivitatea agriculturii românești sunt elemente care trebuie îmbunătățite pentru a obține o creștere economică accelerată și pentru a încuraja convergența veniturilor la nivelul european. Acestea trebuie să genereze simultan performanță și competitivitate, stabilitate și siguranță alimentară și locuri de muncă.

Potențialul de creștere și potențialul de transformare socială și de reducere a emisiilor de carbon țin de piețele sectorului public. Cu o piață privată slab reprezentată în regiunile în curs de dezvoltare, cheltuielile sectorului public (fonduri naționale + fonduri ale Inițiativei pentru Stabilitate în Europa) reprezintă o componentă foarte importantă a cererii agregate. La nivelul administrației locale și a celei centrale, cheltuielile publice obișnuite pot fi folosite mai eficient pentru a stimula noi piețe (de exemplu, mărfuri și servicii ecologice), pentru a livra servicii publice (de exemplu, prin utilizarea unor modele intermediare ale pieței forței de muncă) și pentru a crește beneficiile dezvoltării.

Analiza sectorială și regională evidențiază în ce măsură regiunile se bucură de avantaje comparative²¹, acestea variind în funcție de resursele naturale și de alți factori de dotare, de accesibilitatea relativă la piețe și la lanțurile de aprovizionare din Europa de Vest etc. Investițiile viitoare vor urmări să consolideze specializarea rezultată la nivel local și regional, pentru a se asigura o utilizare eficientă a resurselor de dezvoltare regională. Se identifică avantaje comparative regionale în legătură cu:

- sectoarele industriale cu tehnologie înaltă – industria chimică și a prelucrării petrolului (regiunea Sud) și industria autovehiculelor (regiunile Sud, Sud-Vest, Vest și Centru), energie (regiunile Sud-Vest, Vest și Sud-Est);
- sectoarele industriale cu tehnologie joasă – industria textilă și a confecțiilor (regiunile Nord-Est, Sud-Est și Centru), industria pielăriei și a articolelor de încălțăminte (regiunea Nord-Vest) și industria prelucrării lemnului și a mobilei (regiunile Nord-Est, Nord-Vest și Centru);
- sectoarele serviciilor cu valoare adăugată mare - TIC (regiunile București-Ilfov, Vest și Nord-Vest), activități financiare și de asigurări (puternic concentrate în regiunea București-Ilfov, reflectând importanța majoră a capitalei pentru întreaga economie românească);
- turismul (regiunile Sud-Est, Nord-Est și Sud-Vest).

Pe lângă potențialul acestora ca sectoare de dezvoltare, aplicarea pe orizontală a TIC la nivelul întreprinderilor și al autorităților va fi un factor din ce în ce mai important pentru competitivitatea României. În acest sens, guvernul va avea un rol cheie în a se asigura că infrastructura TIC necesară

²¹ Avantajele competitive regionale au fost identificate din analiza realizată asupra economiilor regionale în Strategia Națională de Dezvoltare Regională, Planurile de Dezvoltare Regională și Strategia Națională pentru Competitivitate.

este livrată, că mediul digital este reglementat eficient, astfel încât întreprinderile și cetățenii să aibă încredere să îl utilizeze, și că întreprinderile și cetățenii pot interacționa pe cale electronică cu autoritățile într-un mod eficient.

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (**anexa I**), principalele necesități de dezvoltare sunt:

- extinderea și creșterea continuă, inclusiv pe piețele internaționale, ale sectoarelor industriei prelucrătoare și serviciilor cu valoare adăugată mare, în special sectorul autovehiculelor; ale produselor și serviciilor TIC; ale procesării alimentelor și băuturilor, energiei/managementului de mediu;
- transformarea sectoarelor tradiționale ale României, inclusiv textile/pielărie, lemn/mobilier, agricultură, silvicultură și pescuit, unde există potențial de creștere sau pentru susținerea activității pe termen mediu prin exploatarea entităților specializate sau prin creșterea competitivității prin inovare și dezvoltarea pieței;
- restructurarea și consolidarea exploatațiilor agricole pentru a îmbunătăți competitivitatea și durabilitatea acestora, împreună cu adoptarea de către acestea a unor practici agricole și de gestionare a terenurilor moderne și inovatoare;
- îmbunătățirea radicală a mediului de afaceri din punct de vedere al disponibilității finanțării investițiilor, al transparenței și predictibilității politice, al proporționalității administrării și reglementării, inclusiv prin îmbunătățirea utilizării TIC de către guvern;
- liberalizarea piețelor din sectorul public și a exploatații acestora ca mijloc de stimulare a piețelor noi, a creării de noi întreprinderi, a economiei sociale și a creșterii activității economice, în special în regiunile mai puțin dezvoltate ale României;
- atragerea de investiții în regiunile mai puțin dezvoltate ale României și în zonele rurale printr-o abordare integrată care să cuprindă infrastructura, amplasamentele, competențele și sprijinul prin investiții;
- consolidarea mediului de afaceri digital.

ACTIVITATEA DE CERCETARE, DEZVOLTARE ȘI INOVARE (CDI) IN SPRIJINUL COMPETITIVITĂȚII

Aspecte generale

Știința, tehnologia și comportamentul inovator constituie forțe de transformare pentru agenții economici, persoane și societate în sens larg, care facilitează:

- creșterea valorii adăugate a produselor și serviciilor, sprijinind astfel creșterea profitabilității agenților economici și ridicarea gradului de calificare;
- obținerea competitivității și menținerea acesteia pe o piață din ce în ce mai globalizată;
- abordarea multora dintre marile provocări cu care se confruntă societatea.

Strategia Europa 2020 urmărește impulsivitatea dezvoltării inteligente prin sprijinirea unor investiții susținute în inovare. În 2011, România a investit doar 0,48% din PIB în C-D, 80% din aceste investiții fiind realizate de sectorul public. Pentru a atinge **obiectivul Europa 2020** de 2% din PIB până în 2020 este necesar un pas în direcția modificării comportamentului²². O serie de studii indică cu toate acestea²³ un nivel relativ ridicat al inovării în rândul agenților economici români și sugerează nevoia de a privi dincolo de cifrele oficiale privind cheltuielile cu C-D pentru a înțelege pe deplin situația.

În privința distribuției în **teritoriu**, cheltuielile și forța de muncă angajate în domeniul C-D specifice agenților economici (36%) și statului (41%) sunt puternic concentrate în zona București Ilfov; doar cheltuielile și forța de muncă angajate în domeniul C-D în instituțiile de învățământ superior (22%) au

²²Evidențiat în Documentul de Poziție al Serviciilor Comisiei (octombrie 2012) pag. 7; Recomandările Consiliului European privind Programul Național de Reformă al României (iunie 2013) pag. 8.

²³ De ex., DG ENTR, 2011, SME Access to Finance Survey.

o distribuție teritorială mai amplă; această situație are implicații privind posibilitatea inovării de a contribui la dezvoltarea regională.

Nivelul scăzut și dezvoltarea lentă a investițiilor în C-D din sectorul privat

În 2011, sectorul privat din România a investit numai 825 milioane lei în C-D, 17,1% din totalul investițiilor. Între 2007 și 2011, creșterea cheltuielilor pentru C-D în sectorul privat a fost de numai 11,8%, puțin peste o treime din procentul total de creștere a cheltuielilor pentru C-D²⁴. Această evoluție poate fi atribuită factorilor structurali și altor factori.

Potențialul de inovare al agenților economici este strâns legat de structura economică a României²⁵:

- Companiile mari reprezintă doar 0,4% din totalul companiilor, dar contribuie cu 47,3% la VAB atribuibilă companiilor; conform evaluărilor, 56,4% dintre companiile mari sunt active din punctul de vedere al inovării.
- Companiile mijlocii reprezintă 1,9% din totalul companiilor și generează 20,5% din VAB din sectorul privat; se apreciază că 38,7% din companiile mijlocii sunt active din punctul de vedere al inovării.
- Companiile mici reprezintă 10,6% din total și 17,8% din VAB din companii; conform estimărilor, 27,5% din companiile mici sunt active din punctul de vedere al inovării.
- Microîntreprinderile reprezintă 87,1% din totalul companiilor și generează 14,4% din VAB din acest sector. Se consideră că doar o mică fracțiune din acestea au capacitate sau orientare către inovare.

Potențialul de inovare reflectă și obiectul de activitate. Așa cum s-a arătat mai sus, marea majoritate a companiilor din România desfășoară activități caracterizate printr-o valoare adăugată redusă. Aproape jumătate din totalul acestora desfășoară activități de retail sau apropiate de retail ca natură. Cu toate acestea, dincolo de factorii structurali care sugerează că o proporție foarte modestă de firme reprezintă o țintă realistă pentru sprijin în materie de inovare, s-au identificat și factori suplimentari care limitează investițiile private în cercetare și inovare²⁶:

- impactul negativ al crizei economice internaționale²⁷;
- întreruperea sprijinului public național acordat activităților de CDI începând din 2009 (invitațiile pentru propunerea de proiecte în cadrul Programului Național au devenit neregulate iar bugetele acordate invitațiilor au scăzut drastic);
- complexitatea regulilor privind accesul la finanțare și implementarea proiectelor de CDI cu sprijin public;
- scăderea numărului de angajați în domeniul C-D în sectorul privat;
- multe din companiile cu capital străin (inclusiv foste companii de stat) nu includ activități de cercetare printre operațiunile lor din România;
- legăturile slabe existente între învățământul superior și C-D din sectorul privat din România ca și slaba aplicabilitate practică a rezultatelor cercetării generate de sectorul public;
- costul ridicat al înregistrării brevetelor la nivel european. Instituțiile românești sunt astfel obligate să le înregistreze la nivel național.

În ciuda faptului că în perioada 2007-2013 oferta de sprijin financiar pentru C-D a fost foarte diversă, cererea din partea întreprinderilor nu a fost deosebit de mare. Accesul la instrumente financiare

²⁴ Sursa: Institutul Național de Statistică.

²⁵ Sursa: INS și studiul privind Rolul sectorului privat în dezvoltarea concurenței în sistemul C-D și inovării.

²⁶ "Evaluarea Intermediară a Strategiei Naționale și a Planului Național CD & I 2007-13" (Technopolis Group, 2012), "Noi direcții de politică industrială și modificările structurale necesare" (Cojanu et al, 2012), "Rolul sectorului privat în dezvoltarea competiției în sistemul cercetării-dezvoltării și inovării" (2012).

²⁷ Numărul total al inovatorilor a scăzut în 2010 cu aproape 40% față de 2006. Inovatorii din domeniul proceselor de producție, care reprezintă majoritatea inovatorilor, au înregistrat cel mai grav declin (aproape 50%). Numărul companiilor care introduc produse noi sau semnificativ îmbunătățite a scăzut cu aproape o treime în comparație cu 2008.

(credite, garanții, capital de risc) a fost limitat în această perioadă, iar IMM-urile în special au constatat că este foarte dificil să asigure un cash-flow solid, necesar pentru proiectele lor.

Corelarea limitată între C-D privată și sectoarele cu potențial de creștere

În 2011, cheltuielile pentru C-D ale companiilor s-au concentrat în industria autovehiculelor (22%), industria chimică (10%), TIC (10%), și industria echipamentelor electrice (7%). Instituțiile private de C-D au și ele o pondere mare din cheltuielile firmelor pentru C-D (22%).

Unele sectoare mari au cheltuieli foarte mici destinate C-D. Comerțul, care formează obiectul de activitate a aproape jumătate din companii, are o contribuție de doar 2%; agricultura, care are 30% din locurile de muncă, contribuie cu mai puțin de 1%.

Analiza cererii de fonduri publice pentru C-D arată că TIC este activă în privința obținerii de fonduri publice, în timp ce C-D din industria autovehiculelor și din cea chimică se bazează în principal pe finanțare privată.

Structura cheltuielilor private pentru C-D se corelează doar parțial cu sectoarele vizate de Strategia Națională pentru Competitivitate și Strategia Națională pentru CDI identificate prin specializare inteligentă²⁸, care își propune să concentreze investițiile în sectoarele competitive cu potențial de creștere:

- oportunitățile de prim rang cuprind **autovehiculele; produsele și serviciile TIC; prelucrarea alimentelor și băuturilor;**
- oportunitățile de rangul doi cuprind **sănătatea / farmaceuticele; textilele / pielea; lemnul / mobila; energia; managementul mediului.**

Pe baza analizei pieței CDI din România și în conformitate cu orientările metodologice specificate în "Ghidul European pentru strategia de cercetare și inovare bazată pe Specializare inteligentă" (RIS3), Strategia Națională pentru CDI a identificat prioritățile pentru investițiile publice CDI în perioada 2014-2020.

Din perspectiva specializării inteligente domeniile prioritare identificate de strategie sunt următoarele:

- bio-economie (agricultură și silvicultură, pescuit și acvacultură, alimente, biofarmaceutică și Biotehnologii),
- TIC;
- energie și mediu,
- eco-tehnologii (vehicule de transport, tehnologii de control al poluării și gestionarea deșeurilor, orașul inteligente).

C-D publică fragmentată și slab legată de activitatea economică

România are o amplă structură publică de C-D ce cuprinde 54 de universități, 47 de institute naționale de cercetare și dezvoltare, Academia Română cu 66 de institute și centre de cercetare, Academia de Științe Agricole și Silvicultură cu 17 institute, centre de cercetare și unități de cercetare în teren. În privința distribuției în **teritoriu**, deși reprezentată în toate regiunile, concentrarea specială există la București, urmat de Iași și Cluj. Cu toate acestea, s-a constatat că mediul din C-D și din instituțiile de învățământ superior din România se caracterizează prin fragmentare, calitate inconsecventă, standardizare excesivă, folosirea ineficientă a resurselor și absența unei strategii de dezvoltare a unor instituții de cercetare intensivă²⁹.

²⁸În contextul stabilirii unei Strategii Naționale de CDI pentru specializare inteligentă, Ministerul Educației din România a angajat sprijinul JASPERS pentru realizarea unei analize a pieței CDI conform elementelor metodologice specificate în RIS3 Guide (un set de bază de patru indicatori (contribuția la valoarea adăugată brută, cheltuielile firmelor cu cercetarea dezvoltarea, exportul și specializarea sectorială)

²⁹Evidențiat în Documentul de Poziție al Serviciilor Comisiei (octombrie 2012) pag. 7; Raportul privind Evoluția Programului Național de Reformă 2011-13 (martie 2013) pag. 12.

Cercetarea agricolă privată are o pondere mică în cercetarea agricolă națională. O particularitate a cercetării agricole din România este faptul că cercetarea însăși este asociată cu activitatea de dezvoltare și inovare, ca și cu activitatea comercială pe piața semințelor, viticulturii, silviculturii, creșterii animalelor și materialului genetic piscicol.

Institutele de C-D sunt evaluate și clasificate în conformitate cu performanța activității lor de C-D³⁰. Principalele criterii de evaluare sunt calitatea rezultatelor cercetării, calitatea resurselor umane, calitatea infrastructurii și nivelul exploatarei acesteia, eficiența managerială, calitatea planului de dezvoltare instituțională.

Analiza publicațiilor și a cererilor de brevetare arată că instituțiile publice românești de C-D posedă o serie de puncte forte în domeniile de mai jos:

- Tehnologii de producție a materialelor, inclusiv nanotehnologii
- Inginerie, inclusiv aeronautică și autovehicule
- Tehnologiile informației și comunicațiilor
- Știința și tehnologia mediului
- Medicină / sănătate
- Agricultură

Această analiză corespunde punctelor forte ale cercetării românești în context european. Domeniile "Cooperare" din PC7 în care participarea României a fost puternică (pe baza fondurilor atrase) au fost: TIC; Transport (inclusiv Aeronautică); Nano-științe, nano-tehnologii, Materiale și Noi tehnologii de producție; Mediu; Sănătate; Industrie alimentară, agricultură și pescuit și Biotehnologie.

Aceste puncte forte sunt bine corelate cu sectoarele care demonstrează creștere și potențial de export (de ex. autovehicule, TIC, industria alimentară), cu oportunitățile de gradul doi în care inovarea ar putea prelungi durata de viață a unor linii de producție mature și sprijini diversificarea legată de acestea (de ex. lemn și textile) și cu schimbările sociale majore care confruntă România (în special adaptarea la schimbările climatice și refacerea mediului).

Cu toate acestea, în timp ce o mare parte a cercetării desfășurată în România este impresionantă, aceasta este în mare măsură impulsionată de curiozitatea școlastică mai degrabă decât de considerente comerciale. Legăturile dintre învățământ, cercetare și sectorul economic rămân slabe³¹, rezultatul fiind că puține idei sunt transferate și comercializate³². Acest proces este împiedicat suplimentar și de cadrul deținerii dreptului de proprietate intelectuală asupra cercetării și de partajare a acesteia³³. Activitatea de colaborare, atâta cât există, tinde să se realizeze între instituțiile de C-D și marile companii. Participarea IMM-urilor este limitată, deși acest lucru reflectă într-o oarecare măsură scara relativ redusă și structura sectorială a bazei de IMM-uri.

Deficitul de competențe de cercetare

Baza de competențe de cercetare s-a mărit substanțial în România din 1993 încoace, mai ales în sectorul învățământului superior. Cu toate acestea, în anii din urmă, salariile și mijloacele materiale de cercetare necompetitive au fost martorele unei hemoragii de talente din sectorul public, mulți tineri cercetători migrând în străinătate. Dintre toate statele UE, România are procentul cel mai mic de personal de C-D raportat la procentul total de persoane angajate (0,4% în 2010), ceea ce reprezintă un sfert din media UE. În privința distribuției în **teritoriu**, doar București Ilfov se apropie de media UE de 1,7%.

În 2011, doar 25,8% din populația activă economic din grupa de vârstă 25-64 absolvisc cu succes învățământul terțiar în știință și tehnologie sau avea de o ocupație în care o astfel de pregătire este

³⁰ În conformitate cu Hotărârea de Guvern Nr 1062/2011.

³¹ Sursa: Barometrul calității, 2010, Calitatea învățământului superior din România.

³² Evidențiat în Documentul de Poziție al Serviciilor Comisiei (octombrie 2012) pag. 7.

³³ Evidențiat în Documentul de Poziție al Serviciilor Comisiei (octombrie 2012) pag. 7.

în mod normal necesară, în comparație cu media UE 27 care era de 42,3%. În privința distribuției în teritoriu, există variații regionale semnificative, București Ilfov (46,7%) depășind media EU 27, iar restul regiunilor variind între 17,7% în Nord-Est și 25,1% în Vest.

Principalele nevoi de dezvoltare

Ca reacție la analiza de mai sus, prioritățile de investiții din perioada 2014-20 vor fi stabilite în cadrul Strategiei Naționale a României privind Competitivitatea, Strategiilor Naționale de CDI și conform principiilor specializării inteligente. Un mediu fiscal complementar va stimula companiile, inclusiv pe cele multinaționale, să-și plaseze în România activitățile de cercetare. În 2010 s-a introdus o deducere de 120% a impozitului pe cheltuielile cu CD pentru întreprinderile în care activitățile de CD reprezintă cel puțin 15% din cheltuielile anuale totale, iar această deducere a fost ridicată la 150% în anul 2013.

Pentru sectorul agricol, rolul inovării este crucial în privința creșterii competitivității și performanței fermelor, în special a noilor ferme rezultate din procesul comasării terenurilor. Pentru a facilita introducerea de tehnologii noi, va fi esențial să se folosească și să se orienteze cunoștințele unităților de cercetare către aplicarea practică la nivel de fermă prin intermediul unor acorduri de parteneriat pentru inovare.

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (**Anexa I**), principalele nevoi de dezvoltare sunt:

- crearea unui mediu public de C-D mai compact și mai modern care să se concentreze asupra nevoilor economiei, schimbărilor sociale și tehnologiilor în care România are potențial de clasă mondială, în conformitate cu principiile specializării inteligente și pentru a crește gradul de comercializare și internalizare a cercetării;
- promovarea unei culturi a antreprenoriatului și inovării în întregul sistem educațional și în companii care să fie în legătură cu toate formele de sprijin, financiar, managerial, tehnic, creator, pentru a valorifica potențialul latent care există în rândul populației și firmelor din România.

PROVOCĂRI PRIVIND POPULAȚIA ȘI ASPECTELE SOCIALE

OCUPAREA ȘI MOBILITATEA FORȚEI DE MUNCĂ

Aspecte generale

Conform *Strategiei Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă*, obiectivul global al României în perspectiva anului 2020 este să atingă un nivel durabil al ocupării forței de muncă, sprijinit pe competitivitate economică, coeziune socială și dezvoltare durabilă. Acest țel va fi urmărit prin promovarea unei piețe a forței de muncă funcțională, dinamică și flexibilă care să asigure accesul oamenilor la locuri de muncă de calitate, conform calificărilor și competențelor, fără discriminare și cu venituri decente, prin măsuri de generare de locuri de muncă și de sprijin al gradului de ocupare, implementate printr-un dialog social eficace.

România urmărește această viziune în contextul particularităților de pe piața muncii, determinate și de efectul crizei economice. Pentru România, una dintre cele mai presante provocări este *slaba participare pe piața muncii*³⁴, care provine din deficitul brut în materie de oportunități de angajare, dinamica forței de muncă tinere, dezavantajarea grupurilor vulnerabile pe piața muncii, cât și din blocajele de la nivelul sistemului de învățământ și formare profesională.

În acest context, una dintre prioritățile perioadei 2014-2020 ar trebui să fie elaborarea de politici active privind piața muncii, aspect evidențiat și de către COM în *Recomandările Specifice de Țară*. Recomandarea se referă la îmbunătățirea participării pe piața muncii, cât și a gradului de ocupare și de productivitate a forței de muncă. Acest aspect ar trebui abordat prin revizuirea și consolidarea

³⁴ Așa cum este subliniat în *Poziția Serviciilor Comisiei privind dezvoltarea Acordului de Parteneriat și programelor din România pentru perioada 2014-2020 – pagina 6*.

politicilor active privind piața muncii, prin asigurarea de formare profesională și de servicii individualizate, cât și prin creșterea capacității Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă. Obiectivul național asumat de România prin *PNR* este să atingă un procent de ocupare a forței de muncă de 70% (grupa de vârstă 20-64). Acest obiectiv a fost stabilit în conformitate cu Strategia Europa 2020 și reprezintă țelul principal la nivelul tuturor planurilor specifice de acțiune implementate de autoritățile naționale pentru a crește procentul de ocupare și a reduce distanța față de ținta Europa 2020.

Obiectiv 2020	Țintele UE 27 (%)	Ținte asumate de România prin Programul Național de Reformă (%)	Situația actuală din România - (%)
Procent de ocupare (grupa de vârstă 20 – 64)	75	70	63,8 (2012)
Recomandări specifice de țară 2013: - combaterea muncii la negru; - promovarea ocupării lucrătorilor vârstnici; - îmbunătățirea participării pe piața muncii, cât și a gradului de ocupare și a productivității forței de muncă prin revizuirea și consolidarea politicilor active privind piața muncii, asigurarea de servicii de formare și servicii individualizate și promovarea învățării pe tot parcursul vieții; - creșterea capacității Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă de a crește calitatea și gradul de acoperire al serviciilor sale; - combaterea șomajului în rândul tinerilor, implementarea rapidă a Planului Național pentru Ocuparea Tinerilor, inclusiv, de exemplu, printr-o schemă de Garanție pentru Tineri;			

Analiză

Având în vedere faptul că România are un procent scăzut de ocupare a forței de muncă (63,8%, cu 6,2 p.p. sub nivelul obiectivului național), eforturile care ar trebui întreprinse de către autoritățile naționale trebuie îndreptate către creșterea procentului de ocupare și stabilirea concordanței între cerințele pieței muncii și oferta de forță de muncă la nivel național.

Dat fiind că în 2012 procentele de ocupare și de activitate în rândul tinerilor erau printre cele mai scăzute din Uniune - la 23,9 % și, respectiv, 30,9 %, în timp ce procentul de șomaj în rândul tinerilor era ridicat, având un nivel de 22,7% - România trebuie să amplifice calitatea politicilor active pe piața muncii și să implementeze Planul Național de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă, cu concentrare asupra tinerilor care nu sunt nici angajați, nici înscriși în sistemul de învățământ sau formare profesională (NEETs).

În conformitate cu *PNR*, prin concentrarea activităților asupra consolidării celui de-al treilea pilon de flexicuritate, folosind contribuția din partea fondurilor ESI, autoritățile române vor susține îmbunătățirea măsurilor active pe piața muncii pentru a reduce riscul șomajului pe termen lung.

Provocările vin din partea particularităților specifice ale pieței, particularități ce pot fi privite după cum urmează:

Un deficit major de cerere de forță de muncă

Structura ocupării forței de muncă din România are particularități cu un rol cheie în analiza acesteia. Un nivel foarte ridicat de activitate independentă (32,5% în 2012, dublu față de media UE 27: 15,2%) și de lucrători familiari nesalarizați sunt variabile care trebuie avute în vedere atunci când analizăm gradul de ocupare în România, deoarece acestea indică un deficit major de oportunități de angajare. Ca efect al crizei, procentul de ocupare în rândul populației între 20 și 64 de ani a scăzut cu 1,6% în perioada 2008-2012, atingând 63,8% în 2012, un nivel semnificativ mai scăzut în comparație cu media

UE27 (68,5%), cât și în comparație cu obiectivul național de ocupare de 70% stabilit în contextul UE 2020.

Pe de altă parte, procentul de ocupare a populației rurale între 20 și 64 de ani a scăzut cu 3,4% în perioada 2005-2011, atingând 63,7% în 2011, un nivel mai ridicat decât gradul de ocupare din zonele urbane (62,2%) datorat populației ocupate în agricultură (60,3% din totalul populației ocupate).

În ciuda scăderii gradului de ocupare, rata șomajului a rămas relativ scăzută în timpul recesiunii, crescând de la 5,8% în 2008 la 7,0% în 2012, circa 2,5% sub media UE. Practic, 30% din populația din grupa de vârstă 20-64 este inactivă din punct de vedere economic.

Diferențe regionale în materie de ocupare

Există diferențe semnificative între procentul total de ocupare din regiunile României, cu un ecart de 11,5% între regiunea cu gradul cel mai ridicat de ocupare (Nord-Est: 64,9% în 2012) și cea cu gradul cel mai scăzut de ocupare (Centru: 53,4% în 2012).

S-au înregistrat de asemenea diferențe importante între regiunile României în privința ratei șomajului în 2012, cu un ecart de 5,9% între regiunea cu cea mai ridicată rată a șomajului (Sud-Est: 10,2%) și cea cu nivelul cel mai scăzut al ratei șomajului (Nord-Est: 4,3%). Restul regiunilor au înregistrat următoarele rate ale șomajului: Nord-Vest: 4,5%, Vest: 5,1%, București-Ilfov: 6,2%, Sud-Vest Oltenia: 6,7%, Centru: 9,8% și Sud-Muntenia: 9,9%.

O situație specifică privind ratele șomajului s-a înregistrat în domeniul pescuitului și în zonele de coastă, cu cea mai înaltă rată a șomajului din 2012 în Județul Teleorman (10,04%) și cea mai scăzută în Județul Botoșani (4,56%). Restul zonelor au înregistrat rate ale șomajului după cum urmează: Dobrogea Nord - Constanța și Dobrogea Sud Agigea (4,67%), Brașov – Făgăraș (5,07%), Iași (5,25%), Vrancea (5,72%), Giurgiu (6,05%), Tulcea (6,25%), Brăila (6,60%), Călărași (7,43%) și Galați (9,14%).

În acest context, realizarea obiectivului UE 2020 de 70% grad de ocupare va reprezenta o provocare în absența unei expansiuni a ocupării în regiunile mai puțin dezvoltate ale României.

Nivelul scăzut de ocupare în rândul femeilor și al lucrătorilor mai în vârstă

Problema gradului de ocupare din România este puternic corelată cu sexul și vârsta forței de muncă.

În 2012, diferența de grad de ocupare dintre bărbați și femei era cu 2,9% mai mare decât media UE. În 2012, în România, procentul de ocupare în rândul bărbaților din grupa de vârstă 20-64 era de 71,4%, în comparație cu 56,3% în rândul femeilor.

Problema gradului de ocupare pe sexe este mai evidentă la nivel regional, cu diferențe în 2012 de 11 p.p. între procentele de ocupare pentru bărbați (Vest: 74,7% și Centru: 65,7%) și de 16,2 p.p. între procentele de ocupare pentru femei (Nord-Est: 65,5% și Centru: 49,3%).

În ciuda acestei stări de lucruri, există eforturi continue pentru echilibrarea situației. Formarea profesională a forței de muncă s-a dovedit un instrument care a redus această diferență. Până în martie 2013, conform datelor raportate de către beneficiari, au participat la Programele de formare profesională continuă (FPC) un număr de 89.686 femei dintr-un total de 154.832 participanți.

Printre lucrătorii mai în vârstă, procentul de ocupare scade rapid. În 2012, procentul de ocupare printre cei în vârstă de 56-64 de ani era de 41,4%, în comparație cu 63,8% la cei cu vârste între 20 și 64 de ani. Și în acest caz există diferențe regionale, cu o diferență de 23,8% între București - Ilfov (32,4%) și Nord-Est (56,1%).

Dinamica forței de muncă tinere

Se înregistrează diferențe semnificative între România și UE 27 în ceea ce privește procentul de ocupare în rândul tinerilor (între 15-24 de ani). În 2012, media din România era cu 9% mai scăzută decât media UE (23,9% în România, față de 32,9% în UE 27); în cazul tinerelor, diferența era de 10,7%.

Rata șomajului în rândul tinerilor cu vârste între 15-24 de ani a crescut de la 18,6% în 2008 la 22,7% în 2012. Conform acestui indicator, în România există trei regiuni care vor fi eligibile în cadrul Inițiativei

pentru Ocuparea Tineretului, având o rată a șomajului la tineri mai ridicată de 25%, după cum urmează: Centru (31,7%), Sud-Est (31,3%) și Sud-Muntenia (30,2%).

În plus, în 2012, ponderea tinerilor care nu sunt nici angajați, nici înscriși în sistemul de învățământ sau formare profesională (NEETs) era cu 3,6% peste media UE (16,8% în România, față de 13,2 % în UE 27), iar în rândul tinerelor era de 18,6%, în comparație cu 13,5% în UE27.

Gradul de ocupare la tineri se corelează foarte mult cu nivelul de pregătire școlară atins (conform ISCED 97). Pentru cei cu pregătire liceală și post-liceală ne-terțiară (nivelurile 3 și 4), procentul de ocupare era de 29,4% în 2012, în comparație cu 43,5% pentru UE27. Pentru absolvenții de învățământ terțiar (nivelurile 5 și 6), procentul de ocupare era de 39,7%, comparativ cu 54,6% pentru UE27.

Pe lângă nivelul de pregătire școlară³⁵, care este unul din factorii importanți ce influențează accesul la ocupare, incongruența dintre calificările tinerilor și competențele cerute de angajatori generează șomaj în creștere în rândul tinerilor (este vorba atât despre competențele tehnice și profesionale cât și competențele generice, respectiv competențele transferabile – de ex. capacitatea de a-și organiza munca și procesul de învățare, competențele cognitive, comunicarea și competențele organizaționale)³⁶.

Pe de altă parte, lipsa experienței profesionale este un alt dezavantaj pentru tineri, făcându-i vulnerabili la concurența cu alți lucrători. Conform agenților de recrutare³⁷, 59% din angajatori nu-și pot permite să angajeze tineri lipsiți de experiență.

Răspunsul Guvernului României la această situație este *Planul Național pentru Stimularea Ocupării Tinerilor 2013*, ce cuprinde măsuri și programe de tipul Garanției pentru Tineri (bonusuri de mobilitate, stimulente financiare, orientare profesională și de carieră și consiliere antreprenorială, simularea de afaceri, stagii de lucru, stagii de ucenicie, parteneriate între școli, universități și companii, precum și alte organizații și companii noi create de persoane tinere).

O schemă pilot de "Garanție pentru Tineri" este de asemenea în curs de implementare, finanțată din Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 (HRD 2007-2013), pentru a crea un model și a identifica cele mai potrivite măsuri, adaptate specificităților naționale, pe baza cărora se va proiecta schema de Garanție pentru Tineret 2014-2020.

Grupuri vulnerabile afectate de discriminare pe piața muncii

Dat fiind deficitul general de locuri de muncă de pe piața românească a muncii, grupurile confruntate cu dezavantaje speciale sunt cele mai afectate. Pe lângă competențele inadecvate, atitudinile ostile și normele sociale, condițiile de muncă excesiv de rigide, informațiile și rețelele reprezintă obstacole în calea găsirii unui loc de muncă și au impact asupra tipurilor de locuri de muncă pe care le obțin grupurile dezavantajate.

Populația formată din cetățeni români de etnie Roma are un nivel de pregătire școlară mai redus în comparație cu populația majoritară, ceea ce le limitează accesul pe piața muncii, dat fiind că cererea de forță de muncă calificată este în creștere³⁸: o treime din această populație are studii primare, 1/2 din populație – studii secundare, 1/4 din populația de cetățeni români de etnie romă declară că nu știu să scrie și să citească.

O altă problemă este decalajul imens în privința oportunităților de a găsi de lucru, cât și ratele extrem de scăzute ale productivității, comparabile cu ratele medii ale celor mai sărace 25% din țările lumii. În comparație cu situația din Europa, cetățenii români de etnie romă care trăiesc în România sunt

³⁵ Studiu: *Îmbunătățirea competențelor profesionale ale absolvenților și tinerilor: o șansă pentru viitor*

³⁶ Raportul Băncii Mondiale 2013: *Europe 2020 Romania: Evidence-based Policies for Productivity, Employment, and Skills Enhancement*

³⁷ Barometrul Incluziunii Sociale 2011

³⁸ Idem 10

candidați la o slabă participare pe piața oficială a muncii și la o înaltă participare pe piața muncii la negru, fără mecanisme de securitate socială. Cel mai recent studiu³⁹ realizat pe un eșantion reprezentativ pentru populația de cetățeni români de etnie romă în vârstă de 16 ani și peste această vârstă arată că în 2011 procentul de ocupare era de numai 36%, în timp ce alți 36% erau în căutarea unui loc de muncă, iar 28% erau inactivi (față de un procent de ocupare de 58% și o rată a șomajului de 7,7% la nivel național, date INS). Doar unul din zece cetățeni români de etnie romă a avut un loc de muncă stabil în ultimii doi ani, iar 52% declară că nu au găsit deloc de lucru în acea perioadă. Participarea pe piața muncii este foarte scăzută printre femeile rome, cu doar 27% fiind angajate și 36 % declarând că sunt în căutarea unui loc de muncă. În plus, la vârste foarte tinere, majoritatea femeilor rome au mulți copii de care trebuie să se îngrijească.

Lucrătorii de etnie romă sunt lucrători pe cont propriu și doar 10-15% din ei sunt lucrători salariați. Majoritatea angajaților de etnie romă nu au nici o calificare oficială sau prestează munci necalificate precum personal de curățenie, măturător sau lucrător la spații verzi.

Persoanele cu handicap au de asemenea un grad de ocupare mai redus: conform cifrelor INS, în 2011 existau 1 692 milioane de persoane cu handicap având restricții pe piața muncii. Numai 12,7% din cei cu dizabilități din grupa de vârstă 18-55 au un loc de muncă, cu 57% mai puțini față de procentul general de ocupare în aceeași grupă de vârstă. Nevoia cea mai presantă pentru oamenii cu dizabilități pare să fie crearea de locuri de muncă adecvate, corespunzătoare handicapurilor specifice acestor persoane.

În plus, nivelul scăzut de pregătire școlară constituie o problemă preocupantă în cazul persoanelor cu handicap (jumătate dintre acestea au absolvit maximum 8 clase, iar în cazul celor cu handicap grav această pondere se ridică la 60%, în comparație cu circa 35% în populația generală). Nu este îndeplinită, prin urmare, o condiție prealabilă relevantă pentru integrarea acestor oameni pe piața muncii, mai ales pentru cei cu un grad de handicap mai ridicat.

Atractivitatea sectoarelor economice

Ponderile ocupării pe sectoare economice sunt și ele diferite în România prin comparație cu situația din alte țări UE. Dacă în industrie și construcții ponderea ocupării este apropiată de nivelul mediu din UE (28,6% în România, față de 22,6% în UE 27), în cazul agriculturii și serviciilor există discrepanțe majore.

Sectorul agricol este sursa unei mari provocări pentru economia României. În timp ce agricultura cuprindea 29% din forța de muncă la sfârșitul lui 2012, ponderea ei în numărul total de angajați era de doar 3,1%, un mare număr de persoane având statut de lucrători independenți și de lucrători familiali nesalariați (31,5% din totalul populației ocupate). De asemenea, o treime dintre cei care lucrează în agricultură sunt tineri sub 35 de ani, cu niveluri scăzute de pregătire școlară și calificare și cu slabe posibilități de a se adapta cerințelor de pe piața muncii. Contribuția la PIB a acestui sector este de circa 7%. De fapt, în agricultură, productivitatea pe persoană este doar un sfert din cea medie națională.

În acest context, la nivel național s-a înregistrat un nivel scăzut al populației ocupate în activități non-agricole față de UE 27. În perioada 2008-2011, sectoarele extractive și energia, construcțiile, hotelurile și restaurantele, sectorul imobiliar și sectorul public au înregistrat reduceri semnificative. Sectoarele care au înregistrat creșterea gradului de ocupare în perioada 2008-2011 au fost cele din grupul serviciilor cu valoare adăugată mai mare. Logistica, TIC, serviciile financiare și de afaceri au înregistrat creșteri. Serviciile de specialitate și științifice au avut o reducere sub-medie.

Pentru perioada următoare, 2014 – 2020, cele mai competitive sectoare identificate în cadrul proiectului Strategiei Naționale pentru Competitivitate sunt: agricultura, industria prelucrătoare, TIC,

³⁹ Tarnovski (ed.) (2012), SOP HRD project.

energie și mediu, industria farmaceutică, sănătate și turism și, ultimul, dar nu cel de pe urmă, sectorul construcțiilor.⁴⁰

Lipsa corelării strategice între nevoile pieței muncii și educație

Necesitățile pieței muncii sunt strâns corelate de nivelurile pregătirii școlare și de calificare. Șomajul, dar într-o măsură chiar mai mare inactivitatea, se asociază cu niveluri scăzute de pregătire școlară. În cazul României, un deficit major al învățământului, prin comparație cu media UE, apare la nivelul terțiar, unde ponderea totală a ocupării în 2010 reprezenta doar 17% (15% pentru bărbați și 19% pentru femei).

În plus, participarea adulților la instruire⁴¹ este foarte scăzută în România (1,4% în 2012 conform bazei de date Eurostat) și, la fel ca și în alte țări din centrul și estul Europei, există o puternică diferență între rural și urban. În acest context, principala preocupare se leagă de competențe care tind să devină învechite din cauza schimbării tehnologice. Deficite de lucrători calificați sunt identificate mai ales în domeniul industriei prelucrătoare și a celei agro-alimentare cu potențial de creștere. Crearea de locuri de muncă în domeniile cu valoare adăugată mare este dificilă dacă nu există rezervorul corespunzător de competențe care să răspundă la cererile de pe piața muncii.

Probleme demografice și impactul asupra pieței muncii

Îmbătrânirea populației este un fenomen care trebuie avut în vedere. Populația în vârstă de peste 60 de ani a crescut continuu, atingând o pondere de 20,5% din totalul populației (2011) și de 27% din persoanele peste 55 de ani. Tendința de schimbare demografică este mai evidentă în partea de sud a țării (regiunile Sud Muntenia și Sud-Vest Oltenia). O contribuție importantă la acest fenomen, amplificată după 1990 a avut-o migrația externă, dat fiind că în rândul celor care au emigrat predominau persoanele active atât economic cât și demografic. Aceasta a contribuit într-o oarecare măsură la reducerea natalității și a sporului natural, ceea ce a făcut ca România să piardă 6,37 % din populație între 1992⁴² (22 810 035 persoane) și 2012 (21 355 849 persoane)⁴³.

O astfel de evoluție generează o mare presiune asupra sistemului național de protecție socială și necesită imperios măsuri consistente de promovare a îmbătrânirii active și de implicare pe piața muncii a lucrătorilor mai în vârstă, ca și de încurajare și stimulare a participării tinerilor pe piața muncii.

Revenirea emigranților din țările europene

O altă problemă majoră o constituie reintegrarea pe piețele locale ale muncii a emigranților care revin din țări europene ca Spania, Italia etc.

La începutul lui 2010, aproape 2,1 milioane⁴⁴ de cetățeni români lucrau în alte State Membre ale UE. Un astfel de fenomen a creat un dezechilibru major pe piața internă a muncii (de exemplu în contextul reducerii semnificative de personal din sectorul sănătății).

Mobilitatea forței de muncă este puternic influențată de persistența și adâncirea crizei economice. În această perspectivă, riscul revenirii în țară a unor grupuri mari de cetățeni români necesită gestionarea coordonată a acestui fenomen care ar putea avea implicații puternice asupra sistemelor de protecție socială, învățământ, sănătate sau pensii.

"Aproape 35 % dintre românii de la Madrid nu au nici un loc de muncă și doar 1/3 dintre ei vor să-și stabilească domiciliul în Spania. 37% dintre ei vor să se întoarcă în România, 5% se gândesc să emigreze într-o altă țară, iar 19% nu știu încă ce vor să facă/nu s-au hotărât deocamdată"⁴⁵.

⁴⁰ Proiectul Strategiei Naționale pentru Competitivitate 2014 – 2020, pag 47 – date prelucrate din "Analiza și baza de dovezi privind piața C&D&I din România", Raport final, 14 martie 2013, Ove Arup & Partners

⁴¹ Raportul Băncii Mondiale 2013: *Europe 2020 Romania: Evidence-based Policies for Productivity, Employment, and Skills Enhancement*

⁴² ⁴³ INS: *Recensământul populației și al locuințelor*: <http://www.insse.ro/cms/files/rpl2002rezgen1/rg2002.htm>

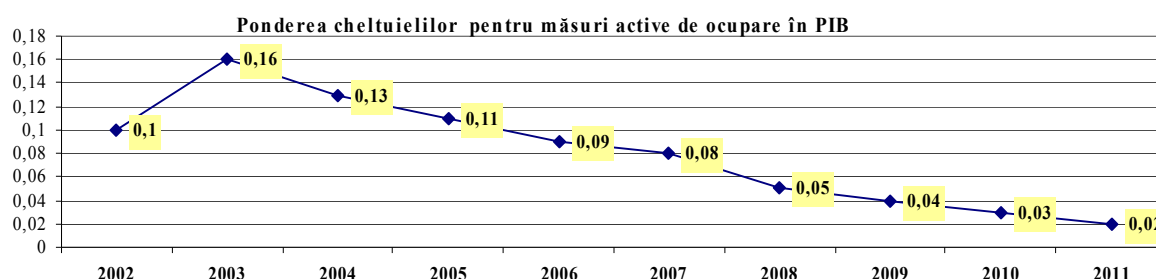
⁴³ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_gind&lang=en

⁴⁴ Conform statisticilor UE 1,85 milioane persoane, conform altor cercetări, circa 2,1 milioane.

Pe de altă parte, emigranții revin în România cu competențe și resurse financiare îmbunătățite. Aceasta ar putea avea efecte pozitive asupra economiei, cu condiția asigurării unui răspuns adecvat atât în ceea ce privește recunoașterea competențelor cât și alinierea la legislația națională și crearea unui mediu de afaceri prietenos.

Capacitatea administrativă redusă a Serviciului Public de Ocupare

Modificările contextului socio-economic și cele din structura pieței muncii au condus la un număr sporit de persoane care caută un loc de muncă și de șomeri pentru SPO și la o cerere sporită de servicii specifice SPO. Acest context socio-economic schimbat a crescut interesul șomerilor și al celor care caută un loc de muncă față de anumite servicii SPO privind piața activă a muncii, în special informarea și îndrumarea, medierea și formarea profesională. Cu toate acestea, contextul socio-economic schimbat a provocat de asemenea o scădere a calității și amplitudinii unor astfel de servicii, în special a măsurilor active de ocupare a forței de muncă, în principal datorită cererilor combinate ale unui număr mai mare de beneficiari (în special șomeri înregistrați), unei game sporite de nevoi ale beneficiarilor și reducerii bugetelor SPO și a restricțiilor privind angajarea de personal în cadrul acestora.

Sursa: Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

În acest context este necesară o abordare strategică și cu mai multe fațete pentru a corela mai bine serviciile SPO cu cerințele privind ocuparea. Consolidarea capacității administrative a SPO și asigurarea unui nivel adecvat de resurse pentru măsurile active sunt cruciale pentru creșterea calității serviciilor prestate și eficiența acțiunilor implementate pentru diversele grupuri țintă.

Principalele nevoi de dezvoltare

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (**Anexa I**), nevoile de dezvoltare identificate corespund și primelor rezultate ale *Strategiei Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă în perspectiva anului 2020*, cât și *Planului Național pentru Ocuparea Tinerilor*.

În funcție de ponderea problemei, principalele nevoi de dezvoltare în domeniul ocupării forței de muncă și mobilității muncii sunt:

- **Creșterea oportunităților de ocupare** – această nevoie de dezvoltare este dependentă de o acțiune mai amplă de stimulare a dezvoltării regionale prin investiții în infrastructura primară, în mediul de afaceri și în regenerarea urbană și rurală. Acțiunile de ocupare a forței de muncă nu pot reuși într-o situație în care există un deficit brut de oportunități de ocupare;
- **Integrarea susținută pe piața muncii a tinerilor care nu sunt nici angajați, nici înscriși în sistemul de învățământ sau formare profesională (NEETs)** – acest grup este expus riscului de

⁴⁵ *** , *Anchetă regională privind emigrația în Regiunea Madrid*, realizată pe baza a 3000 de interviuri cu locuitori străini care locuiesc în regiune. Pentru această anchetă au fost consultați și 800 de români din Madrid, o regiune în care comunitatea românească este cea mai mare comunitate de străini., www.romanul.eu, No. 73 24 May - 6 June 2012, pg.3, facebook.com/romanul, twitter.com/RomanulSpania

șomaj pe termen lung, riscului ridicat al sărăciei, în condițiile unei performanțe reduse datorate pe de o parte nivelului de pregătire școlară și lipsei de experiență practică, pe de altă parte;

- **Acces la ocupare pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și pentru persoanele inactive, cu deosebire pentru femei, tineri și lucrători mai în vârstă, cetățeni români de etnie romă, persoane cu handicap și alte grupuri vulnerabile** – aceste categorii reprezintă o resursă importantă de forță de muncă, dar se confruntă cu provocări și dificultăți specifice pe piața muncii;
- **Abordarea disparităților specifice regionale și teritoriale și sprijinirea mobilității forței de muncă;**
- **Alinierea învățământului, formării și serviciilor de ocupare a forței de muncă la nevoile în schimbare ale pieței muncii,** în special nevoilor de competențe din acele sectoare care au potențial de creștere;
- **Conversia în activități non-agricole, diversificarea economiei rurale, formarea și învățământul pentru populația rurală** – această nevoie de dezvoltare provine din structura aparte a ocupării forței de muncă în România, cu o agricultură care cuprindea în 2012 un procent de 29% din forța de muncă și cu un nivel scăzut al populației ocupate în activități non-agricole, în comparație cu UE 27;
- **Diversificarea economiei pescuitului și acvaculturii pentru a atrage ocuparea forței de muncă și crearea de firme în domeniu;**
- **Modernizarea sistemului SPO și consolidarea capacității sale administrative de a oferi măsuri active și preventive de ocupare a forței de muncă, precum și servicii de calitate.**

INCLUZIUNEA SOCIALĂ ȘI SĂRĂCIA

Aspecte generale

În calitate de Stat Membru al UE, România s-a concentrat asupra riscului sărăciei sau excluderii sociale preluând în ultimii ani metoda relativă de măsurare și monitorizare a riscului de sărăcie. Riscul sărăciei și excluderii sociale este un concept multidimensional care implică trei componente:

- sărăcia venitului;
- privațiunea materială severă;
- persoane care trăiesc în gospodării cu o intensitate foarte scăzută a muncii.

Așa cum menționează Recomandarea Consiliului din 9 iulie 2013, reducerea sărăciei continuă să fie o provocare majoră, mai ales în împrejurările specifice României de *privațiune materială severă* care afectează peste 29% din populația țării (în 2011), în comparație cu 8,1% care este media pentru UE 27. În 2011, 40,3 % din populație prezenta risc de sărăcie și excludere socială, aproape cu două treimi mai mult decât media UE de 24,2 %. **Copii sunt cu deosebire afectați** (49.1 %).

În privința *procentului de relativă sărăcie*, în 2011 acesta a ajuns la 22,2% din populație, făcând din România unul din Statele Membre cu un procent ridicat de risc de sărăcie.

Persoanele care trăiesc în gospodării cu o intensitate foarte scăzută a muncii reprezintă 6,7% din populație (în 2011), în comparație cu 10%, media UE 27. Însă aproape unul din zece copii și una din zece persoane între 18-59 de ani trăiesc în gospodării în care nimeni nu are un loc de muncă.

Riscul sărăciei afectează toate populațiile în măsură mai mică sau mai mare, iar săraci se găsesc în toate grupurile de populație. Cu toate acestea, profilul dominant al săracului este foarte stabil și afectează pe cei care aparțin grupurilor vulnerabile.

Nivelul populației cu risc de sărăcie și excludere socială este și el foarte ridicat, iar copii sunt cu deosebire afectați. România ar trebui să adopte fără întârziere restul legislației și să asigure legătura cu măsurile de activare.

Incidența sărăciei (indiferent de metoda de estimare pe care o folosim) a fost constant și disproporționat mai ridicată pentru următoarele grupuri: a) gospodăriile mari cu copii, mai ales cele cu trei sau mai mulți copii (gospodăriile cu cel puțin cinci membri reprezintă circa 55% dintre săraci); b) familiile cu un singur părinte; c) copiii (0-17 ani) și tinerii (18-24 de ani); d) persoanele cu grad inferior de școlarizare; e) lucrătorii de ocazie, țăranii care lucrează în familie; f) șomerii și casnicii; g) cetățenii români de etnie romă (o mare parte a cetățenilor români de etnie romă sunt săraci și expuși riscului de excludere socială); h) persoanele care locuiesc în zone rurale sărace; i) bătrânii singuri; j) persoanele fără adăpost.

Așa cum s-a stabilit în UE 2020, România și-a asumat obiectivul de a reduce cu 580 000 numărul persoanelor cu risc de sărăcie și excludere socială. În acest sens s-au făcut deja progrese, deoarece datele publicate de Eurostat indică o ușoară îmbunătățire a procentului persoanelor cu risc de sărăcie după transferuri sociale, atingând nivelul de 22,2% în 2011, comparativ cu 23,4% în 2008.

Conform Eurostat, în anul 2011, procentul de persoane care trăiesc în familii cu o intensitate foarte scăzută a muncii era de 6,7%, iar procentul persoanelor cu privațiuni materiale severe era de 29,4%.

Obiectiv 2020	Ținte UE 27	Ținte asumate de România prin Programul Național de Reformă	Situația actuală din România (2011)
Reducerea populației cu risc de sărăcie sau excludere socială (număr de persoane)	20 000,000	580 000	240 000
Recomandări specifice de țară: - accelerarea reformei sectorului sănătății - combaterea sărăciei - încheierea reformei sistemului de asistență socială și consolidarea legăturii cu măsurile de activare - continuarea implementării Strategiei Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității romilor pentru perioada 2012-2020 într-un mod mai eficient			

Analiză

Cauzele sărăciei pot fi sintetizate după cum urmează:

1) Dezvoltarea economică insuficientă sau lipsa acesteia

România a înregistrat o scădere dramatică a producției economice în perioada crizei globale. Recesiunea a început în cel de-al treilea trimestru al anului 2008 și s-a accentuat puternic în 2009. Economia a arătat semne de redresare în 2011 (un an cu o bună productivitate în sectorul agricol). Cu toate acestea, producția economică s-a menținut la un nivel redus, din cauza diminuării accentuate a PIB-ului (de 7-9%⁴⁶) în 2009 față de anul precedent, o scădere mult mai puternică decât media UE-27. La sfârșitul anului 2011, România s-a confruntat cu două trimestre consecutive de scădere a producției economice, ceea ce din punct de vedere tehnic înseamnă recesiune.

Criza economică a determinat guvernul să se concentreze mai degrabă pe măsuri de stabilizare, decât pe strategii de ieșire din criză.⁴⁷ De asemenea, reducerea activității economice a avut efecte negative

⁴⁶ Alte state membre aflate în aceeași situație: Slovenia, Ungaria, Bulgaria, Finlanda și Irlanda (Comisia Europeană, *Ocuparea forței de muncă în Europa 2010*).

⁴⁷ Metis GmbH și wiiw (2012), *Evaluation of the reaction of the ESF to the economic and financial crisis, Final Report (Evaluarea reacției FSE la criza economică și financiară, raport final)*, raport al Comisiei Europene, DG Ocuparea Forței de Muncă.

mai aspre asupra lucrătorilor din afara sectorului agricol, decât asupra ocupării forței de muncă în ansamblu (lucrătorii din afara sectorului agricol plus agricultorii).

În același timp, zonele monoindustriale afectate de restructurarea industrială se confruntă cu o îmbătrânire și depopulare accentuată, precum și cu lipsa oportunităților de dezvoltare economică.

2) Scăderea ocupării forței de muncă/locuri de muncă slab remunerate, nesigure, la negru

În perioada crizei, numărul lucrătorilor salariați a scăzut cu peste 15%, ceea ce înseamnă aproximativ 730 000 de persoane.⁴⁸ Mai mult, pierderea locurilor de muncă din afara sectorului agricol a fost mai mare decât media UE-27 (-2,5%).

Scăderea cererii de muncă atât în sectorul formal, cât și în cel informal al economiei a avut un impact mult mai grav asupra persoanelor sărace.

Potrivit unui studiu POSDRU din 2011⁴⁹ implementat de Blocul Național Sindical, 31% din totalul populației încadrate în muncă, inclusiv în agricultura de subzistență, lucrează în sectorul informal. În consecință, o mare parte a populației are locuri de muncă instabile, sezoniere sau temporare, care aduc venituri reduse și neregulate (adesea în natură) și care nu sunt acoperite de sistemele de asigurări sociale, de sănătate și de șomaj.

Pe lista cauzelor sărăciei se mai pot enumera participarea redusă și accesul limitat la poziții instabile și marginale pe piața forței de muncă, ce afectează grupurile vulnerabile, cum ar fi cetățenii români de etnie romă.

3) Accesul redus la educație, cultură și servicii medicale și sociale

După cum s-a menționat mai sus, sărăcia afectează în principal persoanele din zonele rurale, din orașele mici și din comunitățile izolate care au acces insuficient la servicii, precum și comunitățile care nu dispun de servicii publice de bază.

Sărăcia împiedică dezvoltarea personală, fapt ce are efecte negative în special asupra sănătății copiilor, asupra rezultatelor școlare și asupra stării generale de bine. Toate aceste efecte sunt agravate de accesul dificil al persoanelor sărace la servicii educaționale, culturale, medicale sau sociale. Privațiunile sunt și mai acute în comunitățile rurale, unde numărul și calitatea acestor servicii sunt considerabil mai scăzute.

4) Nivelul scăzut de educație

Riscul de sărăcie relativă în rândul persoanelor care nu au absolvit decât școala secundară este de aproape două ori mai ridicat decât în cazul persoanelor cu pregătire profesională și de 12 ori mai ridicat decât în cazul absolvenților de facultate.

În ansamblu, populația dispune de competențe destul de reduse în domeniul digital. Grupurile defavorizate dispun de și mai puține competențe digitale, care sunt complet insuficiente pentru a constitui un mijloc eficient de incluziune și participare.

Accesul redus sau dificil la educație reprezintă încă un factor care contribuie la transmiterea sărăciei de la o generație la alta, care afectează o mare parte a populației din zonele rurale, transformând-o într-un grup vulnerabil.

Sărăcia pe parcursul ciclului de viață

În vreme ce rata relativă a sărăciei în gospodăriile fără copii a scăzut ușor în ultimii ani, aceasta a crescut în gospodăriile cu copii. Printre acestea, *familiiile monoparentale și gospodăriile cu trei sau mai mulți copii* se confruntă cu un risc de sărăcie de 1,5 până la 2 ori mai ridicat. Mai mult, aceste gospodării suferă de pe urma unor privațiuni materiale foarte grave.

În cazul populației de vârstă activă, șomajul este principala sursă a sărăciei. Riscul de sărăcie în rândul *șomerilor* este de aproape șase ori mai mare (și continuă să crească) decât în cazul salariaților.

⁴⁸ Scădere raportată în trim. III din 2008 și în trim. I din 2011.

⁴⁹ Voinea și Albu (2011), proiect POSDRU.

Totuși, munca nu oferă întotdeauna o cale de ieșire din sărăcie. *Agricultorii independenți* se confruntă cu un risc de sărăcie și mai ridicat decât persoanele fără loc de muncă. În plus, în 2008, înainte de începerea crizei, România avea deja cea mai ridicată rată a sărăciei în rândul persoanelor încadrate în muncă din Europa, 17% dintre lucrători trăind sub pragul riscului de sărăcie (Frazer și Marlier, 2010). Această rată a rămas relativ constantă în cursul anilor de criză. Acest tip de sărăcie este influențată de numărul de copii, fie că este vorba de părinți singuri plătiți insuficient sau de cupluri cu copii în care o singură persoană lucrează cu un salariu mic. Prin urmare, gospodăriile cu copii sunt cele mai vulnerabile în fața acestui tip de sărăcie.

Riscul de sărăcie în rândul *persoanelor în vârstă (65+)* a scăzut semnificativ, de la aproape una din patru persoane vârstnice, în 2008, până la una din șase, în prezent. Totuși, riscul de sărăcie este în continuare destul de ridicat în gospodăriile de o persoană, mai precis în rândul *femeilor necăsătorite și al persoanelor în vârstă care trăiesc singure*. Tendințele de îmbătrânire a populației nu fac decât să înrăutățească această situație. Până în 2030, numărul persoanelor care au trecut de vârsta de 65 de ani va crește cu aproape 760 000, exercitând mai multă presiune asupra sistemelor de sănătate și de pensii.

Disparități teritoriale în ceea ce privește sărăcia

Distribuția sărăciei prezintă disparități regionale și teritoriale semnificative.

Regiunea București-Ilfov are cea mai scăzută incidență, în vreme ce sărăcia este de două ori mai ridicată în regiunile Nord-Est și Sud-Est. Între 2005 și 2011, cele mai mari progrese în ceea ce privește reducerea sărăciei s-au înregistrat în trei regiuni: Centru, București-Ilfov și Sud-Vest Oltenia; în regiunile Sud-Est și Vest, incidența sărăciei nu s-a modificat decât marginal.

Din perspectivă teritorială, în zonele rurale și în orașele mici se întâlnește o proporție semnificativ mai mare de persoane care se confruntă cu riscul de sărăcie sau de excluziune socială, în special în regiunile Nord-Est, Sud-Est, Sud-Vest Oltenia și Sud-Muntenia. Peste 71% dintre persoanele sărace din România trăiesc în comunități rurale.

Zonele *monoindustriale* afectate de restructurarea industrială se confruntă cu o îmbătrânire și depopulare accentuată; așezările izolate situate în regiunile muntoase și de-a lungul coridorului Dunării prezintă aceeași tendință demografică negativă, în principal din cauza caracteristicilor geografice care limitează accesul la locurile de muncă.

În *zonele rurale*, sărăcia este asociată cu lipsa modernizării și cu viața economică dominată de agricultură. Începând din 1990, în zonele cu condiții precare de locuit din centrele urbane s-au format concentrări de sărăcie care necesită o abordare integrată. Alți factori de diferențiere ai sărăciei urbane sunt dependența locuitorilor de la oraș de veniturile monetare, segregarea comunităților în funcție de condițiile de locuit și utilizarea serviciilor sociale.

Nivelul comunităților sărace și zonele de locuit defavorizate

Dezvoltarea durabilă nu se poate realiza fără a se acorda atenția cuvenită dimensiunii spațiale a sărăciei. Sărăcia este mult mai des întâlnită în zonele rurale, unde este însoțită de precaritatea locuințelor, datorată în principal condițiilor necorespunzătoare de salubritate (toaletă, baie, apă curentă). Totuși, după 1990, în zonele urbane au început să apară spații compacte din punct de vedere teritorial în care predomină sărăcia extremă și locuințele precare.

Acestea sunt spații de excluziune socială, în care se adună persoanele care sunt, în egală măsură, excluse de pe piața oficială a forței de muncă și exploatate pe piața informală a forței de muncă. Sunt locuri marcate de teamă, reputație negativă și infraționalitate minoră, în care nu există specialiști în sănătate, cu școli segregate, unde își duc copiii numai persoanele sărace din cartier. Sunt zone slab conectate la fluxurile de informație și comunicații, cu rețele sociale fragile formate din vecinii săraci din același cartier sărac. Stigmatizarea puternică asociată cu aceste locuri și lipsa sau calitatea slabă a serviciilor (educație, sănătate, infrastructură) reduc drastic șansele populației de a ieși din sărăcie.

Multe dintre aceste cartiere se caracterizează prin prezența unui număr mai mic sau mai mare de locuitori ce aparțin minorității rome, însă nu sunt întotdeauna formate pe baza criteriilor etnice, ci, mai degrabă, pe baza excluziunii sociale generate de sărăcie, care afectează în mai mare măsură populația de etnie romă. În toate aceste zone, copiii și tinerii alcătuiesc majoritatea populației (peste 60%), în vreme ce persoanele care au depășit vârsta de 60 de ani reprezintă mai puțin de 10%.

Deși orașele sunt relativ bine conectate la serviciile publice, copiii din aceste cartiere sărace și părinții lor – în general tineri – locuiesc în clădiri sordide, uneori pe punctul de a se prăbuși, fără servicii publice, nici măcar electricitate. Insalubritatea este înspăimântătoare, inclusiv din cauza lipsei apei curente și a canalizării. Și încălzirea lipsește, peste jumătate dintre gospodăriile suferind de frig în mod sistematic. În plus, locuințele sunt supraaglomerate, adeseori două sau mai multe familii împărțind o singură cameră. Mai mult, o parte semnificativă a populației din cartierele urbane sărace a trăit pe străzi, în principal din cauza diverselor forme de violență și a conflictelor agravate de locuințele supraaglomerate. Prin urmare, mulți copii din cartierele sărace și părinții lor au trăit fără adăpost în anumite perioade de timp.

Cercetările empirice⁵⁰ arată că în fiecare oraș din România se pot identifica asemenea spații de excluziune socială. Ele au început să apară și în cadrul comunităților rurale, însă sunt într-un stadiu mult mai avansat în proximitatea zonelor urbane marcate de sărăcie extremă și perturbări sociale. Aceste spații sunt clasificate pe baza mai multor criterii, cele mai importante tipuri fiind următoarele: comunități care trăiesc în vecinătatea gropilor de gunoi, zone semirurale (case aflate la periferia orașelor), zone de tip „centru vechi” (case vechi în centrul unui oraș), zone de tip „ghetou” (foste cămine muncitorești, statut juridic incert, cartiere afectate de infraționalitate), zone industriale dezafectate (foste blocuri construite pentru muncitorii din orașele care depindeau de o singură fabrică), zone perirurale (situate în apropierea unui sat, dar cu organizare spațială diferită), zone „autonome” (aparținând unei unități administrativ-teritoriale, însă independente de aceasta din punctul de vedere al localizării și al comunității). Nu există o hartă la nivel național sau regional a acestor zone. Nu există nici o denumire consacrată pentru ele.⁵¹

În cazul acestor zone, intervențiile trebuie să fie integrate, iar îmbunătățirea condițiilor de viață trebuie combinată cu măsuri care să vizeze implicarea economică a comunității și creșterea calității serviciilor de bază, cum ar fi educația și sănătatea.

(1) Primele măsuri necesare sunt *identificarea acestor zone la nivel județean și regional și clasificarea lor* în funcție de tipul de privațiuni, în vederea creării unei hărți naționale care să ajute la obținerea unei perspective teritoriale asupra intervențiilor de care este nevoie.

(2) (Măsuri fizice și privind comunitatea) *Integrarea comunităților segregate în unitatea administrativ-teritorială* de care aparțin.

(3) Intervențiile actuale de „curățare” a acestor zone implică numai *cooperarea dintre autoritățile locale și poliție* (sau alte agenții de aplicare a legii). Or, autoritățile locale ar trebui să coopereze și cu alte instituții din domeniile sănătății, educației, culturii, religiei sau cu organizații neguvernamentale. În același timp, colaborarea cu localnicii i-ar putea responsabiliza pe aceștia și ar putea da naștere unor inițiative de acțiune locală bazate pe angajament civic și însușire a obiectivelor comune.

(4) Întrucât intervențiile actuale se centrează pe prinderea infractorilor, acțiunile sunt întotdeauna grăbite și bazate pe forță, distrugând adesea puținele bunuri pe care le dețin locuitorii. Însă nu toți oamenii care trăiesc în zonele sărace sunt infractori. Asemenea acțiuni încalcă drepturile omului și îi

⁵⁰ Rughiniș (2000); Stănculescu și Berevoescu (coord., 2004); Sandu (2005); Berescu et al. (2006); Berescu et al. (2007); CPARSD (2009); Stănculescu (coord., 2010); Bottonogu (coord., 2011). Constatările prezentate în text sunt confirmate de toate aceste studii, cu unele diferențe statistice, în funcție de zonele studiate.

⁵¹ Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului folosește termenul „zone afectate de degradare fizică și excluziune socială”, în timp ce o serie de specialiști susțin formula „zone de locuit defavorizate - ZLD”.

fac pe toți locuitorii cartierelor sărace să se simtă pe bună dreptate „cetățeni de mâna a doua”. Ar fi mult mai eficient (deși pe termen mediu și lung) *ca locuitorii cartierelor sărace să fie considerați potențiali parteneri de discuție*, care pot fi ajutați să se organizeze și să-și facă cunoscute/negocieze problemele.

(5) *Statutul juridic al locuințelor ar trebui clarificat rapid*, iar oamenii ar trebui susținuți/încurajați să-și legalizeze situația (de la documente de identitate până la documente referitoare la locuință). Chiar dacă autoritățile nu dispun de fondurile necesare pentru repararea locuințelor respective, se pot implica activ în soluționarea diverselor litigii cu privire la chirii și la serviciile publice.

(6) *Înainte de orice, copiii au nevoie de sprijin*. Prin urmare, ar fi foarte salutar să se înființeze în cadrul comunităților servicii/centre de primire de zi pentru copiii care locuiesc în aceste zone de sărăcie extremă. Având în vedere venitul, locurile de muncă și educația/calificările părinților, aceste servicii ar avea efecte pozitive multiple. Pe de o parte, le-ar oferi copiilor cel puțin o masă caldă pe zi, încălzire și articole școlare. Pe de altă parte, le-ar acorda sprijin pentru temele școlare, ceea ce părinții nu sunt capabili să facă. În afară de aceasta, centrele de primire de zi desfășoară activități care au un impact major asupra copiilor, de la acces la cărți (care lipsesc în zonele sărace) la cursuri de igienă personală, utilizarea computerului, informații despre amenințări (de exemplu, traficul de persoane) și oportunități, limbi străine, tabere, sporturi sau cursuri de artă gratuite. Toate acestea ar lărgi considerabil orizonturile copiilor și le-ar spori șansele de a reuși în viață. Prin intermediul acestor copii, zonele sărace actuale din orașele românești ar avea mai multe șanse de schimbare.

Grupurile vulnerabile

Conform normelor legale și în funcție de dimensiunea economică sau socială reglementată de acestea, persoanele sau grupurile identificate ca fiind în dificultate sau în situație de risc de marginalizare sau excluziune socială includ: copiii, copiii instituționalizați, tinerii, tinerii de peste 18 ani care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului, persoanele vârstnice dependente care sunt sărace sau care nu dispun de sprijin familial, femeile, mamele adolescente, cetățenii din mediul rural, cetățenii români de etnie romă, familiile monoparentale, familiile cu mai mult de doi copii, persoanele cu handicap, șomerii, persoanele fără venituri sau cu venituri reduse, persoanele dependente de droguri, alcool sau alte substanțe, persoanele infectate sau care trăiesc cu HIV/SIDA, persoanele care au părăsit penitenciarele, infractorii și foștii delincvenți, persoanele afectate de violența în familie, victimele traficului de persoane, imigranții, refugiații, solicitanții de azil, persoanele fără adăpost, copiii străzii, persoanele care suferă de boli cronice sau incurabile. Toate aceste grupuri au fost vizate de multe strategii și planuri naționale. Totuși, se confruntă în continuare cu sărăcia și/sau excluziunea socială.

Intervențiile în domeniul incluziunii sociale a persoanelor, grupurilor și comunităților vulnerabile, inclusiv a populației rome, a persoanelor cu handicap și a persoanelor în vârstă dependente, ar trebui să se concentreze pe abordarea de tip DLRC (dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității) și pe tranziția de la îngrijirea instituționalizată la serviciile la nivelul comunității.

Investițiile ce vizează promovarea incluziunii sociale ar trebui să se concentreze în principal pe sprijinirea, prin diverse stimulente, a membrilor grupurilor vulnerabile pentru a-i ajuta să iasă din zona de sărăcie, și mai puțin pe sistemul care se ocupă de aceste aspecte. Totuși, este nevoie într-o oarecare măsură de investiții pentru formarea personalului implicat în furnizarea serviciilor sociale, pentru elaborarea procedurilor operaționale de lucru și pentru îmbunătățirea infrastructurii TIC în acest domeniu. Resursele umane eficiente și eficace vor asigura servicii de bună calitate pentru beneficiarii sistemului, precum și rezultate pe termen lung în ceea ce privește gestionarea și combaterea excluziunii sociale.

Situația grupurilor care se confruntă cu cel mai mare risc de sărăcie și excluziune socială poate fi sintetizată după cum urmează:

A. Copiii, inclusiv:

- *Copiii și tinerii provenind din familii sărace* - Aproximativ 320 000 de copii (0-17 ani) trăiau în condiții de sărăcie extremă în 2010. Copiii din zonele rurale și copiii de etnie romă sunt cei mai afectați. Rata sărăciei în rândul copiilor din mediul urban era de numai 3,5% în 2010, pe când în zonele rurale era de 12,4%. Ratele sunt semnificativ mai ridicate în rândul copiilor de etnie romă: în zonele urbane, 27,3% în cazul copiilor de etnie romă, față de 2% în cazul copiilor români, și 41,1% față de 10,6% în zonele rurale.

- *Copiii cu părinți care lucrează în străinătate* - La sfârșitul anului 2011 se găseau în această situație 83 658 de copii. Acești copii au în general o situație materială bună. Ei sunt uneori vulnerabili la sărăcia monetară și suferă constant de sărăcie emoțională, care le îngreunează dezvoltarea. Lipsa îngrijirii și supravegherii parentale are efecte grave asupra calității nutriției și a rezultatelor școlare, fiind posibil ca unii dintre acești copii să abandoneze școala.

Autoritățile locale nu dispun de resursele umane și materiale necesare pentru abordarea acestui fenomen. Nu dispun de mecanisme adecvate pentru monitorizarea și evaluarea acestuia, pentru a nu mai menționa faptul că nu reușesc să dezvolte servicii la nivelul comunității. În cazul în care aceste servicii există, se confruntă cu insuficienta formare a personalului și cu practici necorespunzătoare.

- *Copiii separați de familiile lor* - cei încadrați în sisteme de protecție a copilului (în structuri rezidențiale sau în familii), copiii abandonați în instituții spitalicești și tinerii care părăsesc sistemul de protecție a copilului la vârsta de 18 ani.

România a făcut progrese semnificative în ceea ce privește dreptul copiilor de a crește într-o familie, reducând numărul copiilor din centrele de plasament prin dezvoltarea serviciilor de tip familial. Numărul copiilor aflați în structuri de îngrijire de tip rezidențial – centre de plasament publice și private – a scăzut de peste două ori (de la vârful de 57 181, înregistrat în decembrie 2000, la 23 240, în decembrie 2011). Totuși, la sfârșitul anului 2011, pentru prima dată în ultimii 15 ani, numărul copiilor instituționalizați a crescut⁵², ca urmare a diverselor dezechilibre sociale existente la nivel de familie și de comunitate.

Legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului, adoptată în 2004, se concentrează pe respectarea drepturilor fiecărui copil și recunoaște nevoia de sprijin familial prin intermediul serviciilor la nivelul comunității, dezvoltate pentru a preveni abandonul, abuzul și neglijarea copiilor. Însă, după aproape patru ani, *Strategia națională în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului 2008-2013* recunoaște că „oferta de servicii primare, la nivel comunitar, este practic inexistentă (conform legii, acestea trebuiau să se dezvolte în cadrul sistemului de asistență socială), rețeaua de servicii specializate este încă insuficientă, iar capacitatea instituțiilor responsabile este redusă în ceea ce privește intervenția în situația încălcării drepturilor copilului”. Mai mult, în 2009, în ceea ce privește punerea în aplicare în România a Convenției ONU privind drepturile copilului, observațiile Comitetului ONU menționau aplicarea necorespunzătoare a legislației în vigoare și lipsa resurselor necesare pentru ca instituțiile publice descentralizate să-și îndeplinească mandatul în mod adecvat (recomandarea nr. 7).

B. Persoanele rome aflate în situații de risc

Două treimi dintre cetățenii români de etnie romă trăiesc în condiții de sărăcie, iar jumătate dintre ei sunt expuși sărăciei extreme. Deși numai 619 000 de persoane (reprezentând 3,2% din totalul populației, conform datelor preliminare ale recensământului) s-au declarat ca fiind de etnie romă, analizele paralele efectuate de diverși actori sociali, naționali sau internaționali, arată că numărul real al cetățenilor români de etnie romă este mult mai mare. Părăsirea timpurie a școlii este una dintre

⁵² MMFPS, DGPC (2011), *Buletin statistic la data de 31 decembrie 2011*. Numărul copiilor instituționalizați - 23 240 în 2011, față de 23 103 în 2010 (p. 1).

cauzele majore ale sărăciei în rândul populației rome. Nivelul scăzut al educației, combinat cu discriminarea, conduce la decalaje foarte mari în rezultatele pe piața forței de muncă și la rate de productivitate extrem de reduse. 38% dintre cetățeni români de etnie romă lucrează ca muncitori necalificați, 32% au ocupații calificate (muncitori, vânzători, comercianți), 9% lucrează în agricultură, iar 13% au ocupații tradiționale rome. Fetele rome se confruntă cu riscuri disproporționat de mari de părăsire timpurie a școlii și de maternitate timpurie. O altă problemă a persoanelor de etnie romă este aceea că nu sunt eligibile pentru cursurile de calificare profesională, deoarece nu au absolvit ciclul de învățământ obligatoriu.

În domeniul educației, discrepanțele dintre elevilor de etnie romă și restul populației continuă să fie un impediment pentru dezvoltarea capitalului social în rândul cetățenilor români de etnie romă. Peste jumătate dintre cetățenii români de etnie romă încă se situează sub nivelul de educație minim necesar și obligatoriu. În ceea ce privește participarea copiilor la sistemul de învățământ obligatoriu, 82,4% dintre copiii de etnie romă frecventează școala, în vreme ce 6,9% își întrerupseseră educația la momentul colectării datelor, iar 8,9% nu au fost niciodată înscriși în sistemul de învățământ. 85,7% dintre părinții ai căror copii și-au întrerupt educația declară că abandonul școlar se datorează factorilor legați de sărăcie (lipsa resurselor pentru costurile colaterale ale educației sau necesitatea participării copilului la activități generatoare de venituri pentru gospodărie) și numai 14% au declarat că abandonul școlar se datorează lipsei de importanță a educației. Situația copiilor care nu au fost niciodată înscriși la școală este explicată de părinți prin lipsa resurselor (fie nu au avut resursele necesare pentru haine și încălțăminte – 69,2%, fie copiii trebuiau să participe la activități generatoare de venituri – 7,7%, fie trebuiau să-și îngrijească frații mai mici – 7,7%).

Politicile de ocupare a forței de muncă vor trebui să se concentreze pe dezvoltarea capitalului social și pe acordarea de stimulente, astfel încât economia românească să valorifice forța de muncă tânără fără ocupație din rândul populației de etnie romă. În același timp, creșterea capitalului educațional ar trebui să constituie în continuare o prioritate. Având în vedere influența pozitivă pe care munca legală a femeilor rome o poate avea asupra dezvoltării acestei minorități, sporirea participării lor pe piața forței de muncă ar trebui să constituie, negreșit, o prioritate politică. În prezent, atât Banca Mondială, cât și Comisia Europeană efectuează studii de impact și de evaluare de la care se așteaptă ca, atunci când vor fi publicate, să furnizeze date coerente cu privire la răspândirea inegalității sociale în rândul comunităților rome din România și, de asemenea, cu privire la impactul ciclului financiar 2007-2013 asupra bunăstării populației de etnie romă. Întrucât rezultatele sunt așteptate la sfârșitul anului 2013, ele vor contribui și la definirea cu mai mare precizie a priorităților de investiții ale fondurilor europene structurale și de investiții (FESI) 2014-2020.

C. Persoanele cu handicap

Conform datelor statistice furnizate de Direcția Protecția Persoanelor cu Handicap⁵³, la 30 iunie 2012, numărul persoanelor cu handicap din România era de 689 156, ceea ce înseamnă o rată de 3,6 persoane cu handicap la 100 de locuitori. Dintre acestea, 60 890 (8,8%) sunt copii sub 18 ani și 628 266 sunt adulți (91,2%). Din totalul persoanelor cu handicap, 97,5% se află în îngrijirea familiilor lor și/sau trăiesc independent. Restul persoanelor cu handicap, respectiv 17 217, trăiesc în instituții specializate de îngrijire de tip rezidențial din cadrul sistemului public de asistență socială.

În 2011 existau 1,7 milioane de persoane cu handicap care limitează capacitatea de muncă, care aveau restricții pe piața forței de muncă. În rândul acestor grupuri predomină femeile cu handicap, persoanele de peste 50 de ani și copiii cu handicap. Persoanele cu handicap sunt defavorizate în cadrul sistemului tradițional de învățământ și, ulterior, în ceea ce privește ocuparea unui loc de muncă. Recunoașterea oficială a elevilor cu nevoi speciale în materie de educație este încă o provocare. 56% dintre persoanele cu handicap confirmă că nu au lucrat niciodată. Persoanele cu

⁵³ MMFPS, DPPH (2012), *Evoluții în domeniul protecției persoanelor cu handicap la 30 iunie 2012*.

handicap se confruntă cu un acces îngreunat la serviciile de sănătate, sociale și de ocupare a forței de muncă, care nu sunt adecvate pentru nevoile speciale sau posibilitățile financiare ale acestui grup de persoane vulnerabile.

Serviciile de prevenire, identificare și intervenție timpurie la nivelul comunității sunt subdezvoltate, în special în zonele rurale. Serviciile medicale și de reabilitare sunt greu de accesat și nu sunt întotdeauna de bună calitate, iau rareori în considerare nevoile persoanelor cu handicap și sunt scumpe, în special pentru grupurile de risc. Persoanele cu handicap, în special cele cu dificultăți motorii, din zonele rurale și/sau sărace au acces limitat la asistența medicală de calitate, inclusiv la tratamentul medical de rutină, ceea ce duce la inegalități în materie de sănătate care nu sunt asociate cu handicapul respectiv.

D. Persoanele vârstnice singure

Persoanele care au trecut de vârsta de 65 de ani și trăiesc singure reprezintă 4,2% din populație și sunt considerate un grup vulnerabil, în special în ceea ce privește accesul la serviciile medicale. Riscul de sărăcie în rândul acestui segment al populației a scăzut semnificativ față de 2007 (când a atins rata de 44%), în principal datorită creșterii pensiilor în 2008 și introducerii pensiilor sociale în 2009. În România, majoritatea persoanelor vârstnice dependente se află în îngrijirea familiilor lor, iar majoritatea îngrijitorilor sunt femei – soții sau fiice.

În ceea ce privește serviciile sociale pentru persoanele în vârstă, potrivit datelor din 01.10.2012 furnizate de Registrul electronic național al serviciilor sociale, erau înregistrate 181 de servicii de îngrijire în structuri rezidențiale, cu o medie de 8 132 de beneficiari, 66 de centre de primire de zi și 307 unități de îngrijire la domiciliu. Persoanele vârstnice care trăiesc singure trebuie incluse printre grupurile-țintă eligibile pentru accesarea fondurilor europene. Necesitățile acestui grup sunt legate de *dezvoltarea serviciilor de îngrijire în structuri rezidențiale* (cămine de bătrâni, centre de primire de zi), *a serviciilor de asistență medicală și a serviciilor sociale la domiciliu pentru persoanele imobilizate*.

E. Familiile monoparentale

55% dintre părinții singuri locuiesc în zonele urbane (83% femei cu copii, comparativ cu 17% unici susținători bărbați) și sunt în majoritatea cazurilor de etnie română. Majoritatea părinților singuri au un nivel de educație mediu-redus, însă necesitatea de a asigura traiul familiei duce la o rată de ocupare relativ ridicată (64%). Pentru mulți dintre aceștia, veniturile sunt mici. Pentru părinții singuri care muncesc, echilibrul între muncă și viața de familie, cu precădere supravegherea copiilor și sprijinul necesar pentru școală, reprezintă o problemă vitală.

F. Femeile

În România, atitudinile față de rolurile celor două sexe sunt încă puternic influențate de tradiție. Acest fapt se reflectă în participarea pe piața forței de muncă, unde, în 2011, rata de activitate a femeilor era cu 15% mai mică decât cea a bărbaților. În cadrul grupelor de vârstă, diferențele variază între 9,1% (în cazul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani) și 20,1% (în cazul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 55 și 64 de ani). Proportia tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare este mai ridicată în rândul femeilor decât în rândul bărbaților (15,9% bărbați și 18,8% femei în 2011). Femeile române sunt considerate ca fiind victimele unui nivel ridicat de violență în familie și sunt, în mod disproporționat, victime ale traficului de persoane.

G. Persoanele private de libertate sau în evidența serviciilor de probațiune

Potrivit datelor Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP), la sfârșitul anului 2012, în unitățile de detenție din întreaga țară se aflau 31 817 persoane private de libertate, în penitenciarele specializate se găseau 2 120 de copii și tineri, iar în cele trei centre de detenție pentru minori, 165.

În ceea ce privește tinerii, nu sunt încă disponibile date publice privind recidiva/noile rate ale infracționalității în rândul copiilor și tinerilor eliberați din detenție. Când copiii și tinerii părăsesc

detenția, se confruntă cu multe obstacole care le sporesc riscul de recidivă, cum ar fi: lipsa sprijinului din partea familiei sau respingerea de către aceasta (ceea ce înseamnă lipsa locuinței la părăsirea detenției), dificultăți în găsirea unui loc de muncă (formare profesională inadecvată însoțită de lipsa competențelor și cunoștințelor necesare pentru căutarea unui loc de muncă), nivelul scăzut de educație și lipsa unor competențe și abilități minime pentru viața în afara penitenciarului (autonomie, coabitare, utilizarea serviciilor publice pentru continuarea educației și/sau a formării profesionale).

În ceea ce privește adulții, cifrele din 2011 ale ANP arată că majoritatea persoanelor private de libertate au o condamnare finală (89%), majoritatea acestora primind sentințe de la 1 la 5 ani. Deținuții cu vârsta sub 21 de ani reprezintă aproximativ 7% din total, iar grupele de vârstă dominante sunt 22-30 de ani (36%) și 31-40 de ani (33%). Corelat, mai puțin de un sfert (23%) dintre deținuți au finalizat un curs de calificare profesională înaintea detenției, majoritatea acestora fiind muncitori și lucrători în servicii personale.

Resursele sunt insuficiente pentru a asigura implicarea tuturor persoanelor private de libertate și a celor care au executat o pedeapsă cu închisoarea în acțiuni de reabilitare și pentru a spori calitatea activităților desfășurate în penitenciare.

În pofida sistemului juridic care sprijină persoanele private de libertate să se pregătească pentru piața forței de muncă, punerea în aplicare a acestor prevederi este încă deficitară. Astfel, un sondaj ANP identifică următoarele dificultăți pe care deținuții anticipează că le vor avea după punerea în libertate: la lipsa unui loc de muncă (64,5%), etichetarea și prejudecățile oamenilor (29%), sărăcia (25,1%) și lipsa sprijinului familiei (9,1%). Majoritatea deținuților se bazează pe înțelegerea și sprijinul moral oferit de familie, dar numai jumătate dintre ei consideră că pot conta pe sprijinul acesteia după liberare.

Sistemul de probațiune funcționează ca o legătură între sistemul judiciar (în faza sa de executare a sentinței) și comunitate. Mai precis, sistemul de probațiune este responsabil cu supravegherea și reintegrarea socială a infractorilor condamnați printr-o sentință neprivativă de libertate.

În timp, după înființarea serviciilor de probațiune, rata pedepselor cu închisoarea a scăzut de la peste 50 000 de deținuți în 2002 până la aproximativ 31 000 în 2012, în vreme ce cazurile înregistrate supravegheate de serviciile de probațiune au crescut de la câteva sute în 2002 la 16 383 de cazuri în 2012. Mai mult, se estimează că, în anul intrării în vigoare a noului cod penal (2014), cazuistica serviciilor de probațiune va atinge 34 000 și va crește la 48 400 în anul următor. Dat fiind că cifrele de la nivel național sunt în creștere, iar la nivel european se încurajează dezvoltarea alternativelor la detenție, proiectele cu obiective incluzive, implementate în parteneriat de serviciile de probațiune, autoritățile (locale sau centrale) și societatea civilă, pot oferi o soluție parțială pentru abordarea principalelor obstacole din calea incluziunii sociale a persoanelor aflate în evidența serviciilor de probațiune, printre care se numără: discriminarea, în special pe piața muncii, ca urmare a existenței cazierului judiciar; analfabetismul sau insuficiența studiilor, a calificării profesionale care să faciliteze accesul pe piața muncii; preferința angajatorilor pentru munca la negru și, astfel, lipsa accesului la sistemul asigurărilor sociale și de sănătate; lipsa unei abordări concertate între agenții a problemelor cu care se confruntă persoanele condamnate; servicii insuficiente (inclusiv slaba reprezentare a societății civile în rândul furnizorilor de servicii) în unele județe sau chiar regiuni.

În afară de problemele-cheie specifice identificate pentru fiecare grup, se pot evidenția o serie de **probleme comune** care afectează condițiile de viață ale tuturor persoanelor vulnerabile din România:

- sistemul de protecție socială subfinanțat;
- penuria de resurse umane;
- gradul scăzut de profesionalizare a resurselor umane;
- salariile mici din sistemul de protecție socială;

- dezvoltarea deficitară și acoperirea geografică inegală a serviciilor sociale în general;
- servicii subdezvoltate de prevenire, identificare, intervenție timpurie și trimitere;
- servicii subdezvoltate la nivelul comunității și implicarea redusă a părților interesate de la nivel local.

Grupurile vulnerabile de persoane din România au fost identificate prin intermediul analizelor socio-economice elaborate în cadrul procesului de programare pentru următoarea perioadă de finanțare, pe baza statisticilor și a studiilor recente din domeniu. Unele dintre aceste grupuri vulnerabile sunt descrise mai sus în scopul evidențierii nevoilor acestora.

Prioritizarea grupurilor vulnerabile ar genera următoarele categorii principale:

- **copiii** proveniți din familii sărace (cu venituri mici sau lipsite de resurse materiale) sau separați de familie (instituționalizați și privați de libertate sau ai căror părinți lucrează în străinătate) sau eliberați condiționat, aceasta conducând la un nivel scăzut de educație, cu consecințe nefaste asupra integrării sociale și pe piața muncii ca adulți;
- **tinerii** care părăsesc sistemul public de îngrijire a copilului, cei neincluși în câmpul muncii, într-un sistem de învățământ sau de formare, cei eliberați condiționat, cei care sunt sau au fost privați de libertate, cei care părăsesc sistemul de detenție, cei care suferă de dependență de alcool, droguri sau alte substanțe, precum și mamele adolescente;
- **persoanele cu venituri foarte reduse sau fără venit** care trăiesc în comunități rurale sau la periferia orașelor și cele aparținând comunităților rome, cele eligibile pentru prestații de asigurări sociale, cele cu nivel foarte scăzut de educație sau de formare, cele eliberate condiționat, cele care sunt sau au fost private de libertate și **persoanele fără adăpost**;
- **persoanele cu handicap** care trăiesc în centre rezidențiale sau în propria familie și cele cu grad redus de handicap, parțial integrate în societate, care nu au acces suficient la piața muncii și la alte servicii de bază;
- **persoanele în vârstă** care sunt dependente, sărace sau nu beneficiază de sprijin familial;
- **printre categoriile sus-menționate, ca grup cu expunere orizontală accentuată la vulnerabilitate, persoanele de etnie romă cu nevoi sociale și cetățenii români de etnie romă cu venituri foarte reduse sau fără venit.**

Economia socială

Inițiativele din sfera economiei sociale s-au dovedit eficiente în sprijinirea grupurilor defavorizate sau de șomeri și în integrarea grupurilor defavorizate pe piața muncii. În România, pilonii economiei sociale sunt: (1) societățile cooperative și cooperativele de credit; (2) asociațiile și fundațiile; (3) casele de ajutor reciproc; și (4) alte categorii de persoane juridice.

În 2010, în România existau peste 31 000 de organizații din sfera economiei sociale, capitalul acestora însumând aproximativ 10 mld. RON (echivalent a 2,5 mld. EUR), care obțineau venituri anuale de 7,7 mld. RON (circa 2 mld. EUR). Majoritatea s-au dovedit rezistente din punct de vedere financiar în timpul recesiunii. La sfârșitul anului 2010, în economia socială lucrau peste 100 000 de persoane, reprezentând 1,1% din totalul populației aflate în câmpul muncii și circa 1,7% din totalul salariaților din România. Cu toate acestea, dezvoltarea eficace a economiei sociale este împiedicată de numeroase impedimente juridice și practice, cele mai notabile fiind lipsa cadrului juridic la nivelul UE și național, cunoștințele limitate despre antreprenoriatul social și constrângerile din calea accesului la finanțare.

Formele de cooperare dominante sunt **societățile cooperative de consum și meșteșugărești**, care prezintă rate de rentabilitate economică mai reduse decât celelalte entități ale economiei sociale. Majoritatea cooperativelor de consum (74%) își desfășoară activitatea în mediul rural, reprezentând principalul furnizor de servicii către populația rurală încă din timpul perioadei comuniste. În schimb,

aproape toate cooperativele meșteșugărești (peste 99%) se găsesc în zone urbane. Ambele categorii prezintă distribuție în toate regiunile, cu procente mai ridicate în regiunile Nord-Est, Sud Muntenia, Sud-Vest și Vest. În regiunea cea mai săracă a țării (Nord-Est) se găsesc cele mai multe cooperative de consum și meșteșugărești.

Numărul angajaților din cadrul societăților cooperative a scăzut puternic, de la aproximativ 119 000 în anul 2000 până la 38 000 în 2010. În consecință, s-au redus semnificativ și dimensiunile medii ale acestor unități. Procentul societăților cooperative care au încheiat anul fiscal 2010 cu profit a scăzut la 57% în cazul cooperativelor meșteșugărești, respectiv la 55% în cazul celor de consum.

Cooperativele de credit reprezintă o categorie de instituții financiare nebankare ce oferă credite cu complexitate redusă, în principal persoanelor din zonele rurale. Cu toate acestea, procentul cooperativelor de credit aflate în mediul rural a scăzut de la 41% la numai 8% în perioada 2000-2010. Majoritatea acestor organizații se află în regiunile Nord-Vest și Nord-Est, iar cele mai puține sunt în regiunea București-Ilfov.

ONG-urile reprezintă sectorul cel mai dezvoltat al economiei sociale. În prezent, registrul ONG-urilor cuprinde peste 75 500 de asociații și fundații. În 2010 existau 26 322 de ONG-uri active, dintre care 2 730 desfășurau o activitate economică.

Asociațiile agricole, obștile și composesoratele reprezintă principala componentă a economiei sociale rurale și prezintă rate de rentabilitate economică relativ înalte. Asociațiile agricole și obștile/composesoratele reprezintă aproximativ 10% din numărul total al asociațiilor și fundațiilor din România, dar generează 30% din veniturile economice ale acestora, iar în cadrul lor lucrează circa 7% din totalul angajaților acestor organizații. Din punct de vedere teritorial, asociațiile agricole și obștile/composesoratele se găsesc majoritar în zonele rurale, cu prezență mai ridicată în regiunile Centru, Sud-Est (asociații agricole), Vest și Nord-Vest (obști).

O anchetă din 2011 a arătat că aceste forme de asociere aduc o contribuție comunității de care aparțin prin: oferirea de servicii către membrii comunității (69% dintre asociațiile agricole și 54% dintre obștile/coproprietarii rurali), organizarea de evenimente locale și/sau participarea la acestea. Obștile și asociațiile agricole care gestionează bunurile publice pot valorifica aceste resurse și pot crea locuri de muncă în zonele rurale prin intermediul întreprinderilor sociale.

Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor (CARP) și ale salariaților (CARS) sunt entitățile din sfera economiei sociale care prezintă cele mai mari rate de rentabilitate economică.

După o creștere constantă în perioada 2000-2009, numărul caselor de ajutor reciproc a scăzut ușor în 2010, din cauza reducerilor drastice de personal din anii 2009-2010. Potrivit INS, în 2010 existau 887 de CAR-uri active (care au depus bilanțul), dintre care peste trei sferturi erau case de ajutor reciproc ale salariaților.

Doar 2% dintre CARP-uri și 5% dintre CARS-uri își desfășoară activitatea în mediul rural (2010), distribuția acestora pe teritoriul țării fiind destul de uniformă.

Unitățile protejate autorizate (UPA), administrate fie de ONG-uri, fie de societăți comerciale, sunt operatori economici de drept public sau privat, cu gestiune proprie, în cadrul cărora cel puțin 30% din numărul total de angajați cu contract individual de muncă sunt persoane cu handicap. În 2011, în România existau în total 489 de astfel de unități, în care lucrau 1 370 de persoane protejate cu handicap. Distribuția UPA la nivel teritorial este neuniformă: 19% dintre acestea (92 de UPA) își desfășoară activitatea în București; în județele Cluj, Timiș și Constanța funcționează între 21 și 32 de UPA, iar în majoritatea județelor există nu mai mult de 5 UPA; în județele Giurgiu, Călărași și Mehedinți nu există nicio unitate protejată⁵⁴.

⁵⁴ AEDU (2011) *Economia socială* – proiect POSDRU: actori implicați, stadiul de dezvoltare, reglementări, mecanisme de implementare.

De asemenea, există întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) care respectă principiile economiei sociale: prioritate acordată individului și obiectivelor sociale față de creșterea profitului; asociere voluntară și liberă, drepturi egale de vot pentru membri, autonomie decizională, distribuție limitată a profitului și independență față de domeniul public.

Instituțiile financiare bancare (IFB) reglementează accesul minim la împrumuturi și acordarea acestora în România de către instituțiile financiare nebancare, în vederea asigurării și menținerii stabilității financiare. Registrele Băncii Naționale a României (BNR) cuprind peste 5 mii de IFN active, printre care CAR-uri (majoritatea), case de amanet și entități non-profit. De asemenea, rapoartele statistice ale BNR arată că, pe perioada de criză iunie 2008 - iunie 2012, împrumuturile acordate de IFN-uri au scăzut până la 75% din valoarea de referință (iunie 2008)⁵⁵.

Responsabilitatea socială

În acord cu eforturile internaționale, precum cele ale Organizației Națiunilor Unite, ale Uniunii Europene și ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, guvernul României a aprobat *Strategia națională de promovare a responsabilității sociale 2011 – 2016*⁵⁶, în vederea elaborării unui cadru care să definească conceptul de responsabilitate socială⁵⁷, recunoscând faptul că reducerea sărăciei este o problemă de etică și de responsabilitate. Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice a sprijinit punerea în aplicare a primelor proiecte finanțate prin POSDRU. Incluziunea socială trebuie realizată în deplin acord cu principiile responsabilității sociale și cu cele mai bune practici europene în domeniul dezvoltării durabile a capitalului uman.

Sănătatea

România post-comunistă a moștenit lacune substanțiale în dezvoltare, inclusiv în domeniul sănătății, iar performanțele acestui sector au rămas deficitare inclusiv după aderarea la UE. Din 2007 s-au înregistrat progrese mici și mai degrabă punctuale, în principal din cauza crizei economice recente. Potrivit Indexului European de Sănătate (EHCI), România s-a clasat a 32-a din 34 de state europene în 2012, rămânând în urma unor țări precum Croația, Macedonia și Albania. Decalajul de performanță măsurat de EHCI este legat în principal de drepturile și gradul de informare a pacienților, de rezultatele medicale și de serviciile de prevenție (amploare și extindere). Totuși, indexul nu reflectă în mod specific problemele de acces cu care se confruntă grupurile vulnerabile din punct de vedere socio-economic, etnic și geografic, care constituie grupurile prioritare vizate de strategia de sănătate 2020. Pe măsură ce prevalența sărăciei a înregistrat o creștere în România începând din 2009, printre subgrupele de populație cele mai afectate de sărăcie extremă în 2010 se numărau copiii de etnie romă (27,3%) și copiii din mediul rural (12,4%), dar și gospodăriile conduse de femei (5,8%).

Printre cazurile de care se ocupă sectorul spitalicesc din România, inclusiv departamentele de urgență, prevalează grupurile vulnerabile precum cel al persoanelor în vârstă, al copiilor și al

⁵⁵ Pe întreaga perioadă, împrumuturile acordate corporațiilor nefinanciare au reprezentat 3/4 din totalul împrumuturilor acordate de IFN-uri; cele acordate gospodăriilor au reprezentat 22-23% (predominând creditele de consum), iar 2% dintre împrumuturi au fost acordate altor sectoare instituționale sau persoanelor nerezidente.

⁵⁶ În domeniul social, responsabilitatea socială ia în considerare următoarele: sănătatea și securitatea angajaților, soluționarea problemelor de etică socială, prevenirea și combaterea corupției, protecția civilă, egalitatea de gen, integrarea grupurilor defavorizate și oferirea de oportunități în carieră pentru acestea. În acest scop, unul dintre cursurile de acțiune propuse de *Strategia națională de promovare a responsabilității sociale 2011-2016* a vizat recrutarea personalului din cadrul grupurilor defavorizate și formarea acestuia.

⁵⁷ CE (2011), *O nouă strategie a UE (2011-2014) pentru responsabilitatea socială a întreprinderilor*, p. 6. Documentele strategice europene definesc responsabilitatea socială ca răspundere a organizațiilor publice și private cu privire la impactul propriilor decizii și acțiuni asupra beneficiarilor direcți, comunităților și societății în general. Responsabilitatea socială este strâns legată de dezvoltarea durabilă, adică de obiectivele sociale, economice și de mediu comune tuturor oamenilor.

cetățenilor români de etnie romă. Mai specific, peste 72% dintre cazurile de internări din 2012 au fost reprezentate de două grupuri vulnerabile, respectiv vârstnicii și copiii/tinerii sub 18 ani. Mai mult, procentul pacienților internați care absolviseră doar ciclul de învățământ secundar superior (liceul) a fost de 75% în 2012, potrivit ultimelor date furnizate de Școala Națională de Sănătate Publică și Management.

Cheltuielile de sănătate în România sunt cele mai scăzute dintre țările UE 27 (aproximativ 310 EUR pe locuitor în 2009, dintre care 245 EUR pe locuitor au fost finanțate de la bugetul consolidat), fiind de circa două ori mai mici decât media UE 27. În același timp, PIB-ul pe cap de locuitor, care a crescut de la 5 500 la 6 200 EUR în perioada 2009-2012, este de circa patru ori mai mic decât media UE 27 (25 600 EUR în 2012). În 2009, cheltuielile publice de sănătate au reprezentat 4,41% din PIB, cu o tendință de ameliorare până la 4,51% din PIB în cadrul bugetului pe 2013.

Printre cauzele cele mai relevante ale eșecului României de a îndeplini cerințele domeniului sănătății publice într-o societate modernă se regăsesc: planificarea strategică și capacitatea administrativă reduse la nivel național și subnațional, infrastructura deficitară (unități medicale, echipamente și grad de folosire a TIC), insuficiența resurselor umane calificate în cazul mai multor specialități medicale importante, încrederea excesivă în asistența medicală terțiară și în serviciile curative în detrimentul serviciilor de asistență medicală comunitară, inclusiv al asistenței primare și al intervențiilor de prevenție, subfinanțarea cronică și alocarea deficitară a resurselor.

Recentul Program național de evaluare a stării de sănătate, realizat de Ministerul Sănătății, a relevat necesitatea serviciilor de prevenție și de asistență medicală primară, dar și a unor servicii care să vizeze principalele cinci patologii ce cauzează 86% din morbiditatea României. De asemenea, analiza indică o corelație negativă între nivelul de educație și morbiditate, întrucât, de exemplu, cele mai multe cazuri de boală arterială coronariană (BAC) – tipul cel mai comun de afecțiune cardiacă și cea mai frecventă cauză a infarctului – se înregistrează în rândul pacienților cu nivel inferior de educație și al grupurilor vulnerabile.

Deși există dovezi clare privind nevoia de servicii de asistență medicală primară la nivelul comunităților, slaba eficiență în alocarea resurselor afectează direct bugetul global pentru sănătate, cel mai sever impact înregistrându-se în cazul serviciilor oferite grupurilor vulnerabile. Un exemplu notabil se înregistrează în regiunea Nord-Est (a treia ca nivel de sărăcie între regiunile NUTS II din UE), în care opt județe cu venituri sub medie sunt deservite de un singur spital universitar, amplasat în prezent în 25 de clădiri separate din municipiul Iași. Nu numai că acest tip de structuri vechi nu îndeplinesc standardele UE, sunt ineficiente din punct de vedere energetic și necesită suprapunerea resurselor umane și materiale, dar le lipsesc și multe specialități de bază necesare pentru o abordare integrată a pacienților cu traume multiple și a cazurilor critice complexe, ceea ce poate crește riscul de a induce vulnerabilități în rândul beneficiarilor acestor servicii.

Din perspectiva utilizării TIC, printre cele mai presante cereri ale sectorului sănătății se numără digitizarea dosarelor medicale în vederea facilitării și a îmbunătățirii calitative a diagnosticilor, utilizarea datelor personale anonimizate pentru facilitarea cercetării medicale și dezvoltarea sistemelor de telemedicină, care au potențialul de a lăsa în urmă dependența exagerată a României de îngrijirea spitalicească și de a îmbunătăți coordonarea capacităților. Un sistem pilot de telemedicină de urgență a fost instituit în România la Târgu Mureș în 2009, fiind extins mai recent în București și în Moldova. Din 2012 s-a introdus un sistem de telemedicină și în Delta Dunării, în vederea îmbunătățirii accesului la servicii medicale de calitate în zonele izolate.

Serviciile culturale

Pe lângă serviciile sociale și asistența medicală, și serviciile culturale au calitatea de „bunuri publice pure”, cu impact puternic asupra incluziunii sociale. Cu toate acestea, este puțin probabil ca piața să ofere astfel de servicii la nivel optim din punct de vedere social în lipsa asigurării lor de către sectorul

public. În mod clar, este necesar ca și în cultură să se aplice tehnologiile informației și comunicațiilor, care au potențialul de a îmbunătăți calitatea și eficiența serviciilor culturale oferite cetățenilor. Conform agendei digitale, obiectivul-țintă al României este să contribuie la biblioteca digitală europeană cu 750 000 de articole, obiectiv îndeplinit în proporție de numai 4,6% în 2011. În general, valorile culturale ale României și contribuția sa considerabilă la domeniile artei și științei sunt slab recunoscute pe scena națională și internațională. Investițiile în e-cultură au potențialul de a îmbogăți promovarea educației și a turismului în România, de a facilita accesul publicului la resursele culturale și de a stimula creativul sector digital prin crearea unei noi piețe a serviciilor digitale și multumedia.

Infrastructura rurală

O problemă semnificativă, care trebuie soluționată în vederea promovării incluziunii sociale și a dezvoltării economice locale în general, este reprezentată de infrastructură. În zonele rurale, drumurile locale au un rol cheie în asigurarea accesului la rutele de comunicare naționale și, prin urmare, reprezintă principalele centre economice, sociale și culturale ale județului și obiective de interes local.

Deși infrastructura de bază a zonelor rurale (drumurile, alimentarea cu apă și infrastructura canalizării) a fost susținută în ultimii ani atât prin fonduri naționale, cât și prin fonduri UE, aceasta este încă subdezvoltată, limitând creșterea economică și gradul de ocupare a forței de muncă, și afectează negativ calitatea vieții populației rurale.

Dezvoltarea economică și socială durabilă a zonelor rurale depinde în mod esențial de îmbunătățirea infrastructurii rurale și a serviciilor de bază existente. În perspectiva viitorului, zonele rurale trebuie să se plaseze într-o poziție competitivă pentru investiții, oferind în același timp populației locale standarde adecvate de viață în comunitate și servicii sociale corespunzătoare.

Principalele nevoi de dezvoltare

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (*anexa I*), nevoile de dezvoltare identificate corespund, de asemenea, obiectivelor și țăintelor expuse în trei documente strategice esențiale cu efecte și consecințe asupra reducerii sărăciei și promovării incluziunii sociale, și anume *Strategia națională pentru vârstnici și îmbătrânire activă 2014-2020*, *Strategia de promovare a incluziunii sociale și de combatere a sărăciei 2014-2020* și *Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității romilor pentru perioada 2012-2020*

În funcție de intensitatea problemelor identificate, principalele nevoi de dezvoltare în domeniul incluziunii sociale și al sărăciei sunt:

- **scăderea frecvenței sărăciei în cadrul grupurilor vulnerabile**, cu precădere în regiunile mai puțin dezvoltate și în zonele rurale din România;
- **îmbunătățirea accesului la asistență medicală și la servicii sociale**, cu precădere în regiunile mai puțin dezvoltate și în zonele rurale din România;
- **crearea mecanismului necesar pentru ca autoritatea locală să devină principalul actor în eradicarea sărăciei și a consecințelor sale la nivel local**;
- **tranziția de la îngrijirea instituțională la servicii comunitare, inclusiv prin acordarea de sprijin de infrastructură unor centre integrate de îngrijire comunitară**;
- **promovarea economiei sociale și a întreprinderilor sociale**;
- **îmbunătățirea calității serviciilor de asistență medicală oferite populației în general și grupurilor vulnerabile în special**, prin creșterea calitativă și cantitativă a infrastructurii de sănătate, printr-o mai bună aliniere a acestora cu nevoile populației în materie de sănătate și prin înlocuirea structurii segmentate moștenite din era comunistă cu servicii de îngrijiri medicale bazate pe dovezi, echitabile, accesibile, de calitate, eficient integrate în rețea și sustenabile;

- **combaterea principalelor cinci patologii ce cauzează 86% din morbiditatea României** prin programe de prevenție și curative;
- **sprijinirea dezvoltării TIC în domeniile sănătății, asistenței sociale și culturii;**
- **îmbunătățirea calității vieții din așezările rurale și a atractivității acestora.**

EDUCAȚIE ȘI FORMARE

Considerații generale

Legea educației (nr. 1/2011) a creat un nou cadru care permite inițiative majore de reformă în toate aspectele esențiale ale sistemului, conferind un rol important consolidării capacității administrative și elaborării de politici, promovând mecanisme eficiente de asigurare a calității și îmbunătățind abilitățile și competențele absolvenților în vederea acoperirii nevoilor pieței muncii (PM). Totuși, această reformă majoră, care a stabilit o agendă pe termen lung pentru creșterea calității învățământului la toate nivelurile, nu este încă pe deplin operațională.

Principalele probleme referitoare la sectorul educației, formării și învățării pe tot parcursul vieții (IPV), evidențiate și în *Recomandările specifice de țară*, se referă la calitatea educației și a formării și la relevanța sa pentru nevoile PM, dar și pentru nevoile individuale în același timp. Printre problemele importante care trebuie soluționate se numără înscrierea în școală și prezența la ore în educația timpurie, învățământul preșcolar și obligatoriu, participarea la învățământul terțiar și la IPV, precum și crearea unei infrastructuri educaționale moderne, cu echipamente didactice care să asigure eficacitatea și sustenabilitatea educației și a formării.

De asemenea, în contextul Strategiei Europa 2020, Programul Național de Reformă (PNR) subliniază rolul important al reformelor educaționale și corelează țintele din acest domeniu cu prioritățile naționale globale promovate prin Legea educației. Astfel, obiectivele-țintă naționale asumate de România sunt reducerea la 11,3% a ratei de părăsire timpurie a școlii și creșterea la 26,7% a procentului de persoane cu vârsta între 30 și 34 de ani care au absolvit o formă de învățământ terțiar. În ceea ce privește părăsirea timpurie a școlii (PTS), potrivit INS, rata acesteia a fost de 17,4% în 2012, semnificativ mai mare decât rata medie din UE 27 (12,8%). Rata rămâne ridicată în comparație cu ținta de 11,3% în 2020 asumată în PNR, România numărându-se printre țările cu o țintă mai puțin ambițioasă pentru 2020, fără să fi înregistrat progrese față de anii 2007 (17,3%) și 2011 (17,5%). Ponderea copiilor care părăsesc școala de timpuriu este semnificativă în zonele rurale și izolate, defavorizate din punct de vedere socio-economic, dar și în rândul populației rome, motiv pentru care în centrul atenției se vor afla mai ales aceste grupuri cu risc de PTS.

Procentul persoanelor cu vârsta de 30-34 de ani care au absolvit învățământul terțiar a înregistrat o creștere semnificativă în ultimii ani, de la 13,7% în 2007 la 21,8% în 2012, dar rămâne semnificativ mai scăzută decât media de 35,8% din UE 27. În ceea ce privește diferențele de gen în rândul absolvenților de învățământ terțiar, în 2012, în România s-au înregistrat 113 femei la fiecare 100 de bărbați din grupul de vârstă 30-34 de ani, față de 127 de femei în UE 27. Se remarcă faptul că România a depășit deja ținta intermediară de 21,3% propusă pentru anul 2014. Totuși, în comparație cu ținta pentru 2020 a UE (40%) și a celorlalte țări din Uniunea Europeană, România (care și-a asumat ca țintă 26,7%) va continua să prezinte unul dintre cele mai mici procente de populație în vârstă de 30-34 de ani care a absolvit o formă de învățământ terțiar sau de nivel echivalent.

Prin PNR a fost stabilit ca obiectiv-țintă și un alt indicator care se află în strânsă legătură cu educația, formarea profesională și piața muncii, și anume creșterea *participării la IPV* până la 10%. Între 2007 și 2011, România nu a realizat progrese semnificative în ceea ce privește participarea adulților cu vârste de 25-64 de ani la IPV, indicatorul înregistrând doar o creștere ușoară, de la 1,3% în 2007 la 1,6% în 2011, semnificativ sub media de 8,9% din UE 27. Decalajul dintre acest procent și

cel stabilit de România pentru 2020 rămâne ridicat, chiar foarte ridicat în comparație cu ținta de 15% a UE conform „ET 2020”.

Obiectiv 2020	Ținte UE 27 (%)	Ținte asumate de România prin Programul Național de Reformă (%)	Situația curentă din România (2012) (%)
Părăsire timpurie a școlii	10	11,3	17,4
Învățământ terțiar	40	26,7	21,8
Recomandări specifice de țară: - accelerarea reformei educației, inclusiv prin consolidarea capacității administrative atât la nivel central, cât și local, și prin evaluarea impactului; - intensificarea reformelor VET; - alinierea învățământului terțiar cu nevoile PM și îmbunătățirea accesului persoanelor defavorizate; - punerea în aplicare a unei strategii naționale privind PTS, cu accent asupra facilitării accesului la educație de calitate de la vârste mici, inclusiv pentru copiii romi.			

Analiză

Calitatea educației și realizările în domeniul competențelor de bază ale elevilor

O tranziție de succes de la sistemul de educație către piața muncii sau către învățământul terțiar, presupune îmbunătățirea experienței educaționale și a performanțelor școlare ale elevilor și studenților, mai ales a celor înscriși în VET inițial. Banca Mondială estimează că, în medie, tânărul în vârstă de 15 ani, este cu un an în urma elevilor de aceeași vârstă din Europa în domeniul științelor, cu doi ani în cel al matematicii și cu trei ani în cel al citirii și înțelegerii textelor. Potrivit OCDE (PISA 2006 și PISA 2009), punctajul României în domeniul competențelor de citire din PISA 2009 a fost printre cele mai scăzute din statele UE. Peste patru elevi din 10 (40,4%) s-au clasat sub nivelul 2 pe scala PISA a competențelor de citire, comparativ cu media de 19,6% a UE 25, ceea ce înseamnă că se estimează că un procent semnificativ de elevi români au competențe reduse de citire. România a obținut un punctaj la fel de mic la matematică și științe. Aproape jumătate dintre elevii români (47%) s-au clasat sub nivelul 2 pe scala PISA în cazul matematicii, comparativ cu media de 22,2% a elevilor cu rezultate slabe din UE 25. În cazul științelor, procentul celor cu rezultate slabe este puțin mai mic decât în cazul matematicii (41,4%), dar este departe de media de 17,7% a UE 25. Totuși, în comparație cu rezultatele testelor PISA 2006, România se numără printre țările UE care au înregistrat cele mai mari progrese, procentul elevilor cu rezultate slabe scăzând cu 13,1 p.p. în domeniul citirii, cu 5,7 p.p. în cel al matematicii și cu 5,5 p.p. în cel al științelor. În ciuda acestui fapt, din perspectiva obiectivului de scădere sub 15% a numărului elevilor cu rezultate slabe la toate cele trei competențe de bază, stabilit în Strategia Europa 2020, România trebuie să depună eforturi semnificative în următorii ani pentru a reduce decalajele din prezent.

Potrivit PISA 2009, în România, la fel ca în alte țări ale UE, diferența pe sexe este semnificativă în domeniul citirii și al științelor, cu o pondere mai mare a băieților decât a fetelor printre elevii cu rezultate slabe. La baza rezultatelor slabe ale României în domeniul competențelor de citire, matematică și științe se găsesc și discrepanțele semnificative dintre școlile urbane și cele rurale, asociate cu discrepanțele socio-economice dintre aceste zone.

Analiza rezultatelor PISA în context național (IEA 2012) a indicat nevoia de îmbunătățire a calității și eficacității în guvernarea și gestionarea școlilor, în programa școlară și în dezvoltarea anumitor

competențe (precum cea de interpretare, aplicare și reflecție asupra informațiilor în diferite contexte din viață). Din această perspectivă, diversele programe naționale de testare a unor modele inovatoare de predare, învățare și evaluare a competențelor cheie în domeniul limbajului și al comunicării, al matematicii și al științelor, cu participarea cercetătorilor și a profesorilor la programe de perfecționare, reprezintă o prioritate⁵⁸.

Nivelul scăzut de aptitudini și competențe al elevilor din România, măsurat în cadrul evaluărilor naționale și internaționale, este corelat, de asemenea, cu calitatea în general slabă a învățământului și cu dependența sa de surse de finanțare limitate.

Raportul dintre cheltuielile pe elev/student ale instituțiilor publice și private de învățământ și PIB-ul pe cap de locuitor în România anulului 2009⁵⁹ a fost de 21,6%, față de media de 27,4% a UE 27 (cel mai scăzut nivel din UE 27). Cu toate acestea, simpla creștere a investițiilor în educație și formare nu garantează sporirea eficacității, fiind necesar să se realizeze reforme care să vizeze îmbunătățirea calității. Prin urmare, cheia îmbunătățirii calității educației în următorii ani depinde în mare măsură nu doar de sursele de finanțare și de investițiile în educație, ci și de existența unor politici eficiente și coerente bazate pe dovezi, , cu o mai bună prioritizare a scopurilor educaționale în vederea dezvoltării unor abilități și competențe de bază și transversale pentru toți copiii, tinerii și adulții, din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții și cu punerea unui accent deosebit pe zonele rurale, comunitățile defavorizate, populația romă și persoanele cu nevoi educaționale speciale.

Pentru a crește calitatea educației este nevoie de un sistem care să strângă dovezi suficiente pentru elaborarea unor politici specifice. De asemenea, sistemele de urmărire și evaluare a politicilor ar trebui îmbunătățite pentru a deveni mai eficiente în oferirea unui feedback permanent, a unor corecții prompte și pentru a crește eficacitatea măsurilor educaționale.

Înscrierea și participarea la sistemul de învățământ destinat copiilor de vârstă mică și preșcolarilor

În 2011, doar 2% dintre copiii cu vârsta cuprinsă între 0 și 3 ani erau înscriși la creșă, majoritatea covârșitoare a acestora aflându-se în grija familiei sau într-un sistem de îngrijire alternativ. Este de așteptat ca dezvoltarea din următorii ani ai rețelei de creșe să aibă un efect pozitiv asupra înscrierii copiilor în sistemele de educație și îngrijire a copiilor preșcolari (EICP), și să fie un prim element în prevenirea PTS și a rezultatelor slabe la învățătură. În măsura în care creșele vor oferi servicii de calitate, această evoluție va facilita și integrarea pe piața muncii a părinților cu copii mici, în special a mamelor. Cadrul juridic privind organizarea și funcționarea creșelor, adoptat în 2013, impune pentru următorii ani noi investiții în dezvoltarea instituțională, precum și formarea sistematică, atât inițială cât și continuă, a personalului corespunzător acestui nivel educațional.

Deși rata de participare la învățământul preșcolar este în creștere (rata brută de școlarizare a crescut constant în perioada 2007-2012, de la 77,6% în 2007-2008 până la 78,5% în 2011/2012), investițiile în dezvoltarea instituțională a învățământului preșcolar sunt în continuare foarte scăzute și afectează anumite categorii de copii. De exemplu, potrivit studiului *Romii în România*⁶⁰, peste o treime dintre copiii romi (38,5%) nu merg la grădiniță, spre deosebire de situația copiilor preșcolari din gospodăriile care nu aparțin comunității rome (13,3%).

La nivel național, România a înregistrat o scădere ușoară a participării la EICP a copiilor cu vârsta între 4 ani și vârsta de începere a învățământului primar obligatoriu (4-5 ani), de la 82,8% în 2008 până la 82,1% în 2010 (semnificativ sub media de 92,3% din UE 27)⁶¹. Întrucât procentul de referință al

⁵⁸ IES, 2011; Monitorul educației și formării 2012.

⁵⁹ Sursa: Eurostat (UOE). Indicatori privind finanțarea educației. Notă: comparație cu PIB-ul pe cap de locuitor, toate nivelurile de educație combinate, pe baza echivalentelor normă întreagă.

⁶⁰ Sursa: studiu realizat de Agenția Împreună, 2012.

⁶¹ Sursa: Eurostat (UOE), 2013.

Strategiei Europa 2020 este de 95% la nivelul UE până în 2020, România este una dintre țările cu cea mai mică pondere de copii cu vârsta de 4-6 ani înscriși în învățământul preșcolar.

În perspectiva anului 2020, principala dificultate o reprezintă necesitatea creșterii participării la educația preșcolară, în special în rândul copiilor din mediul rural și al copiilor romi, astfel încât România să poată reduce decalajul față de media UE și să se apropie de ținta referitoare la atingerea unei rate de participare la învățământul preșcolar de 95%. Recenta introducere a clasei pregătitoare obligatorii în cadrul școlii reprezintă o premisă pentru o mai bună integrare școlară a copiilor care nu au beneficiat de experiența grădiniței. Zonele de dezvoltare vizează reducerea disparităților dintre zonele de domiciliu, îmbunătățirea calității sistemului (în termeni de infrastructură, formare a cadrelor didactice și guvernantă) și punerea în aplicare a unor programe inovatoare care să asigure pregătirea adecvată a integrării copiilor în școală.

Înscrierea și participarea la învățământul primar și secundar

România se confruntă cu dificultăți în domeniul înscrierii și prezenței la ore în ciclul primar și secundar. Potrivit datelor INS, procentul copiilor neînscriși la școală este în jur de 1,5-2% în cazul copiilor cu vârsta de 8 ani, crescând la 5-6% în cazul copiilor de 10 ani. Ratele de părăsire ale școlii sunt mai mari în cazul ciclului secundar superior și în zonele rurale. Rata globală de absolvire a liceului a fost de 79% în 2011, însă au existat variații importante în funcție de regiune și zona de domiciliu. Potrivit studiului *Romii în România*, există o diferență semnificativă și între absolvenții de liceu de etnie romă (8,9%) și restul populației (36%), deși ponderea romilor absolvenți de liceu s-a dublat în ultimii 14 ani.

Părăsirea timpurie a școlii este încă o problemă persistentă în România, ratele din ultimii 5 ani fiind semnificativ mai mari decât obiectivul Strategiei Europa 2020. Recesiunea economică a fost însoțită de o creștere a PTS, în pofida programelor elaborate la nivel național sau local. Această tendință se observă mai ales în cazul băieților (de la 16,1% în 2009 la 18,5% în 2011), în cazul fetelor înregistrându-se o ușoară scădere (de la 17,2% în 2009 la 16,6% în 2011). În 2012, în ceea ce privește diferențierea PTS pe sexe⁶², la fiecare 100 de băieți care părăseau școala de timpuriu se înregistrau 93 de fete. Există variații regionale considerabile, în regiunile Centrală, Sud-Est și Sud Muntenia ajungându-se la rate de peste 20%. Pe de altă parte, disparități pronunțate se observă și la nivel intraregional, județele cu dezvoltare economică redusă și cu o pondere ridicată a populației rurale fiind afectate în mod deosebit. Categoriile care se confruntă cu cel mai mare risc sunt copiii și tinerii din medii defavorizate, elevii din mediul rural (cu precădere băieții din grupa de vârstă 11-14 ani), romii și persoanele cu nevoi educaționale speciale. Atractivitatea scăzută a învățământului profesional și tehnic, precum și dezvoltarea insuficientă a sistemelor de consiliere și orientare școlară și profesională, reprezintă la rândul lor cauze ale fenomenului PTS.

Programele de educație de tipul a doua șansă, elaborate în cadrul programului multianual PHARE, au oferit cadrul necesar unor măsuri compensatorii sistemice care au vizat adulții tineri care nu au absolvit ciclul de învățământ primar sau secundar. În ultimii ani s-a înregistrat o relativă creștere a numărului de beneficiari, de la 3 361 în 2007-2008 la 9 108 în 2011-2012, în principal cu sprijinul politicilor naționale. Totuși, dezvoltarea programului este încă limitată la nivel național, din cauza capacității instituționale scăzute a școlilor defavorizate de a aplica pentru proiecte de tip FSE (fondurile KAI 2.2. au fost cheltuite doar parțial) și ca urmare a accesului limitat al cadrelor didactice la programe de formare specifice. Evaluarea impactului programului desfășurat în cadrul PHARE confirmă necesitatea ca acesta să prezinte flexibilitate sporită, să ofere un acces mai larg și să adapteze mai bine metodologiile de învățământ la nevoile specifice ale elevilor.

Sistemul de educație și formare ar putea sprijini în continuare școlile și alți furnizori de educație prin multiplicarea experiențelor și a practicilor pozitive existente. Este nevoie, în special, de sprijin

⁶² Sursa: Eurostat (EU LFS).

metodologic pentru cadrele didactice, prin existența unor programe de formare adecvate, de un calendar flexibil și de elaborarea unor noi resurse de învățare pentru elevi, de validarea cunoștințelor dobândite anterior în sfera competențelor de bază și de noi programe de consiliere și orientare profesională.

În vederea asigurării unui program solid de măsuri de reducere a PTS, se va elabora o strategie sectorială cuprinzătoare specifică⁶³, bazată pe dovezi, care va viza sectoarele educaționale relevante în acord cu necesitățile identificate în analiza socio-economică. Strategia va urmări consolidarea sistemului de monitorizare și evaluare a fenomenului PTS și va propune un cadru articulat de măsuri la nivel național, care vor viza grupuri țintă specifice, pe baza unei colecții de exemple de bune practici.

Înscrierea și participarea la învățământul profesional și tehnic inițial (IVET)

În contextul restructurării sistemului de învățământ profesional și tehnic din România și al desființării începând din 2009 a școlilor de arte și meserii, ratele de înscriere în VET au scăzut constant⁶⁴. Cei mai afectați au fost elevii din mediul rural, deoarece, în lipsa școlilor de arte și meserii, rețeaua școlilor VET din ciclul secundar superior este semnificativ mai slab dezvoltată decât în mediul urban. În același timp, rata de părăsire a IVET este semnificativ mai mare decât rata de părăsire a liceelor teoretice sau a programelor de învățământ postliceal. Din această perspectivă, măsurile de creștere a atractivității VET, cuplate cu o consiliere adecvată și orientare școlară și profesională, reprezintă o zonă de dezvoltare prioritară. În același timp, flexibilitatea accesului la școlile postliceale și de ucenici pentru persoanele cu vârsta de peste 21 de ani care au deja experiență profesională ar putea contribui semnificativ la reducerea PTS la nivelurile dorite.

România este țara cu cea mai mică pondere de elevi participanți la programele Leonardo da Vinci (sub 0,2%) din numărul total de elevi înscriși în IVET⁶⁵, ceea ce denotă un decalaj pronunțat de mobilitate a elevilor în cadrul VET în comparație cu alte țări din UE.

Participarea la învățământul terțiar

Pentru ca România să se apropie de obiectivul Europa 2020 (26,7%), una dintre prioritățile perioadei 2014-2020 o reprezintă înscrierea studenților netradiționali⁶⁶ în programele de învățământ superior și oferirea de sprijin pentru absolvire. Sunt vizate în special persoanele cu vârsta cuprinsă între 23 și 27 de ani care dețin o diplomă de bacalaureat, dar care nu s-au înscris la niciun program universitar, deoarece în 2020 aceștia se vor afla în grupa de vârstă 30-34 de ani și ar putea influența direct obiectivul UE. În plus, studenții proveniți din mediul rural, studenții romi și cei cu nevoi educaționale speciale – în prezent insuficient reprezentați în cadrul învățământului terțiar – reprezintă o țintă prioritară. Universitățile trebuie să își adapteze programele educaționale la necesitățile specifice ale acestor categorii de studenți, precum și să elaboreze programe adecvate de formare a cadrelor didactice, pentru a contrabalansa tendința negativă a înscrierii în învățământul superior după terminarea liceului, tendință care a scăzut puternic de la 53,6% în 2007-2008 la 35,2% în 2011-2012.

În pofida pașilor făcuți către îmbunătățirea cadrului național, atât juridic cât și de politică, în ultimii ani, sistemul de învățământ superior s-a confruntat, în ansamblul său, cu o subfinanțare severă atât a activităților didactice, cât și a celor de cercetare, ceea ce a afectat profund capacitatea universităților de a întreprinde un proces de reformă intern. Un raport recent⁶⁷ a indicat că învățământului superior i-a fost alocat doar 1,4% din PIB în 2010, în următorii ani înregistrându-se o tendință descrescătoare.

⁶³ *Strategia de reducere a PTS* – a se vedea condiționalitatea ex-ante.

⁶⁴ Sursa: INS, 2012.

⁶⁵ Sursa: CE, Monitorul educației și formării 2012.

⁶⁶ În contextul României, studenții netradiționali sunt adulți care au amânat înscrierea în învățământul terțiar (nu au intrat la facultate în același an calendaristic în care au absolvit liceul).

⁶⁷ Sursa: *Raportul Consiliului Național pentru Finanțarea Învățământului Superior*, aprilie 2013.

Universitățile au reușit să compenseze acest lucru prin alte surse, care se epuizează încet, dar constant. Elaborarea unei noi politici de finanțare pe baza unor indicatori de performanță și acordarea unor granturi de studii multianuale au fost declarate ca fiind prioritare, dar nu au fost puse în aplicare în mod sistemic până la acest moment.

Mobilitatea studenților dinspre sau înspre România reprezintă încă o provocare pentru crearea unui învățământ terțiar atractiv și de calitate. În perioada 2007-2010, procentul cetățenilor români înscriși la o facultate dintr-o altă țară a UE a crescut de la 4% în 2007 la 7% în 2010, rămânând, însă, nesemnificativ în comparație cu pragul de referință pentru 2020, care stipulează că până în 2020 „cel puțin 20 % din absolvenții de învățământ superior ar trebui să fi beneficiat de o perioadă de studiu sau de formare (inclusiv stagii într-un mediu profesional), în străinătate,, în cadrul formelor de învățământ superior, reprezentând cel puțin 15 credite ECTS sau având o durată de cel puțin trei luni”. În paralel, procentul de studenți străini proveniți din alte state membre ale UE rămâne, de asemenea, foarte scăzut (0,2% în 2007 și 0,4% în 2010).

În vederea atingerii obiectivului Europa 2020 și a abordării sistematice a tuturor problemelor identificate în învățământul superior, este în curs de elaborare un cadru politic strategic național care va include o strategie sectorială specifică⁶⁸. Strategia se va axa în mod special pe măsuri de facilitare a accesului pentru studenții proveniți din grupuri insuficient reprezentate (acordându-se atenție specială celor care provin din mediul rural și din grupuri defavorizate) și pentru cursanții adulți din învățământul superior. De asemenea, aceasta va urmări să ofere un cadru strategic de îmbunătățire a calității, flexibilității și relevanței învățământului terțiar în funcție de cerințele specifice ale pieței muncii.

Tranziția către piața muncii

O altă problemă majoră o reprezintă necorelarea dintre abilitățile și competențele dezvoltate în cadrul programelor de studiu ale învățământului superior și cerințele PM. Datele arată că, în 2011, 29,4% dintre absolvenții de învățământ superior cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani erau înregistrați ca șomeri, în timp ce doar 22,9% dintre absolvenții învățământului secundar se aflau în aceeași situație. Devine din ce în ce mai clar că supra-calificarea tinde să conducă la șomaj, în principal ca urmare a necorelării dintre competențele cerute de economia bazată pe cunoaștere și neintroducerea acestora în programele de studiu ale învățământului superior. Competențele transversale (precum cele de comunicare, management și marketing), precum și abordarea analitică tind să fie omise în momentul în care sunt planificate programele de studiu. În timp, această situație va conduce la creșterea deficitului de competențe de nivel înalt ale absolvenților sistemului de învățământ terțiar. Rata mare a șomajului în rândul absolvenților învățământului terțiar și în rândul celor supra-calificați arată necesitatea unei mai bune corelări între învățământului terțiar și nevoile PM, același lucru fiind valabil și pentru instruirea cadrelor didactice în anumite domenii pedagogice esențiale și în abordări care să urmărească învățarea pe tot parcursul vieții.

În ceea ce privește rata de inserție pe piața muncii, potrivit INS, în 2009 aceasta era de 33,6% pentru persoanele de 25-34 de ani la un an după ieșirea din sistemul de învățământ. Cea mai mare valoare a ratei de inserție se înregistrează în cazul absolvenților învățământului superior (60,9%) și al absolvenților de școli postliceale (meserii tehnice sau specializate – 50%). Absolvenții liceelor și ai școlilor profesionale înregistrează rate de inserție mai reduse, doar 34,3% și, respectiv, 33,3% dintre ei având o slujbă la un an de la absolvire.

Cele mai mici rate de inserție se înregistrează în cazul absolvenților învățământului secundar inferior, ai școlilor primare sau în cazul celor care nu au absolvit nicio formă de învățământ. Șansele lor de a pătrunde pe piața muncii sunt foarte mici, numai 14,6% dintre aceștia având un loc de muncă la un

⁶⁸ Cadrul strategic național pentru învățământul terțiar, Strategia națională pentru învățământul terțiar – a se vedea condiționalitatea ex-ante.

an după ieșirea din sistemul de învățământ. În funcție de zona de domiciliu, absolvenții din mediul urban beneficiază de un avantaj semnificativ față de cei din mediul rural, în special în cazul celor cu un nivel mediu sau superior de educație de. Decalajul dintre cererea de competențe de pe PM și competențele absolvenților este indicat de faptul că rata de angajare a absolvenților pe nivel de educație (ISCED 3-6) în România este cu peste 7 p.p. mai mică decât media UE 27 (77,2%), fiind chiar mai mică în cazul ISCED 3-4, 58,8% față de media UE de 71,3%. În următorii ani, măsurile care vizează tranziția de la școală la piața muncii ar trebui intensificate în vederea unei mai bune corelări cu cererea de competențe de pe piața muncii, întrucât criteriul de referință pentru 2020 al Strategiei Europa 2020 este ca cel puțin 82% dintre absolvenții (20-34 de ani) care au încheiat ciclul de învățământ și formare cu maximum trei ani înainte de anul de referință să aibă un loc de muncă.

Participarea la învățarea pe tot parcursul vieții

Rata de participare a adulților la IPV prezintă unul dintre cele mai mari decalaje față de media UE, cu diferențe de gen nesemnificative. Există o corelație clară între nivelul de educație și ocuparea unui loc de muncă, șomaj și mai ales inactivitate, cu implicații clare în ceea ce privește riscul de sărăcie. Potrivit datelor pe 2011⁶⁹, în România ponderea formării profesionale în totalul activităților de formare non-formală era de 82,6%, ceea ce demonstrează preferința crescută pentru cursurile profesionale, în acord cu media de 83,4% a UE 27. Participarea adulților la educația informală este cea mai scăzută din UE 27, cu mult sub media UE, 18,8% față de 44,7%⁷⁰.

Ancheta națională privind participarea angajaților la învățarea pe tot parcursul vieții⁷¹ a arătat că cele mai scăzute procente de participare la formare se înregistrează în rândul persoanelor cu nivel scăzut de educație și calificare profesională, al celor care lucrează în societăți mici, cu mai puțin de 10 angajați și al celor cu vârsta peste 40 de ani. S-au raportat discrepanțe și în funcție de mediu de domiciliu și de gen. Ratele de participare la cursuri de formare sunt mai mici în zonele rurale decât în cele urbane, precum și în cazul bărbaților.

Mai mult, în 2010 doar 2,5% dintre fermieri (proprietarii de ferme) urmaseră o formă de învățământ agricol (de bază sau complet).

Studiul privind nepotrivirea competențelor în Europa⁷² arată că, în România, doar o treime dintre lucrători au obținut un loc de muncă în conformitate cu competențele dobândite. Este nevoie de politici și măsuri flexibile în sfera IPV, care să valorifice competențele dobândite în contexte informale și non-formale în procesul de obținere a calificării. Consilierea în carieră și evaluarea competențelor pot reprezenta o ocazie de a reduce deficitul de încredere, în special în cazul angajaților care s-au confruntat cu un eșec în educația formală (părăsire timpurie a școlii, abandon școlar, adulți cu parcurs educațional inconsecvent cu abilitățile și interesele personale).

O altă zonă de dezvoltare este reprezentată de susținerea sistemelor de validare și de certificare prin creșterea capacității instituționale și majorarea personalului centrelor de evaluare și certificare a competențelor. Rețeaua centrelor de evaluare a competențelor este încă restrânsă din punct de vedere geografic și este nevoie ca un număr mai mare de beneficiari potențiali să aibă acces la astfel de servicii, precum și luarea unor măsuri pentru informarea potențialilor beneficiari cu privire la avantajele procesului de evaluare și certificare, mai ales a celor cu nivel redus de calificare și competențe,

Pentru asigurarea unui program solid de măsuri care să conducă la creșterea participării la IPV, va fi elaborat un cadru politic strategic național care va include o strategie sectorială specifică⁷³, în acord

⁶⁹ Sursa: Eurostat (LFS).

⁷⁰ Sursa: Eurostat (AES).

⁷¹ Sursa: Observator pentru Dezvoltarea Învățării Permanente, 2011.

⁷² Sursa: CEDEFOP, 2010.

⁷³ Strategia Națională privind IPV – a se vedea condiționalitatea ex-ante.

cu nevoile identificate de analiza socio-economică. Strategia se va axa pe consolidarea parteneriatului social din sfera IPV, cu implicarea tuturor actorilor esențiali, și pe creșterea relevanței IVET și VET pentru cerințele pieței muncii în domeniul competențelor de bază și transversale, inclusiv prin dezvoltarea capacității instituționale de evaluare și certificare a competențelor informale și nonformale, prin facilitarea accesului la sistemele de consiliere și orientare și prin creșterea gradului de utilizare a resurselor TIC de învățare pentru toți.

TIC, educație și competențe

Competențele informatice reprezintă o provocare pentru reformele educației din România, având în vedere faptul că, în 2011, România a înregistrat cea mai mare pondere (61%) de persoane de 16-74 ani care nu dețin cunoștințe informatice din UE ⁷⁴. Există un clar decalaj educațional și între generații în ceea ce privește competențele informatice, decalaj corelat pozitiv cu vârsta și cu nivelul de educație.

Pe de altă parte, procentul persoanelor de 16-74 de ani care utilizează internetul cu regularitate (cel puțin o dată pe săptămână) a înregistrat o creștere constantă în România, până la valoarea de 43% în 2012. Cu toate acestea, 48% dintre români nu au folosit niciodată un computer. Din perspectivă **teritorială**, situația este similară în toate regiunile țării, cu excepția regiunii București-Ilfov, unde procentul persoanelor care nu au folosit niciodată computerul este de 33%. Lărgirea competențelor digitale, precum și a accesului la internet, reprezintă o condiție prealabilă pentru introducerea cu succes a serviciilor publice electronice.

Utilizarea TIC în sala de clasă se apropie de media UE. Este laudabil că un procent ridicat de cadre didactice utilizează TIC în peste 25% din lecții, ceea ce se apropie de media UE la toate clasele. Totuși, acest lucru s-a realizat în condițiile unui nivel scăzut de echipare. În școlile din România, indiferent de clasă, există puține table interactive și proiectoare de date. Creșterea disponibilității și a calității hardware-ului și software-ului folosite în școli reprezintă o prioritate în contextul componentei „Pregătirea generației 2050” din cadrul Strategiei naționale de competitivitate.

După cum s-a menționat, forța de muncă a României prezintă un deficit semnificativ de educație și competențe. Dezvoltarea viitoare a *e-educației* va facilita accesul la IPV, la învățământul pentru adulți și la formare pentru persoanele care nu beneficiază de oportunități la locul de muncă.

Infrastructura din domeniul educației și formării⁷⁵

Procesul de raționalizare și restructurare a rețelei școlare și de învățământ profesional și tehnic inițial a continuat în 2011⁷⁶, urmărindu-se creșterea eficienței sistemului. În timp ce unele școli cu elevi puțini au fost închise sau comasate, infrastructura din domeniul educației continuă să fie insuficient dezvoltată pentru a sprijini cu succes politicile existente în sfera asigurării calității și a prezenței regulate la ore. Principalele aspecte problematice se referă la acele școli din mediu rural sau care sunt izolate, situate în zone defavorizate din punct de vedere socio-economic, care prezintă condiții sanitare de funcționare deficitare (în mediul rural, una din trei școli nu îndeplinește cerințele autorităților sanitare), instalații precare de alimentare cu apă (la aproape jumătate dintre școlile primare din mediul rural, instalația curentă este nefuncțională), grupuri sanitare dependente de racordarea la rețeaua de canalizare (circa 20% dintre școlile din mediul rural întâmpină dificultăți în asigurarea igienei personale a elevilor, aceștia fiind expuși unor riscuri semnificative pentru sănătate) sau sisteme vechi de încălzire (peste jumătate din școli în mediul rural și peste o treime în mediul urban, situația cea mai gravă înregistrându-se în școlile primare).

Pe lângă copiii din zone rurale, există și alți elevi defavorizați pentru care condițiile de studiu sunt precare comparativ cu media națională – elevii care aparțin minorității romă și elevii cu nevoi

⁷⁴ Sursa: Eurostat, Statistici privind societatea informațională.

⁷⁵ Evidențiată în documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 22.

⁷⁶ Prevederile Legii educației (nr. 1/2011).

educaționale speciale. Pentru aceste școli, zonele de dezvoltare nu se referă doar la utilități, ci și la echipamentele și dotările didactice, inclusiv la laboratoare specializate moderne.

De asemenea, o atenție deosebită trebuie acordată infrastructurii TIC. Cercetarea efectuată de Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar (ARACIP) concluzionează că, dezvoltarea competențelor digitale în rândul tinerilor, mai ales în regiunile mai puțin dezvoltate ale României, este împiedicată nu de lipsa echipamentului, ci de absența accesului adecvat al elevilor la computere și de insuficienta integrare a informaticii în programa mai largă.

Investițiile viitoare în infrastructură ar trebui analizate în acord cu nevoile de la nivel local, luându-se în considerare tendințele demografice ale populației școlare. De asemenea, aceste investiții ar trebui să vină în completarea măsurilor care vizează reducerea PTS, oferirea unei educații și a unei îngrijiri de bună calitate a copiilor preșcolari, precum și sprijinirea măsurilor de prevenție și intervenție în școlile cele mai afectate de PTS, în vederea asigurării accesului corespunzător al comunităților celor mai defavorizate din punct de vedere socio-economic, acordându-se atenție sporită zonelor rurale și izolate și grupurilor cu risc crescut de PTS, cu accentul pe cetățenii români de etnie romă și pe elevii cu nevoi educaționale speciale. La nivel teritorial, vor fi vizate, în principal, județele în care procentul persoanelor care au absolvit doar învățământul primar depășește 6% (a se vedea constatările despre România din cadrul proiectului de cartografiere a sărăciei al CE/BM – informații privind sărăcia la nivelul NUTS 3).

Pentru ca România să se îndrepte către atingerea țintei Strategiei Europa 2020, se prevăd investiții în infrastructură prin care să fie sprijinite măsurile destinate îmbunătățirii accesului la învățământul superior, participării și absolvirii de către persoanele defavorizate și, de asemenea, alinierii învățământului superior la nevoile pieței muncii. Pentru a atrage un număr mai mare de studenți, investițiile ar trebui să răspundă nevoilor de îmbunătățire a accesului la campusurile studențești, la diferitele servicii și facilități pentru studenți, la infrastructura didactică și la noile tehnologii, în special în cazul programelor universitare profesionale și de formare continuă pentru adulți, care au legătură cu nevoile și cerințele reale de pe piața locală a muncii, în conformitate cu principalele evoluții economice strategice. Un al doilea tip de investiții va urmări modernizarea și internaționalizarea celor mai importante centre universitare, prin investiții în infrastructura necesară cercetării și dezvoltării, în materiale de studiu, în noi tehnologii și în sprijin TIC.

În prezent, aproximativ 1 100 de școli VET⁷⁷ oferă învățământ profesional și tehnic unui număr de peste 150 000 de elevi, în sectoarele identificate în strategia privind competitivitatea: TIC, energie și mediu, produse farmaceutice, sănătate și turism, industrie prelucrătoare, construcții, agricultură și silvicultură; dintre acestea, 200 de școli VET (aprox. 13% din numărul total) beneficiază de pe urma investițiilor în infrastructură educațională (ateliere și echipamente) prin intermediul fondurilor de preaderare și structurale. Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii IVET prin îmbunătățirea infrastructurilor și a resurselor educaționale (printre care resurse TIC, laboratoare, ateliere, ferme didactice pentru școlile cu specific agricol etc.) va acorda prioritate școlilor IVET care pregătesc competențe destinate sectoarelor cu potențial de creștere în viitor, în principal dezvoltării agricole, modernizării rurale, securității alimentare și protecției mediului, pentru a promova accesibilitatea învățământului profesional și tehnic, în special în zonele rurale și izolate, și pentru a acorda prioritate elevilor proveniți din județe în care procentul persoanelor care au absolvit doar învățământul primar depășește 6% (a se vedea constatările despre România din cadrul proiectului de cartografiere a sărăciei al CE/BM – informații privind sărăcia la nivelul NUTS III).

Principalele nevoi de dezvoltare

⁷⁷ Datele sunt colectate de Ministerul Educației. Numărul școlilor care oferă VET, pe sectoare: TIC – 180 de școli; energie și mediu – 160 de școli; produse farmaceutice, sănătate și turism – 400 de școli; construcții – 110 școli; agricultură – 138 de școli; silvicultură – 34 de școli; industria prelucrătoare – 257 de școli. Una dintre școlile VET oferă formare în mai multe sectoare.

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (*anexa I*), nevoile de dezvoltare din domeniul educației și al formării sunt următoarele:

- **îmbunătățirea accesului, participării și calității EICP** prin acțiuni menite să crească disponibilitatea, calitatea, flexibilitatea și accesibilitatea acestora în ceea ce privește programa, pregătirea cadrelor didactice, calitatea serviciilor și guvernanta, printr-o EICP (0-6 ani) integrată (abordări transsectoriale), acordându-se atenție sporită copiilor în vârstă de 0-3 ani; de asemenea, prin promovarea accesului comunităților defavorizate și al grupurilor cu risc crescut de PTS;
- **consolidarea accesului, calității și rezultatelor educaționale în cadrul învățământului obligatoriu** prin măsuri de prevenție, de intervenție timpurie și compensatorii menite să soluționeze problemele de prezență la ore, performanță și neînscrisere în sistemul de învățământ obligatoriu, cu accent pe comunitățile rurale și defavorizate și pe populația romă. La nivel teritorial, se va acorda o deosebită atenție măsurilor de prevenție, de intervenție și compensatorii menite să reducă incidența PTS în regiunile Centru, Sud-Est și Sud Muntenia și să combată PTS în județele cu o pondere însemnată a populației rurale și cu dezvoltare economică redusă (NUTS 3);
- **creșterea atractivității învățământului primar și secundar, inclusiv a IVET**, în vederea asigurării unei angajări mai bune a elevilor și pentru reducerea PTS prin dezvoltarea programei, integrarea mai bună a tehnologiilor informației și comunicațiilor, îmbunătățirea competențelor cadrelor didactice de a oferi lecții și strategii de evaluare personalizate și relevante, precum și prin diversificarea modelelor de compensare pentru PTS ca urmare a creșterii flexibilității accesului, a validării și a certificării educației nonformale și informale, ceea ce va contribui la furnizarea unui învățământ obligatoriu mai relevant, care va include programe educaționale pentru adulți, învățământ profesional și tehnic și calificare din perspectiva cerințelor PM;
- **intervenții intensive menite să răspundă nevoilor educaționale ale grupurilor aflate în risc de excluziune (copii din medii defavorizate din punct de vedere social și economic, de etnie romă, cu nevoi educaționale speciale etc.)** prin intervenții adaptate nevoilor specifice ale acestora și prin sprijinirea individuală a elevilor cu risc de PTS; integrarea sistematică în acțiunile oficiale a oportunităților egale și a măsurilor de incluziune, prin implicarea unor actori din afara școlii, de exemplu a serviciilor sociale și pentru tineret, a comunității locale sau a altor furnizori de educație și formare și prin includerea sprijinului aferent (mentorat, sprijin financiar etc.) pentru asigurarea eficacității acestora;
- **îmbunătățirea calității și a relevanței VET (atât inițial și continuu) și a învățământului terțiar în raport cu nevoile PM** și a competențelor și disciplinelor specifice necesare pentru sectoarele care înregistrează creștere, în completarea strategiei de competitivitate; promovarea parteneriatelor și a rețelelor în rândul partenerilor sociali, al întreprinderilor și al furnizorilor de formare în vederea facilitării accesului la VET; precum și consolidarea capacității furnizorilor de IVET și formare continuă de a oferi programe VET atractive și de calitate, în conformitate cu cerințele PM;
- **îmbunătățirea accesului și sprijinirea participării la învățământul terțiar**, în special pentru studenții proveniți din zone rurale, cei de etnie romă, cei cu nevoi educaționale speciale, cei netradiționali și alte categorii provenite dintr-un mediu defavorizat din punct de vedere socio-economic; precum și promovarea unei programe flexibile, adaptate cerințelor PM și care va ușura accesul la programele de cercetare și inovare destinate studenților și cadrelor didactice;
- **îmbunătățirea accesului și a calității programele de învățământ pentru adulți, cu accent pe competențele de bază și transversale relevante** – furnizate într-un format flexibil, cu valorificarea contextelor de învățare nonformale și informale; sprijinirea sistemului de validare și certificare prin creșterea capacității instituționale a centrelor care activează în sfera evaluării/validării competențelor, a consilierii și a certificării; promovarea educației compensatorii și a intervențiilor

de consiliere pentru tinerii adulți, în completarea intervențiilor în sfera capacității de inserție profesională, inclusiv prin crearea unor noi oportunități de formare profesională;

- **încurajarea învățării pe tot parcursul vieții și a învățământului profesional în agricultură, silvicultură și pescuit;**
- **sprijinirea dezvoltării TIC în sistemul de învățământ** printr-o mai bună integrare și utilizare sistematică a noilor tehnologii, prin elaborarea unor resurse digitale relevante și prin punerea lor la dispoziție în școli, universități, la locul de muncă, în cadrul programelor de formare și în cadrul comunității, cu ajutorul unor modele TIC inovatoare și flexibile care să permită crearea unor contexte noi de învățare, atractive și motivante pentru cursanți. Toate acestea vor garanta că românii sunt echipați să participe efectiv la furnizarea digitală a serviciilor guvernamentale și publice și că transformarea acestora în normă nu va conduce la excludere socială;
- **îmbunătățirea infrastructurii educaționale și de formare**, pentru sprijinirea strategiei de reducere a PTS, a strategiei privind învățământul terțiar și învățarea pe tot parcursul vieții, în conformitate cu *abordarea strategică de dezvoltare/modernizare a infrastructurii educaționale, integrată în cadrul celor trei strategii (PTS, învățământ terțiar și IPV) – condiționalitățile ex-ante* concepute de Ministerul Educației Naționale; promovarea investițiilor în infrastructura educațională (EICP, învățământ primar și secundar) în comunitățile rurale și în cele defavorizate din punct de vedere socio-economic, în special a romilor, cu luarea în considerare a tendințelor demografice și a previziunilor privind populația școlară, în completarea inițiativei de dezvoltare a comunității; și promovarea investițiilor în infrastructura învățământului superior și a celui profesional și tehnic, în conformitate cu tendințele de dezvoltare economică.
- **încurajarea învățării pe tot parcursul vieții și a formării profesionale în sectoarele agricol, forestier și al pescuitului**

Lecții învățate

Cele mai importante deficiențe identificate la aplicarea politicilor și a programelor din domeniul resurselor umane pot fi sintetizate după cum urmează:

Principalele zone de intervenție nu au fost abordate în mod strategic și coerent.

A lipsit o abordare strategică în ceea ce privește identificarea sectoarelor de pe piața muncii care au nevoie de forță de muncă calificată și sistemul de educație și formare. Proiectele strategice care vizau ocuparea forței de muncă și incluziunea socială în zonele rurale au indicat, de asemenea, o coordonare ineficace la nivel regional/județean. O acoperire mai bună a nevoilor specifice din zonele rurale presupune o mai bună coordonare a surselor de finanțare în general, precum și a factorilor interesați de la nivel local.

Pe de altă parte, nu s-a promovat și nu s-a asigurat complementaritatea dintre investițiile în proiectele de infrastructură educațională finanțate în cadrul POR și PNDR 2007-2013 și proiectele finanțate în cadrul POSDRU, ceea ce a condus la scăderea eficacității și a sustenabilității proiectelor FSE destinate educației și formării. Promovarea investițiilor viitoare în infrastructura specifică ar trebui să se facă cu asigurarea complementarității dintre acestea și proiectele FSE.

Un alt aspect se referă la *lipsa de coordonare între resursele alocate principalelor domenii de intervenție și impactul preconizat al investițiilor* (de exemplu, unele intervenții au fost insuficient finanțate, nu s-a realizat o legătură cu nivelurile de cheltuieli destinate doctoranzilor și postdoctoranzilor, cu rezultatul preconizat al acestor investiții și cu modul în care acestea vor influența poziția României pe piața internațională).

De asemenea, *elaborarea și concentrarea exagerată pe detaliile administrative și de altă natură* a împiedicat menținerea focalizării strategice la toate nivelurile de punere în aplicare. În ansamblu, la

nivel central sistemul este supraîncărcat de accentul asupra detaliilor administrative și „de audit”/contabile, fără o focalizare paralelă asupra aspectelor strategice referitoare la evoluția pieței muncii, la educație, la formare ș.a.m.d. Acest lucru este confirmat de multe aspecte, cum ar fi operațiunile redundante, cerințele împovărătoare privind raportarea, verificările 100% și lipsa unei raportări substanțiale cu privire la impactul și rezultatele globale, asociată cu lipsa indicatorilor de impact etc.

De asemenea, rata de absorbție a fondurilor POSDRU în perioada curentă de programare indică *necesitatea unor schimbări în cadrul juridic, instituțional și procedural pentru următoarea perioadă de programare*, de exemplu: simplificarea orientărilor pentru solicitanți, reducerea cerințelor privind documentația, îmbunătățirea legislației privind achizițiile publice și utilizarea unor opțiuni de simplificare a costurilor.

PROVOCĂRI PRIVIND INFRASTRUCTURA

INFRASTRUCTURA TIC

Aspecte generale

Tehnologia informației și a comunicațiilor (TIC) este importantă pentru țările în curs de dezvoltare. Aceasta creează noi modele de interacțiune, de afaceri și de furnizare a serviciilor. Prin extinderea accesului la TIC și prin încurajarea utilizării acesteia, Uniunea Europeană își propune să stimuleze creșterea economică sustenabilă, să îmbunătățească furnizarea serviciilor și să promoveze buna guvernare și responsabilitatea socială. De asemenea, TIC este asociată cu creșterea economică.

Agenda digitală pentru Europa, o inițiativă emblematică a Strategiei Europa 2020, evidențiază importanța conexiunilor în bandă largă pentru creștere, inovație, incluziune socială și ocuparea forței de muncă în Europa. Agenda digitală își propune obiective ambițioase privind acoperirea și viteza de acces și le solicită statelor membre să adopte măsuri, inclusiv prevederi juridice, prin care să faciliteze investițiile în rețelele în bandă largă. Obiectivele stabilite prin Agenda digitală și poziția României în raport cu acestea sunt ilustrate mai jos. Se poate observa că între România și obiectivele UE există decalaje mai ales în ceea ce privește accesul la rețele de generație următoare (NGA), utilizarea generală a internetului și competențele digitale, care se reflectă în numărul redus de tranzacții online efectuate de firme și cetățeni.

Obiectivul 2020	Ținte UE	Situația actuală ⁷⁸ a RO
Acoperirea conexiunilor în bandă largă	100% până în 2013	89,8% (2012)
Acoperirea conexiunilor în bandă largă peste 30 Mbps	100% până în 2020	63,7% (2013)
Abonamente la conexiuni fixe în bandă largă peste 100 Mbps	50% până în 2020	18,9% (2013)
Persoane care fac achiziții online	50% până în 2015	5% (2012)
Persoane care fac achiziții online transfrontaliere	20% până în 2015	1% (2012)
IMM-uri care vând online	33% până în 2015	5% (2012)
Diferența dintre tarifele în roaming și cele naționale	aproape zero până în 2015	
Utilizare totală a internetului	75% până în 2015	43% (2012)
De către persoane defavorizate	60% până în 2015	24% (2012)
Persoane care nu au utilizat niciodată internetul	15% până în 2015	48% (2012)
Cetățeni care utilizează sistemele e-Guvernare	50% până în 2015	37% (2012)
Returnarea formularelor completate	25% până în 2015	4% (2012)
Servicii publice transfrontaliere cheie, online	100% până în 2015	N/A

⁷⁸ Sursă: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard/romania>; ANCOM

Investiții publice în cercetarea și dezvoltarea TIC	dublate la 11 mld € până în 2020	27,3 mil EUR (2011)
Consumul de energie pentru iluminat (%)	reduc cu 20% până în 2020	N/A

Prezentul capitol vizează infrastructura TIC, dar aceasta reprezintă o preocupare pentru toate provocările identificate în Acordul de parteneriat:

- ca sector de creștere, sursă de creștere a performanței în afaceri și problemă de reglementare în contextul **provocării în materie de competitivitate**.
- ca instrument pentru îmbunătățirea educației și a serviciilor de sănătate și de problemă legată de competențe în contextul **provocării privind populația și aspectele sociale**.
- în vederea identificării, monitorizării și administrării problemelor de mediu în contextul **provocării privind resursele**.
- ca mijloc de îmbunătățire a eficienței și eficacității guvernării în contextul **provocării privind administrația și guvernarea**.

Accesibilitatea și calitatea infrastructurii rețelelor în bandă largă sunt fundamentale pentru realizarea beneficiilor care decurg din TIC în toate aceste domenii.

Conexiunile de bază în bandă largă și accesul de generație următoare

România abordează disfuncționalitățile pieței în ceea ce privește furnizarea conexiunilor de bază în bandă largă⁷⁹ prin Strategia națională de comunicații în bandă largă 2007 și prin inițiativa RoNet. Până în 2012, 89,8% din gospodăriile din România aveau conexiuni de bază în bandă largă (în comparație cu 95,5% în UE). Acoperirea conexiunilor în bandă largă ar trebui să se finalizeze până în 2015, prin intermediul asistenței FEDR pentru perioada 2007-2013.

Progresele în domeniul furnizării de conexiuni de bază în bandă largă se fac prin exploatarea infrastructurii fixe existente și a rețelelor mobile în bandă largă. Totuși, pentru trecerea la acces cu viteză NGA, vor fi necesare rețele fixe prin fibră optică sau tehnologie mobilă 4G.

Investițiile considerabile recente în infrastructura telecomunicațiilor din România, inclusiv inițiativa RoNet, au condus la progrese remarcabile în privința instalării de rețele NGA capabile să ofere viteze de transfer de cel puțin 30 Mbps. În 2012, acest tip de acces era disponibil în 63,7% dintre gospodăriile (în comparație cu 53,8% în UE). Totuși, piețele slab dezvoltate, în combinație cu dispersarea localităților din România reprezintă un obstacol semnificativ în calea extinderii accesului de generație următoare, în special în zonele rurale.

Cercetările efectuate în cadrul Planului național de dezvoltare a infrastructurii pentru accesul de generație următoare sugerează că, în lipsa intervenției sectorului public, până în 2020, în termeni de **teritorialitate**:

- cu câteva excepții, piața va atinge obiectivele Agendei digitale în zonele urbane, 90% dintre gospodăriile fiind acoperite de infrastructura fixă NGA cu acces de 100 Mbps.
- se vor înregistra disfuncționalități semnificative pe piață în zonele rurale, mai puțin de 50% dintre gospodăriile vor fi acoperite cu viteze de peste 30 Mbps, în timp ce procentul gospodăriilor cu acces la viteză de peste 100 Mbps nu va depăși 20%.

Investițiile publice din perioada 2014-2020 vor avea loc în cadrul Planului național de dezvoltare a infrastructurii NGA, vizând domenii cu risc de disfuncționalitate a pieței, ținând seama de cartografierea GIS a infrastructurii de telecomunicații existente, pe care ANCOM o va realiza până în 2014⁸⁰.

⁷⁹ Evidențiat în Document de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 7.

⁸⁰ În conformitate cu Legea nr. 154/2012.

Adoptarea conexiunilor în bandă largă

Nivelul de adoptare a conexiunilor în bandă largă în România (16,6 conexiuni la 100 de locuitori) este mult mai scăzut decât media UE 27⁸¹ (28,8), reflectând nivelul scăzut al cunoștințelor de utilizare a calculatorului (48% dintre români încă nu au utilizat niciodată un calculator). Cererea redusă din această cauză continuă să fie unul din cei mai importanți factori ai răspândirii insuficiente a conexiunilor în bandă largă.

Potrivit MSI, în 2012, 43,8% dintre gospodării aveau acces la internet prin conexiune fixă în bandă largă, în comparație cu media de 75,6% la nivelul UE. În termeni de **teritorialitate**, majoritatea acestor gospodării erau localizate în zone urbane, în care procentul de răspândire a acestor conexiuni era de 60,3%, mai mult decât dublul procentului din zonele rurale (23,47%). Disparitățile urban-rural sunt rezultatul unei combinații de factori precum nivelul veniturilor, disponibilitatea calculatoarelor la domiciliu și cunoștințele despre utilizarea calculatorului. Accesul la conexiuni în bandă largă, care anterior era deosebit de dificil, scade pe măsura extinderii inițiativei RoNet.

Nivelul înalt de adoptare a conexiunilor în bandă largă, în special în zonele rurale din România, reprezintă o condiție fundamentală pentru transformarea României într-o societate a informației și pentru evitarea excluziunii digitale, în condițiile în care tot mai multe dintre serviciile publice și private sunt furnizate online.

Principalele nevoi de dezvoltare

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (**anexa I**), principalele nevoi de dezvoltare sunt:

- depășirea incapacității pieței de a furniza infrastructura NGA și a serviciile conexe prevăzute de Strategia agendei digitale pentru România și de Planul național de dezvoltare a infrastructurii pentru acces de generația următoare.

TRANSPORTURILE

Aspecte generale

Deși România, datorită poziției sale geografice, este un nod european important pentru traficul de pasageri și mărfuri, facilitând legăturile dintre Europa Centrală, Marea Neagră și zona Caucaz - Marea Caspică, infrastructura sa de transport este subdezvoltată și puțin modernizată în comparație cu volumul de mărfuri și pasageri care tranzitează teritoriul românesc, aceasta fiind un obstacol major în calea dezvoltării și creșterii sale economice.

Deși au avut loc unele investiții majore în infrastructura de transport, acest sector încă prezintă deficiențe de conectivitate pentru fiecare mod de transport, ca urmare a investițiilor întârziate și a ineficienței administrative în întreținerea și operarea infrastructurii.

În plus, lipsa unei strategii pentru dezvoltarea infrastructurii bazată pe o analiză a nevoilor de dezvoltare și pe o prognoză realistă a volumului de mărfuri și pasageri a condus la o dezvoltare inconsecventă, în rețea existând încă blocaje care cresc durata timpilor de călătorie și reduc accesibilitatea între regiunile țării.

Accesibilitatea este o condiție esențială a dezvoltării economice și sociale. Rețeaua de transport subdezvoltată și calitatea slabă a serviciilor este o barieră în calea dezvoltării orașelor mici și mijlocii, precum și a satelor și comunelor. Efectele negative se reflectă în mobilitatea scăzută a forței de muncă și, prin urmare, în lipsa exploatării acesteia, dar și în economie, prin reducerea accesului la servicii de bază, costuri mari și timpi de călătorie mari, toate acestea împiedicând competitivitatea și exploatarea eficientă a sectorului industrial și agricol.

Principalele probleme care limitează accesibilitatea sunt slaba calitate a infrastructurii rutiere (numai 6.263 km de drumuri europene dintre cei 84.185 km de drumuri publice din România în 2012),

⁸¹ Evidențiat în Document de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 7.

numărul mic de autostrăzi (numai 550 km de autostradă în 2012), rata mare a accidentelor soldate cu victime și calitatea necorespunzătoare a unor drumuri, legături deficitare între rețeaua transeuropeană de transport (TEN-T) și estul și vestul țării, progresul lent al reabilitării căilor ferate și viteza mică a transportului feroviar (numai 10.777 km de căi ferate în România, iar viteza medie a trenurilor de călători este de 45 km/oră sau 28 km/oră pentru transportul feroviar de mărfuri în primul trimestru din 2013). Unele părți ale țării sunt grav defavorizate, în special regiunile din nord aflate la granița cu Ucraina și Moldova, Delta Dunării, Munții Apuseni, Carpații de Curbură, Platoul Mehedinți. De asemenea, transportul rutier de mărfuri, deja deficitar din punct de vedere logistic și al echipamentelor de încărcare și depozitare, este afectat de restricțiile impuse pe unele artere de trafic din țară.

În plus, Munții Carpați creează bariere naturale care blochează legăturile dintre partea de centru-vest și cea de sud-est, limitând punctele de acces dintre regiuni. De asemenea, fluviul Dunărea desparte sud-estul de restul țării. Aceste dificultăți de logistică generate de poziția geografică a teritoriului românesc exercită o presiune majoră asupra bugetului de stat, deoarece investițiile în infrastructura de transport care traversează aceste bariere naturale sunt foarte mari.

Recomandare specifică de țară 2013: un plan cuprinzător pe termen lung în domeniul transporturilor

Analiza

Transportul rutier

Transportul rutier deține o cotă de piață importantă pentru transporturile de mărfuri și persoane. Deși în ultimii ani s-au făcut investiții semnificative, rețeaua națională de drumuri are o capacitate insuficientă în comparație cu traficul existent, astfel încât circulația persoanelor și mărfurilor este relativ lentă și ineficientă. Acesta este un obstacol semnificativ în calea dezvoltării regionale și atragerii de investiții.

În 2012, rețeaua națională de drumuri a României cuprindea 84.185 km, dintre care 16.887 km de drumuri naționale, 550 km de autostrăzi, iar restul drumuri județene și comunale. Lungimea autostrăzilor a fost calculată prin adunarea secțiunilor diferitelor autostrăzi, legătura dintre frontiera româno-maghiară și Constanța nefiind încă finalizată. Rețeaua națională de drumuri, inclusiv variantele de ocolire și legăturile cu TEN-T, nu se află într-o stare bună și trebuie să fie dezvoltate și modernizate.

Rețeaua TEN-T are 5.091 km, dintre care 2.518 km în rețeaua centrală. În perioada 2007-2012 s-au construit 258 km de autostradă în rețeaua centrală și 42 km în rețeaua extinsă și s-au reabilitat/modernizat 703 km de drumuri naționale. Drumurile județene și comunale reprezintă aproximativ 80% din totalul rețelei naționale de drumuri românești.

În ceea ce privește drumurile județene, este evident că dezvoltarea, disponibilitatea locurilor de muncă și nivelul de trai al populației depind în mare măsură de legăturile cu rutele de transport. În 2012, România avea aproximativ 34.400 km de drumuri județene, dintre care 2.100 km de drumuri neasfaltate și 7.150 km de drumuri pietruite. Eforturile de investiții cantitative din perioada de programare 2007-2013 reprezintă o premisă esențială pentru intervențiile viitoare: diferențele sunt constatate prin reducerea lungimii drumurilor neasfaltate, cu aproape 300 km, și în special a drumurilor județene pietruite cu peste 2.200 km, în timp ce lungimea drumurilor asfaltate, pentru trafic mediu și greu, a crescut cu 50%, de la 5.100 km la 7.640 km.

Principalele probleme ale rețelei secundare de drumuri sunt: lipsa șoselelor de centură în majoritatea orașelor mici și satelor, ceea ce conduce la creșterea timpilor de călătorie, creșterea consumului de combustibil, niveluri crescute ale poluării și, astfel, ale costurilor de transport; capacitate de transport redusă (marea majoritate suportă camioane de sub 20 de tone), având un efect imediat asupra

atragerii fluxurilor de mărfuri și persoane; semnalizare insuficientă și chiar neadecvată în multe cazuri, ceea ce generează întreruperi semnificative ale fluxului normal de trafic și un risc crescut al producerii de accidente; un procent mare de drumuri nemodernizate și poduri aflate în pericol imediat de prăbușire.

Infrastructura vămilor are un impact important asupra fluxurilor comerciale externe, îmbunătățirea acesteia ducând la facilitarea comerțului și, astfel, la creștere economică. Importurile în perioada 2011-2014 au o medie de creștere de 3,9% și, în aceeași perioadă, exporturile înregistrează o medie a creșterii de 0,8%. O oprire de o oră într-un punct vamal este echivalentă cu parcurgerea unei distanțe de 70 km. O oprire de 3-4 ore ar putea însemna parcurgerea a 210-280 km, astfel că transporturile de mărfuri ajung la destinație cu întârziere, cu rezultate negative asupra fluxurilor comerciale externe.

Infrastructura învechită a vămilor generează timpi de așteptare îndelungați și ambuteiaje în trafic. România asigură securitatea a peste 2.040 Km din granița externă combinată a UE (terestră, maritimă, fluvială, feroviară și aeriană). Chiar dacă în ultimii ani resursele financiare semnificative alocate ar fi trebuit să ofere siguranță și securitate la granița externă a UE, modernizarea vămilor și a punctelor de frontieră românești este necesară, în continuare, pentru atingerea unui echilibru adecvat între două obiective esențiale ale vămilor – „facilitarea comerțului” și „controlul legal”.

Transportul feroviar

Tranziția spre un sistem de transport mai sustenabil este blocată de lipsa de fiabilitate și nivelul slab al serviciilor de transport feroviar românești. În 2012, rețeaua națională de căi ferate cuprindea 15.871 km interoperabili și 4.206 km non-interoperabili, mai puțin decât în anul precedent, și prezenta o medie națională de 45,2 la 1 000 km². 23,6% din totalul de căi ferate se află în rețeaua centrală TEN-T, iar 44,14% în rețeaua extinsă TEN-T.

Rețeaua feroviară este într-un proces continuu de degradare începând din 1990, care, pe lângă materialul feroviar rulant învechit (aproximativ 70%) conduce la creșterea timpului de călătorie. 5.919 km de căi ferate trebuie să fie urgent reabilitate/modernizate, deoarece durata lor de viață a expirat. Viteza în trafic este de aproximativ 59 km/h pentru trenurile de călători și de aproximativ 39 km/h pentru trenurile de mărfuri. La sfârșitul anului 2012, lungimea totală a rețelei feroviare funcționale era de 10.777 km, dintre care 4.020 erau electrificați. Nivelul scăzut al întreținerii infrastructurii feroviare, rezultat al finanțării insuficiente, conduce la degradarea parametrilor tehnici, având efecte directe asupra scăderii vitezei și creșterii timpului de călătorie. Scăderea vitezei este efectul stării improprie/invechite a infrastructurii feroviare, reflectându-se în interesul redus al pasagerilor față de acest mod de transport. În 2007-2012, traficul a scăzut cu 11%, de la 95,7 mil. tren-km în 2007 la 85,2 mil. tren-km în 2012.

Începând cu 2011, rețeaua feroviară a fost raționalizată: după implementarea Acordului de stand-by cu FMI și Comisia Europeană, s-au închis aproximativ 1.000 km. Astfel, s-a atins obiectivul: CFR pune 15 500 km direct la dispoziția operatorilor de căi ferate. Planurile pentru anii următori prevăd închirierea a încă 1.500 km de căi ferate non-interoperabile, prin licitație.

Pentru eficientizarea căilor ferate, numărul garilor din țară a fost redus (prin închidere) de la 1.301 în 2001 la 932 în prezent, dar majoritatea nu sunt reabilitate și oferă servicii de slabă calitate, volumul traficului fiind un element important al prioritizării acestora. Scăderea traficului feroviar este legată în principal de calitatea slabă a serviciilor, și nu de lipsa interesului populației față de acest mod de transport.

Sunt necesare investiții semnificative, în conformitate cu Master Planul General de Transport (MPGT), pentru ca transportul feroviar să poată concura eficient cu cel rutier pe piața interregională a transporturilor de mărfuri și pasageri. Anumite operațiuni pe căile ferate sunt ineficiente și trebuie să fie restructurate pentru a crește eficiența sectorului.

Siguranța traficului

Transportul rutier este principalul mijloc de transport pentru mărfuri și persoane în România, chiar dacă este mai poluant decât celelalte mijloace de transport și deși cauzează un număr mare de accidente. Prin urmare, este necesară identificarea „punctelor negre”, principalele cauze ale accidentelor, și identificarea și implementarea investițiilor preventive pentru creșterea siguranței rutiere.

Transportul rutier a crescut de la 1 milion de vehicule în 1990 la 5,42 de milioane la sfârșitul anului 2010. Numărul victimelor accidentelor rutiere în țările europene (fără a include România) scade cu 2,93% anual. Până în 2003, numărul victimelor accidentelor rutiere în România a rămas sub media celorlalte țări din UE. Dar România a depășit media tuturor celorlalte țări UE în privința ratei victimelor după 2004. Începând din 2009, numărul accidentelor cu victime a scăzut de la 2.796 în 2009 la 2.377 în 2010. În cei 20 de ani dintre 1991 și 2011, tendința pe termen lung a numărului de accidente cu victime din România este în scădere, cu 1,5% anual. Dar acest ritm este mult mai lent decât media de aproape 5% pe an a scăderii din UE. În ceea ce privește numărul de victime pe cap de locuitor, România se situează cu aproape 50% peste media europeană. Mai mult, România se află în topul primelor trei țări din Europa cu cele mai multe decese la 1 milion de locuitori (143 de decese la 1 milion de locuitori în comparație cu media UE de 78 de decese la 1 milion de locuitori). În 2011, 43% din totalul accidentelor au avut loc pe drumuri naționale și 34% pe șoselele dintre orașele mari. În ceea ce privește transportul feroviar, în 2011 au existat 192 de accidente care au implicat material rulant și persoane. Numărul victimelor cauzate de accidente a scăzut de la 441 în 2008 la 251 în 2011, dar în 2005-2008 creșterea a fost rapidă (de la 51 în 2005 la 441 în 2008).

Scăderea numărului de accidente în sectorul rutier și în cel feroviar ar putea avea loc în urma unor investiții adecvate în semnalizare, trecerile la nivel cu calea ferată și construirea de autostrăzi și variante de ocolire, precum și prin îmbunătățirea conștientizării populației pentru a respecta regulile de circulație.

Transportul pe apă

Sectorul canalelor navigabile și porturilor constă în portul Constanța, fluviul Dunărea și canalele care leagă Dunărea de Marea Neagră. Principalul canal este Canalul Dunăre – Marea Neagră dintre Cernavodă și portul Constanța, o secțiune conectând Poarta Albă de Midia Năvodari.

Începând cu 2009, traficul din portul Constanța crește constant, deși rata creșterii s-a redus în ultimii ani. Constanța deservește atât România, cât și țările învecinate prin rețeaua sa feroviară și fluviul Dunărea. Mai mult, canalele care leagă Dunărea de Marea Neagră sunt o rută importantă pentru circulația mărfurilor.

Fluviul Dunărea este o cale naturală de transport care, cu toate acestea, necesită dragare pentru menținerea adâncimii navigabile ideale de 2,5-3 metri, pentru a fi practicabilă pe tot parcursul anului. Această adâncime ar permite remorcherelor și convoaielor de barje să circule încărcate la capacitate maximă în convoaie de 8-10 barje, pentru ca operatorii de nave să furnizeze servicii sigure, ieftine și previzibile. În prezent se desfășoară lucrări la sectorul dintre Călărași și Brăila, dar secțiunea ce rămâne între Călărași și Porțile de Fier, de la granița cu Serbia, necesită, de asemenea, dragare. Problema aici constă în reducerea impactului asupra speciilor de pești și microclimatului malurilor, ținându-se seama și de beneficiile pentru mediu ale economiilor de consum și emisii rezultate în urma transportului pe apă, în comparație cu transportul rutier și cel feroviar.

Canalele dintre fluviul Dunărea și Marea Neagră sunt o parte importantă a sistemului intern de canale navigabile și se află în stare de degradare. Sectorul principal dintre Cernavodă și portul Constanța suportă cea mai mare parte a traficului și necesită investiții pentru a continua să funcționeze eficient. Reprezentând 20% din totalul transporturilor de mărfuri în 2011, transportul pe apă (intern și maritim) nu își atinge potențialul, mai ales în ceea ce privește traficul pe Dunăre. Transportul maritim

este facilitat de porturile Constanța, Mangalia și Midia, precum și de porturile maritime-fluviale Brăila, Galați, Tulcea și Sulina, în care pot intra nave maritime. Transportul intern pe apă se realizează pe fluviul Dunărea și pe canalul Dunăre – Marea Neagră/Poarta Albă – Midia Năvodari. Între Sulina și Brăila, pescajul admis este de 7 m, iar în alte părți, pescajul admis este de 2 m.

În contextul dezvoltării viitoare a piețelor de export pentru produse agricole și alte mărfuri în vrac, Dunărea reprezintă o oportunitate importantă pentru a conecta țara la piețele europene și a reduce presiunea asupra transportului rutier, care este mai poluant. Navigația internă pe apă trebuie să fie dezvoltată punându-se accent pe Dunăre și pe porturile maritime, precum și pe modernizarea navigației pe alte ape și canale interne. România și Bulgaria au stabilit o comisie interministerială pentru dezvoltarea sustenabilă a transportului intern pe apă pe secțiunea comună Româno-Bulgară a fluviului, precum și pentru îmbunătățirea legăturilor din regiune.

Intermodalitatea

Potrivit Strategiei de transport intermodal 2020, elaborată în 2011, în România există 26 de terminale feroviare de 10.500 TEU, dintre care 12 nu au activitate. Terminalele utilizate pentru transportul intermodal au echipamente învechite, din 1970-1980, iar clădirile și drumurile de acces nu se află într-o stare adecvată. Prin urmare, nu pot fi exploatate în bune condiții. De asemenea, în România există și 19 terminale private a căror activitate este încărcarea/descărcarea containerelor.

Constanța este punctul central pentru aproximativ 80% din totalul circulației intermodale feroviare din România. În 2011, portul Constanța a manipulat 5,2 milioane de tone în containere.

<i>Mijloc</i>	<i>Tone</i>	<i>Cotă piață</i>
Feroviar – CFR Marfă	1 484 118	28%
Pe apă	108 783	2%
Rutier	2 332 200	45%
Feroviar – privat	225 000	4%
Tranzit*	1 072 899	21%
Total	5 223 000	100%

Surse: Portul Constanța, analiza AECOM a datelor CFR Marfă și cercetări AECOM

Utilizarea transporturilor intermodale de mărfuri a atins ultimul punct maxim în 2007, când 912.509 containere (1,41 milioane TEU) au fost manipulate prin portul Constanța. De atunci, efectele declinului economic și competiția din alte porturi de la Marea Neagră au afectat semnificativ acest sector. Volumul a scăzut la 353.711 containere (557 mii TEU) în 2010, 39% din nivelul din 2007, dar în prezent crește lent. Statisticile referitoare la port arată că 25% dintre toate containerele manipulate sunt neîncărcate și că raportul între volumul unităților importate și exportate este destul de echilibrat. Datele din port arată că proporția vehiculelor neîncărcate este în prezent de 37%, depășind procentul de 25% întâlnit în multe țări vest-europene, ceea ce sugerează că sistemul actual este inefficient.

Dezvoltarea transportului intermodal are potențialul de a relansa transportul de mărfuri în România, de a reduce efectul crizei economice prin stimularea transporturilor comerciale și de a îmbunătăți accesibilitatea beneficiarilor.

Transportul aerian

Serviciile aeriene internaționale dintre principalele orașe din România și nodurile europene joacă un rol important în sprijinirea afacerilor, atragerea investițiilor străine și integrarea economică a României în cadrul UE. Aeroporturile regionale din rețeaua centrală TEN-T au un rol important în creșterea mobilității și conectivității regionale. Modernizarea și dezvoltarea principalelor aeroporturi internaționale și regionale sunt foarte importante pentru îmbunătățirea conectivității și sprijinirea dezvoltării economice a României.

Toate aeroporturile regionale se află în regiuni NUTS 2 și au un rol important în dezvoltarea economică a regiunilor și turismului, dar investițiile necesare sunt costisitoare și nu se pot face exclusiv din fondurile aeroporturilor.

Aeroporturile din București (serviciile pentru pasageri sunt concentrate în prezent în aeroportul Henri Coandă) domină piața, reprezentând 70% din totalul acesteia. Totuși, traficul în aeroporturile regionale crește mai rapid, în Timișoara, al doilea aeroport ca trafic; aeroportul Henri Coandă are două piste de rulare și, astfel, o capacitate de 30-50 de milioane de pasageri pe an. Prin urmare, deține o capacitate suficientă a pistelor pentru viitorul apropiat, deși facilitățile din terminale necesită îmbunătățiri. Serviciile de transport aerian se situează la un nivel scăzut, reprezentând 3% din traficul de călători și 1% din traficul de mărfuri. România se află pe poziția 86 dintre 237 de țări în ceea ce privește numărul de aeroporturi. 11 aeroporturi se află în rețeaua extinsă TEN-T și două în rețeaua centrală. Toate aeroporturile regionale din România necesită investiții în echipamentele de siguranță și securitate pentru a satisface standardele UE și reglementările aeronautice internaționale, cum ar fi CMA (Conceptul de monitorizare continuă).

Pentru a-și îndeplini obligațiile legate de schimbările climatice, România trebuie să adapteze creșterea serviciilor de trafic aerian la necesitățile esențiale ale dezvoltării economice. În acest scop, alternativele trebuie să fie evaluate cu atenție.

Transportul urban

Transportul urban în orașele mari din România este în mare parte învechit și dependent de servicii cu autobuze și microbuze. Reabilitarea și reînnoirea sistemelor de transport urban trebuie să facă parte din obiectivele proiectelor de dezvoltare integrată urbană în câteva orașe mari și să asigure implementarea coordonată în cadrul rețelei centrale UE a proiectelor de infrastructură care au avut o contribuție esențială la eficacitatea sistemului european de transport în ansamblu, potrivit inițiativei emblematice Europa 2020 „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor”. Acest fapt va aduce o contribuție considerabilă la îmbunătățirea calității aerului și la eficiența utilizării energiei, dar și la competitivitatea locală. Transportul urban necesită să fie dezvoltat și modernizat prin achiziția de vehicule noi, ținându-se seama de numărul tot mai mare al persoanelor care beneficiază de acest tip de mijloc de transport.

Este necesară abordarea dezvoltării sustenabile a Bucureștiului în calitatea sa de capitală europeană, ținând seamă de aglomerarea urbană și de zonele învecinate. În afară de locuitorii Bucureștiului, 30.000-35.000 persoane/zi tranzitează orașul în scop de afaceri, turism și alte activități, astfel că populația capitalei ajunge la 2,3 milioane.

Rețeaua de metrou din București trebuie să fie dezvoltată pentru decongestionarea transportului urban de suprafață. Toate investițiile vor contribui la o economie cu emisii reduse de carbon, vizând adaptarea la schimbările climatice. Rețeaua de metrou are 65 km, pe 4 linii care asigură circulația rapidă a călătorilor, la o capacitate mare, dar acestea deservesc doar o parte din suprafața locuită. Metrorex asigură transportul pentru 20% dintre călătorii care utilizează mijloacele de transport public din București, deși cota sa din rețeaua de transport public este de 4%. În acest sens, este necesară construirea de noi linii de metrou, pentru ca nivelul traficului de suprafață să scadă și pentru ca sistemul de transport urban să fie mai ecologic.

Probleme de implementare

Restructurarea agențiilor de implementare (pentru drumuri și căile ferate), îmbunătățirea managementului acestora, capacitățile de monitorizare, procedurile, precum și reorganizarea și dezvoltarea competențelor personalului sunt, de asemenea, sarcini importante de îndeplinit pentru sprijinirea dezvoltării sectorului transport. Îmbunătățirea capacității de planificare și coordonare trebuie să aibă o orientare națională și regională, pentru promovarea potențialului socioeconomic al regiunilor și pentru îmbunătățirea accesibilității și conectivității.

Contractele de performanță vor înlocui contractele existente semnate între Ministerul Transporturilor și CNCFR/CNADNR și vor stabili indicatori de performanță pentru manageri, detalii pentru reducerea costurilor și a tarifelor, precum și alte sarcini importante pentru a eficientiza companiile.

Modelele de contracte de performanță pentru CFR și CNADNR au fost furnizate de Banca Mondială la 19.04.2013 și 12.08.2013, prin contractul de consultanță „Sprijin pentru implementarea unei strategii generale în sectorul transport și infrastructură”.

Ministerul Transporturilor și Departamentul pentru Proiecte de Investiții și Investiții Străine au stabilit de comun acord o dată pentru implementarea contractelor de performanță, nu mai târziu de 01.12.2013, în funcție de finalizarea MPGT, și respectând bugetul de stat pentru 2014.

Experiența dobândită

Pentru dezvoltarea sectorului transport din România s-au alocat 5,7 miliarde EUR pentru perioada 2007-2013, ceea ce reprezintă aproximativ 23% din totalul fondurilor alocate pentru CSNR în România în perioada precizată. Din această sumă, 4,57 miliarde EUR reprezintă sprijin financiar din partea UE, iar cofinanțarea națională se va ridica la aproximativ 1,09 miliarde EUR. Fondurile UE sunt oferite prin Fondul de Coeziune și Fondul European de Dezvoltare Regională.

Lipsa unor politici puternice și a unui cadru strategic și lipsa unui plan general pentru transport duc la o rată scăzută a absorbției de fonduri, chiar dacă necesitățile de dezvoltare ale sectorului sunt imense.

Proiectele trebuie să prezinte viabilitate economică și financiară, calitatea pregătirii lor trebuie să se îmbunătățească prin studii de fezabilitate mai bune, iar documentele privind evaluările de impact asupra mediului și cele cerute prin procedura SEA trebuie să satisfacă standardele impuse. Mai mult, este necesară creșterea capacității instituționale, să se furnizeze mai mult sprijin profesional și administrativ beneficiarilor, să existe proceduri, contracte și alte documente necesare standardizate. Eliberarea autorizațiilor de către autoritățile locale a întârziat uneori din motive ce nu pot fi controlate de beneficiar, iar unele condiții stipulate de acestea au fost neadecvate.

Chiar dacă criza a afectat traficul de mărfuri și pasageri și finanțarea viitoare a infrastructurii, planificarea strategică, programele de investiții și alcătuirea bugetelor trebuie să fie mai bine integrate pentru a avea rezultate mai bune în implementare.

Principalele nevoi de dezvoltare

Pentru perioada 2014-2020, dezvoltarea tuturor proiectelor se va baza pe MPGT, care are o viziune pentru dezvoltarea sectorului transport din România până în 2030. De asemenea, în perioada 2014-2020 se va alocă anual 2% din PIB pentru întreținere și proiecte de investiții în sectorul transport. De asemenea, se va crea o unitate specială în cadrul Ministerului Transporturilor, pentru monitorizarea implementării MPGT. MPGT va fi în concordanță cu planurile regionale de dezvoltare și planurile de mobilitate urbană pentru fiecare dintre cei șapte poli de creștere și Municipiul București, pentru a se asigura necesitățile de conectivitate și promovarea dezvoltării economice.

Legătura rutieră dintre granița de vest și portul Constanța este o prioritate pentru România în perioada 2014-2020, alături de dezvoltarea și modernizarea rețelei naționale de drumuri, inclusiv variantele de ocolire și conexiunile cu rețeaua TEN-T. România are un număr redus de kilometri de autostradă, reprezentând un obstacol în calea accesibilității internaționale și conectivității interregionale, iar rata victimelor și a blocajelor în trafic este ridicată. În plus, drumurile județene și cele comunale trebuie să fie dezvoltate și modernizate pentru îmbunătățirea mobilității regionale și a oportunităților de dezvoltare. Siguranța rutieră necesită strategii specifice și eforturi speciale pentru a se îmbunătăți.

Ambuteiajele de la punctele vamale trebuie să fie înlăturate cu ajutorul unei infrastructuri mai bune. Proiecțiile traficului la vamă arată că acesta va crește și că în acest sector există nevoi de investiții, cum ar fi cele în infrastructură și echipamente, la granițele României și în interiorul țării. La nivel instituțional, capacitatea administrativă trebuie să crească. Așadar, investițiile vor viza scăderea cu 35% a intervalului de timp necesar pentru îndeplinirea formalităților vamale.

Transportul feroviar înregistrează o scădere a cererii de transport de mărfuri și persoane, din cauza vitezei reduse, timpului de călătorie crescut și siguranței și securității limitate a rețelei, ce rezultă din investițiile insuficiente și slaba întreținere. Modernizarea și reabilitarea rețelei feroviare în rețeaua centrală și extinsă TEN-T, modernizarea stațiilor feroviare și modernizarea materialului rulant de cale ferată vor facilita sporirea serviciilor. Investițiile își vor propune creșterea vitezei în trafic la 160 km/h pentru trenurile de călători și la 120 km/h pentru trenurile de marfă, precum și reducerea timpului de călătorie, optimizând astfel mobilitatea și accesibilitatea. Reabilitarea rețelei feroviare ar putea avea efecte pe termen scurt și mediu și ar putea echilibra fluxurile de transporturi din cadrul modurilor de transport de suprafață. Restructurarea principalelor companii feroviare, cum ar fi CFR Marfă, CFR Călători, CFR Infrastructură este crucială, ținând seama de necesitatea de a reduce pierderile și de a avea un sistem de transport feroviar eficient. Astfel, sistemul de transport feroviar va susține mai mult dezvoltarea economică a țării.

O atenție specială se va acorda transportului intern pe apă, Dunării și canalelor sale, care se întind pe 1.075 km de la frontieră la Marea Neagră. Sectorul comun Româno-Bulgar de pe Dunăre și portul Constanța se numără printre cele mai importante nevoi de dezvoltare. Navigația internă nu își atinge nici pe departe potențialul real, în special pe Dunăre, iar transportul intermodal este subdezvoltat. Infrastructura de transport pe apă trebuie să se dezvolte în concordanță cu obiectivele de mediu și să aibă un impact redus asupra rezistenței ecosistemului și biodiversității. De asemenea, investițiile vor respecta obiectivele Strategiei Dunării.

Aeroporturile internaționale și regionale care se pot asocia rețelei TEN-T centrale trebuie să fie dezvoltate și modernizate, inclusiv prin investiții în infrastructura aeriană și siguranța traficului, ținându-se seama de protejarea mediului. Toate aceste investiții vor duce la o mobilitate și conectivitate mai bune între regiunile României și între România și alte state membre (în baza prevederilor finale ale reglementărilor UE 2014-2020).

Transportul urban trebuie să fie reorganizat și modernizat potrivit planurilor urbane de mobilitate, managementul companiilor de transport public trebuie să se îmbunătățească, dată fiind nevoia de reducere a aglomerației. Se va încuraja transportul public ca alternativă viabilă a autovehiculelor, care sunt mai poluante. Municipality-urile trebuie să promoveze sisteme integrate de transport, să reorganizeze rețeaua de transport public cu accent pe rețeaua de **metrou**, inclusiv achizițiile de material rulant.

Infrastructura rutieră trebuie să introducă noi elemente de siguranță a drumurilor, reabilitarea rutelor, implementarea proiectelor de responsabilizare a șoferilor, să monitorizeze traficul mai bine și să elimine punctele periculoase printr-o semnalizare mai bună, prin separarea semnelor de circulație și treceri de pietoni suspendate.

Deoarece transportul feroviar intermodal de mărfuri deține superioritatea cu 80% din traficul intermodal doar în jurul portului Constanța și pentru că transportul intermodal este o soluție economică pentru viitor, permițând combinarea avantajelor specifice fiecărui mod de transport, în România este necesar să se modernizeze și să se dezvolte noduri intermodale care trebuie să formeze o regiune intermodală continuă, prin care să unească două sau mai multe moduri de transport. De asemenea, este necesar să se creeze platforme pentru conexiuni intermodale pentru pasageri și mărfuri, să se modernizeze materialul rulant și să se dezvolte sisteme mai bune de informare online.

Sistemul de gestiune în sectorul transport, în principal agențiile pentru drumuri și căi ferate, trebuie să se îmbunătățească, ținându-se seama de faptul că prevederile contractelor de performanță ale managerilor privați trebuie să ducă la o creștere sustenabilă din punct de vedere financiar a calității infrastructurii și serviciilor. Astfel, indicatorii de performanță din aceste contracte vor monitoriza și vor evalua activitatea agențiilor.

Nevoile de dezvoltare identificate sunt conforme cu Master Planul General de Transport, Strategia Sistemului Național de Transport și Planurile de Dezvoltare Regională.

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (**Anexa I**), **principalele necesități de dezvoltare** sunt:

- Îmbunătățirea accesibilității României și a regiunilor și conectivității acestora cu piețele, reducându-se astfel semnificativ obstacolele în calea dezvoltării și diversificării lor, în contextul MPGT;
- Îmbunătățirea sustenabilității sistemului mixt de transport din România și atractivității alternativelor la transportul rutier;
- Îmbunătățirea și modernizarea transportului urban, ținându-se seama de decongestionarea aglomerațiilor urbane.

PROVOCAREA PRIVIND RESURSELE

ENERGIA ȘI ATENUAREA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE

Generarea și transmiterea energiei regenerabile

România deține o gamă largă, dar redusă cantitativ, de resurse fosile de energie primară și minereuri: țiței, gaze naturale, cărbune și uraniu, precum și un potențial semnificativ de resurse regenerabile. În prezent, România depinde mult mai puțin de importurile de energie (21,7% în 2010) decât UE 27 (52,7%).

Cu excepția surselor de energie regenerabilă, lignitul reprezintă singura resursă internă care poate contribui semnificativ la furnizarea de energie pentru consum în următoarele 2-4 decenii. Furnizarea de gaze naturale depinde tot mai mult de importuri.

Obiectivele stabilite prin Strategia Europa 2020 sunt: reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) cu cel puțin 20% în comparație cu nivelul înregistrat în 1990, creșterea ponderii energiei regenerabile în consumul energetic final până la 20%, precum și realizarea unei creșteri cu 20% a eficienței energetice.

În comparație cu obiectivele UE 2020, situația actuală este prezentată în tabelul de mai jos:

Obiectiv 2020	Ținte UE 27 (%)	Ținte asumate de România prin Programul Național de Reformă (%)	Situația actuală a României (%)
reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră	20 (în comparație cu 1990)	+19 (obiectivul național pentru sectoarele non-ETS în comparație cu 2005)	-12,84 (emisii în 2011 în comparație cu 2005); -6,4 (emisiile estimate pentru 2020 în comparație cu 2005)
creșterea ponderii energiei regenerabile în consumul final brut de energie	20	24	23,6 (2010)
creșterea eficienței consumului energetic	20	19 (estimat la 10 Mtep)	16,6 (7,3 Mtep reducere a consumului de energie)

			primară 2012 – în comparație cu estimarea PRIMES 2007)
Recomandarea Consiliului privind Programul Național de Reformă al României pentru 2013:			
- creșterea eficienței energetice a clădirilor, a sistemelor centralizate de încălzire, în industrie și transporturi; - integrarea piețelor românești de electricitate și gaze naturale pe piețele UE; - implementarea conexiunilor transfrontaliere pentru gaze naturale.			

România este aproape de a atinge **Obiectivul național 2020**, acela ca 24% din consumul final de energie să provină din producția din resurse de energie regenerabilă (consumul atingând 23,6% în 2010)⁸². Strategia Energetică a României pentru 2007-2020, actualizată în 2011, estimează potențialul național de producere de energie din resurse regenerabile la 14 718 Ktep, care este mai mare decât importurile de energie primară ale României în 2010 (11 239 Ktep). În prezent, producția anuală totală de energie din surse regenerabile este de aproximativ 6 550 Ktep. Potențialul tehnic neutilizat rămas este de aproximativ 8 000 Ktep, cu următoarele cote⁸³:

- Biomasă și biogaz 47%
- Energie solară 19%
- Energie eoliană 19%
- Energie hidrotermală 14%
- Energie geotermală 2%

Potrivit Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei (ANRE), producția de electricitate din surse regenerabile de energie care au beneficiat de sistemul de promovare prin certificate verzi a fost de 3 365 035 MWh în 2012, având următoarea structură: 78,45% energie eoliană; 16,64% energie hidroelectrică; 4,67% energie din biomasă și 0,4% energie solară (se exclude energia electrică produsă în hidrocentrale cu putere instalată de peste 10 MW). Capacitatea totală instalată de energie electrică la sfârșitul anului 2012, în unități de producție acreditate E-RES, a fost de 2 327,76 MW (2 028,755 MW licențe de producere de energie și avize de amplasament 299,005 MW), cu următoarea structură: 78,22% energie eoliană; 18,34% energie hidroelectrică; 1,24% biomasă; 2,20% energie solară. În 2012 există o cotă ridicată de energie electrică provenită din energie eoliană, cu o capacitate instalată care a înregistrat o continuă creștere în ultimii ani.

În 2012, puterea instalată a depășit valorile estimate (potrivit Planului Național de Acțiune în Domeniul Energiei din Surse Regenerabile) pentru resursele eoliene și cele solare. Atât capacitatea instalată, cât și producția de electricitate se situează sub valorile estimate pentru resurse energetice ale microhidrocentralelor și mult sub valorile estimate pentru biomasă⁸⁴, ceea ce indică deocamdată o contribuție redusă a acestor resurse energetice la obiectivele intermediare și la cele obligatorii pentru 2020 și justifică intervenția publică.

Trebuie menționat că cifrele referitoare la energia geotermală din documentele strategice românești vizează energia geotermală de mare adâncime și nu iau în considerare în mod specific energia geotermală de mică adâncime și potențialul acesteia. Chiar dacă, din cauza dificultăților economice, numai câteva proiecte geotermale noi au fost duse la bun sfârșit în perioada 2007-2012, posibilitatea de utilizare a energiei geotermale pentru încălzire și în special pentru încălzirea centralizată trebuie să fie analizată în continuare.

⁸² Evidențiat în Documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pp. 5, 8; Raportul privind Progresul Programului Național de Reformă 2011-2013 (martie 2013), p. 14.

⁸³ Datele prezentate sunt conforme cu Strategia Națională 2007-2020.

⁸⁴ Vezi ANRE, tabelul 5.7.

Date fiind fluxurile energetice preconizate, ținând seama de capacitatea eoliană instalată de aproximativ 2 500-3 500 MW (în funcție de amplasare, în special în Dobrogea și Moldova), evacuarea în siguranță a energiei necesită investiții importante în consolidarea capacității de transport a electricității în rețea. În acest scop, în perioada următoare, operatorul de transport și sistem estimează un deficit financiar care ar putea pune presiune pe tarife (informație din Planul de perspectivă al Rețelei Electrice de Transport 2010-2014 și orientări – 2019).

Procentul pe care producția de electricitate din SRE îl reprezintă din totalul consumului brut de energie electrică este relativ apropiat de obiectivul național (35% în 2015 și o estimare de 38% în 2020), dar este necesar să se identifice soluții pentru compensarea fluctuațiilor cauzate de producția de energie din resurse regenerabile, mai ales prin încurajarea soluțiilor de stocare a energiei electrice. Astfel, se va evita încărcarea excesivă a sistemului electroenergetic din anumite zone.

Eficiența energetică a sistemelor românești de producție de electricitate, de transmitere și distribuție este relativ apropiată de media UE. De exemplu, eficiența termică medie a centralelor românești a fost de 49,0% în 2009, în timp ce media în UE 27 a fost de 49,5%⁸⁵. Pierderile de energie din rețelele de transmisie și distribuție românești au fost de 13,1% în 2010, iar cele din UE 27 au fost de 15%⁸⁶.

Comparativ, eficiența sistemelor de transport și distribuție a încălzirii centralizate este foarte redusă, amenințând însăși existența sistemelor în multe orașe. În 2010, pierderile medii de agent termic în rețelele de distribuție erau de 29%⁸⁷. Pentru a fi sustenabil, sistemul nu ar trebui să înregistreze pierderi de agent termic mai mari de 10%. Scăderea pierderilor la acest nivel ar reprezenta o economie de aproximativ 400 Ktep/energie primară.

În România încălzirea publică centralizată este furnizată prin intermediul centralelor și sistemelor de distribuție care asigură încălzirea unui oraș mediu, a unui oraș mare sau a unui județ. Sistemele actuale au echipamente învechite cu randament scăzut (cogenerare) și care înregistrează pierderi la transport și distribuție. Pe lângă randamentul scăzut în ce privește generarea și pierderile mari în distribuția căldurii (între 10% și 50% în unele cazuri), eficiența scăzută se datorează dispariției utilizării în paralel a aburului și a apei calde la scară industrială, ceea ce a făcut ca funcționarea sistemului să fie neeconomică, înregistrându-se scăderea calității serviciilor și creșterea costurilor pentru utilizatori.

Prețurile pentru electricitate și gaze naturale furnizate pentru gospodării au fost liberalizate⁸⁸ la 1 iulie 2007, în România și în alte 12 țări UE. În România, dereglementarea prețurilor la electricitate se va realiza în șase etape pentru sectorul industrial și în zece etape pentru consumatorii casnici, termenul final fiind iulie 2017. Prețurile la gaze naturale vor fi dereglementate pentru sectorul industrial și consumatorii casnici până în decembrie 2018. Legea privind electricitatea și gazele naturale (Legea nr. 123/2012) a stabilit calendarul pentru dereglementarea prețurilor, etapizat, pentru a evita efectele negative, în special pentru consumatorii casnici.

Consumul energetic și potențialul eficienței energetice

Potrivit Eurostat, în 2010, intensitatea energetică medie a economiei UE 27 era de 152,1 Ktep/1 000 EUR. În prezent, economia românească prezintă o intensitate energetică de aproximativ 2,6 ori mai mare decât media UE 27⁸⁹.

Odată cu dereglementarea prețurilor la gaze naturale și electricitate, se preconizează o continuare a tendinței descendente a intensității energetice.

⁸⁵ EUROSTAT Indicatori privind energia, transportul și mediul, 2012.

⁸⁶ Enerdata.

⁸⁷ Provocările și oportunitățile pentru furnizarea centralizată de căldură România, PwC 2011.

⁸⁸ Evidențiate în Recomandările Consiliului European privind Programul Național de Reformă al României (iunie 2013), p. 9.

⁸⁹ Evidențiată în Document de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 7; Recomandările Consiliului European privind Programul Național de Reformă al României (iunie 2013), p. 9.

Consumul energetic relativ pe sector și potențialul de economisire estimat în Strategia Energetică a României este:

- Industrie 31% din total, potențial de economisire 13,0%.
- Consumatori casnici 36% din total, potențial de economisire 41,5%.
- Transporturi 22% din total, potențial de economisire 31,5%.
- Sectorul terțiar 11% din total, potențial de economisire 14,0%.

România și-a asumat angajamentul îndeplinirii unui **Obiectiv național 2020** care limitează emisiile de gaze cu efect de seră din sectoarele non-ETS la +19% peste nivelul din 2005 (nivelul din 2010 – 7% în comparație cu 2005)⁹⁰. Creșterea economică proiectată va genera o cerere mai mare de energie și, astfel, măsurile de eficientizare energetică sunt un mijloc important de control al GES. În acest sens, România s-a angajat să atingă **Obiectivul național 2020** de creștere cu 19% a eficienței energetice⁹¹.

Eficiența energetică este urmărită în cadrul Planului Național de Acțiune privind Eficiența Energetică (PNAEE). PNAEE descrie măsurile planificate pentru eficiența energetică care vor atinge obiectivul de economisire de 9% (în comparație cu media din 2001-2005) până în 2016. Ținta națională pentru 2016 a fost stabilită la 13,5% din consumul final mediu pentru perioada 2001-2005 (cu un obiectiv de 4,5% în 2010).

În conformitate cu Directiva 2006/32/CE privind eficiența energetică la utilizatorii finali și serviciile energetice, în 2011, cu ocazia pregătirii celui de-al doilea PNAEE a avut loc o evaluare a economisirii de energie la consumul final, pe bază de indicatori descendenți.

Rezultatul evaluării arată că economisirile energetice anuale totale realizate până la sfârșitul anului 2010 (2 222 Ktep) au depășit cu mult obiectivul intermediar pentru 2010 a PNAEE (940 Ktep) și este relativ aproape de obiectivul asumat de România pentru 2016 (2 800 Ktep), dar aceste valori se datorează preponderent reducerii utilizării energiei electrice din cauza recesiunii și doar parțial creșterii sustenabile a performanței energetice.

Deși investițiile în eficiența energetică pot diminua semnificativ schimbările climatice și pot aduce beneficii macroeconomice contribuind la dezvoltarea durabilă cu costuri relativ reduse, România se va confrunta cu dificultăți în accesarea finanțărilor. Cadrele de reglementare și de politici nu vor fi suficiente pentru atragerea investițiilor necesare în lipsa simplificării accesului la finanțare. Creșterea finanțării publice este necesară încă din primele etape ale dezvoltării piețelor de capital și de eficiență energetică, având rolul de a furniza lichidități și a atrage încrederea investitorilor⁹².

În consecință, adaptarea instrumentelor de finanțare la condițiile naționale (situația economică, demografică și prețurile la energie) și sectorul vizat sunt importante, alături de cadrele de reglementare și instituționale adecvate, pentru asigurarea investițiilor necesare în eficiența energetică.

OG nr. 22/2008 (transpunerea ESD în legile naționale) specifică necesitatea realizării unor audituri energetice pentru marii consumatori de energie.

În 2011 existau 262 de manageri energetici și 201 auditori energetici autorizați de statul român.

S-a derulat un sondaj privind activitatea managerilor energetici autorizați. Analiza a arătat că respectivii agenți economici înregistrau economii de energie de aproximativ 33 Ktep/an datorită implementării măsurilor de eficiență energetică.

⁹⁰ Evidențiat în Document de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pp. 5, 7.

⁹¹ Evidențiat în Document de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pp. 5, 7; Raportul privind progresul Programului Național de Reformă 2011-2013 (martie 2013), p. 15.

⁹² Evaluare privind performanțele politicii de coeziune 2007-2013 (LIDEEA) Anul 2 – 2012, Obiectivul 1: Tehnică financiară, România – Raport către DG Politică Regională a Comisiei Europene, p. 13.

Sinteza anuală a activității dezvoltată de 14 auditori energetici, persoane juridice autorizate de ANRE, a arătat că aceștia au realizat 81 de bilanțuri energetice finalizate prin măsuri care au dus la economisiri energetice de 172 Ktep/an.

Industria

În perioada 1999-2010, intensitatea energetică a economiei românești a scăzut cu 36,4% (o medie de aproximativ 4% pe an). Această tendință se datorează parțial eficienței energetice îmbunătățite și parțial schimbărilor structurale din economia națională.

Servicii

Sectorul de servicii public și cel privat consumă aproximativ 11% din energia finală din România. Odată cu dezvoltarea serviciilor, cota lor din consumul energetic tinde să crească. Consumul energetic din sector are loc în principal în clădirile unde se oferă serviciile, iar acestea sunt prezentate mai jos.

Clădirile rezidențiale și nerezidențiale

Clădirile sunt un consumator major de energie și contribuie semnificativ la emisiile de gaze cu efect de seră.

Peste 75% din clădirile rezidențiale din România au fost construite după al doilea război mondial. În România se află cele mai multe blocuri de apartamente din Europa Centrală. Aproximativ 2,4 milioane de apartamente au fost construite înainte de 1985 și necesită renovare incluzând izolare termică⁹³.

Clădirile nerezidențiale includ clădirile de birouri, spitalele, clădiri utilizate în scop cultural etc. Datele preliminare estimează că în 2010 existau 5 982 de clădiri folosite în scop educațional, 4 342 de clădiri utilizate în scop cultural, 51 269 de clădiri utilizate pentru servicii sanitare etc.

În perioada comunistă, clădirile publice și blocurile de apartamente se construiau la standarde scăzute ale eficienței energetice, iar renovarea fondului existent a fost neglijată. Până în anii 1990, măsurile de reducere a consumului energetic s-au limitat la deconectarea de la furnizarea de energie. Începând cu ianuarie 1998 s-au aplicat cerințe minime privind eficiența energetică. Transpunerea Directivei 2010/31/CE privind performanța energetică a clădirilor s-a finalizat (Legea nr. 159/2013).

Sectorul rezidențial și cel al clădirilor terțiare (birouri, spații comerciale, hoteluri, restaurante, școli, spitale, săli de sport etc.) sunt cei mai mari consumatori finali în ceea ce privește aparatura și echipamentele pentru încălzire, iluminat și casnice. În ceea ce privește performanța energetică a clădirilor nerezidențiale, consumul energetic este mai mare decât cel al clădirilor rezidențiale⁹⁴.

Autoritățile române și-au asumat responsabilitatea pentru transpunerea Directivei 2012/27/CE și pentru implementarea cerințelor privind renovarea a 3% din suprafața „clădirilor încălzite și/sau răcite deținute și ocupate de administrația centrală”.

Sursele de finanțare și planurile financiare urmează să fie stabilite, iar în prezent se desfășoară un inventar al clădirilor deținute de administrația centrală.

Iluminatul spațiilor publice

Iluminatul spațiilor publice reprezintă o proporție însemnată din consumul energetic public din fiecare localitate, mai ales din orașele mari. Reducerea consumului energetic s-ar putea realiza prin aplicarea unor tehnologii inovatoare sau prin abordări diferite ale iluminatului public, cu impact semnificativ asupra utilizării energetice totale și, astfel, asupra emisiilor de dioxid de carbon.

România are 2 861 de comune și 423 de orașe. Majoritatea acestora își asigură propriul iluminat public, iar acest serviciu este organizat fie la nivel local (1 621 de comune/orașe), fie este oferit de furnizorul de electricitate. Potrivit datelor statistice naționale, consumul de electricitate pentru

⁹³ Evidențiat în Document de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pp. 5, 7; Raportul privind progresul Programului Național de Reformă 2011-2013 (martie 2013), p. 15; Recomandările Consiliului European privind Programul Național de Reformă al României (iunie 2013), p. 9.

⁹⁴ Această concluzie s-a tras în urma implementării unui proiect Jaspers împreună cu Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice.

iluminatul public a variat de la 640 la 734 GWh/an în perioada 2008-2011 (inclusiv consumul în clădirile publice), cu o tendință descrescătoare între 2009 și 2011. Totuși, presupunând că electricitatea utilizată în clădirile publice reprezintă maximum 15% din consumul total, consumul de electricitate pentru iluminatul public (fără clădirile publice) reprezintă între 544 și 624 GWh/an.

În România, potențialul de economisire variază de la un oraș la altul și în funcție de măsurile aplicate. Potrivit informațiilor oferite de PNAEE, scara economisirilor a fost evaluată ca situându-se între 10% și 40%, dar se menționează inclusiv o valoare de 63%. Dacă se utilizează o medie rezervată a potențialului de economisire de 30%, economia de energie anuală obținută prin îmbunătățirea eficienței energetice a iluminatului public va reprezenta cel puțin 187 GWh/an și ar duce la reduceri ale emisiilor de dioxid de carbon de cel puțin 76 kt anual.

Transporturile

În UE, sectorul transporturilor rămâne sectorul cu cel mai mare impact în ceea ce privește emisiile de GES, reflectând cererea în creștere de transporturi de persoane și mărfuri, precum și preferința pentru utilizarea transporturilor rutiere în detrimentul altor soluții de transport mai puțin poluante⁹⁵. Cel mai recent „Inventar Național al Emisiilor de GES”, elaborat în 2012, arată că emisiile de GES din sectorul transporturilor a crescut cu 92,47% din 1989. Transportul urban în orașele românești este în mare parte învechit și dependent de servicii cu autobuze și microbuze⁹⁶. Se preconizează ca reabilitarea și reînnoirea sistemelor de transport urban, incluzând tramvaie, troleibuze și introducerea transportului inteligent, să facă parte din proiectele de dezvoltare urbană durabilă integrată din câteva orașe mari. În paralel, planurile privind mobilitatea sustenabilă vor include măsuri de descurajare a utilizării automobilelor. Astfel de evoluții vor aduce o contribuție semnificativă la obiectivele socioeconomice, schimbările climatice și creșterea calității aerului și la eficiența energetică, pe lângă competitivitate.

Agricultura, silvicultura și piscicultura

Atât agricultura, cât și silvicultura joacă un rol important în combaterea schimbărilor climatice. Acest fenomen afectează randamentul agriculturii și silviculturii, habitate și ecosisteme valoroase, precum și comunități locale.

Emisiile de GES din sectorul agricol în 2010 au fost de 16,78 milioane de tone, reprezentând 46,8% din emisiile din sector existente în 1989 (anul bazei de raportare în România pentru emisiile de GES), respectiv 35,82 milioane de tone, marcând o reducere considerabilă. Emisiile din sectorul agricol raportate în 2010 sunt de aproximativ 13,82% din totalul emisiilor de GES din România (excluzând exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură – LULUCF).

La nivelul UE, emisiile de GES din agricultură reprezintă o cotă între 2% și 26% din totalul emisiilor, cu o medie de aproximativ 14% din total. Principalele surse ale emisiilor de GES în agricultura din România sunt fermentația enterică [emisii de gaz metan (CH₄ – 44,88%)], gunoiul de grajd (CH₄ și N₂O – 7,21%), culturile de orez (CH₄ – 0,11%), deșeurile agricole (N₂O – 46,98%) și reziduurile în urma incinerărilor din agricultură (CH₄, N₂O, NO_x și CO – 0,82%).

Principalele cauze care au dus la această scădere substanțială a emisiilor de GES în sectorul agricol sunt reducerea șeptelului, scăderea utilizării îngrășămintelor și reducerea zonelor cultivate cu orez. De asemenea, factori semnificativi care contribuie la nivelul scăzut al emisiilor de GES în sectorul agricol sunt considerați nivelul scăzut al mecanizării agriculturii românești și zonele reduse acoperite de sere. În ciuda sprijinului financiar acordat prin FEADR în perioada 2007-2013 pentru investiții în echipamente agricole, nivelul valorii medii a bunurilor fixe ale firmelor agricole (echipamente) este

⁹⁵ Evidențiat în Document de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 7; Recomandările Consiliului European privind Programul Național de Reformă al României (iunie 2013), p. 9.

⁹⁶ Evidențiat în Document de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), p. 7.

încă mult sub cel al UE 15 (9 000-9 200 EUR valoare medie a bunurilor fixe în UE în comparație cu 350 EUR în România), iar multe dintre aceste bunuri sunt învechite și trebuie să fie înlocuite.

Deși nivelul de emisii de GES în sectorul agricol este scăzut în comparație cu cel din alte state membre, obiectivul României este de a menține un nivel general scăzut al emisiilor și de a-l reduce în acele arii în care emisiile sunt ridicate.

Diminuarea emisiilor de GES și adaptarea la schimbările climatice se vor realiza și prin măsuri de eco-condiționare și culturi organice, precum și prin promovarea utilizării sustenabile a resurselor forestiere. În 2007, totalul zonelor agricole cultivate prin metode organice era de 131 448 ha, iar în 2012 aceste zone au ajuns la 300 000 ha. Din totalul zonelor cu culturi organice, 37 608 au fost sprijinite prin măsuri de eco-condiționare din programul pentru dezvoltare regională. Începând cu 2008, prin aceleași măsuri de eco-condiționare din programul pentru dezvoltare regională, România a sprijinit cultivarea unui total de 1 802 951 ha, inclusiv plăți compensatorii pentru protecția solului, habitatului (pășuni de înaltă valoare naturală) și a speciilor. De asemenea, în zonele împădurite se aplică anual măsuri care contribuie la reducerea emisiilor de GES și la sechestrarea carbonului. Printre alte măsuri care contribuie la sechestrarea carbonului în păduri, atât în biomasa de suprafață, cât și în sol, se numără utilizarea tratamentelor silvice pentru regenerarea naturală, aplicate în 94% din zonele împădurite, sau cerințele de management privitoare la vârsta ridicată pentru recoltare, care variază între 100 și 120 de ani pentru molid, brad și fag, 110 și 130 de ani pentru stejar, 120 și 140 de ani pentru gorun, fiind chiar și mai mare pentru arborii incluși în zone protejate. Toate aceste măsuri aplicate în zonele agricole și în cele împădurite vor contribui la reducerea degradării solului, la îmbunătățirea circuitului apei în natură și la reducerea emisiilor de GES prin acțiuni diferite, cum ar fi: nivelul scăzut al îngrășămintelor chimice și efectivul șeptelului erbivor per unitate, îmbunătățindu-se managementul deșeurilor, reducându-se utilizarea echipamentelor mecanizate etc.

Împădurirea terenurilor agricole și a celor degradate va avea o contribuție importantă la adaptarea la schimbările climatice și la diminuarea emisiilor de GES prin reducerea apelor de șiroire și prin creșterea sechestrării de carbon.

Investițiile în infrastructura agricolă și forestieră, precum și cele în managementul bazinelor hidrografice vor fi sprijinite, ca măsură de reducere a inundațiilor și de creștere a protecției solului, dat fiind numărul tot mai mare al fenomenelor meteorologice extreme anticipate.

Investițiile în tehnologiile ecologice și eficiente în ce privește consumul de combustibili și consumul și producția de energii regenerabile în sectoarele agricol și forestier vor fi promovate cu scopul reducerii emisiilor de GES.

De asemenea, investițiile în ambarcațiuni de pescuit și unități de procesare vor fi sprijinite ca măsură de creștere a eficienței energetice în sectorul piscicol.

Lecții învățate

Energia

Cu toate că cererile de finanțare de la fondurile structurale a unor proiecte în domeniul energiei regenerabile au depășit fondurile alocate inițial, mai mulți beneficiari au invocat probleme financiare din cauza prevederilor privind deducerile legate de programul de certificate verzi. În perioada următoare trebuie să se asigure complementaritatea între fondurile naționale și cele comunitare pentru obținerea celor mai bune rezultate în sensul creșterii economice.

De asemenea, s-a descoperit că în cazul proiectelor privind surse de energie regenerabilă nu este luată în calcul, în general, conexiunea la rețeaua națională de electricitate, ceea ce a făcut ca valoarea adăugată să se situeze sub așteptări. Când acest tip de proiecte furnizează un exces de energie, sistemul energetic național trebuie să permită o mai bună utilizare a surplusului de energie.

Pentru 2014-2020 este necesar un dialog mai bun între autoritățile române și serviciile COM, precum și o organizare adecvată a acțiunilor din programele operaționale.

În privința proiectelor de eficiență energetică din industrie s-a constatat că:

- sectorul bancar nu agreează finanțarea proiectelor în acest domeniu;
- perioada de rambursare depășește 3 ani, iar companiile preferă să aloce capitalul disponibil unor investiții primare sau pentru modernizarea imediată a proceselor de producție.

Alte lecții învățate se referă la necesitatea:

- unui sistem coordonat de finanțare punte;
- creării unor facilități care să compenseze lipsa de resurse financiare pentru LPA;
- corelării cadrului legislativ din zonele vizate de măsurile de sprijin finanțate din fondurile structurale (de exemplu, certificate verzi, sprijin pentru cogenerare);
- corelării și delimitării mai clare a programelor;
- identificării unor tipuri noi de solicitanți eligibili sau concentrării pe categorii specifice de beneficiari clar identificați (de exemplu, marii consumatori de energie din industrie, producătorii de tipuri de energii regenerabile mai puțin exploatate, producătorii de căldură din resurse regenerabile);
- unei mai bune pregătiri a proiectelor majore.

Programele privind creșterea eficienței energetice a clădirilor finanțate prin fonduri structurale, care presupun cofinanțarea din partea beneficiarilor, se confruntă cu dificultăți de implementare ca urmare a programelor anterioare care ofereau subvenții/sprijin din fonduri publice în proporție de 100%, în pofida faptului că rezultatele implementării programelor anterioare au demonstrat calitatea slabă a lucrărilor și supravegherea insuficientă, conducând la o eficiență redusă a economiilor de energie și a reducerii emisiilor, reglementări mai complicate privind asociațiile de proprietari și la un interes scăzut din partea sectorului financiar.

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (**anexa I**), **principalele nevoi de dezvoltare** sunt:

- Creșterea ponderii energiei produse din surse regenerabile, cu accent în principal asupra resurselor insuficient exploatate care prezintă un interes scăzut pentru investitori
- Creșterea securității furnizării de energie prin extinderea și îmbunătățirea rețelelor de transport și distribuție a energiei, pentru o mai bună integrare a energiei produse din surse regenerabile
- Reabilitarea și extinderea sistemelor moderne și eficiente de termoficare publice, dacă se demonstrează că acestea sunt sustenabile din punct de vedere financiar
- Asigurarea sechestrării carbonului, în special în agricultură și în silvicultură
- Creșterea eficienței energetice a fondului de clădiri rezidențiale și publice și a domeniului public, inclusiv a iluminatului public
- Îmbunătățirea eficienței energetice a sectorului transporturilor, inclusiv a sistemelor de transport urban și ambarcațiunile de pescuit
- Exploatarea investițiilor publice în eficiența energetică, cu scopul de a crea piețe pentru IMM-uri și întreprinderi sociale, precum și noi locuri de muncă, în special în regiunile mai puțin dezvoltate și în zonele rurale din România
- Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în sectorul agricol

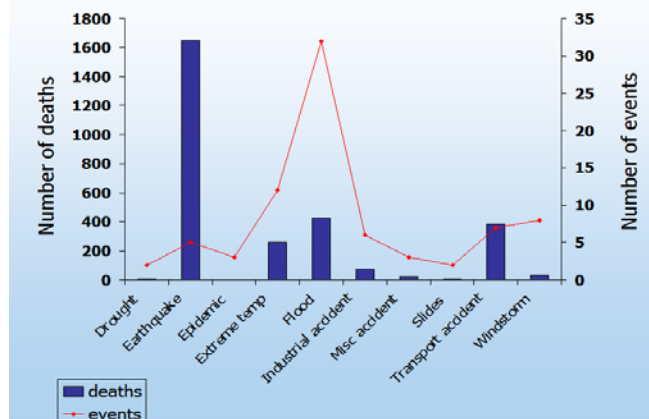
ADAPTAREA LA SCHIMBĂRILE CLIMATICE, PREVENIREA ȘI MANAGEMENTUL RISCURILOR

Obiectivul global al României pentru 2020 în domeniul managementului riscurilor este de a reduce vulnerabilitatea la toate riscurile, în paralel cu îmbunătățirea accesului persoanelor aflate în dificultate la servicii de urgență de calitate. România încearcă să atingă acest obiectiv prin efectuarea unei evaluări a riscurilor la nivel național și prin îmbunătățirea capacității sale administrative de a răspunde la dezastre, pentru a obține o reducere substanțială a pierderilor de vieți, de bunuri sociale, economice și de mediu ale comunităților cauzate de dezastre. Obiectivul care trebuie realizat are

drept punct de pornire procesul de identificare corectă a problemelor care trebuie rezolvate în intervalul de timp stabilit, prin evaluarea riscurilor la nivel național. În paralel cu promovarea unei abordări holistice a riscurilor, accentul va fi pus pe riscurile generate ca efect al schimbărilor climatice, cum ar fi inundațiile și seceta, eroziunea costieră și incendiile de pădure.

Responsabilitățile statelor membre în ceea ce privește protecția publică, consolidarea rezistenței la dezastrele naturale și la cele generate de activitățile umane și reducerea riscului de dezastru sunt stabilite în conformitate cu tratatele internaționale și politica și legislația europeană⁹⁷.

În timpul ultimului deceniu, România a trecut prin numeroase situații de urgență. Inundațiile repetate, incendiile de pădure și secetele au generat pierderi și pagube importante în întreaga țară. În unele situații, capacitatea de răspuns la nivel național a fost depășită de gravitatea dezastrelor.

Incidența pericolelor și nr. de decese în perioada 1974 – 2010

România este afectată de două tipuri principale de riscuri:

- **riscuri provocate de schimbările climatice sau accentuate de acestea** (inundații, secetă, incendii de pădure).
- **dezastre naturale și generate de om** (cutremure, alunecări de teren, eroziune costieră, nucleare/radiologice, accidente chimice, transportul materialelor periculoase).

Riscuri provocate de schimbările climatice sau accentuate de acestea

Inundațiile⁹⁸. În România, aproximativ **1,3 milioane de hectare** sunt supuse unor dezastre naturale, putând fi afectați aproximativ 500 000 de locuitori. În termeni de **teritorialitate**, principalele zone afectate sunt situate de-a lungul principalilor afluenți ai Dunării și râurilor din Câmpia Română (Siret, județul Buzău; râurile Argeș, Olt, Jiu) și din Câmpia Banat-Crișana (râurile Someș, Criș, Mureș).

În zonele de deal și de munte, unde albiile râurilor au înclinații abrupte (100-200 m/km) și în luncile înguste, inundațiile puternice pot fi însoțite de o eroziune intensă a malurilor râurilor, rezultând alunecări de teren care pot bloca văile.

În nordul, vestul și zonele centrale ale României s-a înregistrat o creștere a incidenței inundațiilor urmare a schimbărilor climatice. În ultimii 10 ani au apărut aproape în fiecare an inundații semnificative și viituri. 142 oameni au murit în inundații, 27 000 de case și mii de km de drumuri naționale au fost distruse și sute de mii de hectare de teren au fost inundate. Costurile totale ale daunelor sunt estimate la aproximativ 6 miliarde EUR. Inundațiile majore din 2005 și 2006 au avut un impact deosebit în ceea ce privește populația afectată, pierderea de vieți și distrugerea infrastructurii și a proprietății private.

⁹⁷ Incluzând: Cadrul de acțiune Hyogo 2005-2015: Stabilirea capacității de rezistență a națiunilor și comunităților în fața dezastrelor; Cadrul post-2015 pentru reducerea riscului de dezastre; Strategia UE2020; Strategia de securitate internă a UE în acțiune: cinci pași către o Europă mai sigură; Cooperare teritorială europeană; cooperare transnațională în cadrul strategiilor macro-regionale Dunărea și Marea Neagră.

⁹⁸ Prezentat în documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pag. 8.

Seceta⁹⁹. Prognozele arată că Frecvența și severitatea secetei în strânsă legătură cu schimbările climatice vor crește în mod semnificativ. În sudul și estul României s-a estimat o reducere cu 20% a resurselor de apă. Este de așteptat ca regiunile care sunt în prezent uscate să devină și mai uscate, putând fi afectate de deșertificare în viitor.

În termeni de **teritorialitate**, zonele cele mai afectate sunt Câmpia Olteniei și Câmpia Bărăganului, care astăzi sunt zonele cele mai vulnerabile la deficitul de apă (delimitate de linia roșie din figura 1) și unde trăiesc aproximativ 40,6% (7.740.510 persoane) din populația țării¹⁰⁰. Câmpia Bărăganului este principala zonă agricolă a României, efectele schimbărilor climatice putând afecta securitatea alimentară. Producțiile medii ale diverselor culturi în anii de secetă sunt de doar 35-60% din potențial. În 2011-2012, seceta a afectat puternic aproximativ 5,9 milioane de hectare, nivelul pierderilor variind între zone și culturi. Amploarea pierderilor a acoperit o gamă largă - 18,6% pentru culturile de grâu, - 80,2% pentru rapiță și - 46,1% pentru culturile de porumb. Această situație a avut un impact puternic asupra veniturilor fermierilor.

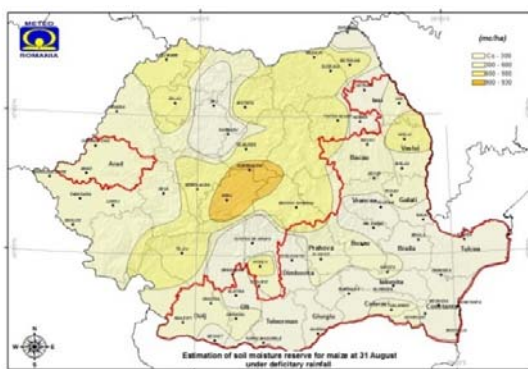

Fig. 1 - Estimări ale distribuției zonale de rezerve de umiditate a solului în România în contextul schimbărilor climatice previzionate

Seceta are un impact semnificativ și asupra altor domenii în afară de agricultură, afectând regularitatea furnizării publice de apă în regiunile afectate și generarea de energie. În 2012, din cauza nivelurilor reduse de apă, producția de hidroenergie programată pentru 2012 a fost redusă cu cca. 2 277 GWh. În plus, nivelurile scăzute ale apelor afectează capacitatea de răcire la centralele nucleare din România, ducând la niveluri reduse de exploatare și ale marjelor de siguranță.

Rezervația Biosferei Delta Dunării a fost, de asemenea, afectată de secetă, cu până la 56 km de canale colmatate, o reducere a suprafeței de apă, o scădere a adâncimii apelor din lacuri și bazine și de pericolul sporit de eutrofizare a acestor lacuri.

În plus, temperaturile mai ridicate în România din cauza schimbărilor climatice au impact asupra sănătății (incidență de leșin, vertij, accident vascular cerebral, hipertensiune arterială, cardiopatie, edem pulmonar) în special în zonele urbane unde insula de căldură urbană adaugă efecte influențelor valurilor de căldură.

Pe lângă aceste pierderi menționate anterior, pierderile majore provocate de secetă și efectele sale au fost în domeniul pădurilor, fiind afectate 1 483 hectare de păduri, 393 de hectare de plantații de puiet, pierderea a aproximativ 1 800 tone de fructe sălbatice).

Incendiile de pădure. Istoric, România nu a fost supusă unor riscuri foarte mari de incendii de pădure. Cu toate acestea, seturile de date din ultimii 26 de ani arată o creștere a incidenței începând cu anul 2000 (cu mai mult de 300 de incendii survenite în 5 din 13 ani), atingând un maxim istoric de 911

⁹⁹ Prezentat în documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pag. 8.

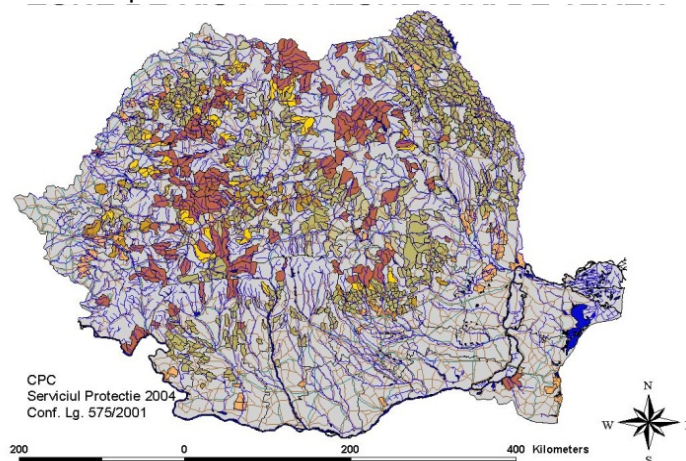
¹⁰⁰ Sursa pentru numărul de persoane: INS, 2011

incendii (2012) în păduri, cu o suprafață totală de 6 624,5 ha afectate. Acest lucru este important, ținând cont de scăderea constantă a suprafețelor forestiere.

Alte riscuri naturale și generate de activitățile umane

Cutremurele. În România, cutremurele sunt în mare parte de origine tectonică, cu epicentre în zona Vrancea. Sunt în curs de realizare analize de risc, cartările și evaluările. Rezultatele preliminare indică faptul că 75% din populația României (cca. 15 milioane de locuitori), 60-70% din mijloacele fixe și 45% din infrastructura critică sunt expuse la un anumit nivel la riscul de cutremur. Din experiențele din trecut, cutremurele reprezintă unul dintre cele mai importante pericole naturale în România, cu potențial de pierderi semnificative și de deteriorare a clădirilor și infrastructurii. Impactul ultimului cutremur puternic (4 martie 1977) a fost: 1.570 morți, 11 300 răniți, 35 000 de familii strămutate, 32 900 de clădiri avariate, peste 2 miliarde USD în pierderi financiare.

Alunecările de teren. Alunecările de teren au o distribuție destul de mare pe teritoriul României. Alunecări de teren masive au avut loc în anii 1979, 1983, 1997 și 2000-2012. Peste 35 municipii, 80 de orașe mici, 900 de sate și 7 bazine hidrografice cumulând 539 589 de hectare (2,26% din teritoriul național) sunt evaluate ca fiind expuse la riscul de alunecare de teren.

Eroziunea costieră. Timp de mai multe decenii, țărmul românesc al Mării Negre a suferit fenomene grave de eroziune a plajei, la o rată de până la 2,0 m pe an. În ultimii 35 de ani, țărmul s-a retras în interior între 180-300 metri și 80 ha/an de plajă au fost pierdute. Principalele cauze includ reducerea sedimentelor deversate în Marea Neagră de Dunăre (din cauza numeroaselor lucrări de amenajare efectuate în bazinul hidrografic al Dunării) și influența lucrărilor efectuate la gura canalului Sulina și pentru porturile Midia, Constanța și Mangalia. De asemenea, reducerea cu 50% a stocurilor de crustacee a contribuit la reducerea nisipului bio-organic depus pe țărmul românesc. Studiile arată că, fără măsuri corespunzătoare împotriva eroziunii costiere, este de așteptat ca țărmul să se retragă în medie cu 70 m în douăzeci de ani.

Faleza, de asemenea, a fost erodată de abraziunea provocată de valuri la baza ei și/sau de prăbușirea părții superioare a acesteia. Faleza a fost erodată la o rată de aproximativ 0,6 m pe an în locurile în care nu a fost întreprinsă nicio măsură de protecție.

Județele Constanța și Tulcea au un număr de 458 000 de locuitori potențial afectați în zona costieră. Investițiile realizate în perioada 2014-2020 pentru protejarea populației, turismului și transportului vor fi prioritizate în cadrul Master Planului privind protecția și reabilitarea zonei costiere.

Nucleare/radiologice. În România există posibilitatea de survenire a unor accidente care implică materiale nucleare/radiologice. Riscurile cele mai grave sunt asociate cu cele trei centrale nucleare de la Cernavodă și Pitești în România și de la Kozlodui în Bulgaria. În plus, există un număr de 79 de

locații pe întreg teritoriul țării autorizate să desfășoare activități radiologice și care prezintă un risc radiologic în afara sitului.

Accidente chimice. Riscul de accidente chimice în România se referă în principal la cele 295 operațiuni care fac obiectul dispozițiilor Directivei Seveso. Aproximativ 30% din populație este evaluată ca fiind expusă la riscul chimic industrial. Riscul prezentat de unitățile Seveso II: risc toxic (în principal din amoniac, clor, acid clorhidric, hidrogen sulfurat, bisulfură de carbon) – 35% și risc de incendiu/explozie – 65%.

În ultimul deceniu au fost înregistrate 42 de incidente, din care 8 au implicat costuri totale estimate la aproximativ 4,5 mil. EUR (91,87% - costuri la situri și 8,13% costuri în afara siturilor). Costurile au fost reprezentate de pierderile materiale și, de asemenea, de intervenția, curățarea și reabilitarea ecologică atât la sit, cât și în afara sitului.

Transportul de materiale periculoase. Aproximativ 15% din totalul mărfurilor transportate în România reprezintă transport de substanțe periculoase, 50% fiind transportate rutier, 30% feroviar și 20% pe căi navigabile.

Principalele tipuri de deșeuri care au fost transportate în România în 2012 sunt: uleiuri cu PCB-uri, baterii cu plumb, deșeuri chimice organice și anorganice, ambalaje care conțin reziduuri de substanțe periculoase sau contaminate de astfel de substanțe, deșeuri de ulei, recipiente cu deșeuri de vopsele și lacuri, nămol din rezervoare, ulei de motor, pesticide, deșeurile solide, resturi de refrigerare, baterii cu acid, lămpi fluorescente și deșeuri din unitățile medicale.

Incendii în locuințe și gospodării. În România, cel mai prezent risc este cel de incendiu în locuințe și gospodării. Datele înregistrate prezintă o medie de 12 000 de incendii pe an în ultimii 5 ani. Impactul asupra pierderilor umane arată o medie de 200 de decese și 500 de răniri pe an.

Managementul riscurilor

Având în vedere gama de riscuri naturale și artificiale cu care se confruntă România, nu este posibilă eliminarea completă a riscului. Cu toate acestea, o gestionare mai eficientă¹⁰¹ a riscurilor ar putea reduce pierderile directe și indirecte de natură socială și economică, precum și nevoia de sprijin extern. Impactul inundațiilor, în special, a determinat România să înainteze mai multe solicitări de sprijin financiar din Fondul de Solidaritate al UE.

De aceea, metoda de management al riscurilor aplicată de România cuprinde:

- coordonarea;
- evaluarea și cartarea riscurilor;
- monitorizarea riscurilor;
- măsuri de prevenire și reducere a riscurilor;
- dezvoltarea și menținerea unei capacități adecvate de răspuns.

Coordonarea. România are un sistem național de management al situațiilor de urgență funcțional¹⁰² încă din 2004, care aplică o abordare holistică cu privire la managementul dezastrelor. În timpul situațiilor de urgență, un Centru Național pentru Managementul Situațiilor de Urgență evaluează situația și coordonate intervenției. Acesta cuprinde personalul de la Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU), precum și experți și specialiști din ministere și instituții publice centrale care asigură funcții de sprijin. Responsabilitățile pentru evaluarea și prevenirea riscurilor sunt distribuite ministerelor relevante¹⁰³. IGSU este responsabil cu managementul răspunsului la toate tipurile de risc.

¹⁰¹ Prezentat în documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pag. 8.

¹⁰² Instituit în temeiul unei decizii de guvern

¹⁰³ De exemplu, Ministerul Dezvoltării Regionale este responsabil în caz de cutremur; Ministerul Mediului este responsabil pentru calitatea aerului și inundații etc.

Evaluarea și cartarea riscurilor. Un set de instrumente de lucru pentru evaluarea riscului național va fi dezvoltat în cadrul proiectului „Sprijin pentru îndeplinirea condiționalității ex-ante 5.1 – Evaluarea riscului național”. Acest proiect va oferi, de asemenea, un prim raport privind riscurile cu care se confruntă România, inclusiv o prioritizare a riscurilor.

Proiectul se va baza pe progresele substanțiale înregistrate în ultimii ani cu sprijin din fondurile structurale în evaluarea și cartarea riscurilor specifice. Figura 2 sintetizează nivelul de maturitate și pregătire pentru abordarea principalele riscuri prezentate mai sus.

Main risk	RISK ASSESSMENT						
	Risk identification				Risk analysis		Risk mapping
	Hazard identification	Exposure	Scenario description	Vulnerability	Estimation of likelihood	Estimation of impact	
Earthquake							
Floods							
Landslides							
Nuclear/ radiological							
Chemical accidents							
Drought							
Hazmat							
Transport							
Forest fire							
Epidemics							
Epizootics							
Legend mature on going initiated not addressed							

Fig. 2 - Evaluarea riscului: Gradul de maturitate

În sectorul românesc din Lunca Dunării, au fost înregistrate progrese substanțiale în elaborarea hărților de hazard la și de risc la inundații în cadrul proiectului Danube FLOODRISK, început după inundațiile istorice din 2006, fiind finalizat în 2012. În prezent, MECC coordonează elaborarea de hărți de hazard în fiecare bazin hidrografic, finanțate prin fonduri europene POS - Prioritatea 5. În prezent, hărțile cu risc la inundații sunt finalizate în procent de 80%. Cu toate acestea, activitățile privind alte riscuri se află într-un stadiu incipient.

Urmează să fie înființat un Grup de lucru pentru evaluarea riscurilor la nivel național (GLERN), format din experți în evaluarea riscului din cadrul autorităților centrale și experți independenți din domeniul academic și cel privat. GLERN va fi responsabil cu coordonarea eforturilor guvernamentale în evaluarea riscurilor, analiza și integrarea rezultatelor, pregătirea și depunerea de rapoarte periodice către Comisia Europeană cu privire la măsurile de reducere a riscurilor identificate la PNNRD și progresele înregistrate de România în acest domeniu.

Monitorizarea riscurilor. Monitorizarea riscurilor este efectuată de centrul din cadrul fiecărui minister de linie cu responsabilități pentru un anumit risc. Aceste centre informează IGSU, care este responsabil cu informarea autorităților locale care dețin responsabilitatea legală pentru informarea și protejarea populației.

Sistemele de monitorizare au grade diferite de extindere și complexitate. De exemplu, a fost dezvoltat, în cooperare cu Bulgaria, un sistem senzorial seismic de-a lungul coridorului Dunării. Nevoia de extindere/modernizare suplimentară a acestui sistem și a altor sisteme de monitorizare și avertizare timpurie va fi evaluată și prioritizată în cadrul evaluării riscurilor la nivel național.

Măsurile de prevenire și reducere a riscurilor. Măsurile de prevenire sunt responsabilitatea ministerelor de linie competente cu responsabilități pentru un anumit risc. Măsurile de prevenire se referă la educare, măsuri non-structurale cum ar fi standardele în construcții, măsuri de pregătire cum ar fi instruirii și exerciții.

Pentru a îmbunătăți managementul local al inundațiilor, Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice a elaborat manuale pentru managementul de urgență în caz de inundații și secetă. Aceste manuale sintetizează măsurile preventive, operative și de reabilitare care sunt luate la nivel județean și local în

situații de urgență cauzate de inundații și secetă. Aceste manuale au fost distribuite în teritoriu, iar în perioada martie - mai 2013 a avut loc o campanie de instruire în toate județele.

După cum s-a menționat mai sus, clasificarea în ordine a priorităților măsurilor de reducere este provizorie până la realizarea evaluării riscurilor la nivel național. Cu toate acestea, combinația dintre impactul economic și disponibilitatea ariei de intervenție sugerează că măsurile de abordare a schimbărilor climatice vor căpăta amploare pe termen mediu.

Acțiunile privind adaptarea la schimbările climatice vor fi dezvoltate în cadrul Strategiei Naționale privind Schimbările Climatice 2013-2020, adoptată în iulie 2013, urmând a fi completate de Planul Național de Acțiune pentru Schimbările Climatice. Strategia cuprinde o imagine de ansamblu și propuneri de măsuri-cheie și acțiuni pentru diferite sectoare care se încadrează în obiectivele de atenuare și de adaptare și are două direcții principale de acțiune:

- reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și epuizarea stocului de carbon din sol;
- adaptarea la efectele negative ale schimbărilor climatice prin acțiuni la nivel național și sectorial.

Acțiunile de abordare a riscului de inundații vor lua în considerare, de asemenea, Strategia Națională de Management al Riscurilor la Inundații¹⁰⁴ care definește un cadru pentru acțiuni coordonate, inter-sectoriale în vederea prevenirii și reducerii consecințelor inundațiilor asupra activităților socio-economice, vieții, sănătății și mediului. Acestea pot include:

- măsuri pasive, cum ar fi împădurirea și practici agricole care să reducă viiturile;
- măsuri de infrastructură de stocare/deviere a apelor de inundații.

Acțiunile în caz de secetă pot include:

- utilizarea existentă a mecanismului de piață pentru a promova conservarea apei;
- adoptarea de metode mai eficiente de utilizare a apei, în special în agricultură;
- utilizarea mai multor specii de culturi tolerante la secetă și a celor care ating maturitatea în afara perioadei cu cerere maximă de apă din timpul verii;
- atunci când se justifică din motive economice și de mediu, în special în zonele cu risc, când rezerva de apă din sol scade sub nivelul la care planta ofilită poate fi recuperată, crearea și/sau reabilitarea infrastructurii de apă, inclusiv măsuri inovatoare.

Acțiunile de remediere a eroziunii costiere vor fi luate în cadrul Master Planului privind protecția și reabilitarea costieră, care are ca scop prevenirea eroziunii costiere, reconstruirea zonei de coastă și reabilitarea mediului de coastă, pentru a proteja ecosistemele marine și de coastă și pentru a proteja interesele economice și sociale de impactul eroziunii marine.

Dezvoltarea și menținerea capacității de răspuns. Capacitatea de răspuns a României conține contribuția la coordonarea IGSU din partea diferitelor servicii (precum serviciile de pompieri, poliție, forțele armate) prin intermediul Ministerului Afacerilor Interne, autoritățile locale și voluntari în zonele afectate. În cazuri excepționale, IGSU poate atrage sprijin internațional organizat prin acorduri bilaterale cu țările vecine, care poate fi consolidat în viitor prin intermediul Strategiei Dunării, precum și prin mecanisme internaționale, cum ar fi Mecanismul de protecție civilă europeană și Centrul Euro-Atlantic de coordonare a răspunsului la dezastru al NATO.

Coordonarea unui incident pune accentul în primul rând pe informații, comandă și control, nu în ultimul rând pe protecția primilor respondenți. Lecțiile învățate din incidentele majore au scos la iveală situații în care resursele au fost suprasolicitate. În consecință, se consideră drept prioritate modernizarea sistemului de comandă al incidentelor și a sistemelor IT asociate.

Intervenția eficientă depinde, de asemenea, de scara, dispersarea și viteza de răspuns a unităților. O mare parte din flota de vehicule de intervenție din România sunt depășite, aproximativ 68% dintre vehiculele de intervenție fiind mai vechi de 10 de ani și aproape 60% mai vechi de 20 de ani, fiind

¹⁰⁴ Aprobata prin Decizia de Guvern nr. 846/2010

necesară dezvoltarea suplimentară a capacității de oferire în timp util a accesului la servicii de răspuns în caz de urgență, inclusiv printr-un program centralizat destinat înlocuirii echipamentelor și vehiculelor de intervenție.

Investițiile vor fi prioritizate în funcție de concluziile evaluării riscurilor, fiind posibil să includă și crearea unor centre de răspuns rapid, specializate în diferite tipuri de misiuni, prin modernizarea și îmbunătățirea mijloacelor de intervenție specifice actuale, necesare pentru astfel de misiuni.

Dezvoltarea sistemului de instruire a personalului profesional implicat în situații de urgență, inclusiv prin dezvoltarea unor centre de instruire, este unul din factorii critici în punerea în aplicare a strategiei și realizarea obiectivului general avut în vedere.

Principalele nevoi de dezvoltare

Nevoile de dezvoltare identificate sunt în conformitate cu primele rezultate ale:

- Strategiei Naționale privind Schimbările Climatice;
- Strategiei Naționale de Management al Riscului la Inundații pe termen mediu și lung, elaborat ținându-se seama de dispozițiile Directivei 2007/60/CE privind evaluarea și gestionarea riscurilor la inundații;
- Planurilor de Management ale Bazinelor Hidrografice (pentru cele 11 bazine hidrografice din România) elaborate de Administrația Națională "Apele Române", în conformitate cu dispozițiile Directivei 2000/60/CE;
- Master Planului privind Protecția și Reabilitarea Zonei Costiere.

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (*anexa I*), **principalele nevoi de dezvoltare sunt:**

- îmbunătățirea capacității României de a anticipa, preveni și reacționa în caz de urgențe extreme naturale sau provocate de om;
- îmbunătățirea adaptării și rezilienței României la consecințele negative ale schimbărilor climatice și, în special, la incidența crescută de evenimente de căldură extremă, secetă și inundații în cadrul Strategiei Naționale privind Schimbările Climatice;
- îmbunătățirea adaptării și rezilienței României la alte riscuri naturale;
- exploatarea investițiilor publice în adaptarea la schimbările climatice pentru a crea noi piețe potențial disponibile pentru IMM-uri și întreprinderile sociale, în special în zonele mai puțin dezvoltate ale României și în zonele rurale.

PROTECȚIA MEDIULUI ȘI PROMOVAREA UTILIZĂRII EFICIENTE A RESURSELOR

Obiectivul global al României pentru 2020 în domeniul mediului și al utilizării eficiente a resurselor este de îmbunătățire a mediului și a standardelor de viață, pentru realizarea unei economii mai competitive, a unui mediu mai sănătos și mai echilibrat, a unei dezvoltări regionale mai echilibrate, în paralel cu concentrarea pe respectarea *acquis*-ului în domeniul mediului. Scopul este de a reduce decalajul existent între infrastructura de mediu din România și cea din Uniunea Europeană, atât în ceea ce privește cantitatea, cât și calitatea. Diversitatea biologică, a habitatelor naturale, speciile sălbatice de faună și floră vor fi conservate, iar ariile protejate, inclusiv Natura 2000, vor fi gestionate în mod eficient. Pentru a atinge aceste obiective, investițiile vor fi orientate în principal către infrastructura de mediu, reabilitarea ecologică, planurile de management Natura 2000 și existența unor structuri de management eficiente pentru serviciile de mediu.

Apă/Apă uzată

Conform Planurilor de Management ale Bazinelor Hidrografice, costurile pentru măsurile de bază și cele suplimentare legate de punerea în aplicare a Directivei cadru privind apa sunt de aproximativ 21 miliarde EUR. Majoritatea acestor măsuri sunt legate de calitatea apei potabile și de colectarea și

tratarea apelor uzate - 17,16 miliarde EUR în perioada 2007-2027. Deși România a obținut o perioadă de tranziție prin Tratatul de Aderare, aplicarea Directivei apei potabile (DCA) și a Directivei privind tratarea apelor urbane uzate (DTAUU) continuă să fie o sarcină complexă și dificilă. În consecință, extinderea și modernizarea infrastructurii de apă și apă uzată continuă să fie una din prioritățile cele mai importante în ceea ce privește îmbunătățirea nivelului de trai și punerea în aplicare a *acquis*-ului în domeniul mediului.

În ceea ce privește calitatea apei potabile, principala obligație conform DCA¹⁰⁵ este aceea de îndeplinire a standardelor de calitate a apei potabile furnizate de sistemele centralizate. Apele subterane au un rol important ca surse de furnizare a apei potabile, poluarea difuză cu acvifere (îngrășăminte și alți poluanți) fiind o problemă, în special în zonele rurale. Apa potabilă furnizată de sistemele mici din mediul rural este insuficient monitorizată, iar sursele individuale de apă sunt monitorizate numai sporadic. Echipamentele de laborator învechite și insuficiente pentru monitorizarea calității apei potabile la nivel regional și județean reprezintă principalul impediment pentru o analiză adecvată.

O altă problemă importantă care decurge din DCA se referă la îmbunătățirea capacității instituționale de monitorizare a substanțelor evacuate în apă. În acest scop, România deja a făcut investiții semnificative în vederea îmbunătățirii capacității sale de monitorizare a apei, dar obligațiile suplimentare care-i revin în conformitate cu Directiva 208/105/CE vor necesita existența unui Laborator Național care să se ocupe cu analiza apei.

În ceea ce privește Tratatul de Aderare, respectarea prevederilor Directivei privind tratarea apelor urbanuzate este treptată și monitorizată pentru colectarea apelor urbane uzate (61% în 2010, 69% în 2013, 80% în 2015) și tratarea apelor urbane uzate (51% în 2010, 61% în 2013 și 77% în 2015), unde % reprezintă încărcătura biodegradabilă totală generată în zonele urbane. În România, în iunie 2013 rata de conectare la sistemul de canalizare a fost de 59,40% și cea de tratare de 49,13% (% din total încărcare biodegradabilă în l.e.), ambele trebuind să fie mai mari în aglomerări de peste 2 000 l.e. Ca reflectare a dispozițiilor Directivei privind tratarea apelor urbane uzate și a faptului că România și-a declarat întreg teritoriul drept zonă sensibilă (2005), toate zonele urbane cu peste 10 000 l.e. trebuie să efectueze o tratare avansată (tratare terțiară), în special în ceea ce privește îndepărtarea nutrienților (azotului și fosforului) până în 2015. Această obligație va necesita investiții suplimentare substanțiale, având în vedere că actualele stații de tratare a apelor în funcțiune oferă doar tratament secundar, iar o parte din stațiile care furnizează tratament terțiar sunt în prezent în construcție.

Populația tot mai mică, în special în mediul rural, contribuie la o creștere semnificativă a numărului de aglomerări cu mai puțin de 2 000 l.e. Pentru a asigura o „tratare adecvată” la nivelul acestor tipuri de aglomerări este nevoie de sprijin financiar, în principal datorită dificultăților economice din aceste zone.

Pe de altă parte, pentru a atinge obiectivele de mediu ale Directivei cadru privind apa prevăzute în Planurile de Management al Apei, trebuie să se ia în considerare îmbunătățirea condițiilor hidro-morfologice ale corpurilor de apă. Investițiile legate de aplicarea măsurilor hidro-morfologice sunt evaluate la 1,3 mld EUR.

Deșeuri

România se află în proces de implementare a standardului european de management al deșeurilor. În 2010, doar 70% din populație a avut acces la serviciul municipal de colectare a deșeurilor. Cu toate acestea, se așteaptă ca proiectele planificate în cadrul POS Mediu 2007-2013 să ofere o acoperire de 100%.

Responsabilitatea pentru separarea și de colectarea deșeurilor revine autorităților publice locale, care pot contracta serviciile necesare de la companii private (firme de salubritate). Până de curând, s-a

¹⁰⁵ Prezentat în documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pag. 7; Angajamentele României din PNR 2013, pag. 5

efectuat în special colectarea mixtă a deșeurilor cu separare limitată (până în 2010, numai 698 localități au implementat un sistem de colectare selectivă a deșeurilor)¹⁰⁶. În conformitate cu Legea nr. 211/2011 privind deșeurile, România introduce colectarea selectivă în trei fracții pentru autoritățile publice locale¹⁰⁷. Cu toate acestea, trebuie extinsă acoperirea colectării separate în toate județele pentru a atinge țintele stabilite în Directiva cadru privind deșeurile, care impune reciclarea a cel puțin 50% din deșeurile menajere până în 2020 și reciclarea cel puțin 70% din deșeurile recuperate din construcții și demolări. Deșeurile provenite din construcțiile și demolările casnice ar trebui gestionate de autoritățile locale, în timp ce celelalte intră în responsabilitatea producătorilor de deșeuri. În 2010, din 5 325 810 tone de deșeuri municipale colectate de operatorii care se ocupă cu eliminarea deșeurilor (excluzând deșeurile din construcții și demolări), doar 296 140 tone au fost recuperate prin reciclarea de materiale sau alte operațiuni de recuperare.

România are o perioadă de tranziție până în iulie 2017 pentru închiderea depozitelor de deșeuri neconforme. Vor fi construite depozite conforme noi ca parte a sistemului integrat de management al deșeurilor, cu respectarea ierarhiei deșeurilor. La sfârșitul anului 2012 erau în funcțiune 72 de depozite de deșeuri neconforme, 33 de depozite conforme și 51 de stații de transfer al deșeurilor.

Uniunea Europeană intenționează reducerea utilizării depozitării pentru eliminarea deșeurilor¹⁰⁸, propunând un obiectiv de creștere a ponderii energiei regenerabile¹⁰⁹. Abordarea Uniunii Europene în ceea ce privește energia și clima din ultimii 10-15 ani a fost direcționată spre reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, creșterea ponderii energiei regenerabile și reducerea dependenței de importurile de energie. Aceste trei obiective merg în paralel atunci când energia este recuperată din deșeuri. În prezent, România are o capacitate neglijabilă de a recupera energie din deșeuri comparativ cu procente de 35-50% în stațiile de procesare a deșeurilor în energie din țări precum Olanda, Germania, Austria, Belgia, Danemarca și Suedia¹¹⁰. Cu toate acestea, necesitatea de investiții noi/sporite în sectorul procesării deșeurilor în energie în vederea îndeplinirii obiectivelor directivelor privind depozitele de deșeuri se va baza pe studii suplimentare.

Biodiversitatea

Strategia UE privind biodiversitatea până în 2020 și Strategia Națională și Planul de Acțiune pentru Conservarea Biodiversității 2013-2020 stabilesc următoarele direcții generale:

- promovarea cunoștințelor tradiționale inovatoare, a practicilor și metodelor și a tehnologiilor curate ca măsuri de sprijin pentru conservarea biodiversității;
- integrarea politicii de conservare a biodiversității în toate politicile sectoriale;
- reabilitarea sistemelor degradate, în paralel cu protecție împotriva declinului diversității biologice în resursele genetice, specii, ecosisteme și peisaje;
- îmbunătățirea comunicării și educației în domeniul biodiversității.

În calitate de stat membru al UE, România trebuie să stabilească și consolideze rețeaua Natura 2000 pe teritoriul României (383 situri de importanță comunitară - SCI, și 148 de arii de protecție specială - SPA). Alte arii naturale protejate declarate de către România sunt: Rezervația Biosferei Delta Dunării; 13 parcuri naționale; 15 parcuri naturale, din care două geo-parcuri; 925 rezervații științifice, rezervații naturale și monumente ale naturii. Având în vedere suprapunerea mai multor arii protejate, a fost desemnat un singur administrator sau custode pentru a gestiona o zonă, chiar dacă este formată din mai multe tipuri de arii protejate. Până în prezent au fost numiți 42 de administratori și 289 de custozii. Aceștia au în custodie/administrare 101 SPA-uri și 229 SCI-uri. Până

¹⁰⁶ Prezentat în documentul de poziție al serviciilor Comisiei (octombrie 2012), pag. 8.

¹⁰⁷ HG 247/2011 privind gestionarea ambalajelor și a deșeurilor de ambalaje; Angajamentele României din PNR 2013, pag. 5 și pag. 6.

¹⁰⁸ Directiva 1999/31/CE privind depozitele de deșeuri.

¹⁰⁹ Directiva 2009/28/CE privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile.

¹¹⁰ Sursa: Eurostat.

la sfârșitul lunii iulie 2013, au fost aprobate doar 5 planuri de management și 11 regulamente de management, din totalul de 272 planuri/regulamente elaborate prin POS Mediu. Procedura de aprobare este în curs de desfășurare pentru 21 de planuri de management și 36 de regulamente de management, iar un număr de 38 de planuri de management și 95 de regulamente de management se află sub procedură de evaluare.

În acest context, principalele obstacole în adoptarea planurilor / regulamentelor de management Natura 2000 se referă la: procesul de aprobare foarte lung și dificil; lipsa resurselor implicate în evaluarea planurilor de management; calitatea slabă a unor planuri de management (nivel scăzut de înțelegere a modului de aplicare a legislației, de elaborare a unui plan de management); măsurile restrictive din ariile protejate sunt dificil de acceptat din cauza lipsei de compensații pentru proprietarii de terenuri. Zonele urbane sunt afectate în mod deosebit de pierderea de biodiversitate din impactul de dezvoltare. În consecință, este necesară promovarea unei infrastructuri verzi, de exemplu prin coridoare ecologice, poduri verzi și ecodepte pentru reconectarea zonelor naturale care au fost divizate în mod artificial și prin menținerea de coridoare și elemente de peisaj care leagă zonele protejate pentru a forma o rețea funcțională.

Abandonarea activităților agricole, care afectează suprafețe mari mai ales la munte și zonele deluroase, poate afecta biodiversitatea. În zonele de munte și deal încă există suprafețe mari de pajiști seminaturale cu o mare biodiversitate. România a identificat 2 400 000 ha de astfel de pajiști cu înaltă valoare naturală (HNV). Conceptul de HNV este extrem de important și ar trebui promovat mai mult. Cu toate acestea, terenurile din zonele cu potențial agricol mai mare sunt sub o presiune sporită pentru intensificarea activităților, fapt ce necesită aplicarea unor măsuri corespunzătoare pentru a asigura menținerea valorii lor naturale. Conservarea biodiversității în peisajele agricole va necesita o cercetare sporită, coordonarea politicilor și sprijin strategic pentru comunitățile agricole și pentru cele care au în vedere conservarea. Plățile de agro-mediu vor juca un rol important în conservarea speciilor și a habitatelor. O provocare deosebită pentru gestionarea biodiversității în zonele forestiere este lipsa unui sistem cadastral forestier și, în consecință, dificultatea în alocarea compensațiilor pentru venituri pierdute din cauza restricțiilor impuse în zonele protejate.

53% dintre pădurile României¹¹¹ sunt protejate, fiind aplicate regimurile diferite de management al pădurilor, în conformitate cu funcția acestora. În contextul schimbărilor climatice, trebuie elaborate măsuri care să sporească valoarea funcției de protecție a pădurilor. De asemenea, trebuie stabilite și măsuri de management integrat al pădurilor montane și al cursurilor de apă (corectarea torenților, măsuri de atenuare a alunecărilor de teren, evitarea colmatării cursurilor de apă).

Mediul marin al Mării Negre a fost în centrul politicilor de mediu (în special bazinul Dunării) în ultimii 20 de ani, înregistrând o recuperare lentă, dar continuă:

- intrările reduse de nutrienți au dus la o reducere a creșterii algelor, acest fenomen fiind încă prezent;
- diversitatea speciilor bentice s-a îmbunătățit, crescând de la 20 (în anii '90) la aproape 40 în prezent;
- zooplanctonul a fost recuperat, în special în zonele de apă liberă, fiind însă încă vulnerabil la adâncimile mici;
- fauna piscicolă este încă în într-o situație critică (sardinele, macroul albastru, peștele pălămidă etc.) deși capacitatea de pescuit românească a scăzut vertiginos după 1990.

România își propune să sprijine sectorul de pescuit și activitățile conexe de reducere a impactului asupra mediului. Utilizarea de unelte, echipamente și metode de pescuit selective va contribui la conservarea habitatului acvatic, împreună cu măsuri de consolidare a capacității administrative (în

¹¹¹ Suprafața totală a fondului forestier național românesc este 6.519.470 ha și reprezintă 27,7% din suprafața țării - Institutul Național de Statistică

special activități privind colectarea de date, inspecții și controale pentru a descuraja pescuitul ilegal, neraportat și nereglementat și a proteja mediul).

În ceea ce privește acvacultura, sunt luate în considerare atât conservarea ecosistemelor acvatice, cât și aplicarea măsurilor de siguranță pentru prevenirea scăpărilor din crescătorii care ar putea afecta biodiversitatea speciilor sălbatice.

Calitatea aerului

Calitatea aerului rămâne o problemă în România, în special în zonele urbane și în cele industriale. În 2010 calitatea aerului ambiental a rămas constantă în zonele și aglomerările unde nivelurile de poluanți erau sub valorile limită pentru protecția sănătății umane. La stațiile din zonele rurale nu s-au înregistrat depășiri ale nivelului critic pentru protecția vegetației de NO₂, SO₂, O₃ și CO. Concentrația de particule de materie (PM₁₀) rămâne ridicată în aglomerări, fiind dezvoltate programe de management al calității aerului, iar concentrația medie de particule de materie (PM_{2.5}) în 2010 a fost sub limita de toleranță. În ceea ce privește concentrația de NH₃ în aerul ambiental, în unele județe a fost înregistrată o depășire a concentrației maxime admisibile zilnice.

Pentru a îmbunătăți calitatea aerului și a stabili măsuri adecvate, a fost înființată Rețeaua Națională de Monitorizare a Calității Aerului, constând din 142 stații fixe care acoperă toată România. Dispozițiile suplimentare din Directiva privind calitatea aerului 2008/50/CE impun o nouă abordare în evaluarea calității aerului, inclusiv noii poluanți care trebuie monitorizați (metale grele - As, Hg, Cd, Ni; PM_{2.5} și PAH). Va fi necesară actualizarea și dezvoltarea Sistemului Național de Evaluare a Calității Aerului ținând seama de următoarele aspecte:

- va fi necesar să se realizeze investiții în rețeaua națională, având în vedere că unele echipamente au lucrat în mod continuu timp de peste 10 ani; multe stații ar trebui îmbunătățite cu echipamente noi pentru măsurarea poluanților noi;
- în cazul în care evaluarea calității aerului, care va fi realizată până la sfârșitul anului 2013, identifică nevoia existenței mai multor stații fixe, atunci va fi necesară îmbunătățirea și extinderea Rețelei Naționale de Monitorizare a Calității Aerului;
- dezvoltarea unui sistem de previzionare dinamică a calității aerului;
- dezvoltarea unui sistem unic și interactiv pentru inventarierea emisiilor de poluanți în atmosferă pentru a respecta cerințele Directivei INSPIRE.

Solul

În perioada 1950-1990, solul și apele României au fost puternic afectate de poluarea industrială și agricolă, salinizare, acidifiere, eroziune, deșertificare și alunecări de teren, care astăzi prezintă un risc major pentru sănătatea umană și pentru mediu.

O problemă majoră cu care se confruntă România o reprezintă contaminarea solului și a apelor subterane ca rezultat al activității industriale intense desfășurate înainte de 1990. În 2008, în România au fost identificate 1 628 de situri potențial contaminate în principalele sectoare de activitate, divizate pe tipuri de activități/sectoare, după cum urmează: minerit și metalurgie - 158; industria petrochimică - 839; industria chimică - 91; alte activități pe scară largă - 540. Acest inventar poate fi considerat un prim pas, care indică principalele sectoare implicate. Cele mai multe dintre aceste situri sunt abandonate și au nevoie de reabilitare. Plantele rămase pe aceste situri abandonate adesea conțin substanțe periculoase, care reprezintă riscuri pentru sănătatea umană și pentru mediu. Refacerea zonelor degradate necesită în cele mai multe cazuri decontaminarea solului, a apelor subterane și aducerea terenurilor mai aproape de starea lor naturală sau a apei subterane la o calitate mai bună și refacerea biodiversității prin restabilirea ecosistemelor lor conexe. Pentru punerea în aplicare a măsurilor de recuperare a zonelor degradate din cauza contaminării sau a altor factori/procese și gestionarea durabilă a terenurilor, România are nevoie de sprijin financiar pentru a spori eforturile de reabilitare a siturilor contaminate și pentru a îmbunătăți integrarea utilizării

terenurilor printr-un proces decizional coordonat și integrat, care să implice toate nivelurile relevante ale autorităților publice. În prezent, MECC realizează o actualizare a listelor cu situri contaminate care urmează să fie aprobată până la sfârșitul anului 2013, când va fi promovată și Strategia Națională și Planul Național de Acțiune pentru Gestionarea Siturilor Contaminate. Principiile de priorizare pe baza cărora se vor dezvolta proiecte se referă la: protecția sănătății umane și a mediului împotriva efectelor contaminanților care rezultă din activitățile umane; remedierea siturilor contaminate, astfel încât ar putea fi atinsă o stare adecvată pentru dezvoltarea locală viitoare și reutilizarea economică.

Reducerea utilizării îngrășămintelor și pesticidelor în agricultură a determinat o îmbunătățire a calității apelor de suprafață din România (utilizarea îngrășămintelor în perioada 2005-11 a fost în medie redusă cu peste 70% față de 1989). Cu toate acestea, având în vedere nivelurile de nitrați acumulate, în special în apele subterane, vor fi necesare măsuri suplimentare de conservare a solului și a apei, în special prin punerea în aplicare de bune practici în agricultură. Acest lucru va fi deosebit de important în contextul trecerii la o agricultură mai intensă, prevăzută pentru perioada următoare. Acțiunile care reduc amenințările pentru resursele de apă și combat degradarea solului vor continua să fie importante. Printre acestea se numără și măsurile de agro-mediu, care contribuie în mod semnificativ la reducerea utilizării îngrășămintelor chimice, prevenind levigarea azotatului prin utilizarea de culturilor verzi de acoperire, îmbunătățirea gestionării gunoiului de grajd, reducerea încărcăturii efectivelor de animale la pășunat pe unitatea de suprafață, reducerea utilizării de echipamente mecanizate sau creșterea absorbției de apă a solului, ceea ce duce la o scădere a riscului de inundații.

Agricultura ecologică

Zona cu agricultură ecologică a crescut cu mai mult de 100% în perioada 2007 - 2012, ajungând până la 300 000 ha, în timp ce culturile de floră spontană au fost colectate de pe o suprafață de aprox. 538 000 ha.

Numărul de operatori înregistrați în sistemul de agricultură ecologică în 2012 a fost de 15 373. Acesta s-a triplat în 2010 față de anul precedent, iar în 2011 s-a dublat. În prezent, piața pentru produse ecologice se extinde, produsele organice fiind vândute direct la poarta fermierilor, în piețe, magazine specializate și în marile lanțuri de magazine.

Agricultura ecologică va aduce o contribuție valoroasă la protecția resurselor apă și sol (de ex. sprijin pentru atingerea standardelor din Directiva nitraților și sprijin pentru sistemele de canalizare sau investițiile în gestionarea gunoiului de grajd). Împădurirea terenurilor agricole și degradate va contribui, de asemenea, la conservarea apei și solului prin menținerea calității apei, prevenirea eroziunii solului și reducerea riscului de inundații, acestea fiind parte a programului național de reformă.

Patrimoniul cultural și siturile naturale

România are un potențial turistic foarte diversificat și echilibrat, concentrat în principal în zona Carpaților, litoralul Mării Negre și în zonele cu tradiții culturale. O caracteristică importantă este aceea că în zonele nedezvoltate se află cele mai importante atracții turistice. Aceste zone pot fi revitalizate prin exploatarea potențialului turistic natural și cultural. Majoritatea izvoarelor minerale ale României sunt neexploatate. Turismul de sănătate este considerat unul dintre segmentele de piață cu cel mai mare potențial, atât în ceea ce privește poziția României ca resurse, cât și în ceea ce privește tendințele la nivel mondial. Investițiile foarte reduse în unități de cazare și facilități de tratament din stațiunile turistice balneare și de tratament reprezintă o problemă importantă care trebuie rezolvată pentru a induce dezvoltarea locală.

În România, patrimoniul cultural este în criză. Starea fizică a monumentelor se înrăutățește tot mai mult iar pierderile sunt mai mari decât în alte țări europene. Este nevoie de un consens în sprijinul protejării și conservării patrimoniului cultural.

Mediul construit reprezintă partea cea mai des întâlnită a patrimoniului cultural în centrele urbane și include case istorice și clădiri utilizate în scopuri de afaceri. Clădirile religioase servesc, de asemenea, drept repere culturale importante. Toate orașele importante (București, Brașov, Cluj, Iași, Craiova) au o moștenire semnificativă de clădiri importante din punct de vedere cultural.

Principalele nevoi de dezvoltare

Nevoile de dezvoltare identificate sunt în conformitate cu primele rezultate privind:

- Planurile de Management ale Bazinelor Hidrografice.
- Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor 2014-2020.
- Strategia Națională de Gestionare a Nămolurilor.
- Strategia Națională și Planul Național de Acțiune privind Gestionarea Siturilor Contaminate
- Strategia Națională și Planul Național de Acțiune pentru Conservarea Biodiversității - pentru 2013-2020.
- Strategia în domeniul Culturii și Patrimoniului 2014 – 2020.

Pornind de la constatările analizei provocărilor în calea dezvoltării și ale analizei SWOT (**anexa I**), **principalele nevoi de dezvoltare în ceea ce privește protecția mediului și eficiența resurselor sunt:**

- extinderea accesului publicului la serviciile de apă și ape uzate, în contextul Directivei cadru privind apa și ale planurilor de management ale bazinelor hidrografice;
- facilitarea tranziției modului de gestionare a deșeurilor către un sistem orientat către piață, bazat pe ierarhia deșeurilor, în contextul Directivei cadru privind deșeurile;
- protejarea, conservarea, reabilitarea și exploatarea atentă a bunurilor patrimoniului natural al României, inclusiv a peisajelor, terenurilor agricole, pădurilor, apelor interioare și de coastă, ariilor protejate și a biodiversității;
- dezvoltarea și îmbunătățirea evaluării calității aerului;
- soluționarea situației privind siturile abandonate și poluate, precum și gestionarea surselor actuale de poluare;
- exploatarea investițiilor publice în protecția mediului pentru a crea noi piețe potențial disponibile pentru IMM-uri și întreprinderile sociale, în special în zonele mai puțin dezvoltate ale României și în zonele rurale.

PROVOCAREA PRIVIND ADMINISTRAȚIA ȘI GUVERNAREA

Aspecte generale

Obiectivul **Strategiei Europa 2020** este de a promova o economie competitivă și eficientă (în termeni de utilizare a resurselor), bazată pe creșterea inteligentă în contextul provocărilor globale existente. În acest sens, redresarea economiei și a sistemului financiar și îmbunătățirea mediului de afaceri în vederea stimulării productivității sunt considerate drept o condiție prealabilă pentru asigurarea creșterii economice pe termen lung. Aceste obiective nu pot fi atinse într-un mod eficient fără o **dezvoltare adecvată a guvernării și a administrației publice.**

În ceea ce privește prioritățile cheie ale UE 2020, este necesară reforma sectorului financiar pentru a se crea un sistem solid și stabil, capabil să finanțeze economia. În acest sens, instituțiile relevante trebuie să asigure implementarea reformelor în: sectorul financiar, în guvernanta instituțiilor financiare, precum și în politicile pentru prevenirea și gestionarea potențialelor crize financiare.

Având în vedere că obiectivele UE 2020 se referă, de asemenea, la creșterea ratei ocupării forței de muncă (în special în rândul tinerilor), reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii, creșterea investițiilor în cercetare și dezvoltare și reducerea sărăciei și excluziunii sociale, există **nevoia de a se**

oferi sprijin constant și substanțial pentru instituțiile publice care sunt responsabile cu elaborarea de politici publice referitoare la obiectivele UE 2020.

În pofida proiectelor derulate în ultimii ani, România se caracterizează încă printr-o capacitate administrativă redusă a instituțiilor publice. Trebuie avut în vedere faptul că această capacitate administrativă reprezintă o condiție esențială pentru dezvoltarea și implementarea reformelor politice și pentru îmbunătățirea absorbției fondurilor europene.

Eforturile depuse de autoritățile române pentru reformarea și modernizarea diferitelor aspecte ale administrației publice au fost recunoscute în cadrul analizelor efectuate de către organismele internaționale, inclusiv de către Banca Mondială, și în diverse proiecte de sprijinire a transferului de bune practici, fiind susținute financiar de organizații internaționale și de UE.

Provocările pentru reforma administrativă sunt rezumate în analiza Băncii Mondiale 2010-2011 privind funcționarea guvernului, în care se evidențiază:

- legătura slabă dintre dezvoltarea politicilor publice și elaborarea legislației, rezultatul fiind un exces de ordonanțe de urgență;
- concentrarea mai mult pe respectarea normelor și regulamentelor și mai puțin pe calitatea și fiabilitatea realizărilor;
- lipsa unor rațiuni clare în distribuirea resurselor între diferite domenii ale politicii;
- lipsa de transparență în termeni de performanță;
- lipsa unei abordări strategice unitare privind managementul resurselor umane;
- utilizarea slabă a datelor și informațiilor relevante, precum și a instrumentelor TIC moderne.

Recomandări specifice de țară 2013	Acțiuni asumate de România prin Programul Național de Reformă
Această recomandare se referă la slaba capacitatea administrativă , care contribuie la o absorbție redusă a fondurilor europene; prin urmare, trebuie consolidată guvernarea și calitatea administrației publice.	- implementarea reformelor strategice pentru îmbunătățirea eficienței guvernantei, pe baza analizei funcționale efectuate de Banca Mondială; - continuarea măsurilor orientate către o mai bună reglementare la nivelul administrației centrale; - profesionalizarea funcționarilor publici; - standardizarea procedurilor administrative; - absorbția crescută a fondurilor structurale și a fondurilor de coeziune; - modernizarea administrației publice prin aplicarea de TIC-uri; - construirea capacității pentru dezvoltare regională.

ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

În pofida eforturilor de implementare a unui proces politic solid în România, sunt necesare reforme urgente pentru îmbunătățirea calității politicilor publice și a finanțelor publice. În ultimul deceniu, au fost adoptate legi, au fost înființate instituții și au fost efectuate investiții importante în vederea implementării unui proces politic modern, susținut de instituții politice capabile. Totuși, în pofida acestor schimbări, planificarea politicii rămâne una de tip ad-hoc, iar factorii de decizie se confruntă cu un sistem care nu produce calitatea analizelor de care au nevoie pentru a lua decizii politice informate. Consecințele pentru România sunt persistența problemelor severe și cronice care țin de calitatea politicilor publice și a cheltuielilor publice. Acest raport afirmă cu tărie că România nu își poate permite amânarea reformei politicii publice.

Diferențele de capacitate administrativă între unitățile publice locale au afectat capacitatea acestora de a absorbi sprijinul pentru îmbunătățirea administrativă, de a mobiliza resurse și de a atrage investiții. Fragmentarea, inclusiv liniile politice lungi, a împiedicat cooperarea în situații în care

colaborarea între autoritățile locale este necesară pentru dezvoltarea de inițiative și servicii publice pe o baza economică și eficientă. Aceasta a împiedicat, de asemenea, și dezvoltarea integrată, de exemplu, în cazul în care există doar participare parțială a municipalităților rurale din jurul polilor urbani și ale zonelor de creștere.

Serviciile publice din România sunt în general mai puțin dezvoltate decât cele existente în țările UE mai dezvoltate. Cu toate acestea, cauza celei mai mari nemulțumiri a publicului o reprezintă nu neapărat nivelul absolut al serviciilor, ci mai degrabă inegalitatea în calitate și accesibilitatea serviciilor pe care cetățenii au dreptul să le primească. Diferențele sunt cu atât mai evidente între zonele urbane și cele rurale, existând, de asemenea, unele diferențe și în regiunile mai puțin dezvoltate.

Deși mai multe legi, inclusiv cea referitoare la libertatea de informare, au încercat să sporească transparența și integritatea administrației publice, aceasta continuă să aibă o reputație publică deficitară. Analiza Băncii Mondiale identifică necesitatea unei reforme a resurselor umane, care să includă:

- îmbunătățirea standardelor profesionale în rândul persoanelor care ocupă poziții de conducere;
- recrutarea și promovarea pe baza de merite și performanțe;
- remunerarea în funcție de rezultate;
- uniformizarea sistemului de management al resurselor umane din serviciile publice.

Pentru a identifica problemele /deficiențele, obiectivele specifice și prioritățile de investiții pentru administrația publică asociate cadrului financiar 2014-2020, a fost constituit Comitetul Consultativ Tematic pentru Administrație și Bună Guvernare (CCT ABG). Analiza socio-economică elaborată de CCT ABG este structurată pe **următoarele domenii**, privind:

Capacitatea financiară și administrativă

- Politizarea administrației publice. Sectorul public românesc este încă perceput într-o anumită măsură ca o modalitate ușoară de a avea acces la resurse prin influențarea procesului decizional în detrimentul interesului public. Acest lucru este facilitat prin perpetuarea unor reguli/criterii neclare și informale de recrutare, ceea ce conduce la o lipsă generală de încredere în toată administrația
- Birocrația. Lipsa generală de încredere și de responsabilizare la nivelul administrației are drept rezultat o birocrație excesivă ca mijloc de auto-protecție, mai degrabă decât asumarea responsabilității pentru anumite sarcini. Acest lucru este vizibil în nivelul foarte extins de micro-management, numărul de aprobări necesare pentru diverse decizii administrative, volumul mare de documente, etc.
- Relații deficitare dintre ministere și entitățile care coordonează responsabilitățile intra-sectoriale care se suprapun, centralizare excesivă, utilizare ineficientă a resurselor, slabă coordonare, administrare fragmentată care implică prea multe structuri scumpe, și, în unele situații, suprapunerea competențelor între autoritățile publice
- Sisteme de control necoordoanate și diferențiate pentru achizițiile publice, conducând adesea la suprapunerea procesului de control și, în unele situații, la lipsa de control, probleme generate de cadrul legal, instituțional și procedural în domeniu
- Fragmentare administrativ-teritorială, însoțită de o populație redusă într-un număr mare de sate, comune și orașe, ceea ce implică, pentru autoritățile publice locale, costuri funcționale nejustificate și ineficiență în îndeplinirea sarcinilor atribuite prin lege
- Resurse financiare insuficiente, situație generată de modificările legislative frecvente care antrenează o scădere a veniturilor autorităților locale (în principal în cazul comunelor și orașelor mici), de nivelul scăzut de colectare a impozitelor (care, în unele cazuri, a condus la o capacitate

diminuată de a asigura cofinanțările necesare/„fluxul de numerar” necesar pentru implementarea proiectelor finanțate prin fonduri nerambursabile și de transferul competențelor descentralizate fără resursele financiare necesare. Unitățile teritorial-administrative sunt în măsură să acopere din surse financiare proprii sub 50% din totalul costurilor lor de funcționare, fără a lua în considerare costurile necesare pentru efectuarea competențelor exclusive și partajate transferate în procesul de descentralizare)

- Un sistem deficitar de resurse umane: personal neinstruit, mai ales în comunitățile mici și rurale, experiență insuficientă în întreaga administrație publică cauzată de nivelul scăzut al salariilor; politici publice pe termen lung neintegrate pentru resursele umane din administrația publică, sistem de evaluare a performanțelor funcționarilor publici considerat insuficient de obiectiv etc.

Politici publice și reglementare:

- Sistem de planificare strategică inadecvat în cadrul autorităților și instituțiilor publice
- Capacitate instituțională slabă de coordonare a politicilor publice și existența unui sistem ineficient de corelare a politicilor publice cu bugetul
- Cerere insuficientă, la nivel decizional, de evaluări de impact, ca mecanism care să stea la baza documentelor de politici publice și proiectelor de acte normative
- Capacitatea limitată a ministerelor de a elabora analize de impact cu privire la documentele care stau la baza politicilor publice și la proiectele de acte normative
- Povară administrativă grea suportată de legislația pentru sectorul privat
- Lipsa generală de încredere și de responsabilizare la nivelul administrației are drept rezultat o birocrație excesivă ca mijloc de auto-protecție, mai degrabă decât asumarea responsabilității pentru anumite sarcini. Acest lucru este vizibil în nivelul foarte extins de micro-management, numărul de aprobări necesare pentru diverse decizii administrative, proceduri birocratice, etc.
- Lipsa unor mecanisme clare de monitorizare și evaluare a politicilor publice implementate
- Existența de reglementări care se suprapun și, uneori, o reglementare excesivă. Capacitatea scăzută de planificare și luarea deciziilor ad-hoc, fără o evaluare solidă de impact, generează o nevoie constantă de a emite noi acte legislative sau de a le modifica pe cele existente. În acest context, administrația nu se mai concentrează pe realizarea de performanțe, ci pe a ține pasul cu permanentele modificări legislative

Furnizarea serviciilor publice:

Capacitatea administrativă și financiară insuficientă la nivelul administrației centrale și locale, necesară pentru a satisface nevoile tot mai diversificate ale beneficiarilor, în special asigurarea de servicii publice de înaltă calitate, este cauzată de următorii factori:

- reglementarea inconsecventă a serviciilor publice prin acte normative distincte;
- nu au fost definite standardele de cost și de calitate pentru toate serviciile publice;
- transferul de competențe în procesul de descentralizare (în educație, sănătate, evidența populației, serviciile publice de bază) a fost realizat fără o evaluare corespunzătoare a capacității administrative a autorităților locale, aceasta trebuind să se fi aflat la baza opțiunilor de alocare a competențelor. Descentralizarea a fost adesea incompletă sau neclară/confuză, serviciile publice descentralizate/serviciile publice furnizate de către autoritățile publice locale fiind subfinanțate în cele mai multe cazuri;
- preocuparea insuficientă pentru implementarea pe termen lung de sisteme de management, monitorizare și evaluare și instrumente pentru furnizarea de servicii publice;
- preocuparea insuficientă pentru conceperea și furnizarea de servicii publice în parteneriat cu alte entități interesate (autorități centrale și locale, ONG-uri);

- accesul la serviciile publice este limitat în unele cazuri la nivelul unităților administrativ-teritoriale atât din cauza unor probleme tehnice, cum ar fi nivelul scăzut de interconectare al sistemelor informatice, precum și de factori socio-economici, constrângeri bugetare și capacitatea administrativă limitată a unităților administrativ-teritoriale;
- necesitatea de a operaționaliza un sistem „ghișeu unic” și sisteme de e-guvernare pentru reducerea birocrăției, a costurilor de funcționare ale sistemului de administrație publică și extinderea accesului cetățenilor la informațiile publice de interes național și local.

Transparență și integritate:

Legislația din România reglementează accesul liber la informațiile publice (Legea nr. 544/2001) și transparența decizională în administrația publică (Legea nr. 52/2003), precum și sistemul de declarare a averilor și a conflictelor de interese de către funcționarii publici.

Chiar dacă aceste acte legislative au deja de 10 ani de aplicare, încă mai există deficiențe în implementare în ceea ce privește comunicarea incompletă a informațiilor, reticente în transmiterea de informații în domenii precum achizițiile publice și în cultura organizațională.

Dacă aceste instrumente sunt utilizate pentru a obține informații de la administrație publică, Legea nr. 109/2007 privind reutilizarea informațiilor din instituțiile publice (care transpune Directiva 2003/98/CE privind reutilizarea informațiilor din sectorul public) este mult mai puțin cunoscută, mai ales că informațiile disponibile sunt foarte limitate.

Conceptul de „denunțator” și Strategiile naționale anticorupție 2008 - 2011 și 2012-2015 domină cadrul de reglementare în domeniul transparenței și al integrității în administrația publică. În pofida preocupării constante cu privire la prevenirea și combaterea corupției, dimensiunea reală a fenomenului corupției în administrația publică este încă insuficient cunoscută și reprezintă una dintre principalele vulnerabilități atât în analizele, cât și în evaluări externe ale României, precum și în cele efectuate de societatea civilă.

În 2011, Guvernul României s-a raliat valorilor promovate de Parteneriatul pentru o guvernare deschisă pentru a promova transparența guvernamentală la nivel global în vederea creșterii participării civice la viața publică și utilizarea noilor tehnologii și sporirii eficienței administrative și luptei împotriva corupției prin asigurarea accesului la datele publice în format deschis.

Gestionarea fondurilor UE

Comparativ cu alte state membre, România a făcut eforturi pentru a absorbi fondurile UE structurale și de coeziune 2007-2013. Până la 20 septembrie 2013, rata de absorbție a rămas la 23,46%. Motivele sunt multiple, dar cele mai importante dintre acestea au fost:

- incapacitatea de a menține un flux adecvat al proiectelor într-un stat avansat de dezvoltare și fără deficiențe semnificative de implementare;
- lipsa de reacție în sistemele de planificare, reglementare și legale,
- probleme cronice în realizarea achizițiilor publice, care au distrus proiecte de infrastructură și au restricționat accesul la expertiza externă;
- nivel ridicat al volumului de muncă care îi revine fiecărui membru al personalului de execuție și de conducere.

Srijinul va fi, de asemenea, direcționat către îmbunătățirea capacității administrative de implementare a fondurilor europene, având în vedere importanța acestor fonduri pentru promovarea creșterii economice și a coeziunii.

În acest sens a fost elaborat un plan, incluzând măsuri pe termen scurt, cu privire la crearea unei noi categorii de funcționari publici și de instrumente pentru măsurarea performanțelor personalului și ale structurilor, măsuri pentru următoarea perioadă 2014-2020 concentrate pe aspecte instituționale și procedurale, precum și măsuri avute în vedere pentru o perspectivă pe termen lung pentru

abordarea deficiențelor structurale referitoare la formularea politicilor publice și prioritizarea investițiilor. În urma aprobării, acțiunile vor fi implementate în cadrul acestui plan.

O atenție deosebită va trebui acordată îmbunătățirii funcției de coordonare a gestionării și implementării fondurilor europene, atât la nivel central, cât și regional / teritorial, pentru a îmbunătăți eficiența și eficacitatea intervențiilor, precum și pentru a elimina blocajele și a crește nivelul de absorbție. În contextul abordării FEADR și FEPAM sub aceeași umbrelă cu instrumentele structurale, o importanță maximă o va avea asigurarea unei coordonări eficiente a fondurilor pentru a se crea sisteme eficiente de corelare a intervențiilor și pentru a se evita suprapunerea, precum și pentru a se crea sinergii și complementarități.

În plus, va fi implementat un nou sistem de monitorizare pentru intervențiile finanțate din fonduri europene, menit să asigure o abordare consecventă și eficientă de urmărire a procesului de implementare și consolidarea coordonării.

Acțiunile vor viza, de asemenea, consolidarea capacității beneficiarilor de a dezvolta și a implementa proiecte cofinanțate de fonduri UE, prin dezvoltarea de mecanisme special adaptate la nivel regional sau local.

Una din principalele dificultăți în abordarea acestor probleme se referă la cultura organizațională a administrației publice, principalele caracteristici fiind:

- **O atitudine de tipul "căutarea vinei și a vinovaților" în întreaga administrație publică.** Lipsa de încredere între diferite niveluri ale administrației nu încurajează o abordare pozitivă, responsabilă și pro-activă în realizarea sarcinilor atribuite funcționarilor publici. În schimb, este perpetuată o atitudine de "căutare a vinei și a vinovaților", care nu este propice pentru o abordare de management orientată spre scop, necesară pentru îmbunătățirea performanțelor generale ale administrației.
- **Rezistența la schimbare.** Deși au fost implementate nenumărate proiecte de asistență tehnică și instruire în întreaga administrație, rezistența la schimbare este încă persistentă, prea puține din cunoștințele dobândite fiind de fapt aplicate în activitățile de zi cu zi ale funcționarilor/managerilor publici. Lipsa de inițiativă și teama de asumare a riscurilor și a responsabilităților este încă atitudinea generală curentă.

Până în prezent, toate încercările de soluționare a problemelor mai sus menționate au fost lipsite de viziune, au fost prea puțin corelate și nu au reușit să realizeze o schimbare fundamentală în modul în care funcționează administrația.

Pentru a reuși reformarea administrației publice este necesar să se determine cauzele structurale care au dus la existența unei capacități administrative reduse. În acest sens, s-a convenit că următoarele instituții publice ar trebui incluse în procesul de identificare a cauzelor structurale:

- Ministerul Educației Naționale
- Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
- Ministerul Finanțelor Publice
- Ministerul Economiei
- Secretariatul General al Guvernului:
- Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
- Ministerul Transporturilor
- Ministerul Sănătății
- Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice

Selectarea instituțiilor publice s-a făcut pe baza:

- Responsabilității în ceea ce privește elaborarea și implementarea programelor orizontale de reformă,

- Capacității administrative redusă în elaborarea politicilor publice sectoriale.

De asemenea, criteriile care au stat la baza selectării ministerelor care vor primi finanțare cu prioritate în contextul noului cadru financiar au urmărit crearea condițiilor necesare pentru ca România să poată avea o contribuție relevantă la obiectivele Agendei Europene 2020.

În această privință, Strategia Europa 2020 își propune promovarea unei economii competitive și eficiente (din punct de vedere al utilizării resurselor), bazate pe creștere inteligentă în contextul dificultăților existente la nivel global. În acest sens, consolidarea capacității Ministerului Finanțelor Publice și a Ministerului Economiei este esențială pentru redresarea economiei și a sistemului financiar și pentru îmbunătățirea mediului de afaceri în vederea stimulării productivității, o condiție prealabilă pentru asigurarea creșterii economice de lungă durată.

În ceea ce privește prioritățile-cheie pe termen scurt ale UE 2020, este necesară redresarea sectorului financiar pentru a crea un sistem solid și stabil, capabil să finanțeze economia. În acest sens, Ministerul Finanțelor Publice trebuie să asigure (împreună cu alte state membre și instituții de resort ale UE) implementarea reformelor în următoarele domenii: supravegherea sectorului financiar, guvernanta instituțiilor financiare sau politicile pentru prevenirea și gestionarea eventualelor crize financiare.

În ceea ce privește Ministerul Transporturilor și Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice, aceste instituții sunt principalii actori implicați în elaborarea și implementarea obiectivelor Fondului de coeziune. În acest sens, este extrem de importantă creșterea capacității de planificare și monitorizare a politicilor în vederea obținerii creșterii durabile și competitivității.

Având în vedere faptul că obiectivele UE 2020 se referă și la creșterea ratei de ocupare a forței de muncă, (în special în rândul tinerilor), la reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii, creșterea investițiilor în cercetare și dezvoltare și reducerea sărăciei și a excluziunii sociale, este nevoie să se ofere un sprijin constant și substanțial instituțiilor publice responsabile cu elaborarea politicii publice referitoare la obiectivele UE 2020: Ministerul Educației Naționale, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și Ministerul Sănătății.

În pofida proiectelor elaborate în ultimii ani, România se caracterizează încă printr-o capacitate administrativă redusă a instituțiilor publice. Capacitatea administrativă reprezintă o condiție esențială pentru elaborarea și implementarea reformelor în domeniul politicilor și pentru îmbunătățirea nivelului de absorbție a fondurilor europene, prin urmare este necesară sprijinirea eforturilor depuse de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice și de către Secretariatul General al Guvernului prin Cancelaria Primului-Ministru cu privire la îmbunătățirea calității reglementărilor și a gestionării resurselor umane, reducerea birocrăției și dezvoltarea unui management bazat pe performanță în administrația publică.

Având în vedere provocările menționate și cauzele structurate identificate de către grupul de lucru înființat, sub coordonarea Cancelariei Primului-Ministru, este în prezent în curs de elaborare *Strategia privind consolidarea eficienței administrației publice 2014-2020*.

Principalul obiectiv constă în consolidarea capacității administrative, precum și asigurarea unei mai bune reglementări și îmbunătățirea calității și accesului la serviciile publice. Capacitatea administrativă și eficiența administrației publice reprezintă aspecte de bază atât pentru absorbția fondurilor, cât și pentru exercitarea competențelor la toate nivelurile administrative într-un mod eficient și coordonat. Strategia va fi elaborată în corelare cu Strategia pentru o Reglementare Mai Bună, care vizează consolidarea sistemului de formulare a politicilor publice.

Un rol special în satisfacerea cerințelor reformei administrației publice îl va avea viitorul Program Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020.

Lecții învățate

În cursul perioadei de programare 2007–2013, un rol special în satisfacerea cerințelor reformei administrației publice l-a avut Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative 2007-2013, prin care s-au luat în considerare intervenții privind:

- îmbunătățirea procesului de elaborare a politicilor publice, a procesului de planificare strategică, a măsurării și evaluării rezultatelor;
- creșterea eficienței organizaționale prin reorganizarea structurilor administrației publice, creșterea eficienței gestionării resurselor umane, precum și a coordonării activităților de formare și a dezvoltării competențelor personalului;
- îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor furnizate de administrația publică centrală și locală.

Deși s-au făcut pași importanți în ceea ce privește descentralizarea (în educație, sănătate, evidența populației, serviciile publice de bază), transferul autorității decizionale a fost adesea incomplet sau neclar.

Serviciile publice descentralizate / serviciile publice furnizate de autoritățile locale sunt în general subfinanțate, iar finanțarea nu este cu adevărat corelată cu numărul și necesitățile beneficiarilor; standarde de calitate și de cost au fost elaborate până în prezent într-un număr limitat de domenii (educație, asistență socială, sănătate). Aceste deficiențe afectează în mod direct calitatea serviciilor furnizate de administrația publică și gradul de satisfacție al cetățenilor/beneficiarilor.

Oportunitatea de a utiliza fonduri UE ca resurse suplimentare de creștere a autonomiei financiare a unităților administrativ-teritoriale și de îmbunătățire a calității serviciilor furnizate beneficiarilor nu a fost folosită în mod adecvat. Prin urmare, la 31 martie 2013, din alocațiile UE disponibile pentru perioada 2007-2013, proiectele aprobate pentru finanțare de către autoritățile de management au reprezentat 97,19%, iar plățile intermediare efectuate de Comisia Europeană au reprezentat 13,05% (2,51 miliarde EUR). Capacitatea scăzută a potențialilor beneficiari, în special a celor cu o capacitate administrativă redusă, gestionarea proastă și incoerentă a fondurilor naționale, lipsa unei viziuni suficient de coerente a rolului și mecanismelor regiunilor în absorbția fondurilor structurale, precum și interesul scăzut față de accesarea și implementarea proiectelor reprezintă, de asemenea, elemente care au limitat procesul de absorbție și de care ar trebui să se țină seama pentru programarea viitoare.

Domeniul resurselor umane rămâne unul sensibil. Cu toate că există un cadru juridic modern și un număr mare de angajați bine pregătiți și experimentați și deși Agenția Națională a Funcționarilor Publici a aplicat măsuri de îmbunătățire a gestionării serviciului public și a funcționarilor publici, legislația actuală mai conține încă destule elemente perimate sau, ca și multe dintre instituții, aspecte care determină o abordare insuficient de unitară a politicilor privind resursele și a dispărării responsabilității.

Corpul funcționarilor publici în ansamblu este unul îmbătrânit, fiind alcătuit în cea mai mare parte din persoane cu vârsta peste 40 de ani sau persoane care au atins deja un grad profesional mai înalt. Există deficiențe din punctul de vedere al instabilității în serviciul public, atât la nivelul funcțiilor de conducere, cât și al celor de execuție, din diverse motive: absența/eșecul mecanismelor de motivare, o mare fragmentare a remunerării funcționarilor publici de nivel înalt, aspecte pe care Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice nu a reușit să le soluționeze. Mecanismele de selecție, gestionare, evaluare și promovare a personalului sunt inflexibile, iar capacitatea departamentelor de resurse umane din punctul de vedere al analizării nevoilor de formare a personalului corelate cu nevoile instituționale este redusă. Date fiind constrângerile bugetare determinate de criză și migrația către sectorul privat, în special a persoanelor cu expertiză în gestionarea fondurilor UE și a celor din sectoare precum învățământul sau sănătatea (chiar dacă nu fac parte din serviciul public) au generat probleme operaționale în sectorul public.

Nevoi de dezvoltare

Potrivit constatărilor analizei privind dificultățile de dezvoltare și a analizei SWOT (*anexa I*), principalele nevoi de dezvoltare sunt:

- un sistem eficient de planificare, angajare și contractare a activităților finanțate din fonduri publice, inclusiv a părții finanțate prin ESIF vizând atingerea obiectivelor de dezvoltare ale României;
- reformarea politicilor publice, o mai bună reglementare și guvernanță, transparență și accesibilitate în administrația publică;
- creșterea capacității administrative și financiare de la nivel național, regional și local pentru adoptarea acțiunilor vizând atingerea obiectivelor de dezvoltare ale României;
- elaborarea și implementarea a unor strategii și politici de resurse umane care să fie unitare și pe termen lung;
- o administrație publică mai eficientă, mai transparentă, mai puțin birocratică și care să impună o povară mai mică întreprinderilor și cetățenilor și să se bucure de reputație publică;
- sporirea și eficientizarea colaborării și coordonării între instituțiile implicate în gestionarea resurselor umane de la nivel central și local;
- servicii publice mai bune, accesibile cetățenilor din toate categoriile sociale, de pe întregul teritoriu al României;
- dezvoltarea, introducerea și susținerea utilizării instrumentelor de guvernare electronică și a conceptului de date deschise.

SISTEMUL JUDICIAR

Sistemul judiciar a evoluat în anii care au urmat aderării României la UE, în special din punct de vedere legislativ. Pentru a continua consolidarea reformei, se află în curs de elaborare o **Strategie comună de dezvoltare a justiției**, precum și un **plan de acțiune** aferent. Strategia va stabili direcțiile de dezvoltare ale justiției pentru anii următori și în conformitate cu recomandările experților Băncii Mondiale care au fost formulate cu privire la proiectele recente realizate în domeniul justiției (Raportul de Analiză Funcțională a sectorului justiției din România și Stabilirea și implementarea volumului optim de muncă pentru judecători și grefieri).

Unul dintre obiectivele specifice ale sistemului judiciar îl reprezintă îmbunătățirea accesului la justiție pentru toți cetățenii, în special în contextul intrării în vigoare a noilor coduri. Îmbunătățirea accesului la justiție cuprinde un set de măsuri, începând cu asigurarea unor spații adecvate pentru instanțe (săli de judecată, arhive) și continuând cu campanii de conștientizare cu privire la modificările legislative majore, servicii mai bune de asistență juridică, îmbunătățirea accesului online la activitatea și serviciile instanțelor prin elaborarea unor instrumente electronice în acest scop. În plus, ultimul raport al CEPEJ¹¹² atrage atenția asupra nevoii de a asigura cetățenilor un acces facil la obținerea informațiilor practice referitoare la drepturile pe care le au sau la instanțe sau direct la formele care le înlesnesc exercitarea drepturilor, precum și la informații privind legislația, procedurile și instanțele, de pe site-uri oficiale.

În vederea modernizării procesului judiciar, în 2009 și 2010 au fost adoptate noile coduri, civil și penal, inclusiv codurile de procedură aferente, însă procesul de implementare a fost instituit treptat, pentru a asigura instrumentele necesare unei aplicări fără probleme (personal, buget, infrastructură). Până în momentul de față, doar noul Cod civil și noul Cod de procedură civilă au intrat în vigoare, codurile penale fiind planificate să intre în vigoare în 2014. După implementarea lor, aceste coduri vor marca o contribuție decisivă la modernizarea sistemului judiciar și vor aduce beneficii în ceea ce privește eficiența, transparența și coerența procesului judiciar.

¹¹² Studii CEPEJ nr. 18, Sisteme judiciare europene, Ediția 2012

O altă măsură legislativă care a sporit coerența și eficiența procesului judiciar a fost „Legea micii reforme”, care a intrat în vigoare în 2010.

De asemenea, legislația a fost consolidată astfel încât să se consolideze răspunderea justiției și să se reformeze numirile la Înalta Curte de Casație și Justiție. Aceste măsuri oferă ocazia de a răspunde preocupărilor publice legate de obiectivitatea numirilor și de procesul disciplinar din justiție.

În ceea ce privește coerența procesului judiciar, s-au făcut pași importanți, începând din 2007, în vederea unificării jurisprudenței. Printre inițiativele adoptate în acest sens se pot menționa mecanismele furnizate de legislația aflată deja în vigoare (îmbunătățirile aduse căilor de atac în interesul legii, procedura hotărârii preliminare din noul Cod de procedură civilă) sau de legislația viitoare (Codul penal și Codul de procedură penală, noile legi privind aplicarea sancțiunilor penale, noua lege privind sistemul de probațiune etc.).

De asemenea, nu există o bază electronică de date, unică și completă, în care să se publice hotărârile instanțelor, inclusiv ale Înaltei Curți de Casație și Justiție. Principala bază de date judiciară (ECRIS) nu permite judecătorilor să compare hotărârile judecătorești de la nivel național. Publicarea hotărârilor judecătorești relevante este necesară pentru a asigura unificarea jurisprudenței.

La nivelul sistemului judiciar s-au realizat mai multe proiecte și analize care au vizat îmbunătățirea performanțelor și eficienței la acest nivel. Astfel, printr-un proiect finanțat de Banca Mondială, Stabilirea și implementarea volumului optim de muncă pentru judecători și grefieri, desfășurat în perioada octombrie 2011 - mai 2013, a fost identificat un nou sistem de stabilire a volumului optim de muncă pentru judecători și grefieri și au fost elaborate instrumentele adecvate pentru aplicarea și monitorizarea sistemului respectiv la nivelul conducerii instanțelor.

Justiția a mai beneficiat, în perioada februarie 2012 - martie 2013, împreună cu alte instituții guvernamentale centrale, de o analiză funcțională efectuată de către Banca Mondială privind eficacitatea organizării și funcționării sistemului judiciar în contextul preocupării generale pentru îmbunătățirea activității administrative.

La începutul anului 2012 (Legea nr. 24/2012), România a consolidat temeiul juridic al răspunderii judecătorești prin adoptarea unor amendamente menite să introducă noi abateri disciplinare și să întărească sancțiunile existente.

Inspekția judiciară poate efectua inspecții mai concentrate, mai rapide și mai proactive și poate dezvolta o capacitate consultativă mai puternică în cadrul inspecției cu privire la deficiențele existente în organizarea, procedurile și practica judiciară.

Un pas important către creșterea răspunderii Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost îmbunătățirea procedurilor de numire la Înalta Curte de Casație și Justiție la finele anului 2012 (OUG nr. 81/2012) prin adoptarea unor proceduri mai transparente și mai obiective, care să permită o evaluare independentă mai cuprinzătoare și mai obiectivă a candidaților.

În ceea ce privește *combaterea corupției* și promovarea integrității, a fost recunoscut faptul că România a făcut progrese importante în urmărirea penală și judecarea unor cazuri de corupție la nivel înalt, Direcția Națională Anticorupție (DNA) dovedindu-se un procuror imparțial.

Au fost adoptate o legislație mai puternică de promovare a integrității în interiorul justiției și o lege care introduce confiscarea extinsă a bunurilor averilor provenite din activități penale.

În ceea ce privește creșterea răspunderii și a transparenței în justiție, s-au înregistrat progrese constante în aplicarea Strategiei Naționale Anticorupție (SNA) 2012-2015. Cu toate acestea, este încă nevoie de sprijin financiar pentru punerea în aplicare a SNA și a Strategiei de întărire a integrității în justiție 2011-2016, care are ca scop sporirea încrederii populației în justiție, obiectivul final fiind oferirea unui grad înalt de competență a sistemului judiciar cu toate corolarele sale: hotărâri corecte, disponibilitatea față de publicul larg, proceduri îndeplinite într-un interval optim, personal incoruptibil și practică judiciară unitară.

Nu în ultimul rând, toate aceste priorități ale reformei nu pot fi aplicate în lipsa unei infrastructuri fizice adecvate, având în vedere adoptarea și introducerea noilor coduri și revizuirile și modificările semnificative care au fost efectuate. Ca atare, deficiența masivă de săli de judecată, de camere de consiliu și de birouri pentru personal reprezintă o barieră importantă în calea desfășurării adecvate a procedurilor civile recent introduse. Infrastructura fizică va fi finanțată din punctul de vedere al eficienței energetice și al patrimoniului cultural.

Mijloace TIC pentru modernizarea sistemului judiciar

Dezvoltarea continuă a mijloacelor TIC în sistemul de justiție va aduce o contribuție importantă la îmbunătățirea managementului strategic, a răspunderii, transparenței și eficienței justiției, îmbunătățind astfel accesul la justiție. Investițiile vor fi suportate în cadrul Strategiei de informatizare a sistemului judiciar (2013-2017), care identifică principalele priorități în vederea dezvoltării utilizării mijloacelor TI în concordanță cu obiectivele și bunele practici referitoare la e-justiție.

Nevoi de dezvoltare

În scopul sprijinirii procesul de reformare a sistemului judiciar, este nevoie de finanțare pentru consolidarea capacității organizatorice și administrative a instituțiilor judiciare, pentru dezvoltarea resurselor umane din punctul de vedere al cunoștințelor și capacităților profesionale, în special în contextul adoptării și aplicării celor patru coduri noi, și pentru îmbunătățirea accesului la justiție. Aceste măsuri trebuie sprijinite și prin investiții în infrastructura fizică și informatică, în vederea obținerii unei dezvoltări durabile a sistemului de justiție.

Potrivit constatărilor analizei privind dificultățile de dezvoltare și a analizei SWOT (*anexa I*), principalele nevoi de dezvoltare ale sistemului judiciar sunt:

- un sistem judiciar mai eficient, mai transparent, mai accesibil și mai coerent.

SISTEMUL DE CADASTRU ȘI CARTE FUNCİARĂ

România se află în proces de realizare a unui sistem coerent și cuprinzător de înregistrare a proprietăților (respectiv Registrul de cadastru și carte funciară) care să includă toate proprietățile, private și publice, și să pună în aplicare diverse inițiative de lărgire a acoperirii geografice și a cuprinderii evidențelor imobiliare, care acoperă în prezent doar 15% dintre proprietăți.

Principalele probleme provocate de evidențele imobiliare incomplete sunt:

- *Lipsa dezvoltării și accesului la programe de finanțare ale UE în România rurală.* Pregătirea și aplicarea de investiții de tip structural finanțate de UE, accesul la finanțarea PAC a UE, consolidarea terenurilor agricole și comercializarea produselor agricole sunt împiedicate de lipsa unor evidențe sigure cu privire la bunurile imobile și la proprietarii acestora.
- *Constrângeri în ceea ce privește piața terenurilor, accesul la credit, investițiile și veniturile.* Costul ridicat al înregistrării și decontările privind succesiunile mențin situația informală de împiedicare a activității pe piața terenurilor, , blochează accesul la creditarea formală, descurajează investițiile și limitează baza de venit a proprietății.
- *Dificultăți în gestionarea resurselor naturale și reacția la schimbările climatice.* Terenurile împădurite nu au fost înregistrate, nici cele private, nici cele din domeniul public, ceea ce îngreunează gestionarea lor și programele care vizează schimbările climatice și alte preocupări legate de mediu.
- *Incluziune lentă.* Multe case și exploatații agricole sunt deținute fără drepturi legale (aceasta este deseori situația așezărilor rurale de romi).

Pentru a atinge o dezvoltare economică durabilă pe termen lung, România trebuie să investească în mod programatic într-un sistem coerent și eficient de înregistrare imobiliară. Reformele inițiate de Guvernul României în domeniul politicii agricole vizează în principal finalizarea restituirilor de proprietăți imobiliare, dezvoltarea sectorului agricol, dezvoltarea piețelor agricole și consolidarea

instituțională. Realizarea sistematică a înregistrărilor imobiliare reprezintă unul dintre instrumentele prin care se pot atinge aceste obiective. Guvernul este hotărât să instituie un sistem coerent și cuprinzător de înregistrare a proprietăților pe termen mediu și a adoptat obiectivul de a *extinde acoperirea geografică și includerea evidențelor imobiliare (Registrul de cadastru și carte funciară) din toate cele 2 794 de unități administrativ-teritoriale rurale ale României până în 2023*¹¹³. Se preconizează următoarele îmbunătățiri și avantaje:

- *Îmbunătățirea sistemelor de înregistrare și de cartografiere în zonele rurale în vederea îmbunătățirii pieței terenurilor și a creditelor, precum și a investițiilor.* Înregistrarea sistematică a titlurilor de proprietate va crește siguranța posesiunilor, va facilita o îmbunătățire a pieței terenurilor și a accesului la creditele instituționale și astfel va spori dezvoltarea economică și socială a populației rurale cu o creștere substanțială a veniturilor rezultate de pe urma proprietăților intangibile.
- *O mai bună informare privind terenurile în vederea gestionării terenurilor și a resurselor naturale.* Informațiile generate prin înregistrarea sistematică și cartografierea de bază vor susține numeroase utilizări, inclusiv: întocmirea de planuri strategice de dezvoltare rurală, elaborarea de programe de turism și turism agricol, elaborarea de programe naționale de infrastructură etc.
- *Îmbunătățirea mobilizării resurselor.* Evidențele existente ale terenurilor vor constitui baza pentru actualizarea registrului terenurilor rurale și a evidențelor cadastrale și fiscale. Aceste baze de date vor fi puse la dispoziția APIA, a autorităților și instituțiilor publice, a notarilor publici etc. și vor sprijini realizarea unei colectări mai bune și mai echitabile a taxelor pe proprietăți.
- *Creșterea incluziunii.* Printre progresele obținute prin înregistrarea sistematică se vor număra și servicii de sprijin pentru identificarea și facilitarea formalizării proprietății deținute de ocupanții legitimi fără documente valabile.

Înregistrarea sistematică a drepturilor de proprietate oferă o metodologie eficientă și testată de asigurare a drepturilor de proprietate și de realizare a unei informări corecte cu privire la proprietatea asupra terenurilor. Uneori, accesul la înregistrări s-a dovedit, prea ineficient și costisitor pentru majoritatea românilor. Același lucru este valabil și pentru terenurile publice, care sunt prost demarcate, înregistrate sau desemnate în cadrul sectorului public.

Planificarea și implementarea planurilor vor beneficia în mare măsură de pe urma înregistrării sistematice. Autoritățile pot utiliza informațiile referitoare la terenuri pentru a reglementa și orienta decizii individuale privind destinația terenurilor astfel încât să se evite unele rezultate dăunătoare pentru mediul înconjurător și cel social, și să se internalizeze elementele externe, de exemplu prin reglementări privind amplasarea și legi referitoare la planificare. Acest lucru este important îndeosebi pentru politica privind schimbările climatice, care necesită alinierea unor politici concertate și adaptarea la aceste modificări agro-ecologice majore.

Provocarea constă în:

- Cea mai mare preocupare referitoare la acoperirea evidențelor imobiliare o reprezintă numărul mare de proprietăți. Din 35.000.000 de parcele de teren rural estimate, în prezent sunt înregistrate mai puțin de 9%.
- Din cele aproximativ 40.000.000 de parcele care se estimează că există în toată țara, aproape 15% au fost înregistrate oficial în Cartea funciară până în prezent¹¹⁴.

Trebuie remarcat faptul că după 1989 un număr mare de proprietăți au trecut prin procesul de restituire. Acest proces a fost dezvoltat în zonele cooperativizate (din fosta perioadă socialistă) și s-a desfășurat lent, dar în prezent este aproape finalizat (95%), ceea ce a avut ca urmare primirea de

¹¹³ România este compusă din 3 181 de unități administrative-teritoriale (UAT-uri), din care 320 sunt orașe și municipii, iar 2 861 sunt comune din mediul rural.

¹¹⁴ Denumirea completă: Sistemul integrat de cadastru și carte funciară, facilitat de sistemul TIC eTerra.

către proprietarii legitimi a actelor de proprietate, dar nu și înregistrarea acestor acte, tendința fiind ca înregistrarea să se facă atunci când se încheie o tranzacție. În schimb, în zonele necooperativizate (37% din teritoriul României) un procent semnificativ dintre proprietarii actuali de terenuri nu au documente legale (titluri de proprietate) pentru terenurile și clădirile pe care le dețin. Acest lucru întârzie restructurarea exploatațiilor agricole și scade competitivitatea.

Ca urmare a înregistrării proprietăților, atât private, cât și publice, comunele din mediul rural vor îndeplini una dintre cele mai importante condiții pentru accesarea programelor Uniunii Europene în domeniul dezvoltării infrastructurii locale: dezvoltarea rețelelor de utilități publice și a rețelelor stradale, reabilitarea clădirilor de interes public, etc.

Pentru zona urbană, se consideră că înregistrarea proprietăților se va face printr-o concesionare de servicii publice (Hotărârea Guvernului nr. 448/2013, 4 iulie 2013).

Nevoi de dezvoltare

Potrivit constatărilor analizei privind provocărilor de dezvoltare și a analizei SWOT (*anexa I*), principalele nevoi de dezvoltare pentru cadastru sunt:

- dezvoltarea sistemului de cadastru și carte funciară.

1.1.2 IDENTIFICAREA NECESITĂȚII DE A TRANSFERA FONDURI ÎNTRE CATEGORIILE DE REGIUNI

În general, regiunile din jurul oricărei capitale reprezintă forțe motrice pentru dezvoltarea regională, națională și europeană, mai ales în atingerea obiectivelor Strategiei UE 2020 și în asigurarea dezvoltării durabile.

În același timp, trebuie subliniate capacitatea strategică a acestei regiuni și realitatea că hotarele administrative ale regiunii București - Ilfov sunt mai reduse decât cele socio - economice și că, la nivel național, această regiune are o influență crucială asupra dezvoltării economiei bazate pe cunoaștere și asupra perspectivelor de succes socio - economic.

România are una dintre cele mai mari disparități teritoriale în UE, în termeni de PIB pe cap de locuitor, între regiunea capitalei și restul teritoriului iar diferența dintre regiuni a crescut de la mijlocul anilor 1990. În ceea ce privește Regiunea București-Ilfov sunt identificate două tipuri de disparități : un decalaj între București și restul țării, și un decalaj în creștere între orașul București , care este unul dintre principalele motoare de creștere pentru România și restul regiunii (județul Ilfov). Ca o consecință , în comparație cu restul regiunilor din România, regiunea București - Ilfov este atipică având în interior caracteristici socio - economice foarte diferite. În scopul asigurării coeziunii interne în această regiune și pentru a atinge obiectivul strategic de a îmbunătăți competitivitatea, coeziunea socială și accesibilitatea acesteia, este necesară dezvoltarea investițiilor în infrastructură care să faciliteze dezvoltarea inovației și a societății informaționale, îmbunătățirea calității mediului natural și a mediului cultural. De asemenea, trebuie continuate investițiile durabile în resurse de capital uman pentru a avea forță de muncă înalt calificată, un nivel mai ridicat de participare pe piața forței de muncă, ca o condiție esențială pentru o economie competitivă bazată pe cunoaștere.

Noul cadru pentru politica de coeziune oferă suficientă flexibilitate pentru a aborda specificitățile statelor membre și regiunilor și pentru a promova în mod eficient dezvoltarea teritorială în conformitate cu principiile subsidiarității și luând în considerare nevoile naționale și regionale.

Având în vedere cazul particular al Regiunii București-Ilfov , trebuie subliniat că investițiile în regiunea capitalei au de multe ori o influență majoră în dezvoltarea regiunilor învecinate și, în același timp, lipsa de investiții în regiunea capitalei poate avea consecințe negative în regiunile din jurul acesteia.

Luând în considerare cele de mai sus, concentrarea tematică stabilită în regulamentele și prevederile art . 85 al CSF , România propune să transfere până la 3 % din alocarea totală pentru regiunile mai

puțin dezvoltate la regiunea București - Ilfov, care în mod artificial este considerată regiune mai dezvoltată .

1.2 SINTEZĂ A EVALUĂRILOR EX ANTE ALE PROGRAMELOR SAU CELE MAI IMPORTANTE CONCLUZII ALE EVALUĂRILOR EX ANTE ALE ACORDULUI DE PARTENERIAT

România a luat decizia de a realiza evaluarea ex ante ca metodă independentă de îmbunătățire a coerenței și calității Acordului de Parteneriat. Evaluatorii ex ante au fost solicitați să răspundă la trei seturi de întrebări cu privire la următoarele teme:

- coerența internă și externă a AP 2014–2020;
- capacitatea administrativă a autorităților și beneficiarilor;
- sistemele electronice privind schimbul de informații dintre autorități și beneficiari.

Această secțiunea se axează pe primul set de întrebări și va fi actualizată după ce diferite versiuni ale rapoartele de evaluare vor fi puse la dispoziție de către echipa de evaluare și după ce acestea îndeplinesc criteriile de control al calității ale responsabilului de evaluare. În prezent, prima versiune a raportului de evaluare privind coerența internă și externă a AP este în curs de revizuire de către contractant, pe baza unei analize a calității ce se realizează de către Unitatea Centrală de Evaluare din cadrul Ministerului Fondurilor Europene.

Din punctul de vedere al caracterului formator al procesului de evaluare, trebuie subliniat faptul că responsabilii de programare au fost sprijiniți de către echipa de evaluare în vederea îmbunătățirii calității celei de-a doua versiuni a Acordului de Parteneriat prin:

- propunerea unui cuprins adnotat pentru capitolele 1.1 și 1.3 din Acordul de parteneriat, ținând astfel seama de propunerea CE pentru schița și liniile orientative privind conținutul Acordului de parteneriat (Versiunea 3 – 21.05.2013);
- efectuarea unei analize sistematice cu privire la coerența dintre probleme, nevoi și răspunsul strategic incluse în prima versiune a Acordului de Parteneriat, care arată în mod clar elementele specifice care au nevoie de îmbunătățiri. Analiza (așa-numitele tabele de coerență) a fost discutată cu experții responsabili de programare în cadrul a cinci ateliere tematice de lucru desfășurate pe tema principalelor dificultăți ce trebuie soluționate prin intermediul utilizării fondurilor ESI.

1.3 OBIECTIVE TEMATICE SELECTATE, IAR LA FIECARE DINTRE ACESTEA UN REZUMAT AL PRINCIPALELOR REZULTATE PRECONIZATE PENTRU FIECARE DINTRE FONDURILE EUROPENE STRUCTURALE ȘI DE INVESTIȚII

Analiza arată că există în continuare și în unele cazuri chiar s-au adâncit disparitățile dintre România și UE. Ca atare, în perioada 2014-2020 România va face investiții folosind resurse FESI în cadrul tuturor celor 11 obiective tematice ale Strategiei Europa 2020.

Selectarea obiectivelor tematice este determinată de contribuția lor la susținerea principalelor provocări de dezvoltare:

Provocări de dezvoltare	Obiectiv tematic (OT)
COMPETITIVITATEA	1. Consolidarea cercetării, a dezvoltării tehnologice și a inovării
	2. Îmbunătățirea accesului, utilizării și calității tehnologiilor informatice și de comunicare
	3. Creșterea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii

Provocări de dezvoltare	Obiectiv tematic (OT)
OAMENII ȘI SOCIETATEA	8. Promovarea ocupării și sprijinirea mobilității forței de muncă
	9. Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei
	10. Investirea în educație, competențe și învățare pe tot parcursul vieții
INFRASTRUCTURA	2. Îmbunătățirea accesului, utilizării și calității tehnologiilor informatice și de comunicare
	7. Promovarea transportului durabil și eliminarea blocajelor apărute în infrastructura rețelelor importante
RESURSELE	4. Sprijinirea trecerii la o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele
	5. Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor
	6. Protejarea mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor
GUVERNANȚA	11. Creșterea capacității instituționale și o administrație publică eficientă
	2. Îmbunătățirea accesului, utilizării și calității tehnologiilor informatice și de comunicare

Cuantificarea nevoilor socio-economice și a deficitelor structurale ale României, efectuată în cadrul exercițiului de analiză, arată clar că o absorbție completă a FESI poate satisface în perioada 2014-2020 doar o parte dintre acestea, date fiind:

- capacitatea limitată de absorbție a întreprinderilor și furnizorilor din domeniul inovării, care reflectă totuși structura sectorului și distribuția bazei economice, a orientării spre creștere și a locurilor de muncă;
- măsura în care opțiunile României referitoare la investiții sunt predeterminate de acquis, precum și obligațiile față de instituțiile internaționale de finanțare, care necesită punerea unui accent puternic pe proiectele legate de transporturi și de apă.

În plus, distribuția resurselor este condiționată, într-o anumită măsură, de normele privind concentrarea tematică și de specificul fiecăruia dintre cele cinci fonduri FESI.

În cadrul acestui pachet de constrângeri, opțiunea pozitivă a României a fost aceea de a utiliza FESI pentru a realiza o evoluție echilibrată a economiei și a societății, având în vedere în mod deosebit dificultățile de natură teritorială care stau în calea generării de creștere și de locuri de muncă în regiunile mai puțin dezvoltate ale țării:

- Aproximativ ..% din alocarea națională din cadrul FEDR se atribuie în proporții egale pentru OT1 - CDI; OT2 - TIC; și OT3 - Competitivitate.
- În plus, aproximativ ..% din resursele din cadrul FEADR și ..% din FEPAM vor contribui la OT3, vizând creșterea competitivității economiei rurale și a pescuitului.
- OT4, referitor la trecerea la emisii scăzute de dioxid de carbon, va constitui un obiectiv major și va atrage ..% din alocarea națională din cadrul FEADR.
- **Similar pentru OT5 și OT6.**
- Reflectând deficitul infrastructural al României, dar și rolul esențial al acestuia în susținerea dezvoltării, ..% din pachetul total din cadrul ESIF se alocă pentru OT7 - Transporturi durabile (..% din alocarea națională din cadrul FEADR și ..% din alocarea din cadrul Fondului de Coeziune).
- Aproximativ ..% din alocarea națională din cadrul FSE se dedică OT8 - Ocuparea forței de muncă, contribuind și la realizarea OT1 prin consolidarea competențelor în sectorul cercetării și dezvoltării și la OT2 prin consolidarea competențelor digitale ale forței de muncă.
- Aproximativ ..% din alocarea națională din cadrul FSE va viza OT9 - Incluziune socială, inclusiv serviciile sociale și încă ..% va viza OT10 - Educație. Investiții de susținere a infrastructurii sociale și educaționale se vor efectua utilizând și FEADR, cu o contribuție de ..% pentru fiecare dintre aceste două obiective.
- Din cadrul FSE, aproximativ ..% din alocarea națională, se dedică OT11 - Capacitate/eficiență instituțională, care se completează printr-o investiție în serviciile de guvernare electronică în cadrul OT2.

Provocarea 1 în materie de „Competitivitatea”

În cadrul acestei provocări, se va urma o abordare multidimensională a intervențiilor în cadrul **Obiectivelor tematice 1, 2 și 3.**

Conceptul de competitivitate se aplică atât la nivel național, în ceea ce privește menținerea sau sporirea activităților economice, cât și la nivelul întreprinderilor care funcționează în contextul unor piețe deschise, în scopul păstrării sau al creșterii cotei de piață. În vederea creării de noi locuri de muncă, sunt necesare îmbunătățirea capacității de stimulare a inovării, cercetării și dezvoltării în cazul produselor, serviciilor, a proceselor și modelelor comerciale și sociale, precum și îmbunătățirea mediului de afaceri și a capacității de implementare a lanțurilor valorice pe scară largă, și, prin urmare, a creării de legături în interiorul și în afara țării.

Obiectivul tematic nr. 1: Consolidarea cercetării, a dezvoltării tehnologice și a inovării

În cadrul acestui obiectiv tematic au fost stabilite intervenții din Fonduri ESI care să contribuie la atingerea principalului obiectiv – **Îmbunătățirea condițiilor de cercetare și dezvoltare, urmărindu-se în special ca nivelurile combinate ale investițiilor publice și private din acest sector să ajungă la 2% din PIB.** Acest lucru va fi realizat prin susținerea inovării în cadrul întreprinderilor, precum și prin consolidarea capacităților pentru excelență în cercetare și inovare și pentru schimbări tehnologice. În zonele rurale, inovarea și baza de cunoaștere vor fi consolidate prin cooperarea între sectoarele agricol, alimentar și forestier și alți actori, precum și prin crearea de clustere și rețele și utilizarea serviciilor de consultanță.

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- crearea unui mediu public de cercetare și dezvoltare mai compact și mai modern, care să se concentreze asupra nevoilor întreprinderilor, provocărilor societale și tehnologiilor pentru care România are potențial la nivel mondial, în concordanță cu principiul specializării inteligente, în scopul creșterii comercializării și al internalizării cercetării. - promovarea unei culturi antreprenoriale și de inovare în cadrul sistemului de învățământ și al afacerilor în rețea, cu toate formele necesare de susținere financiară, managerială, tehnică și creativă, în scopul realizării potențialului latent al cetățenilor și al întreprinderilor din România.	• sprijinirea investițiilor private CDI și a cercetării colaborative dintre întreprinderi și organizații de cercetare pentru a încuraja transferul de cunoștințe, tehnologic și de personal cu expertiză avansată și pentru a permite dezvoltarea de produse și servicii CDI în sectoarele economice cu potențial de creștere. • Promovarea instrumentelor financiare menite să susțină riscul de investițiilor private în cercetare și inovare și să stimuleze start-up-urilor inovative și spin-off-urilor. • Dezvoltarea infrastructurii de cercetare publice și private, atât ca parte din clustere existente/emergente, centre de excelență și alte tipuri de structuri de cercetare (naționale / regionale /europene) și în domenii specifice identificate ca prioritare, pe baza existenței unui potențial și/sau a unui avantaj competitiv, cum ar fi sănătatea. deblocarea potențialului de excelență în cercetare și inovare prin crearea de sinergii cu acțiunile de cercetare, dezvoltare și inovare ale programului cadru al UE Orizont 2020	Programul Operațional Competitivitate
	• dezvoltarea infrastructurii de transfer tehnologic în sectoarele public și privat, în special în regiunile mai puțin dezvoltate ale României, în concordanță cu principiul specializării inteligente	Programul Operațional Regional

<i>Nevoi de dezvoltare</i>	<i>Priorități propuse pentru finanțare</i>	<i>Program</i>
	dezvoltarea resurselor umane ale instituțiilor publice și de învățământ superior din domeniul cercetării și dezvoltării; sprijinirea dezvoltării de abilități de nivel superior în cadrul IMM-urilor	Programul Operațional Capital Uman
	<i>În cazul agriculturii, pescuitului și acvaculturii, domeniile de interes vor include:</i> - crearea și oferirea de servicii de consultanță, în vederea îmbunătățirii performanței economice și de mediu - colaborarea între agricultură/industria agroalimentară, industria forestieră, pescuit și acvacultură și industria alimentară și sistemele de consultanță, educație și cercetare în contextul proiectelor pilot, al dezvoltării de produse, practici, procese și tehnologii noi etc. - înființarea unor grupuri operative (fermieri, cercetători, consultanți), care vor participa la Parteneriatul European pentru Inovare „Productivitatea și durabilitatea agriculturii”	Programul Național de Dezvoltare Rurală
	- crearea și oferirea de servicii de consultanță în vederea îmbunătățirii performanței economice și de mediu - colaborarea între agricultură/industria agroalimentară, industria forestieră, pescuit și acvacultură și industria alimentară și sistemele de consultanță, educație și cercetare în contextul proiectelor pilot, al dezvoltării de produse, practici, procese și tehnologii noi etc.	Programul Operațional Pescuit și Afaceri Maritime

Sinergia cu alte obiective tematice

Prioritățile propuse pentru finanțare în cadrul **obiectivului tematic nr. 1** se vor sincroniza în principal cu intervențiile care abordează **modelele antreprenoriale și de afaceri** din cadrul **obiectivului tematic nr. 3**, dar și cu măsurile care vizează **ocuparea forței de muncă, educația și competențele** din cadrul **obiectivelor tematice 8 și 10**, precum și cu măsurile cuprinse în **Agenda Digitală**, abordate în cadrul **obiectivului tematic nr. 2**.

Rezultate scontate

În cadrul acestui obiectiv tematic, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

<i>Fond</i>	<i>Rezultate scontate (listă orientativă)</i>	<i>Proporția din fondurile alocate¹¹⁵ (%)</i>
FEDR	<i>Un mediu public de cercetare și dezvoltare mai compact și mai modern, concentrat asupra nevoilor întreprinderilor, provocărilor societale și tehnologiilor pentru care România are potențial la nivel mondial, prin:</i> <i>Cercetare colaborativă, transfer și comercializare de cunoștințe între instituțiile publice și de învățământ superior din domeniul cercetării și dezvoltării și întreprinderile din cadrul sectoarelor competitive</i> <i>Infrastructură de suport tehnologic îmbunătățită, mai ales în regiunile mai puțin dezvoltate ale României, în concordanță cu principiul specializării inteligente</i>	
	<i>O cultură inovațională consolidată în cadrul întreprinderilor, prin:</i> <i>Investiții consolidate ale sectorului privat în cercetare și dezvoltare</i> <i>Un număr sporit de întreprinderi noi inovatoare</i> <i>Infrastructură de suport tehnologic îmbunătățită, mai ales în regiunile mai puțin dezvoltate ale României, în concordanță cu principiul specializării inteligente</i>	
FEADR	<i>Un nivel ridicat de participare la clustere și rețele agricole, alimentare și forestiere</i> <i>Un nivel ridicat de participare în cadrul grupurilor operative (fermieri, cercetători, consultanți) ca parte a Parteneriatului European pentru Inovare</i>	

¹¹⁵ Suma alocată pentru toate cele 11 obiective tematice

Obiectivul tematic nr. 2- Îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, a utilizării și a calității acestora

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- consolidarea mediului de afaceri digital	- acțiuni pentru promovarea adoptării de către întreprinderi a TIC, inclusiv a aplicațiilor și inovațiilor comerțului electronic; - acțiuni pentru dezvoltarea de instrumente de e-Guvernare pentru întreprinderi și cetățeni (e-Guvernare 2.0); - acțiuni pentru dezvoltarea „cloud computing”; - acțiuni pentru furnizarea de servicii publice moderne online care să asigure interoperabilitatea diferitelor sisteme neintegrate în cadrul sectoarelor și regiunilor, precum și la nivel național (se va promova coordonarea și eficiența sporită a utilizării resurselor publice) și accesul la standarde deschise pentru creșterea transparenței și a eficienței administrative.	Programul Operațional Competitivitate

Sinergia cu alte obiective tematice

Prioritățile propuse pentru finanțare în cadrul **obiectivului tematic nr. 2** trebuie sincronizate cu cele care abordează ocuparea forței de muncă, educația și competențele care privesc forța de muncă actuală și viitoare în cadrul **obiectivelor tematice 1, 3, 10, și 11**.

Rezultate scontate

În cadrul acestui obiectiv tematic, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FEDR	- accesul sporit al întreprinderilor și cetățenilor la servicii publice / informații de interes național și local - utilizarea sporită a TIC în mediul de afaceri	

Obiectivul tematic nr. 3 - Îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii

În cadrul acestui obiectiv tematic au fost stabilite intervenții din Fonduri ESI care să contribuie la **creșterea competitivității IMM-urilor**, deoarece acestea reprezintă coloana vertebrală a economiei și sunt factori cheie ai dezvoltării economice, ai creării de locuri de muncă și ai coeziunii sociale. Acest scop va fi realizat prin sprijinirea investițiilor în spiritul antreprenorial, în exploatarea comercială a noilor idei și a rezultatelor cercetării, prin furnizarea de servicii de consiliere în domeniul afacerilor, precum și sprijinirea dezvoltării instrumentelor online. Intervențiile pentru îmbunătățirea competitivității sectorului agricol vor ajuta la asigurarea unei producții alimentare viabile în UE și vor contribui la crearea și păstrarea locurilor de muncă, precum și la creștere economică în zonele rurale.

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
• extinderea și creșterea continuă, inclusiv pe	• acțiuni pentru consolidarea culturii antreprenoriale și pentru conștientizarea	Programul Operațional

piețele internaționale, ale sectoarelor producătoare și de servicii cu valoare adăugată mare ale României, în special în industria autovehiculelor, sectorul produselor și serviciilor TIC, procesarea produselor alimentare și a băuturilor, gestionarea energiei /mediului - transformarea sectoarelor românești tradiționale, precum cele ale textilelor/pielăriei, lemnului/mobilierului, agriculturii, silviculturii și pescuitului, care prezintă potențial de creștere sau de menținere a activităților pe termen mediu prin exploatarea nișelor de specialitate, sau de creștere a competitivității prin inovare și dezvoltare de piață - restructurarea și consolidarea exploatațiilor agricole în vederea îmbunătățirii competitivității și sustenabilității lor, odată cu adoptarea de către acestea a unor practici moderne și inovatoare de gestionare a agriculturii și terenurilor - îmbunătățirea radicală a mediului de afaceri în ceea ce privește disponibilitatea resurselor financiare pentru investiții, transparența și predictibilitatea politicilor și proporționalitatea administrației și a procesului de reglementare, inclusiv prin îmbunătățirea utilizării TIC de către autorități - liberalizarea piețelor sectorului public și exploatarea acestora ca mijloace de stimulare a unor noi piețe, a unor noi întreprinderi și a economiei sociale și de intensificare a activităților economice, cu precădere în regiunile mai puțin dezvoltate ale României - atragera de investiții pentru regiunile mai puțin dezvoltate ale României și pentru zonele sale rurale printr-o abordare integrată care să	opțiunii și a sprijinului potențial pentru crearea de întreprinderi. - acțiuni pentru îmbunătățirea accesului la finanțare, inclusiv prin oferirea unei game adecvate de instrumente financiare. - acțiuni pentru îmbunătățirea productivității IMM-urilor și oferirea de oportunități de creștere, inclusiv consolidarea accesului la sprijin pentru planificarea afacerilor, consultanță tehnică, consultanță și sprijin pentru export. - acțiuni pentru alăturarea în rețea a întreprinderilor în vederea consolidării schimburilor de cunoștințe și a consolidării participării acestora în cadrul lanțurilor de desfacere, inclusiv cele la scară internațională. - acțiuni integrate – situri, competențe, sprijin pentru investiții – în vederea atragerii de investiții pentru regiunile mai puțin dezvoltate ale României. - acțiuni de raționalizare a procesului de reglementare și de reducere a poverii birocratice asupra întreprinderilor. - acțiuni pentru îmbunătățirea performanței economice și pentru restructurarea și modernizarea agriculturii, în special în vederea creșterii participării și orientării către piețe, precum și pentru diversificarea activităților agricole. - facilitarea reînnoirii generațiilor în sectorul agricol. - acțiuni pentru îmbunătățirea performanței economice a producătorilor primari printr-o mai bună integrare a acestora în lanțul alimentar prin programe de calitate, adăugând valoare produselor agricole, prin promovarea pe piețe locale prin dezvoltarea circuitelor scurte de aprovizionare și prin înființarea de grupuri de producători, etc. - acțiuni de sprijinire a activităților de prevenire și gestionare a riscurilor agricole. - investiții în sectorul acvaculturii: noi unități, modernizarea unităților existente, diversificarea speciilor, îmbunătățirea potențialului siturilor de acvacultură. - promovarea de noi surse de venit în interiorul sectorului (activități de procesare, de marketing) și în afara acestuia (activități ecologice, turism, educație). - investiție în porturi pescărești, adăposturi, debarcadere, centre de primă vânzare. - îmbunătățirea condițiilor de muncă legate de sănătatea și siguranța la bordul navelor de pescuit în apele interioare și maritime; - sprijin pentru înființarea, organizarea și funcționarea lanțului producători-procesatori-comercianți.	Regional Programul Național de Dezvoltare Rurală Programul Operațional Pescuit și Afaceri Maritime
--	---	--

cuprindă infrastructura, siturile, competențele și sprijinirea investițiilor		
--	--	--

Sinergia cu alte obiective tematice

Prioritățile propuse pentru finanțare în cadrul **obiectivului tematic nr. 3** se vor sincroniza cu precădere cu cele care abordează **ocuparea forței de muncă, educația și competențele** care privesc forța de muncă actuală și cea viitoare în cadrul **obiectivelor tematice nr. 8 și 10**, precum și cu măsurile privind **eficiența energetică și economia cu emisii scăzute de carbon** din cadrul **obiectivului tematic nr. 4**.

Nu în ultimul rând, un aspect important este complementaritatea cu **obiectivul tematic 11**, în vederea reducerii birocrăției și costurilor administrative ca impedimente în calea operatorilor economici.

Rezultate scontate

În cadrul obiectivului tematic de față, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FEDR	- Extinderea și creșterea continuă, inclusiv pe piețele internaționale, a sectoarelor producătoare și de servicii cu valoare adăugată mare care sunt competitive în România - Productivitate și cote de piață crescute, precum și inovare în sectoarele economice românești tradiționale - Un mediu de afaceri îmbunătățit, printr-o disponibilitate mai mare a resurselor financiare pentru investiții, inclusiv prin oferirea unei game adecvate de instrumente financiare - Investiții sporite pentru regiunile mai puțin dezvoltate ale României ca urmare a unei abordări integrate care cuprinde infrastructură, situri, competențe și sprijin pentru investiții	
FEADR	- Productivitate crescută a sectoarelor agricol, forestier și alimentar - Valoare adăugată sporită în agricultură - Contribuție sporită a agriculturii și silviculturii la PIB	
FEPAM	Dezvoltarea lanțurilor producători-procesatori-comercianți	

Provocarea 2 în materie de dezvoltare - „Oamenii și societatea”

În cadrul acestei provocări, se va urma o abordare multidimensională, prin intervenții în cadrul **Obiectivelor Tematice 8, 9 și 10**.

Asigurarea disponibilității unei forțe „pregătită de muncă” pentru satisfacerea nevoilor întreprinderilor și sectoarelor în creștere, precum și creșterea atractivității regiunilor ca locații pentru investiții vor juca un rol important în promovarea antreprenoriatului / activităților independente, **cu impact direct asupra ocupării și mobilității forței de muncă**.

Se așteaptă ca acțiunile pentru dezvoltarea de noi întreprinderi și de întreprinderi sociale prestatoare de servicii publice, cu precădere în regiunile mai puțin dezvoltate ale României, să consolideze **incluziunea socială și reducerea sărăciei**.

În sfera educației și formării, disponibilitatea competențelor și a experienței sunt fundamentale pentru concretizarea creșterii pe termen scurt și lung, mai ales în cazul sectoarelor bazate pe cunoaștere intensivă.

Obiectivul tematic nr. 8: Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă

În cadrul acestui obiectiv tematic au fost stabilite intervenții din fonduri ESI care să contribuie la atingerea obiectivului de creștere la **70% a ratei naționale de ocupare a forței de muncă, procent asumat de către România prin PNR**. Acest lucru va fi realizat prin abordarea ocupării într-o manieră integrată, atât din perspectiva educației și formării profesionale, cât și a oportunităților de angajare, precum și prin concentrarea asupra grupurilor țintă cele mai afectate de pe piața muncii (tinerii care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare, persoanele în vârstă, femeile, populația rurală), în concordanță cu principalele nevoi de dezvoltare.

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- Creșterea oportunităților de ocupare - Integrarea susținută pe piața muncii a tinerilor care nu sunt nici angajați, nici înscriși în sistemul de învățământ sau formare profesională (NEETs) - Acces la ocupare pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și pentru persoanele inactive, cu deosebire pentru femei, tineri și lucrători mai în vârstă, cetățeni români de etnie romă, persoane cu handicap și alte grupuri vulnerabile - Abordarea disparităților specifice regionale și teritoriale și sprijinirea mobilității forței de muncă - Alinierea învățământului, formării și serviciilor de ocupare a forței de muncă la nevoile în schimbare ale pieței muncii - Conversia în activități non-agricole, diversificarea economiei rurale, formarea și învățământul pentru populația rurală - Diversificarea economiei pescuitului și	- Dezvoltarea unei abordări multi-dimensionale pentru susținerea reintegrării tinerilor NEET (care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare) prin oportunități de educare, formare sau ocupare. - Inițierea de acțiuni țintite și de integrare, care să îmbunătățească accesul pe piața muncii al femeilor, cetățeni români de etnie romă, persoanelor cu handicap, precum și al persoanelor cu nivel scăzut de școlarizare și calificare profesională. - Stabilirea de măsuri active și preventive pe piața muncii prin luarea în considerare a disparităților regionale și teritoriale specifice; - Creșterea mobilității forței de muncă;	PO Capital Uman

- Susținerea acțiunilor de îmbunătățire a șanselor de angajare, precum consiliere individuală, formare la locul de muncă, piețe intermediare ale forței de muncă și încurajarea spiritului antreprenorial, cu luarea în considerare a particularităților structurii ocupării în România;
- Sustinerea măsurilor de îmbătrânire activă:

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
acvaculturii pentru a atrage ocuparea forței de muncă și crearea de firme în domeniu • Modernizarea sistemului SPO și consolidarea capacității sale administrative de a oferi măsuri active și preventive de ocupare a forței de muncă, precum și servicii de calitate.	formare și angajare, cu accent asupra competențelor necesare în sectoarele cu potențial de creștere; • Încurajarea și facilitarea participării angajatorilor la dezvoltarea forței de muncă și a învățării pe tot parcursul vieții; • Întărirea capacității administrative a sistemului de Servicii Publice de Ocupare	
	• Crearea de noi întreprinderi mici prin acordarea de sprijin pentru demararea afacerilor în cazul microîntreprinderilor și al întreprinderilor mici din afara domeniului agricol, precum și dezvoltarea de activități non-agricole în zonele rurale	Programul Național pentru Dezvoltare Rurală
	• Diversificarea pescuitului și a sectorului acvaculturii prin sprijinirea creării de noi întreprinderi mici și crearea de locuri de muncă în domeniu	Programul Național pentru Pescuit și Acvacultură

Sinergiile cu alte obiective tematice

Prioritățile propuse pentru finanțare în cadrul acestui obiectiv tematic se vor sincroniza cu intervențiile pentru incluziune socială și educație din cadrul **obiectivelor tematice 9 și 10**, contribuind împreună la dezvoltarea unor resurse umane incluzive, cu un nivel înalt de calificare și competențe adaptate la nevoile pieței muncii.

De asemenea, obiectivul de față va fi sincronizat și cu **obiectivele tematice 1 și 3** în vederea abordării sectoarelor identificate ca având potențial de creștere.

Nu în ultimul rând, foarte importantă pentru succesul priorităților propuse este complementaritatea cu **obiectivul tematic 11**, în vederea asigurării unei capacități administrative consolidate a sistemului de servicii publice de ocupare și în vederea valorificării rezultatelor intervențiilor de e-Guvernare din cadrul obiectivului tematic 11.

Rezultate scontate

În cadrul obiectivului tematic de față, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FSE	Scăderea ponderii populației inactive	
	Creșterea ratei de ocupare a forței de muncă, cu accent asupra femeilor, tinerilor, lucrătorilor vârstnici, persoanelor cu handicap și asupra cetățenilor români de etnie romă	

	Creșterea ratei de ocupare a forței de muncă în regiunile mai puțin dezvoltate ale României	
	Scăderea migrației externe	
	Creșterea numărului de participanți la procesul de ocupare care și-au schimbat statutul din lucrători independenți în agricultura de subzistență în lucrători salariați	
	Creșterea ratei populației în vârstă de muncă salariate	
FEDR	Creșterea ratei de ocupare a forței de muncă în cadrul regiunilor vizate din România	
FEADR	Descreșterea activităților independente asociate agriculturii de subzistență	
	Creșterea numărului de lucrători calificați, mai ales în zona de producție a industriei agroalimentare	
FEPAM	Creșterea numărului de locuri de muncă în sectorul pescuitului și acvaculturii (procesare, marketing) precum și în afara acestuia (turism, ecologie, activități de educație)	

Obiectivul tematic nr. 9 – Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei

Intervențiile din fonduri ESI vor contribui la realizarea obiectivului asumat de către România în baza PNR referitor la **reducerea cu 580 000 a numărului persoanelor cu risc de sărăcie sau excluziune socială față de 2008.**

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
• Descreșterea frecvenței sărăciei în rândul grupurilor vulnerabile • Îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate și servicii sociale • Crearea mecanismului necesar pentru transformarea autorității locale în actor principal în eradicarea sărăciei și a consecințelor acesteia la nivel local • Tranziția de la îngrijirea instituțională la servicii comunitare, inclusiv prin sprijin infrastructural pentru centre integrate de îngrijire comunitară. • Promovarea economiei sociale și a întreprinderilor sociale. • Îmbunătățirea calității serviciilor de sănătate prestate populației generale, în particular grupurilor vulnerabile,	• Dezvoltarea capacității de creare a unui sistem de servicii sociale durabil și echitabil, care să includă dezvoltare tehnică și îmbunătățirea competențelor profesioniștilor și practicienilor. • Sprijinirea tranziției de la modelele instituționale la îngrijirea comunitară a copiilor, a persoanelor cu handicap, a persoanelor cu tulburări mintale, precum și a vârstnicilor. • Realizarea unor acțiuni specifice integrate pentru abordarea nevoilor persoanelor, grupurilor și comunităților vulnerabile, unde este cazul cu accent asupra persoanelor de etnie romă, inclusiv acțiuni de îmbunătățire a participării acestora	PO Dezvoltarea Resurselor Umane

inclusiv prin investiții în infrastructură • Combaterea celor mai răspândite cinci patologii responsabile pentru 86% din rata morbidității în România • Sprijin pentru dezvoltarea de tehnologii TIC în domeniile sănătății, asistenței sociale și culturii • Îmbunătățirea calității vieții și a atractivității localităților rurale	abordărilor bazate pe parteneriat în abordarea sărăciei • Consolidarea accesului la îngrijiri și asistență medicală de calitate, inclusiv prin dezvoltarea de servicii de îngrijire medicală și socială integrate, inclusiv la nivelul comunității, cu accent asupra serviciilor prestate în ambulatoriu și pe instruirea specialiștilor de medicină primară integrată, cu suportul telemedicinei	
	• Dezvoltarea infrastructurii comunitare. • Investiții pentru spitale și altă infrastructură de sănătate publică	Programul Operațional Regional / DLRC
	• Dezvoltarea sistemelor de telemedicină, digitizarea fișelor medicale și sprijinirea cercetării medicale prin folosirea datelor personale anonimizate • Dezvoltarea culturii digitale	PO Dezvoltarea Competitivității
	• Încurajarea dezvoltării locale în zonele rurale prin investiții în infrastructură la scară mică și prin crearea/îmbunătățirea serviciilor de bază locale pentru populația rurală • Promovarea strategiilor de dezvoltare locală comunitară de tip LEADER	Programul Național pentru Dezvoltare Rurală

Sinergiile cu alte obiective tematice

Prioritățile propuse în cadrul obiectivului tematic de față trebuie sincronizate cu măsurile care abordează spiritul antreprenorial și modelele de afaceri din cadrul **obiectivelor 1 și 3**, cu accent asupra sectoarelor cu potențial de creștere (acolo unde este cazul), cu măsurile pentru ocuparea forței de muncă și pentru educație din cadrul **obiectivelor tematice 8 și 10**, precum și cu intervențiile de consolidare a capacității administrației locale și de e-Guvernare finanțate în cadrul **obiectivului tematic 2**.

Rezultate scontate

În cadrul obiectivului tematic de față, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
	Descreșterea numărului de persoane cu risc de sărăcie sau excluziune socială, în particular din rândul grupurilor vulnerabile	
	Descreșterea numărului de persoane care trăiesc în sărăcie, în special în regiunile și teritoriile care se confruntă cu o rată ridicată a sărăciei	
	Creșterea calității serviciilor de prevenire, identificare, intervenție timpurie și a sistemelor de sesizare	
	Creșterea calității serviciilor la nivel comunitar și reducerea implicării părților interesate locale	

	Creșterea numărului de lucrători care dobândesc calificare în domeniul sănătății	
	Creșterea ocupării forței de muncă în economia socială	
	Descreșterea numărului de persoane instituționalizate	
FEDR	Îmbunătățirea infrastructurii de sănătate	
	Creșterea calității și a acoperirii geografice a serviciilor sociale în general	
	Îmbunătățirea sistemului de sănătate	
	Îmbunătățirea infrastructurii sociale și medicale la nivel comunitar (centre comunitare)	
FEADR	Îmbunătățirea accesului grupurilor vulnerabile la îngrijiri și tratamente medicale	
	Îmbunătățirea infrastructurii serviciilor de bază locale pentru populația rurală	

Obiectivul tematic nr. 10 - Investițiile în educație, competențe și învățare pe tot parcursul vieții

Intervențiile din FESI în cadrul acestui obiectiv tematic vor contribui la consolidarea competențelor și abilităților copiilor, tinerilor și adulților din România, în vederea adaptării continue la interesele și potențialul individual, precum și la nevoile pieței muncii. Obiectivele sunt destinate prevenirii și reducerii părăsirii timpurii a școlii la 11,3%, creșterii frecvenței și absolvirii învățământului terțiar la 26,7%, precum și promovării, diversificării și creșterii participării adulților în activități de învățare pe tot parcursul vieții până la 10%. Aceste obiective au fost asumate de România în PNR.

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- Îmbunătățirea accesului, participării și calității a sistemului de educație și îngrijire a copiilor preșcolari (EICP) - Consolidarea accesului, calității și rezultatelor educaționale în cadrul învățământului obligatoriu - Creșterea atractivității învățământului primar și secundar, inclusiv a IVET - Intervenții intensive menite să răspundă nevoilor educaționale ale grupurilor aflate în risc de excludere (copii din medii defavorizate din punct de vedere social și economic, de etnie romă, cu nevoi educaționale speciale etc.) - Îmbunătățirea calității și relevanței VET (inițial și continuu) și a învățământului terțiar în raport cu nevoile pieței muncii	- Creșterea participării, accesibilității și calității serviciilor de EICP, cu accent asupra zonelor rurale și a implicării cetățenilor români de etnie romă; - Implementarea de măsuri de prevenție, intervenție și compensatorii pentru reducerea părăsirii timpurii a școlii, inclusiv forme alternative de învățământ, precum educația și formarea pentru adulți, cu accent asupra zonelor rurale și a cetățenilor români de etnie romă; sprijinirea măsurilor de intervenție în abordarea nevoilor educaționale individuale ale grupurilor cu risc mare de părăsire timpurie a școlii; - Creșterea atractivității învățământului și a sistemului VET, precum și sprijinirea familiarizării tinerilor înscriși în sistemul de învățământ obligatoriu cu viitoarele locuri de muncă, cu accent asupra zonelor rurale și a cetățenilor români de etnie romă.	PO Dezvoltarea Resurselor Umane

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
• Îmbunătățirea accesului și sprijinirea participării la învățământul terțiar • Îmbunătățirea accesului și a calității programelor de învățământ pentru adulți, cu accent pe competențele de bază și transversale relevante • Încurajarea învățării pe tot parcursul vieții și a învățământului profesional în agricultură, silvicultură și pescuit • Sprijinirea dezvoltării TIC în sistemul de învățământ • Îmbunătățirea infrastructurii educaționale și de formare • Încurajarea învățării pe tot parcursul vieții și a formării profesionale în sectoarele agricol, forestier și pescuit	• Sprijinirea elevilor din zonele rurale și din rândul grupurilor defavorizate, precum și a elevilor netradiționali, în vederea sporirii accesului, a participării și a gradului de școlarizare în învățământul terțiar; • Îmbunătățirea guvernării și gestionării instituțiilor de învățământ superior în vederea îmbunătățirii calității procesului de învățământ și cercetare; creșterea relevanței programelor de învățământ superior în raport cu nevoile de pe piața muncii și consolidarea parteneriatelor între universități, întreprinderi și cercetare; • Modernizarea învățământului terțiar prin dezvoltarea studiilor aprofundate și sprijinirea internaționalizării învățământului superior, inclusiv a cercetării aprofundate și a mobilității; • Sprijinirea măsurilor de promovare a calității și accesibilității VET, consolidarea capacității furnizorilor de învățământ profesional inițial și continuu de a oferi programe VET corelate cu nevoile de pe piața muncii, promovând dezvoltarea și integrarea serviciilor de învățare pe tot parcursul vieții la nivelul comunității, a competențelor esențiale și a celor transversale, a furnizării de competențe de bază, cu accent asupra calificării scăzute și zonelor rurale; • Îmbunătățirea corelării între VET inițial și continuu și nevoile pieței muncii, asigurându-se relevanța ofertei de formare, acordându-se prioritate sectoarelor cu potențial viitor de creștere și promovându-se parteneriate între persoane interesate relevante.	
	• Sprijinirea formării profesionale și a achiziției de competențe în gestionare agricolă, practici agricole durabile, îmbunătățirea calității și utilizarea noilor tehnologii specifice agriculturii și silviculturii; • Sprijinirea activităților demonstrative pentru transferul de cunoștințe referitoare la noile practici în domeniu; informare, schimburi pe	Programul Național pentru Dezvoltare Rurală

termen scurt și vizite în interiorul UE în scopul promovării schimbului de bune practici; încurajarea învățării pe tot parcursul vieții și a formării profesionale în general în mediul rural (pe lângă cursurile sau formarea furnizate în mod obișnuit în sistemul de învățământ secundar și superior), precum formarea în gestiunea afacerilor și alte competențe

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
	necesare diversificării în afara sectorului agricol	
	• Sprijinirea infrastructurii școlare și dezvoltarea resurselor în EICP, în învățământul primar, secundar, terțiar și în VET, în scopul îmbunătățirii calității învățământului și formării precum și a relevanței acestuia pentru piața muncii.	PO Regional

Sinergiile cu alte obiective tematice

Acțiunile din cadrul acestui OT vor contribui la intervenții corespunzătoare în cadrul altor OT:

- Intervențiile din cadrul învățământului terțiar – prioritatea investițională fiind îndreptată către îmbunătățirea calității, eficienței și deschiderii învățământului terțiar, în scopul sporirii participării și a gradului de școlarizare a absolvenților de învățământ terțiar – vor fi corelate cu intervenții menite să consolideze cercetarea, dezvoltarea tehnologică și inovarea (**Obiectivul tematic 1**);
- Intervențiile din cadrul **Obiectivului tematic 2** – Îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, utilizării și calității acestora – privesc dezvoltarea de produse și servicii TIC precum e-Learning, respectiv obiectivul specific de încurajare a formării și certificării în domeniul TIC, atât în cadrul sistemelor de învățământ formale cât și în cele complementare acestora;
- În convergență cu **Obiectivul tematic 3**, OT 10 va contribui la depășirea unora dintre obstacolele identificate în privința nivelurilor scăzute de competitivitate a IMM-urilor, precum deficitul de forță de muncă mediu și înalt calificată și slabul spirit antreprenorial, în special în zonele rurale. Inputul specific al obiectivului 10 va fi încurajarea și creșterea participării la procesul învățării pe tot parcursul vieții, îmbunătățirea aptitudinilor și competențelor forței de muncă;
- **Convergența cu obiectivele tematice 4, 5 și 6** va fi corelată cu intervențiile din cadrul OT 10 în privința calității, eficienței și deschiderii învățământului terțiar și a celui echivalent; încurajarea și creșterea participării în procesul învățării pe tot parcursul vieții, îmbunătățirea aptitudinilor și competențelor forței de muncă, precum și îmbunătățirea relevanței și a calității sistemelor de educație și formare profesională în raport cu piața muncii;
- **Convergența cu OT 8.** Intervențiile în educație și formare vor fi coordonate îndeaproape cu activitățile de promovare a ocupării forței de muncă și de susținere a mobilității acesteia, îmbunătățind corelarea ofertei de calificări cu cererea pieței muncii prin promovarea accesului egal al școlarilor și elevilor la educație de bună calitate și prin încurajarea creativității, a competențelor antreprenoriale și de rezolvare a problemelor în vederea obținerii unor competențe cheie cruciale pentru șansele lor de angajare;
- **Convergența cu obiectivul tematic 9.** Toate intervențiile din cadrul OT 10 se vor îndrepta către educație și formare, de asemenea pentru comunitățile defavorizate și grupurile defavorizate de cursanți (de la educație preșcolară la învățare pe tot parcursul vieții) și vor fi corelate îndeaproape cu măsurile de promovare a altor tipuri de incluziune socială și de sprijin pentru combaterea sărăciei, deoarece educația și formarea sunt recunoscute ca fiind unele dintre cele mai puternice instrumente pentru a scăpa din cercul vicios al sărăciei și excluziunii sociale;

- **Convergența cu obiectivul tematic 11.** Intervențiile din cadrul OT 11 vor contribui la depășirea unora dintre obstacolele identificate în privința capacității de gestionare și administrare a reprezentanților MEN și a celor din cadrul structurilor sale subordonate, vizându-se în mod specific resursele umane cu autoritate decizională în procesul de elaborare a politicilor educaționale la nivel central, județean și local.

Rezultate scontate

În cadrul obiectivului tematic de față, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FSE	Reducerea părăsirii timpurii a școlii, inclusiv în zonele rurale	
	Creșterea participării la învățământul terțiar, inclusiv a rezidenților din zonele rurale și a grupurilor defavorizate	
	Creșterea participării la procesul învățării pe tot parcursul vieții și la formare, inclusiv în sectoarele agricultură, silvicultură și pescuit	
	Creșterea participării la învățământul preșcolar, inclusiv în zonele rurale	
	Creșterea participării la IVET	
	Creșterea numărului de programe și măsuri alternative de prevenire a părăsirii timpurii a școlii, inclusiv evaluarea și certificarea educației informale și non-formale	
	Creșterea alinierii învățământului profesional și tehnic inițial și continuu la nevoile angajatorilor și la cererea pieței muncii	
	Reducerea decalajelor de competențe, în special în sectoarele identificate ca având potențial de creștere	
	Îmbunătățirea relevanței programelor de învățământ superior pentru nevoile pieței muncii	
	Creșterea competențelor digitale și TIC, inclusiv în zonele rurale	
	Creșterea accesului și accesibilității sistemului de învățământ, în special pentru copiii din medii socio-economice defavorizate, copiii de etnie romă și copiii cu nevoi speciale de educație	
	Creșterea competențelor personalului din sectorul învățământului	
	Îmbunătățirea capacităților de cercetare ale studenților și formarea cercetătorilor	
	Îmbunătățirea calității învățământului la toate nivelele	
FEDR	Îmbunătățirea infrastructurii școlare la toate nivelele de învățământ	
FEADR	Îmbunătățirea nivelelor de competență în sectoarele agricol și forestier	

Provocarea 3 în materie de dezvoltare – „Infrastructura”

În cadrul acestei provocări, intervențiile se vor desfășura în cadrul obiectivelor tematice nr.2 și nr.7.

În privința infrastructurii TIC, intervențiile din fondurile ESI vor contribui la atingerea obiectivului asumat de către autoritățile române în baza Agendei Digitale pentru România, în conformitate cu țintele privind rețelele în bandă largă din cadrul Agendei Digitale pentru Europa, care va asigura **accesul la viteze de peste 30 Mbps pentru toți europenii până în anul 2020, precum și abonamente la conexiuni Internet de peste 100 Mbps pentru 50% sau mai mult dintre gospodăriile europene.**

În cazul sectorului transport, intervenția din fonduri ESI va contribui la promovarea unui transport durabil, flexibil și sigur, premisă esențială pentru dezvoltarea economică a României. Îmbunătățirea legăturilor cu rețelele europene, precum și cu rețelele naționale/regionale, va conduce la creșterea productivității industriei și serviciilor din România, la crearea de locuri de muncă, la creștere economică mai mare și la standarde de viață mai ridicate. Dezvoltarea transportului intermodal, precum și a celui urban și a sistemelor de transport urbane integrate, are drept scop reducerea emisiilor de carbon și promovarea unei economii cu emisii scăzute de carbon. Rezolvarea acestor probleme trebuie să se bazeze pe o cheltuială mai eficientă a resurselor financiare.

Obiectivul tematic nr.2 „Îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, a utilizării și a calității acestora”

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
depășirea eșecului pieței de a furniza o infrastructură de acces de generație următoare (NGA) și servicii conexe în conformitate cu Strategia Agenda Digitală pentru România și cu Planul Național vizând Dezvoltarea Infrastructurii de Acces de Generație Următoare	acțiuni pentru continuarea sprijinului acordat extinderii NGA în vederea asigurării modernizării rețelelor în bandă largă	Programul Operațional Competitivitate

Sinergiile cu alte obiective tematice

Acest obiectiv tematic trebuie să fie în sinergie cu prioritățile propuse în cadrul OT 3 „Îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol (în cazul FEADR) și a sectorului pescuitului și acvaculturii (în cazul FEPAM)”, destinat asigurării unei infrastructuri adecvate pentru susținerea e-serviciilor.

Rezultate scontate

În cadrul obiectivului tematic de față, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FEDR	- Creșterea peste media UE a accesului gospodăriilor la Internet în bandă largă furnizat la puncte fixe - Extinderea acoperirii rețelei în bandă largă rapidă de cel puțin 30 Mbps – cel mult 100 Mbps - Creșterea ratei de pătrundere a conexiunilor în bandă largă la puncte fixe - Creșterea ratei de pătrundere a soluțiilor bazate pe fibră optică - Creșterea acoperirii serviciilor de comunicare fixă la viteze de peste 100 Mbps	

Obiectivul tematic nr. 7 „Promovarea unor sisteme de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore”

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- Îmbunătățirea accesibilității României și a regiunilor sale, precum și conectarea acestora la piețe, reducând în mod semnificativ obstacolele în calea dezvoltării și diversificarea lor în contextul MPGT - Îmbunătățirea sustenabilității sistemului mixt de transport al României și a atractivității alternativelor la transportul rutier - Îmbunătățirea și modernizarea transportului urban, vizându-se decongestionarea aglomerațiilor urbane	- Dezvoltarea infrastructurii rutiere din cadrul rețelei TEN-T - Dezvoltarea infrastructurii feroviare din cadrul rețelei centrale TEN-T, în special prin finalizarea coridoarelor TEN-T - Sprijinirea dezvoltării unui sistem de transport durabil prin îmbunătățirea siguranței în trafic în cadrul rețelei TEN-T pentru toate modurile de transport - Creșterea mobilității urbane și a serviciilor pentru pasageri prin dezvoltarea transportului urban în Regiunea București-Ilfov, cu accent asupra metroului - Modernizarea și dezvoltarea transportului intermodal în vederea fluidizării traficului de mărfuri care tranzitează România, precum și a reducerii emisiilor de carbon în zonele urbane - Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii fluviale pe Dunăre și pe canalurile navigabile în vederea promovării unui sistem de transport ecologic - Dezvoltarea mobilității regionale prin modernizarea transportului feroviar, inclusiv prin investiții în	Programul Operațional Infrastructură Mare

	infrastructură și achiziții de material rulant - Dezvoltarea aeroporturilor acolo unde se justifică, în vederea îmbunătățirii conectivității și pentru sprijinirea mobilității regionale - Îmbunătățirea infrastructurii vamale	
	- Creșterea accesibilității zonelor urbane localizate în vecinătatea rețelei TEN-T, prin construirea și modernizarea legăturilor secundare și terțiare la rețea, inclusiv pasarele, în vederea eliminării blocajelor și a fluidizării traficului - Reabilitarea și reînnoirea sistemelor de transport urban într-o manieră integrată și sustenabilă, ceea ce va contribui la îmbunătățirea calității aerului	Programul Operațional Regional
	Dezvoltarea și modernizarea drumurilor județene și comunale în vederea creării de oportunități, conform priorităților stabilite în planurile de dezvoltare regională	Programul Național de Dezvoltare Rurală

Sinergiile cu alte obiective tematice

Acest Obiectivul Tematic trebuie să fie în sinergie cu prioritățile propuse în cadrul OT 4 „Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon în toate sectoarele”, OT 5 „Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor”, precum și cu facilitatea „Conectarea Europei”. Facilitatea „Conectarea Europei” este un mecanism care prevede accelerarea investițiilor în cadrul rețelelor trans-europene pentru îmbunătățirea accesibilității pe piața internă a UE și pentru stimularea creșterii economice.

Rezultate scontate

În cadrul obiectivului tematic de față, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FC	Dezvoltarea infrastructurii de transport și creșterea eficienței acesteia	
	Creșterea conectivității pentru fiecare mod de transport	
	Scurtarea duratei călătoriilor	
	Creșterea conectivității între partea de centru vest a României cu părțile de est și sud-est ale țării	

	Scurtarea timpului de deplasare în București	
	Reducerea timpului de staționare în vămi	
	Scurtarea duratei călătoriilor pe calea ferată	
	Creșterea proporției transportului fluvial în cadrul tuturor modurilor de transport	
	Reducerea numărului de accidente și decese pe drumurile publice	
	Reducerea numărului de accidente feroviare	
FEDR	Reducerea numărului de accidente	
	Reducerea poluării provenind de la transportul urban în zonele urbane	
	Creșterea intermodalității în sectorul transport	
FSE	Creșterea eficienței și eficacității guvernantei în sectorul transport	

Provocarea 4 în materie de dezvoltare – „Resursele”

Obiectivul tematic nr. 4 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon în toate sectoarele

Intervențiile din fondurile ESI vor contribui la atingerea obiectivului asumat de către autoritățile române în baza Planului Național de Reformă, care va asigura **reducerea până în anul 2020 a emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin +19% în comparație cu anul 2005, creșterea ponderii energiei regenerabile în consumul final de energie cu 24%, precum și o creștere cu 19% (10Mtoe estimate) a eficienței energetice.**

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- Creșterea ponderii energiei generate din surse regenerabile, cu accent în principal asupra resurselor mai puțin folosite în prezent și care prezintă un interes investițional scăzut. - Creșterea securității furnizării de energie prin extinderea și îmbunătățirea rețelelor de transport și distribuție a energiei, pentru o mai bună integrare a energiei produse din surse regenerabile. - Reabilitarea și extinderea sistemelor moderne și eficiente de termoficare publică acolo unde acestea s-au dovedit a fi sustenabile financiar. - Asigurarea sechestrării carbonului, în special în agricultură și silvicultură. - Creșterea eficienței energetice a fondului public și rezidențial de locuințe și a domeniului public, inclusiv a iluminatului public.	- acțiuni de modernizare și construire de noi capacități de producere a energiei electrice și termice, în special pentru tipurile de energii regenerabile insuficient utilizate în comparație cu potențialul existent (în conformitate cu PNAER) și pentru care există un interes investițional scăzut, în special prin încurajarea generării distribuite (capacități mici și foarte mici) de către toate tipurile de beneficiari (publici, privați și rezidențiali). - acțiuni pentru promovarea investițiilor în soluții de compensare a fluctuațiilor datorate producerii de energie din surse regenerabile, în special prin încurajarea soluțiilor de stocare a energiei - acțiuni de sprijinire a măsurilor de extindere și modernizare a rețelelor de distribuție a energiei electrice și termice, în vederea preluării în rețea a energiei din surse regenerabile - acțiuni de promovare a cogenerării de eficiență sporită - acțiuni de extindere și modernizare a rețelelor de transport a energiei electrice, în vederea preluării energiei produse din surse regenerabile și a limitării impactului producției necontrolabile a energiei din surse regenerabile - oferirea de consultanță și, acolo unde se justifică, asistență pentru investiții în	

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
• Îmbunătățirea eficienței energetice a sectorului transporturilor, inclusiv a sistemelor de transport urban și a navelor de pescuit. • Exploatarea investițiilor publice în eficiență energetică cu scopul de a crea noi piețe pentru IMM și întreprinderi sociale, precum și a creării de locuri de muncă suplimentare, mai ales în zonele mai puțin dezvoltate și zonele rurale ale României. • Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în sectorul agricol.	furnizare ecologică și în măsuri de eficientizare energetică, precum și în trecerea la o economie cu emisii scăzute de carbon și rezistentă la schimbările climatice, cu accent deosebit asupra agriculturii • acțiuni de sprijinire a reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră în sectorul afacerilor, pescuitului, acvaculturii și agriculturii, mai ales prin exploatarea potențialului de management al terenurilor și de sechestrare a carbonului • acțiuni de promovare a investițiilor în atenuarea schimbărilor climatice/îmbunătățirea eficienței energetice a vaselor de pescuit și a unităților de procesare (cu sprijin FEPAM) • acțiuni de îmbunătățire a termoizolației fondului de clădiri rezidențiale și a clădirilor publice, prioritizate pe baza unei evaluări sistematice care ia în considerare eficiența costurilor ca urmare a reducerii emisiilor de gază cu efect de seră și beneficiile societății, printre care combaterea sărăciei energetice și crearea de locuri de muncă. • acțiuni pentru reabilitarea și reînnoirea sistemului de transport în comun în cadrul planurilor de mobilitate urbană sustenabile, acolo unde acestea vor aduce o contribuție semnificativă la îmbunătățirea calității aerului și a eficienței energetice, în plus față de creșterea competitivității locale. • acțiuni pentru înlocuirea/îmbunătățirea sistemelor de iluminat de pe domeniul public, mai ales în zonele urbane • acțiuni de creștere a eficienței energetice prin reducerea consumului de energie primară în agricultură și în procesarea alimentelor • facilitarea furnizării și utilizării de surse de energie regenerabile în sectorul agricol (produse secundare, deșeuri, reziduuri și alte materii prime nealimentare)	

Sinergiile cu alte obiective tematice

Prioritățile trebuie sincronizate cu intervenția finanțată și cu măsurile pentru IMM-uri din cadrul obiectivului 3, cu măsurile de protecție a mediului înconjurător din cadrul obiectivului 6, precum și cu măsurile pentru promovarea unui sistem de transport durabil din cadrul obiectivului tematic 7.

Rezultate scontate

În cadrul obiectivului tematic de față, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FC	Creșterea utilizării surselor de energie regenerabile	
	Creșterea producerii de energie regenerabilă	
	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră	
	Creșterea economisirii energetice prin reducerea consumului de energie	
	Creșterea accesului și diversității surselor de finanțare pentru creșterea eficienței energetice	
	Consumul redus de energie în cadrul serviciilor publice și private prin investiții în clădirile destinate prestării de servicii	
	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în sectorul transporturilor, în special al transportului urban	
FEDR	Reducerea consumului de energie în clădirile rezidențiale și nerezidențiale	
	Reducerea consumului de energie pentru iluminatul public	
	Creșterea eficienței energetice a sistemelor de transport și distribuire a agentului termic public	
	Creșterea randamentelor generării energiei termice publice	
FEADR	Creșterea utilizării energiei regenerabile prin investiții FEADR în furnizarea și utilizarea surselor regenerabile de energie, a produselor secundare, a deșeurilor, a reziduurilor și a altor materii prime nealimentare, în favoarea bioeconomiei	
	Creșterea sechestrării carbonului în sectoarele agricol și forestier	
	Scăderea intensității energetice a României prin investiții FEADR în economisirea de energie și eficiență energetică în agricultură și în procesarea alimentelor	
	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în zonele din agricultură unde asemenea emisii au niveluri ridicate	
FEPAM	Creșterea eficienței energetice a navelor de pescuit și a unităților de procesare	

Obiectivul tematic nr. 5 Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor

Nevoi de dezvoltare	Obiectiv tematic	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- Îmbunătățirea capacității României de anticipare, prevenire și reacție la situații de extremă urgență, naturale sau generate de om. - Îmbunătățirea adaptabilității României și a capacității sale de rezistență la consecințele negative ale schimbărilor climatice, în special la incidența crescută a căldurilor	OT 5 Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor	- Completarea sistemului național de identificare și gestionare a riscurilor în cadrul Evaluării Naționale a Riscurilor - Construirea unei culturi naționale de reducere a riscurilor la dezastre - Crearea și îmbunătățirea sistemelor de monitorizare și prevenire a riscurilor în raport cu riscurile identificate: cutremure, inundații, alunecări de teren, secetă, incendii forestiere, eroziunea solului și eroziunea zonelor costiere,	Programul Operațional Infrastructură Mare

Nevoi de dezvoltare	Obiectiv tematic	Priorități propuse pentru finanțare	Program
extreme, a secetei și a inundațiilor, în cadrul Strategiei Naționale a României privind Schimbările Climatice. • Îmbunătățirea adaptabilității României și a capacității sale de rezistență la alte riscuri naturale. • Valorificarea investițiilor publice în adaptarea la schimbările climatice pentru a crea noi piețe, potențial disponibile pentru IMM-uri și întreprinderi sociale, în special în regiunile mai puțin dezvoltate și în zonele rurale ale României.		radiologice, chimice și incendii casnice • Consolidarea serviciilor profesionale de răspuns în situații de urgență la nivel național, pentru a răspunde în cazul unor urgențe naționale sau internaționale majore, inclusiv prin cooperare transnațională în cadrul strategiilor macro-regionale pentru Dunăre și Marea Neagră • Adoptarea de măsuri structurale și non-structurale pentru reducerea riscurilor și a pagubelor produse de inundații, secetă și eroziunea solului • Consolidarea capacității tehnice și instituționale a SNMSU prin soluții de colaborare între autorități diferite Acțiunile de întreprins cu precădere în agricultură vor avea în vedere: • crearea unui sistem durabil de irigații și de gestionare a apei, precum și a unor practici de combatere a schimbărilor climatice. • conservarea solului și a stocului său de carbon prin practici de gestionare a terenurilor, precum cultivare redusă, culturi de iarnă și plantarea de păduri. • menținerea diversității genetice prin susținerea varietăților locale de culturi și rase de animale.	Programul Național pentru Dezvoltare Rurală

Sinergiile cu alte obiective tematice

Prioritățile propuse pentru finanțare trebuie sincronizate cu intervenția finanțată și cu măsurile pentru infrastructura și serviciile TIC din cadrul obiectivului 2, cu măsurile pentru promovarea bunelor practici de mediu în rândul întreprinderilor din cadrul obiectivului 3, precum și cu măsurile pentru agricultură, silvicultură și pescuit.

Rezultate scontate

În cadrul obiectivului tematic de față, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FC	Reducerea pierderilor și pagubelor produse de diferite tipuri de dezastre, inclusiv de inundații, incendii forestiere și secetă recurentă, prin măsuri de prevenire și gestionare a riscurilor	
	Reducerea expunerii la seisme a populației și teritoriului României	
	Reducerea expunerii la alunecări de teren a populației României	
	Reducerea eroziunii zonei costiere	
	Stabilirea unui nou sistem complex care să acopere toate fazele gestionării riscurilor	
	Infrastructură și capacități de gestionare a dezastrelor pregătite pentru evaluarea și gestionarea unor riscuri din ce în ce mai mari	
FEADR	Reducerea pierderilor în agricultură cauzate de riscuri	

Obiectivul tematic nr. 6 Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- Extinderea accesului public la servicii de apă și epurare a apelor uzate, în contextul Directivei Cadru privind Apa și a planurilor de gestionare a bazinelor hidrografice incluse în aceasta; - Facilitarea tranziției de la gestionarea deșeurilor către un sistem condus de piață, bazat pe ierarhizarea deșeurilor, în contextul Directivei cadru privind deșeurile; - Protejarea, conservarea, restaurarea și exploatarea rațională a patrimoniului natural al României, printre care peisajele, terenurile arabile, pădurile, apele interioare și de coastă, zonele protejate, biodiversitatea; - Dezvoltarea și îmbunătățirea evaluării calității aerului; - Abordarea siturilor abandonate și poluate	- extinderea conectării populației la sistemele de alimentare cu apă și la sistemele de colectare a apelor uzate, inclusiv în zonele rurale - dezvoltarea infrastructurii de management al deșeurilor și a serviciilor aferente, bazate pe ierarhia deșeurilor – reutilizare, reciclare, valorificare energetică și eliminare - investiții noi/actualizate în sectorul deșeurilor și al energiei; reducerea consumului de resurse naturale prin creșterea proporției de deșeuri reciclate, precum și prin promovarea unei utilizări mai eficiente a resurselor; promovarea deșeurilor ca materii prime/subproduse secundare	Programul Operațional Infrastructură Mare

- protejarea biodiversității prin dezvoltarea planurilor de gestionare și investiții în acțiuni de restaurare și conservare
- dezvoltarea și îmbunătățirea evaluării calității aerului în concordanță cu dispozițiile Directivei 2008/50/EC și luând în considerare dispozițiile Directivei INSPIRE (metadate despre calitatea aerului și emisiile atmosferice)

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
moștenite, precum și gestionarea surselor curente de poluare; • Valorificarea investițiilor publice în protecția mediului pentru crearea de noi piețe, potențial disponibile IMM-urilor și întreprinderilor sociale, mai ales în regiunile mai puțin dezvoltate și în zonele rurale ale României. • Exploatarea potențialului turistic și cultural.		
	- restaurarea, păstrarea și îmbogățirea ecosistemelor dependente de agricultură și silvicultură - investiții publice în protecția mediului în vederea creării de noi piețe, potențial disponibile IMM-urilor și întreprinderilor sociale, mai ales în regiunile mai puțin dezvoltate și în zonele rurale ale României	Programul Național de Dezvoltare Rurală
	restaurarea și conservarea biodiversității marine și a apelor interioare în cadrul pescuitului durabil, acvaculturii și activităților de colectare a datelor și de control promovarea activităților de pescuit durabil în apele maritime și interioare și a activităților durabile în cadrul fermelor de acvacultură	Programul Operațional pentru Pescuit și Afaceri Maritime
	- reabilitarea siturilor abandonate și poluate, inclusiv prin lucrări de decontaminare pentru reutilizarea lor economică - protejarea și valorificarea durabilă a siturilor naturale, restaurarea și valorificarea patrimoniului cultural, inclusiv valorificarea potențialului turistic local specific, reabilitarea zonelor istorice urbane, valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, măsuri de ecologizare urbană (inclusiv reabilitarea siturilor industriale poluate)	Programul Operațional Regional

Sinergiile cu alte obiective tematice

Acțiunile din cadrul OT 6 vor fi complementare măsurilor de promovare a bunelor practici de mediu în rândul întreprinderilor din cadrul OT 3, măsurilor de reducere a emisiilor de carbon din cadrul OT 4, precum și gamei extinse de măsuri pentru agricultură, silvicultură și pescuit.

Rezultate scontate

În cadrul acestei provocări în materie de dezvoltare, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FC	Creșterea accesului populației la apă potabilă	

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
	Creșterea proporției populației conectată la sistemele de canalizare	
	Creșterea capacității instituționale în sectorul de mediu prin crearea unui sistem adecvat de monitorizare a micro-poluantilor/micro-contaminanților din apă, aer și sol	
	Creșterea calității surselor de apă	
	Creșterea colectării selective a deșeurilor	
	Creșterea proporției depozitelor de deșeuri conforme ca parte a Sistemului Integrat de Gestionare a Deșeurilor	
	Reducerea pierderii biodiversității	
	Adoptarea și implementarea planurilor de management Natura 2000	
	Reducerea numărului de puncte cu ape subterane contaminate	
FSE	Creșterea capacității instituționale în sectorul de mediu prin crearea unui sistem adecvat de monitorizare a calității apei	
	Adoptarea și implementarea planurilor de management Natura 2000	
FEDR	Creșterea numărului de situri industriale nefolosite reabilite	
FEADR	Restaurarea și păstrarea biodiversității pe terenurile arabile și forestiere	
	Scăderea abandonului activităților agricole	
	Creșterea utilizării mai eficiente a apei în agricultură	
FEPAM	Reducerea vulnerabilității mediului marin	
	Creșterea diversității speciilor crescute prin activități de acvacultură	

Provocarea 5 în materie de dezvoltare – „Administrația și guvernarea”

În cadrul acestei provocări, inclusă în OT 11 și OT 2, investițiile din fonduri ESI se vor utiliza în scopul obținerii unui mediu instituțional optim și pentru furnizarea de servicii publice de calitate de către administrație și sistemul judiciar, în sprijinul eforturilor generale de îmbunătățire a creșterii economice, a competitivității și a calității vieții. Printre elementele cheie pentru investițiile FESI s-au evidențiat următoarele: transparență și integritate, eficiența și eficacitatea administrației și a sistemului judiciar, precum și orientarea către nevoile cetățenilor și ale întreprinderilor, inclusiv prin reducerea poverii administrative; e-Guvernare și justiție, capacitatea de dezvoltare, coordonare și implementare, monitorizare și evaluare a politicilor la toate nivelele de guvernare, precum și profesionalismul și motivarea resurselor umane din administrație și sistemul judiciar (capacitate instituțională).

Obiectivul tematic nr. 11 Consolidarea capacității instituționale și o administrație publică eficientă

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
- crearea unui sistem eficient de activități finanțate public de planificare, asumare și achiziții, inclusiv partea finanțată de FESI în vederea urmăririi obiectivelor de dezvoltare a României. - reformarea politicilor publice, îmbunătățirea procesului de reglementare și guvernare, transparență și accesibilitate în administrația publică - consolidarea capacității administrative și financiare la nivel național, regional și local pentru realizarea unor acțiuni destinate îndeplinirii obiectivelor de dezvoltare ale României. - dezvoltarea și implementarea unitară și pe termen lung a strategiilor și politicilor de resurse umane - creșterea eficienței și transparenței și scăderea birocrăției în cadrul administrației publice, în vederea diminuării sarcinii asupra întreprinderilor și cetățenilor și îmbunătățirii reputației publice. - creșterea și eficientizarea cooperării și coordonării între instituțiile implicate în gestionarea resurselor umane de la nivel central și local - îmbunătățirea serviciilor publice accesibile cetățenilor din toate grupurile sociale pe întreg teritoriul României - creșterea eficienței, transparenței, accesibilității și consecvenței sistemului judiciar	- sprijinirea consolidării capacității și eficienței instituționale a autorităților administrației publice centrale și locale, în special consolidarea capacității și îmbunătățirea stabilității corpului de personal implicat în gestionarea fondurilor ESI la nivel central și la nivelul beneficiarilor. - sprijinirea consolidării accesibilității, eficienței și calității serviciilor publice, inclusiv prin prestarea acestora de către sectorul privat sau întreprinderile sociale - sprijinirea reformării procesului de elaborare de politici publice (colectarea datelor, analiză, planificare strategică și monitorizare), a culturii administrative și a proporționalității între reglementare și guvernare. - sprijinirea consolidării profesionalismului, a integrității, a progresiei profesionale și a remunerației pe baza meritelor în sistemul public - crearea de standarde ocupaționale pentru funcționarii publici și a unui sistem de salarizare echitabil - dezvoltarea și implementarea unor procese și proceduri clare, transparente, uniforme și cuprinzătoare pentru recrutarea, selecția și evaluarea funcționarilor publici - elaborarea, introducerea și susținerea utilizării sistemelor și instrumentelor de management, monitorizare și evaluare pentru îmbunătățirea performanței instituțiilor publice și a funcționarilor publici, precum și pentru schimbarea culturii organizaționale - sprijin pentru consolidarea capacității administrative de gestionare și implementare a unor programe și politici de formare - elaborarea și implementarea de mecanisme pentru creșterea complementarității între instituții și eliminarea dublării competențelor în domeniul managementului resurselor umane - sprijin pentru îmbunătățirea capacității organizaționale și	Programul Operațional Capacitate Administrativă

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
	administrative a instituțiilor judiciare, inclusiv prin aplicarea recomandărilor adecvate din cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare. dezvoltarea de instrumente și aplicații IT pentru consolidarea monitorizării și controlului carierei resurselor umane (la nivel administrativ central și local) și pentru intensificarea utilizarea acestora	
dezvoltarea sistemului de cadastru și carte funciară	sprijinirea creării unui sistem național al cadastrului care să ofere siguranță titlului de proprietate, promovarea reformei funciare și gruparea eficientă a terenurilor pentru susținerea obiectivelor de dezvoltare a României	Programul Operațional Regional

Sinergia cu alte obiective tematice

Acțiunile din cadrul acestui obiectiv tematic pot contribui, acolo unde au relevanță, la intervențiile conexe identificate în cadrul obiectivului tematic 2, destinate accesului la TIC.

Rezultate scontate

În cadrul acestui obiectiv tematic, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
FSE	- Consolidarea capacității administrative și financiare a instituțiilor publice prin politici eficiente de resurse umane, coordonare îmbunătățită a responsabilităților intra-sectoriale, eficiență crescută a utilizării resurselor și sisteme îmbunătățite de control al achizițiilor publice - Îmbunătățirea politicilor publice și a procesului de reglementare prin reformarea proceselor de elaborare a politicilor publice și a sistemelor de planificare strategică, precum și prin asigurarea proporționalității reglementărilor - Creșterea calității și accesibilității serviciilor publice prin reducerea discrepanțelor dintre zonele urbane și cele rurale, precum și în cazul regiunilor și zonelor mai puțin dezvoltate și prin reducerea sarcinii asupra sectorului întreprinderilor și asupra cetățenilor - Consolidarea culturii organizaționale în cadrul administrațiilor publice, a eticii, a transparenței și a integrității - Întărirea capacității organizaționale și administrative a instituțiilor judiciare și dezvoltarea resurselor umane	

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proporția din fondurile alocate (%)
	Sporirea eficienței și eficacității intervențiilor finanțate din FSE în baza PO Dezvoltarea Capacității Administrative (Asistență Tehnică)	
FEDR	- Sporirea eficienței și eficacității managementului fondurilor ESI în cadrul PO Asistență Tehnică - Sporirea eficienței și eficacității intervențiilor finanțate de FEDR în cadrul Programului de Dezvoltare Regională (Asistență Tehnică) - Dezvoltarea și funcționarea sistemului de cadastru și carte funciară	
FEADR	Sporirea eficienței și eficacității intervențiilor finanțate de FEDR în cadrul Programului Național de Dezvoltare Rurală (Asistență Tehnică)	
FEPAM	Sporirea eficienței și eficacității intervențiilor fundate de FEDR în cadrul Programului Operațional de Pescuit și Afaceri Maritime (Asistență tehnică)	

Obiectivul tematic nr. 2 „Îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, a utilizării și a calității acestora”

Nevoi de dezvoltare	Priorități propuse pentru finanțare	Program
dezvoltarea, introducerea și susținerea de instrumente de e-Guvernare și a conceptului de „date deschise”	- introducerea datelor deschise la nivelul tuturor instituțiilor publice în vederea îmbunătățirii sistemelor de colaborare online și a celor electronice. - creșterea utilizării instrumentelor de e-Guvernare (inclusiv formarea funcționarilor publici)	Programul Operațional Competitivitate

Sinergia cu alte obiective tematice

Acțiunile din cadrul obiectivului tematic de față pot contribui, acolo unde au relevanță, la intervențiile asociate identificate în cadrul obiectivului tematic 11, desinate îmbunătățirii administrației publice.

Rezultate scontate

În cadrul acestui obiectiv tematic, rezultatele scontate în urma utilizării fondurilor ESI sunt următoarele:

Fond	Rezultate scontate (listă orientativă)	Proportia din fondurile alocate (%)
FEDR	• Îmbunătățirea sistemelor de colaborare online și electronice prin introducerea datelor deschise la nivelul tuturor instituțiilor publice • Creșterea capacității administrative prin utilizarea instrumentelor de e-Guvernare	

1.4 REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A CONTRIBUȚIEI UNIUNII ÎN FUNCȚIE DE OBIECTIVELE TEMATICE LA NIVEL NAȚIONAL PENTRU FIECARE DINTRE FONDURILE ISE, PRECUM ȘI SUMA TOTALĂ ORIENTATIVĂ A CONTRIBUȚIEI PRECONIZATE PENTRU OBIECTIVELE PRIVIND SCHIMBĂRILE CLIMATICE

IN CURS DE ELABORARE

1.5 APLICAREA PRINCIPIILOR ORIZONTALE ȘI A OBIECTIVELOR POLITICE PENTRU IMPLEMENTAREA FONDURILOR ISE

1.5.1 ACORDURI ÎN VEDEREA ÎNDEPLINIRII PRINCIPIULUI PARTENERIAL

Parteneriatul în elaborarea Acordului de parteneriat pentru perioada 2014-2020

Principiul partenerial reprezintă un aspect cheie în procesul de programare și implementare a FESI pentru perioada 2014-2020. Aceasta este o condiție pentru dezvoltarea unor politici economice, sociale și teritoriale realiste, orientate spre o creștere durabilă, inteligentă și favorabilă incluziunii.

Importanța parteneriatului rezultă atât din nevoia de a asigura transparența procesului de pregătire și implementare, precum și din nevoia de a asigura un sentiment de „proprietate” la nivelul tuturor actorilor implicați. În acest scop, România va încuraja colaborarea dintre factorii de decizie politică și practicieni, precum și acțiunile integrate în sectorul respectiv sau la nivel teritorial, în scopul îmbunătățirii eficienței implementării politicilor.

În cadrul pregătirii documentelor de programare pentru perioada 2014-2020, a fost proiectat și implementat un cadru partenerial amplu (*Anexa II – Schema cadrului partenerial*). Acest lucru este facilitat de MFE (fostul MAEUR), sub conducerea ministrului și prin asigurarea secretariatului la nivelul Direcției Generale de Analiză, Programare și Evaluare.

Prin Memorandumul aprobat de Guvern la 13 iulie 2012 au fost stabilite acțiunile pregătitoare legate de programarea FESI și consolidarea implementării fondurilor pentru perioada 2014-2020. În conformitate cu prevederile Memorandumului, MFE a convocat un Comitet Interinstituțional pentru elaborarea Acordului de Parteneriat (CIAP) și 12 comitete consultative pentru fiecare dintre sectoarele implicate și pentru dezvoltarea regională și dimensiunea teritorială cu scopul de a dezbate și a aproba:

- coordonatele majore ale procesului de programare pentru perioada 2014-2020.
- Cadrul Strategic pentru Dezvoltarea României în perioada 2014-2020.
- Acordul de parteneriat.

Printre membrii CIAP se numără reprezentanți ai tuturor tipurilor de organizații prevăzute la articolul 5 alineatul (1) din Cadrul Strategic Comun. Grupurile de lucru alcătuite din membrii CIAP au fost formate pentru a lucra pe aspecte specifice ale pregătirii.

CIAP are 64 de membri, dintre care 70 % sunt reprezentanți ai procesului decizional din instituții publice centrale și locale și 30 % sunt reprezentanți ai mediului economic și social, ai sindicatelor, instituțiilor academice, organizațiilor neguvernamentale, precum și alți reprezentanți ai societății civile.

Comitetele sunt organizate la nivelul următoarelor domenii tematice: transporturi, mediu și schimbări climatice, competitivitate și eficiență energetică, comunicații și tehnologie informațională, educație și formare profesională, ocuparea forței de muncă și incluziune socială, servicii de sănătate și sociale, turism, cultură și patrimoniu cultural, dezvoltare rurală, agricultură și pescuit, administrație și bună guvernare, precum și dezvoltare regională și coeziune teritorială. Acestea au cel mult 30 de membri, dintre care 30 % sunt reprezentanți ai mediului economic și

social, ai sindicatelor, instituțiilor academice, organizațiilor neguvernamentale, precum și alți reprezentanți ai societății civile (**Anexa III - Lista partenerilor sociali**).

Rolul comitetelor consultative este de a analiza și a clasifica nevoile de dezvoltare, de a face o estimare a nevoilor de finanțare, a indicatorilor specifici de rezultat și a soluțiilor de implementare, precum și de a prioritiza investițiile la nivel sectorial și regional, pe baza documentelor întocmite de grupurile de lucru. Domeniile cheie de activitate pentru grupurile de lucru, precum și compoziția membrilor este decisă de fiecare comitet consultativ, în vederea maximalizării eficienței și eficacității consultării.

Propunerile formulate de către fiecare comitet consultativ sunt discutate în cadrul CIAP , care are sarcina de a conveni proiectele de program, precum și aranjamentele de implementare, monitorizare și evaluare.

Activitatea CIAP se bazează pe consultări publice privind Cadrul Strategic pentru Dezvoltarea României în perioada 2014-2020 lansat de MFE.

În plus față de stabilirea principalelor obiective strategice și a priorităților de intervenție pentru FESI, cadrul partenerial urmărește să asigure:

- acordul partenerilor cu privire la prioritățile definite și alocările financiare aferente, precum și cu privire la indicatorii de rezultat și la aranjamentele de implementare, monitorizare și evaluare ;
- complementaritatea intervențiilor finanțate din diferite surse publice ;
- participarea și implicarea responsabilă a partenerilor în procesul de planificare și încurajarea dreptului lor de proprietate asupra intervențiilor prioritare;
- transparența procesului în ansamblu;
- utilizarea deplină a know-how-ului și a expertizei de specialitate a tuturor actorilor implicați.

În vederea asigurării unui cadru mai larg de consultare cu privire la documentele de programare, sub coordonarea MFE, au fost organizate mai multe grupuri țintă la nivel național și regional. La reuniunile acestora au participat mai ales reprezentanții societății civile, ai mediului academic și cultural, etc.

Mai mult decât atât, MFE a organizat întâlniri bilaterale cu toate entitățile care au fost interesate de etapele de programare și de elaborarea documentelor de programare, printre care Camera Națională de Comerț a României, Camera de Comerț Americană în România, UNICEF, Fundația Hopes and Homes for Children din România, ONG-uri care activează în domeniul incluziunii și protecției sociale a romilor și ONG-uri care activează în domeniul protecției mediului.

Parteneriat în vederea implementării

În vederea asigurării relevanței acțiunilor susținute și sporirii eficienței în implementare, cadrul partenerial va funcționa dincolo de faza de programare și se va extinde în cazul managementului, implementării, monitorizării și controlului FESI. Se va încuraja crearea unor structuri suplimentare la nivel regional, astfel încât prin incluziune, încredere și cooperare să se creeze condițiile necesare implementării cu succes.

Partenerii vor fi implicați în conceperea modalităților de implementare și în elaborarea de documente-cheie, cum ar fi ghidul solicitantului, regulile de eligibilitate, etc. Toate documentele care trebuie elaborate vor fi publicate pe pagina web a emitentului (www.fonduri-ue.ro) și se va acorda o perioadă de consultări adecvată. Partenerii vor urmări progresele înregistrate în procesul de implementare prin participarea activă în cadrul comitetului de monitorizare a programelor operaționale și prin contribuția la elaborarea rapoartelor anuale intermediare de activitate.

Partenerii vor avea un rol de stimulare, pentru a asigura elaborarea unui portofoliu de proiecte adecvat. Mai mult decât atât, feedback-ul lor va fi important pentru identificarea constrângerilor care împiedică succesul implementării și dezvoltarea de soluții.

Experiența și expertiza partenerilor vor fi valorificate, prin transformarea unor cercetări specifice în politici eficiente, prin monitorizarea dispozițiilor de reglementare și prin propunerea de

eventuale îmbunătățiri. Principiul partenerial va fi promovat la nivel de proiect prin încurajarea unor abordări integrate a dezvoltării locale, profitând de prevederile noilor regulamente referitoare la ITI, planuri de acțiune comune și DLRC, dacă este cazul.

În rolul său de coordonator, MFE va asigura respectarea principiului partenerial de către toate autoritățile implicate. În acest scop, va elabora orientări pentru AM pentru asigurarea parteneriatului, inclusiv la nivel regional, pentru toate etapele programului (programare, implementare, monitorizare și control).

1.5.2 PROMOVAREA EGALITĂȚII ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI, A NON-DISCRIMINĂRII ȘI A ACCESIBILITĂȚII (CU REFERIRE LA ARTICOLUL 7 DIN RDC)

În calitate de membru devotat al familiei europene, respectul pentru demnitatea umană și egalitatea de șanse sunt valori fundamentale pentru România. Cu toate acestea, țara continuă să se confrunte cu provocări considerabile în convergența sa cu curentul principal european. România rămâne o societate foarte inegală, cu segregare de gen extinsă în structurile de putere și pe piața forței de muncă (atât în zonele urbane, cât și în cele rurale), precum și cu diferențe mari sub aspectul veniturilor, educației, sănătății și oportunităților. Persoanele vârstnice și persoanele cu handicap sunt recunoscute ca defavorizate, însă răspunsurile practice sunt insuficiente pentru nevoile lor.

Convergența economică și socială din România este influențată negativ de inegalitățile care persistă la toate nivelurile. Pe lângă acțiunile de finanțare specifice menite să abordeze aceste probleme în mod direct, fondurile ESI vor juca un rol important în creșterea gradului de conștientizare, în educație și în schimbarea culturală, prin cerința de a asigura o abordare integratoare a egalității de șanse și a nondiscriminării.

Aspecte generale

Principiul egalității de șanse va fi promovat la toate nivelurile, în cadrul structurilor parteneriale create pentru programarea și implementarea fondurilor ESI pentru perioada 2014-2020, asigurându-se că participarea la acest proces este deschisă tuturor persoanelor, indiferent de sex, rasă sau origini etnice, religie sau convingeri, handicap sau orientare sexuală. Vor fi furnizate informații de nivel adecvat pentru toți actorii implicați, în scopul încurajării participării active, fără discriminare.

Structurile parteneriale create vor include reprezentanți ai organismelor însărcinate cu promovarea egalității între femei și bărbați, precum și pe cei care luptă împotriva altor forme de discriminare.

Abordarea generală a egalității de șanse : Autoritățile de Management ar trebui să realizeze o abordare integratoare a principiului egalității de șanse în toate etapele ciclului de viață a programului:

Faza de programare: verificarea și analiza timpurie a disponibilității datelor privind egalitatea de șanse și avertizarea autorităților competente în scopul îmbunătățirii disponibilității datelor; includerea în cadrul „Analizei de context” a unei evaluări a contextului specific programului din perspectiva egalității de șanse; dezvoltarea unei strategii privind egalitatea de șanse, care să acopere problemele relevante pentru program și modul în care programul le poate aborda/rezolve; prioritizarea aspectelor și identificarea axelor prioritare/ domeniilor majore de intervenție/ operațiunilor care vor aborda aspecte ale egalității de șanse; definirea indicatorilor de realizare imediată, de rezultat și de impact adecvați care să reflecte obiectivele programului din perspectiva egalității de șanse; definirea unor intervenții dedicate (de exemplu, intervenții cu efect direct asupra grupurilor vulnerabile) și/ sau acțiuni adecvate de abordare integratoare pentru intervenții nededicate prin luarea în considerare a cadrului european și național existent al egalității de șanse, bazate pe identificarea precisă a efectelor fiecărui tip de intervenție asupra grupurilor vulnerabile.

Evaluările ex-ante ale Programului Operațional trebuie să se concentreze în mod corespunzător

asupra acestui subiect, oferind informații în ceea ce privește caracterul adecvat al măsurilor propuse, în scopul promovării egalității între femei și bărbați și prevenirii discriminării.

Crearea Rețelei privind egalitatea de șanse (care urmează să fie finanțată din Programul Operațional Asistență Tehnică). Rețeaua ar trebui să coordoneze eforturile de realizare a unei implementări eficace a acestui principiu orizontal de importanță deosebită, în cadrul fondurilor ESI. Aceasta va acționa ca o platformă care reunește toți actorii și părțile interesate în domeniul egalității de tratament și al egalității de gen. Rețeaua va fi un instrument puternic în furnizarea de expertiză pentru pregătirea materialelor în domeniul oportunităților egale incluse în Ghidul Solicitantului, în elaborarea de orientări pentru beneficiari pentru o mai bună abordare a acestor probleme în cererile de finanțare, în elaborarea de orientări metodologice pentru evaluatorii de proiecte cu privire la evaluarea acestor probleme, în furnizarea serviciilor de help-desk pentru beneficiarii proiectelor în aplicarea principiilor orizontale, în sprijinirea Autorităților de Management în procesul de elaborare a unor cereri de propuneri dedicate, în proiectarea de instrumente/ manuale pentru beneficiarii de proiecte care să ofere îndrumări cu privire la modul de promovare a principiului egalității de șanse la nivel de proiect, în sprijinirea Autorităților de Management astfel încât acestea să surprindă cât mai bine în Raportul Anual de Implementare și în cerințele de raportare implementarea principiului egalității de șanse.

Cereri de propuneri de proiecte: ghidurile solicitanților vor furniza informații cu privire la aspecte legate de egalitatea de șanse, în scopul transpunerii obiectivelor PO în implementarea proiectului;

Pregătirea proiectelor. În vederea îmbunătățirii modului de abordare a diverselor aspecte ale egalității de șanse în elaborarea și implementarea proiectelor, ar trebui furnizată asistență tehnică sub formă de *help-desk funcțional*, *ghid privind egalitatea de șanse (în curs de elaborare în cadrul proiectului „Îmbunătățirea utilizării evaluării în procesul de formulare a politicilor și de luare a deciziilor în domeniul instrumentelor structurale în România”)*, *cursuri de instruire pentru beneficiari*, *suport specific în pregătirea proiectelor pentru anumite tipuri de beneficiari*, etc.

Selecția proiectelor: respectarea principiului egalității de șanse ar trebui să fie **un criteriu de eligibilitate** pentru toate programele și ar trebui să se furnizeze dovada respectării legislației naționale în vigoare; proiectele ar trebui stimulate să integreze cu adevărat principiul egalității de șanse prin **acordarea de puncte suplimentare în evaluarea tehnică**.

Monitorizarea: sistemul de monitorizare a programului ar trebui să includă un sistem coerent de indicatori de "egalitate", care să cuprindă : 1) indicatori de program, 2) indicatori la nivel de proiect; cerințele privind implementarea principiului egalității de șanse ar trebui să fie consolidate în Rapoartele Anuale de Implementare și/ sau în rapoartele ad-hoc, pentru a surprinde mai bine efectele celor tipuri de acțiuni, cele dedicate și cele integratoare; ar trebui să fie puse la dispoziția beneficiarilor de proiecte instrumente/ manuale adecvate care să ofere îndrumări cu privire la modul de promovare a implementării principiului egalității de șanse la nivel de proiect.

Deoarece Comitetul de Monitorizare este un forum important în vederea analizării implementării programului și a progreselor înregistrate în îndeplinirea obiectivelor sale, CM va număra printre membrii săi și reprezentanți ai organismelor care răspund de promovarea egalității între femei și bărbați, precum și ai celor care luptă împotriva altor forme de discriminare. Deoarece CM are și rolul de a examina *acțiunile de promovare a egalității de șanse între femei și bărbați, a egalității de șanse și a non-discriminării, inclusiv a accesibilității în cazul persoanelor cu handicap*, pe ordinea de zi a reuniunilor CM se vor include prezentări cu aspecte legate de egalitatea de șanse. Rețeaua privind egalitatea de șanse ar trebui, de asemenea, să sprijine membrii CM cu opinii fundamentate cu privire la rezultatele implementării acestui principiu.

Managementul financiar: Planul financiar al PO trebuie să conțină indicarea explicită a ponderii fondurilor alocate acțiunilor cu impact pozitiv din punct de vedere al egalității de șanse, de exemplu intervenții dedicate sau cereri de propuneri de proiecte dedicate.

Evaluarea: **Evaluarea ex-ante** a fiecărui program operațional se va concentra asupra modului în care este configurat sistemul și va preciza dacă se creează premisele necesare pentru

implementarea adecvată a principiului. **Evaluările orizontale** ar trebui să fie planificate în planurile multianuale de evaluare. Pe parcursul implementării (de preferință în a doua parte a perioadei de programare), ar trebui să fie programată o evaluare ad-hoc, care să prezinte modul în care a fost implementat principiul egalității de șanse în cadrul fondurilor ESI și să facă recomandări practice de îmbunătățire a situației. Evaluarea ar trebui să se refere atât la intervenții dedicate, cât și la alte evaluări și va evidenția mai bine, prin studii de caz ilustrative, proiectele inovatoare care vizează aceste aspecte.

Activități de informare și publicitate - un portal unic de informare ar trebui să prezinte activități de informare și publicitate care se referă la principiile orizontale, inclusiv problemele privind egalitatea de șanse, în scopul **îmbunătățirii nivelului de conștientizare** în domeniul egalității de șanse în rândul potențialilor beneficiari și al **diseminării exemplelor** de bune practici prin intermediul unor materiale ușor de înțeles pentru publicul larg - un exemplu de astfel de inițiativă este broșura *STUDII DE CAZ PRIVIND EGALITATEA DE ȘANSE: abordări integratoare și proiecte de succes implementate în cadrul Instrumentelor Structurale din România*

1.5.3 DEZVOLTAREA DURABILĂ (CU TRIMITERE LA ARTICOLUL 8 DIN CPR)

Guvernul român s-a angajat să asigure realizarea creșterii și dezvoltării economice într-un mod durabil în conformitate cu cerințele Tratatului UE. Principiul dezvoltării durabile este o direcție asumată pentru viitor, care determină creșterea calității vieții românilor. Aceasta nu reprezintă doar o listă cuprinzătoare a acțiunilor care trebuie întreprinse, ci o prioritate inclusă în toate politicile economice.

În acest context, trei din cinci priorități naționale de finanțare din Acordul de parteneriat („Promovarea competitivității economice și dezvoltarea locală”; „Dezvoltarea infrastructurii moderne pentru creștere economică și locuri de muncă”; „Optimizarea utilizării și protecției resurselor și activelor naturale”) vor contribui în mod direct la dezvoltarea durabilă. Printre acțiunile specifice domeniului se numără promovarea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie, reducerea poluării și a emisiilor, inclusiv în sectorul agricol și forestier, promovarea unei dezvoltări prietenoase cu mediului înconjurător, investiții în sectoarele de apă și deșeuri, soluri poluate, calitatea aerului și biodiversitate, precum și probleme legate de prevenirea și gestionarea riscurilor. Vor fi încurajate utilizarea tehnologiilor și materialelor moderne nepoluante, precum și economiile de resurse, împreună cu utilizarea TIC și a metodelor inovative de lucru și de învățare.

Posibilitățile de încorporare a principiului orizontal al dezvoltării durabile în Acordul de parteneriat au fost discutate în cadrul Comitetelor Consultative tematice (mediu și schimbări climatice, competitivitate și eficiență energetică, dezvoltare rurală, agricultură și pescuit), care se ocupă de pregătirea documentului AP. Grupurile de lucru din cadrul acestor comitete tematice includ reprezentanți ai principalelor instituții și organizații nonguvernamentale responsabile cu punerea în aplicare a politicilor de protecție a mediului și dezvoltare durabilă. Scopul acestor discuții a fost de a asigura o abordare sistematică și coordonată a integrării dezvoltării durabile în documentele de programare (AP și programele operaționale) și de a propune modalități pentru asigurarea conformității cu principiul dezvoltării durabile în implementarea programelor finanțate de fondurile ISE.

În vederea integrării dezvoltării durabile în intervențiile din cadrul PO, se va crea un sistem de coordonare a generării, evaluării și selectării proiectelor pentru a fi sprijinite din FESI. În acest scop, se va elabora un Ghid general și specific, care va stabili obligațiile și criteriile de evaluare a proiectelor, va propune o definiție explicită a dezvoltării durabile, și va specifica care ar putea fi tipurile de proiecte cu un impact tangibil în cadrul fiecărui PO. Acest ghid va stabili, de asemenea, criterii clare și va oferi îndrumare pentru solicitanți în elaborarea proiectelor, în scopul introducerii în proiecte a considerentelor de dezvoltare durabilă încă din etapele de proiectare, oferind un fundament pentru integrarea DD de-a lungul tuturor etapelor de implementare.

Principiul *poluatorul plătește* este parte a legislației naționale în domeniul mediului din 2005; acest principiu a fost și va rămâne important în implementarea fondurilor ESI și va fi aplicat în mod sistematic. Agenții care dăunează mediului, în mod potențial sau efectiv, vor fi obligați să achite costurile legate de prevenție și reabilitare.

În acest sens, evaluarea impactului asupra mediului (EIM) în conformitate cu legislația națională și a UE (HG 918/2002 de stabilire a cadrului pentru evaluarea impactului asupra mediului, cu modificările și completările ulterioare), rămâne o condiție prealabilă pentru fiecare proiect de infrastructură sau investiții. De asemenea, promovarea introducerii unor sisteme de management al calității în întreprinderi, respectarea standardelor tehnologice și stabilirea respectării depline a legislației naționale în domeniul mediului drept condiție pentru sprijin din partea fondurilor ESI, vor contribui la reducerea poluării.

Monitorizarea Dezvoltării durabile

MFE, în calitate de autoritate de coordonare, va sprijini instituțiile specializate în asigurarea aplicării corecte a principiului dezvoltării durabile. Va fi sprijinită crearea, de către MFE, cu contribuția Ministerului Mediului și Schimbărilor Climatice, a unei rețele de coordonare între factorii responsabili la nivel național, regional și local, în vederea integrării aspectelor privind dezvoltarea durabilă în cadrul fondurilor ESI. Rețeaua va acționa ca o platformă care reunește actorii și părțile interesate cele mai importante în acest domeniu și ar putea fi un instrument util pentru integrarea aspectelor orizontale de mediu și dezvoltare durabilă în implementarea PO. De asemenea, aceasta ar putea fi un instrument puternic pentru generarea de idei de proiecte și pentru integrarea principiului DD în toate politicile sectoriale.

Folosind lecțiile învățate în perioada 2007-2013, contribuția proiectelor la dezvoltare durabilă va fi monitorizată îndeaproape, prin intermediul rapoartelor de progres și al vizitelor de monitorizare, implicând instituțiile de specialitate; și va fi raportată către Comitetele de Monitorizare. Acestea vor fi, de asemenea, reflectate în rapoartele anuale de implementare și în cele intermediare de activitate / în rapoartele strategice ale programelor operaționale și ale Acordului de parteneriat. Mai mult, va fi analizată respectarea principiului dezvoltării durabile, ca o cerință standard, în toate evaluările efectuate. Planul de evaluare al fiecărui program operațional va include cel puțin o evaluare tematică a aspectelor privind DD în perioada implementării programului. Autoritățile competente vor avea o abordare pro-activă a acestei probleme și vor încuraja și verifica gradul de adecvare a aplicării la nivel de proiect.

1.5.4. OBIECTIVE DE POLITICĂ ORIZONTALĂ

Accesibilitatea realizărilor obținute din fonduri ESI

Toate produsele, bunurile, serviciile și infrastructura care sunt cofinanțate din fondurile CSC vor fi accesibile tuturor cetățenilor, inclusiv persoanelor cu dizabilități. În special trebuie să se asigure accesibilitatea la mediul fizic, transporturi, informații și comunicații în scopul realizării incluziunii grupurilor dezavantajate, inclusiv a persoanelor cu handicap. Autoritățile de Management vor întreprinde acțiuni pe tot parcursul ciclului de viață a programului, în vederea identificării și eliminării barierelor de accesibilitate existente sau prevenirii unor noi obstacole.

Abordarea schimbărilor demografice

Provocările generate în urma schimbărilor demografice vor fi luate în considerare în toate etapele de implementare a fondurilor ESI.

Prezentul Acord de parteneriat sporește oportunitățile de locuri de muncă pentru persoanele în vârstă și tineri și include investiții în standarde de viață, inclusiv infrastructura de sănătate, apă potabilă, deșeuri etc. În plus, creează facilități pentru familii, prin sprijinirea creșterii copilului (investiții în creșe și grădinițe) și sprijinirea grupurilor vulnerabile în vederea integrării pe piața forței de muncă.

Atenuarea și adaptarea la schimbările climatice

Atenuarea și adaptarea la schimbările climatice, precum și prevenirea riscurilor sunt integrate în pregătirea Acordului de parteneriat și vor fi urmărite în toate fazele de programare, implementare, monitorizare și evaluare a tuturor fondurilor.

Se va asigura vizibilitatea contribuțiilor în vederea atingerii obiectivului de a se cheltui cel puțin 20 % din bugetul Uniunii pentru atenuarea schimbărilor climatice.

2. DEMERSURI PENTRU A ASIGURA IMPLEMENTAREA EFICIENTĂ – ARTICOLUL 14, ALINEATUL (1), LITERA (B) DIN REGULAMENTUL PRIVIND DISPOZIȚIILE COMUNE

2.1 DEMERSURI PENTRU COORDONAREA INSTRUMENTELOR DE FINANȚARE UE ȘI NAȚIONALE

Identificarea zonelor de intervenție pentru consolidarea sinergiilor și evitarea suprapunerii

Consolidarea sinergiilor și a complementarităților dintre fondurile ISE, precum și dintre acestea și alte instrumente de finanțare, inclusiv naționale și europene, este esențială pentru a obține cele mai puternice efecte asupra economiei și societății românești. Această corelare va fi asigurată atât în faza de planificare, cât și în cea de executare.

În etapa actuală de programare, cele mai importante relații sunt prezentate în Tabelul X. Similar cu perioada de programare curentă, între 2014 și 2020 instrumentele de finanțare BEI vor fi necesare. Coordonarea fondurilor și surselor menționate mai sus reprezintă o sarcină de implementare ce revine atât PO respectiv, cât și structurii centrale de coordonare.

Lecții învățate din perioada de programare 2007-2013

În perioada de programare 2007-2013, sinergiile și complementaritățile dintre Programe și dintre Prioritățile din cadrul Programelor au fost implementate, în principiu. La cel mai extins nivel, Cadrul Strategic Național de Referință a implicat o serie de PO complementare și s-au depus eforturi considerabile în etapa ex ante pentru a se asigura minimizarea suprapunerii evidente sau a duplicării. Cu toate acestea, anumite PO au abordat aspecte similare, dar diferite în cadrul acelorași sectoare și aspecte și nu a fost clar în ce măsură eforturile de asigurare a complementarității au avut un caracter practic. Această situație a fost îngreunată și de unele dintre obiectivele Axelor Prioritare. De exemplu, sectoarele sănătate și educație au fost susținute de PO Regional, precum și de PO de Competitivitate, într-un caz prin infrastructură, iar în celălalt prin TIC. Plecând, în special, de la Evaluarea intermediară a POAT (Programul Operațional Asistență Tehnică), care a analizat acest aspect la nivelul CSNR, grupurile de lucru organizate ad-hoc au părut, într-adevăr, o abordare eficientă în vederea ameliorării coordonării și sinergiilor și a înlăturării obstacolelor din calea implementării și impactului.

Evaluarea intermediară a POAT a făcut trimiteri clare la nivelurile de coordonare din cadrul PO. Cu toate acestea, rămâne o dificultate faptul că acest nivel de coordonare și cooperare este în principal orientat spre proceduri și procese și mai puțin spre conținutul efectiv. Prin urmare, rămâne loc pentru o cooperare mai practică atât la nivel strategic, cât și la nivel micro. În acest al doilea caz, ar fi utilă o mai bună comunicare a informațiilor cu privire la beneficiarii individuali din cadrul CSNR.

Demersuri și structuri pentru coordonarea și susținerea utilizării complementare a Fondurilor E SI și pentru evitarea duplicării

Mecanismul de coordonare instituțională propus pentru următoarea perioadă de programare implică un număr de niveluri, conform prezentării de mai jos:

Nivelul 1 – Comitetul Interinstituțional pentru Acordul de Parteneriat (CIAP) va fi creat ca un comitet interministerial sub responsabilitatea Ministerului Fondurilor Europene.

<i>Rol</i>	Coordonarea strategică a implementării AP / PO
<i>Componentă</i>	Ministerele de resort, responsabile de politica în domeniile vizate de Acordul de Parteneriat
<i>Reuniuni</i>	De două ori pe an
<i>Reprezentare</i>	Factori de decizie la nivel de secretar de stat
<i>Secretariat</i>	Direcția Generală de Analiză, Programare și Evaluare din cadrul Ministerului Fondurilor Europene

Tabelul X: Tabel de corelații						
Prioritatea de finanțare națională	OT	Corelație (conform AP, capitolul 1.3)	Domeniu de politică	Programe ISE	Instrumente UE	Programe naționale orientative
Promovarea competitivității economice și a dezvoltării locale OT 1, 2, 3, 4, 8, 10, 11	Obiectiv tematic nr. 1 Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării	Trebuie sincronizat cu măsurile finanțate referitoare la modelele de antreprenariat și afaceri din Obiectivul tematic nr. 3 , cu măsurile pentru ocuparea forței de muncă, educație și competențe din Obiectivele tematice nr. 8 și 10 și cu măsurile vizate de Agenda digitală din Obiectivul tematic nr. 2 .	Cercetare și Dezvoltare TIC Muncă Educație Întreprinderi Agricultură Pesceuit Administrație publică Energie Mediu Dezvoltare teritorială și regională (inclusiv ITI, Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC), Cooperarea teritorială europeană (CTE) și Strategiile macroregionale și pentru bazinul maritim)	COMP CU AC AGRI PESCUIT CTE POR	Orizont 2020 ¹¹⁶ Parteneriatul European pentru Inovare Erasmus pentru toate programele Programul UE pentru competitivitatea întreprinderilor și IMM-urilor COSME	Programul Mihail Kogălniceanu pentru IMM-uri Programul național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului Programul pentru modernizare a activităților de comercializare a produselor și serviciilor de piață Scheme de ajutor de stat și de minimis gestionate de Ministerul Finanțelor Publice Programul Național de Apicultură Programe naționale de sprijin al sectorului vinicol din România, 2014-2018 Programul de dezvoltare sau actualizare a documentației de planificare regională pentru zonele cu monumente istorice înscrise în lista patrimoniului mondial Program de cofinanțare a hărților de risc pentru alunecări de teren Programe de construcții de locuințe Programul național pentru dezvoltare locală Programe socio-culturale și sportive
	Obiectiv tematic nr. 3 - Creșterea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol și a sectorului de pescuit și acvacultură	Trebuie sincronizat cu măsurile finanțate privind sarcina administrativă a IMM-urilor din Obiectivul tematic nr. 11 ; ocuparea forței de muncă, educația și competențele din Obiectivele tematice nr. 8 și 10 ; măsurile de eficiență energetică și economie cu emisii scăzute de carbon din Obiectivul tematic nr. 4 .				

¹¹⁶ Complementaritatea constă în susținerea, prin programele finanțate de ISE, a jucătorilor români în vederea participării la Orizont 2020, prin consolidarea semnificativă a capacității CDI

Ameliorarea capitalului uman prin creșterea ratei de ocupare a forței de muncă și politici mai bune privind incluziunea socială și educația OT 1, 2, 3, 8, 9, 10, 11	Obiectiv tematic nr. 8: Promovarea ocupării forței de muncă și susținerea mobilității lucrătorilor	Trebuie sincronizat cu intervenția finanțată, cu măsurile ce vizează modelele de antreprenoriat și afaceri din Obiectivele tematice nr. 1 și 3, concentrate pe sectoare cu potențial de creștere, cu măsurile pentru incluziune socială și educație din Obiectivele tematice nr. 9 și 10 și cu intervenții precum e-guvernare finanțate în cadrul Obiectivului tematic nr. 11.	Ocuparea forței de muncă Cercetare și Dezvoltare Întreprinderi Asistență socială Educație Guvernanța TIC Agricultură Pescuit Dezvoltare teritorială și regională (inclusiv ITI, Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC), Cooperarea teritorială europeană (CTE) și Strategiile macroregionale și pentru bazinul maritim)	RU COMP AC TIC POR AGRI PESCUIT CTE	Acțiunile Marie Skłodowska-Curie Erasmus pentru toate programele Programul operațional de asistență materială Programul operațional de incluziune socială – Fondul pentru azil și migrație Programul pentru schimbare socială și inovație Europa Creativă Schimbare socială pentru inovare	Program pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de întreprinzători tineri Program pentru dezvoltarea abilităților antreprenoriale în rândul tinerilor și facilitarea accesului acestora la finanțare - START Program pentru dezvoltarea culturii antreprenoriale în rândul femeilor manager în sectorul IMM Programele Ministerului Muncii Programele Ministerului Educației
	Obiectiv tematic nr. 9 Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei	Trebuie sincronizat cu intervenția finanțată, cu măsurile ce vizează modelele de antreprenoriat și afaceri din Obiectivele nr. 1 și 3, concentrate pe sectoare cu potențial de creștere, cu măsurile pentru ocuparea forței de muncă și educație din Obiectivele tematice nr. 8 și 10 și cu intervenții precum e-guvernare finanțate în cadrul Obiectivului tematic nr. 2.				
	Obiectiv Tematic nr. 10 Investiții în educație, competențe și învățarea pe tot parcursul vieții	Trebuie sincronizat cu intervenția finanțată, cu măsurile ce vizează modelele de antreprenoriat și afaceri din Obiectivele nr. 1 și 3, concentrate pe sectoare cu potențial de creștere, cu măsurile pentru ocuparea forței de muncă și incluziune socială din Obiectivele tematice nr. 8 și 9 și cu intervenții precum e-guvernare finanțate în				

		cadrul Obiectivului tematic nr. 2.				
Dezvoltarea infrastructurii moderne pentru creștere și locuri de muncă OT 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11	Obiectiv tematic nr. 2 Îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, a utilizării și calității acestora Obiectiv tematic nr. 7 Promovarea unor sisteme durabile de transport și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore	Trebuie sincronizat cu intervenția finanțată și cu măsurile ce privesc inovația din Obiectivul nr. 1 , antreprenoriatul și afacerile din Obiectivul nr. 3 , măsurile pentru ocuparea forței de muncă din Obiectivul nr. 8 , măsurile pentru incluziune din Obiectivul nr. 9 , măsurile pentru educație și competențe din Obiectivul nr. 10 și cu măsurile pentru îmbunătățirea capacității instituționale din Obiectivul nr. 11 . Trebuie sincronizat cu intervenția finanțată și cu măsurile de susținere a trecerii la o economie cu emisii reduse de carbon în toate sectoarele, din Obiectivul nr. 4 , și cu măsurile de protecție a mediului înconjurător, din Obiectivul nr. 6 .	Transport Cercetare și Dezvoltare TIC Întreprinderi Energie Mediu Ocuparea forței de muncă Educație Guvernanța Agricultură Pescuit Dezvoltare teritorială și regională (inclusiv ITI, Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC), Cooperarea teritorială europeană (CTE) și Strategiiile macroregionale și pentru bazinul maritim)	INFRA COMP POR CU AC AGRI PESCUIT CTE	Mecanismul Conectarea Europei Provocarea „Transport inteligent, verde și integrat” pentru Orizont 2020	
Optimizarea utilizării și protecției	Obiectiv tematic nr. 4 Susținerea trecerii către o	Trebuie sincronizat cu intervenția finanțată și cu măsurile de protecție a mediului înconjurător, din	Mediu Energie Întreprinderi	INFRA TIC COMP	Programul LIFE Programul NER300	Programul multianual prioritar de mediu și gospodărirea apelor Diminuarea riscurilor

resurselor naturale și activelor	economie cu emisii reduse de carbon în toate sectoarele	Obiectivul nr. 6 , și cu măsurile de promovare a unor sisteme durabile de transport, din Obiectivul nr. 7 .	Transport Agricultură Pescuit Dezvoltare teritorială și regională (inclusiv ITI, Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC), Cooperarea teritorială europeană (CTE) și Strategiile macroregionale și pentru bazinul maritim)	AGRI PESCUIT CTE		Investiții prioritare de gospodărire a apelor Controlul integrat al poluării cu nutrienți Reconstrucția drumurilor forestiere Programul de reabilitare termică
OT 3, 4, 5, 6, 7	Obiectiv tematic nr. 5 Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și managementul riscurilor	Trebuie sincronizat cu intervenția finanțată și cu măsurile pentru serviciile și infrastructura TIC din Obiectivul nr. 2 , cu măsurile de promovare a bunelor practici de mediu în afaceri din Obiectivul nr. 3 și cu măsurile pentru agricultură, silvicultură și pescuit				
	Obiectiv tematic nr. 6 Promovarea mediului și a utilizării eficiente a resurselor	Trebuie sincronizat cu intervenția finanțată și cu măsurile pentru promovarea bunelor practici de mediu în afaceri, din Obiectivul nr. 3 , cu măsurile de reducere a emisiilor de carbon din Obiectivul nr. 4 și cu măsurile pentru agricultură, silvicultură și pescuit				
Modernizarea și consolidarea administrației naționale și a sistemului judiciar OT 2, 11	Obiectiv tematic nr. 11 Întărirea capacității instituționale și a eficienței administrației publice	Acțiunile din cadrul acestui obiectiv tematic pot contribui, dacă sunt relevante, la intervențiile corespunzătoare identificate în Obiectivul tematic nr. 2 , care are scopul de a oferi acces la TIC.	Administrație publică TIC Justiție Dezvoltare teritorială și regională (inclusiv ITI, Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC), Cooperarea teritorială	AC COMP AT		

			europă (CTE) și Strategiile macroregionale și pentru bazinul maritim)			
--	--	--	---	--	--	--

Nivelul 2 – Sub-comitete interinstituționale tematice

Vor fi cinci sub-comitete tematice, conform celor cinci priorități de finanțare naționale, sub coordonarea Ministerului Fondurilor Europene, și anume:

1. Promovarea competitivității economice și a dezvoltării locale
2. Ameliorarea capitalului uman prin creșterea ratei de ocupare a forței de muncă și politici mai bune privind incluziunea socială și educația
3. Dezvoltarea infrastructurii moderne pentru creștere și locuri de muncă
4. Optimizarea utilizării și protecției resurselor naturale și activelor
5. Modernizarea și consolidarea administrației naționale și a sistemului judiciar

<i>Rol</i>	• Identificarea evoluțiilor / schimbărilor din cadrul diverselor domenii de politică și a impactului acestora asupra strategiei Acordului de Parteneriat și Programelor Operaționale • Examinarea continuității relevanței Acordului de Parteneriat • Supravegherea îndeplinirii condițiilor ex ante • Asigurarea sinergiei și coerenței fondurilor ISE prin: - o examinarea criteriilor de eligibilitate și selectare a proiectelor (propușe) - o examinarea calendarului pentru solicitarea de propuneri și respectarea acestuia - o analiza coerenței în timp a evaluării proiectelor și contractării - o analiza indicatorilor financiari, de realizare și de rezultat, atât a indicatorilor angajați, cât și a celor realizați - o identificarea principalelor blocaje de implementare - o analiza rezultatelor evaluării și urmărirea recomandărilor • Asigurarea coerenței cu alte instrumente UE și naționale
<i>Componentă</i>	Ministrii de resort responsabili cu domeniul de politică, autoritățile de management responsabile, BEI
<i>Raportează către</i>	Comitetul interinstituțional pentru Acordul de Parteneriat
<i>Reuniuni</i>	De două ori pe an
<i>Reprezentare</i>	Factori de decizie la nivel de director (în general)
<i>Secretariat</i>	Direcția Generală pentru Analiză, Programare și Evaluare din cadrul Ministerului Fondurilor Europene

Nivelul 3 – Grupuri de lucru funcționale

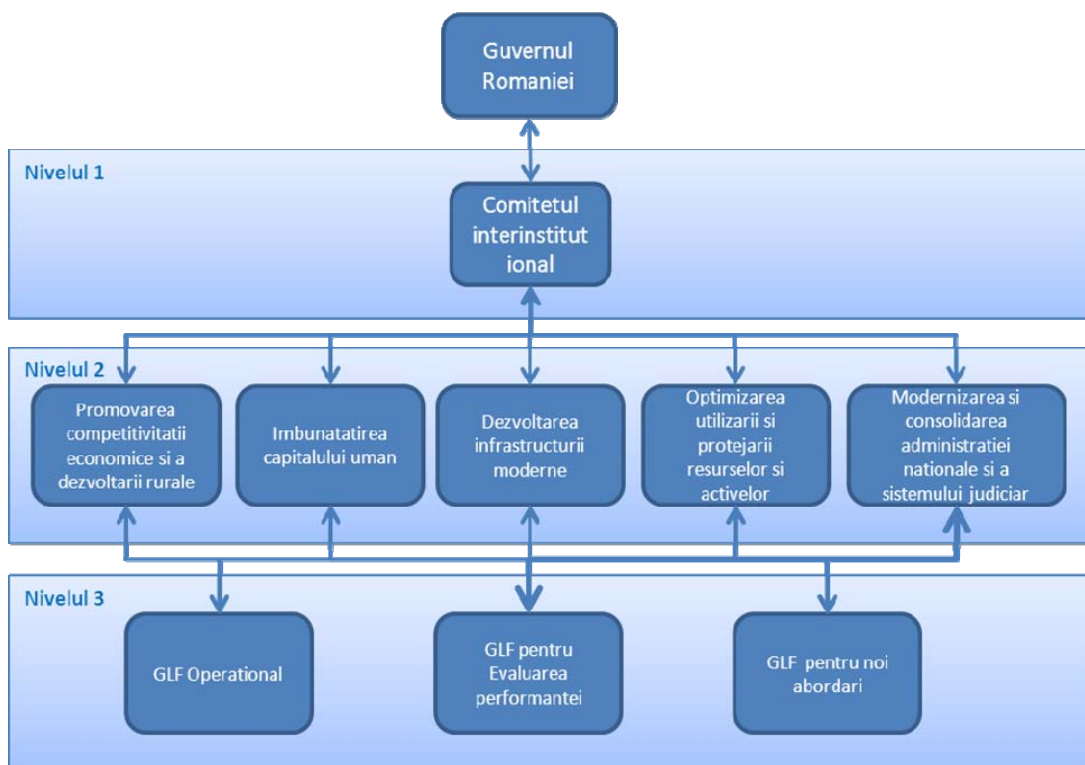
Vor fi trei grupuri de lucru funcționale create sub coordonarea Ministerului Fondurilor Europene, după cum urmează:

1. *GLF operațional* cuprinzând următoarele zone orientative de interes:
 - Simplificare: sarcina administrativă, ghișeu unic, opțiuni simplificate și subvenții globale
 - Proceduri operaționale, audit, nereguli și fraude
 - Sisteme electronice și schimb de date
 - Comunicare
 - Achiziții publice
 - Asistență tehnică și resurse umane
 - Principii orizontale
 - Ajutor de stat
2. *GLF pentru evaluarea performanței* care acoperă cele de mai jos:
 - Cadrul de performanță
 - Evaluare
 - Raportare

- Statistică și indicatori
 - Gestiune și prognoze financiare
3. *GLF pentru noi abordări*, responsabil de:
- Instrumente financiare
 - Dezvoltare urbană
 - Investiții teritoriale integrate
 - Dezvoltare sub responsabilitatea comunităților locale

<i>Rol</i>	Armonizarea abordărilor, îndrumare și consolidarea capacităților în fiecare domeniu identificat, inclusiv coordonarea rețelelor, oriunde este cazul
<i>Componentă</i>	Experți din MEF și din autoritățile de management și alți experți, dacă este cazul
<i>Raportează către</i>	Sub-comitetele interinstituționale tematice
<i>Reuniuni</i>	O dată la trei luni sau de câte ori este necesar
<i>Reprezentare</i>	Nivel de experți
<i>Secretariat</i>	Direcția Generală pentru Analiză, Programare și Evaluare din cadrul Ministerului Fondurilor Europene

Structura de coordonare

2.2 VERIFICAREA EX ANTE A CONFORMITĂȚII CU REGULILE PRIVIND ADIȚIONALITATEA

România, deși nu este încă membră a Uniunii Monetare, a susținut noua guvernanță economică promovată de Comisia Europeană. România a aderat la „Tratatul privind stabilitatea, coordonarea și guvernanța în cadrul Uniunii economice și monetare” așa – numitul „Pact fiscal”, angajându-se să

continue procesul de consolidare fiscală astfel încât să se asigure stabilitatea finanțelor publice. Tratatul a fost ratificat de România prin Legea nr. 83 din 14 iunie 2012. Tratatul a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2013.

Un concept-cheie folosit de Pactul de Stabilitate și Creștere și cu un rol tot mai mare în configurarea politicilor bugetare naționale viitoare în urma intrării în vigoare a Pactului fiscal este „obiectivul bugetare pe termen mediu” (MTO) specific pentru fiecare țară. MTO pentru România este de -1%, adică deficitul bugetar structural nu va trebui să depășească 1% din PIB pe termen mediu. România s-a angajat conform Programului de Convergență să atingă acest obiectiv începând cu 2015.

O a doua prevedere europeană care influențează evoluția viitoare a indicatorilor de analiză a adiționalității este cea privind dinamica cheltuielilor bugetare, care nu trebuie să o depășească pe cea a produsului intern brut.

România și-a demonstrat angajamentul pentru stabilitatea finanțelor publice, derulând cu succes două acorduri cu Comisia Europeană și FMI și reușind să-și reducă semnificativ deficitul bugetar.

În urma stabilizării macroeconomice, următoarea etapă pentru România este implementarea de măsuri care să asigure creșterea economică durabilă și implementarea de măsuri structurale, așa cum este prevăzut și în noul acord preventiv discutat cu CE și FMI.

Aceste acțiuni necesită investiții semnificative în economie, inclusiv co-finanțarea pentru atragerea fondurilor europene (și implicit creșterea gradului de absorbție a acestora). Creșterea investițiilor, în special pentru infrastructură, reprezintă pentru România o condiție esențială pentru a reuși să recupereze decalajul de dezvoltare față de alte state membre ale UE.

Ca urmare se estimează că până în anul 2020, pe fondul reducerii ponderii cheltuielilor bugetului general consolidat în PIB cheltuielile bugetare cu formarea brută de capital fix își vor majora ponderea în PIB. Această evoluție se va înregistra în condițiile în care obiectivul bugetar pe termen mediu va fi de -1 începând cu anul 2015.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Cheltuielile la nivel central ca pondere din PIB (Cheltuieli totale)	36,2	36,1	36,0	35,8	35,6	35,5	35,2	35,0
Formare brută de capital fix ca pondere în PIB (P51)	5,0	5,2	5,3	5,6	5,7	5,8	5,9	6,0

La nivel național, regiunile mai puțin dezvoltate acoperă mai mult de 99% din totalul populației.

2.3. REZUMATUL EVALUĂRII ÎNDEPLINIRII CONDIȚIONALITĂȚILOR EX ANTE APLICABILE

Este binecunoscut faptul că o parte esențială din pregătirile pentru următoarea perioadă de programare o reprezintă condiționalitățile. Acestea reprezintă condiții prealabile pe care România este obligată să le îndeplinească și se referă la utilizarea eficientă și eficace a fondurilor europene structurale și de investiții (FESI). România a identificat condiționalitățile ex ante aplicabile (specifice și generale) și a determinat gradul de îndeplinire de către acestea a tuturor criteriilor. Pentru ca aceste condiționalități sau criterii ex ante să fie îndeplinite până în momentul la care trebuie depus Acordul de Parteneriat, România a prezentat planuri de acțiune și un calendar de implementare, astfel încât acestea să fie îndeplinite până la 31 decembrie 2016.

ANEXA IV prezintă un rezumat al tuturor condiționalităților ex ante generale și tematice / specifice fondurilor aplicabile la nivel național, precum și planuri de acțiune pentru condiționalitățile sau criteriile ex ante neîndeplinite.

2.4. METODOLOGIA ȘI MECANISMELE DE ASIGURARE A CONSECVENȚEI ÎN FUNCȚIONAREA CADRULUI DE PERFORMANȚĂ, ÎN CONFORMITATE CU ARTICOLUL 19 DIN RDC

Regulamentul general privind fondurile ESI solicită înființarea și funcționarea unui cadru de performanță pentru fiecare program, pentru a monitoriza progresele în atingerea obiectivelor și ȳintelor stabilite pe parcursul perioadei de programare. Acesta va include, de asemenea, o rezervă de performanță care urmează să fie alocată în 2019 în cazul în care s-au îndeplinit ȳintele intermediare stabilite în cadrul de performanță. În cazurile în care neîndeplinirea ȳintelor intermediare și finale este semnificativă, Comisia ar trebui să poată suspenda plățile pentru program sau, la sfârșitul perioadei de programare, să aplice corecții financiare, pentru a se asigura că bugetul Uniunii nu este utilizat într-un mod ineficient.

Astfel, fiecare stat membru ar trebui să evidențieze în Acordul de Parteneriat metodologia și mecanismele pentru a asigura coerența în funcționarea cadrului de performanță între programe și fondurile ESI, în timp ce cadrele de performanță (indicatorii și ȳintele lor finale și intermediare) sunt incluse în program pentru fiecare prioritate.

Acest capitol este redactat în scopul de a răspunde la cerința de mai sus, și anume furnizarea metodologiei și mecanismului de asigurare a coerenței în funcționarea cadrului de performanță, în conformitate cu articolul 19 din RDC.

Abordarea metodologică pentru asigurarea coerenței în selectarea indicatorilor în cadrul programelor și priorităților

Conform Regulamentului general privind fondurile ESI și orientărilor CE, există trei categorii de indicatori care trebuie incluse în cadrul de performanță al programului: indicatorii financiari, indicatorii de realizare și, dacă este cazul, indicatorii de rezultat. În situația în care nu se așteaptă nicio realizare măsurabilă până la sfârșitul lui 2018, ar trebui să se utilizeze o etapăcheie de implementare pentru a stabili o ȳintă intermediară.

Programele trebuie să folosească un singur indicator financiar și anume:

- în cazul FEDR, FSE, FC și FEPAM, indicatorul financiar reprezintă *valoarea cheltuielilor eligibile plătita beneficiarilor*, precizată în SMIS 2014 sau, după caz, în SIM pentru FEPAM sau în SIM pentru CTE;
- în cazul FEADR, indicatorul financiar reprezintă *cheltuiala cu operațiunile finalizate pentru care plata finală către beneficiar a fost efectuată și pe care Autoritatea de Management a introdus-o în baza de date de operațiuni a sistemului de monitorizare a programului de dezvoltare rurală*.

Deși diferența între obiect și domeniile de intervenție ale programelor operaționale și prioritățile nu semnalează, la o prima vedere, probleme semnificative în ceea ce privește coerența indicatorilor de realizare în cadrul și între programele operaționale, experiența anterioară legată de parametrizarea sistemelor electronice și elaborarea raportelor de progres fizic la nivel național a arătat că este necesară o coordonare puternică prin care să se asigure uniformizarea parametrilor, inclusiv a indicatorilor. Această coordonare va fi asigurată de către Ministerul de Fondurilor Europene, ceea ce va conduce la organizarea unui grup de lucru dedicat compus din reprezentanți ai autorităților de management.

Având în vedere lecțiile învățate, pentru a asigura coerența necesară în selectarea indicatorilor de realizare atât la nivelul programului, cât și la al Acordului de Parteneriat: se va aplica următoarea abordare¹¹⁷:

- identificarea domeniilor de intervenție corespunzătoare fiecărei priorități și alocarea financiară aferentă de la bugetul UE;

¹¹⁷ Abordarea se va aplica pentru FEDR, FSE, FC și FEPAM. Pentru FEADR, Autoritățile de Management trebuie să utilizeze indicatorii de realizare comuni selectați pentru fiecare prioritate. Acești indicatori vor fi definiți în sistemul comun de monitorizare și evaluare al FEADR.

- realizarea unui tabel de corelații între prioritățile de investiții și indicatorii de realizare, prin utilizarea indicatorilor de realizare definiți în programele propuse;
- identificarea domeniilor de intervenție comune și a diferențelor în denumirea indicatorilor corespunzători aceluiași domeniu de intervenție;
- propunerea unei denumiri uniformizate a indicatorului de realizare, în măsura în care acest lucru este posibil;
- includerea indicatorilor de realizare uniformizați în programul revizuit și în tabelul de corelații;
- alegerea pentru cadrul de performanță a celui indicator de realizare dintr-o prioritate care corespunde domeniului de intervenție cu cea mai mare alocare;
- examinarea, cu ajutorul evaluatorilor ex ante, a gradului de îndeplinire a valorii stabilite pentru a indicatorii de realizare selectați până la sfârșitul lui 2018. Dacă realizările anticipate sunt nesemnificative, trebuie definite etape de implementare.

Etapele de implementare trebuie formulate astfel încât să se poată da un răspuns de tipul da/nu până la sfârșitul lui 2018, când se va ridica problema îndeplinirii acestora. Ca regulă generală, pentru a asigura omogeneitatea, etapa cheie de implementare trebuie să fie același pentru tipuri similare de intervenție.

În ceea ce privește indicatorii de rezultat, România nu-i va adopta în cadrul de performanță, considerându-i inadecvați având în vedere momentul în care pot fi obținute rezultatele și necesitatea de a efectua o evaluare pentru a diferenția efectele politicii de cele ale unor factori externi ai programului.

În cazul priorităților care acoperă mai mult de un fond, indicatorii, țintele intermediare și finale trebuie să fie defalcate pe fiecare fond. Pentru prioritățile care acoperă mai mult de o categorie de regiuni, o astfel de defalcare va fi necesar pentru FSE.

Abordarea metodologică pentru asigurarea coerenței în stabilirea țintelor intermediare și finale

Evaluatorii ex ante la nivelul programelor finanțate de FEDR, FSE și FC sunt rugați să propună și să implementeze o metodologie pentru stabilirea de ținte intermediare și finale pentru cadrul de performanță al fiecărui program. Întrucât toate aceste evaluări sunt comandate și gestionate de către Unitatea Centrală de Evaluare din cadrul Ministerului Fondurilor Europene, deja este îndeplinită o primă condiție preliminară pentru asigurarea coerenței în stabilirea de ținte intermediare și finale la nivelul programelor și priorităților.

În această privință, UCE va acționa în scopul asigurării coerenței dintre metodologiile de stabilire a țintelor intermediare și finale pentru cadrul de performanță:

- analizând metodologiile propuse de către evaluatorii ex ante;
- identificând diferențele dintre metodologii și posibilele consecințe împreună cu evaluatorii;
- ajungând la un acord cu evaluatorii ex ante cu privire la metodologiile propuse.

Metodologia și țintele intermediare și finale vor fi dezbătute în cadrul unui grup de lucru dedicat pentru cadrul de performanță.

Mecanisme de monitorizare pentru a asigura detectarea timpurie a posibilelor probleme de performanță și sistemul de monitorizare a problemelor detectate

Recunoscând faptul că anul 2018 este o dată de referință târzie pentru implementarea măsurilor în vederea rectificării unui posibil eșec în 2022, va fi dezvoltată o aplicație de prognozare pentru indicatorii incluși în cadrul de performanță. România va utiliza experiența câștigată prin evaluarea performanței programelor operaționale, realizată în 2012, când a fost dezvoltat un model econometric pentru prognoizarea absorbției atât fizică, cât și financiară.

O abordare și un instrument îmbunătățit va fi implementat de către Ministerul Fondurilor Europene, pe baza câștigate și folosind, cel puțin pentru primii ani de implementare, seturi de date referitoare la perioada de programare 2007-2013. Dacă apar diferențe semnificative între valorile prognozate, pe de o parte, și țintele intermediare și finale ale cadrului de performanță, pe de altă parte, se va declanșa o evaluare ad-hoc pentru a identifica cauzele și a emite recomandări în vederea înlăturării acestora.

2.5 MĂSURI DE CONSOLIDARE A CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE

Nevoile de consolidare a capacității administrative a autorităților și a beneficiarilor

În vederea continuării procesului de consolidare și în contextul perioadei de programare 2014-2020, Ministerul Fondurilor Europene a solicitat o evaluare a capacității administrative a instituțiilor responsabile cu gestionarea fondurilor CSC în cadrul evaluării *ex ante* a Acordului de parteneriat. A fost efectuată o primă evaluare, axată pe experiența perioadei de programare 2007-2013, care va fi urmată de două evaluări ulterioare; acestea se vor derula pe perioada procesului de instituire a cadrului instituțional pentru 2014-2020. Evaluarea vizează capacitatea administrativă a autorităților și a beneficiarilor, care contribuie la performanța programelor operaționale.

Mai jos este prezentată o sinteză a principalelor necesități de îmbunătățire a capacității administrative a autorităților și a beneficiarilor, pe baza concluziilor evaluării.

Capacitatea administrativă a autorităților

Pentru perioada de programare 2007-2013, structura instituțională, repartizarea formală a responsabilităților și instituirea normelor interne respectă cerințele reglementărilor, însă **funcționarea corespunzătoare a instituțiilor și a întregului sistem constituie o problemă esențială**. Organismele de coordonare (de exemplu, Autoritatea pentru Coordonarea Instrumentelor Structurale - ACIS) și un număr de AM-uri nu au avut suficientă autoritate pentru a asigura abordări consecvente, proceduri simple și coerente, evitarea suprapunerilor responsabilităților și implementarea efectivă a planurilor de acțiune la nivelul instituțiilor pentru a rezolva problemele esențiale.

Experiența actualei perioade de programare indică faptul că, pentru îmbunătățirea performanței instituționale și a cooperării interinstituționale, trebuie să se asigure **autoritatea sporită a organismelor de management și de coordonare, precum și stabilitatea structurilor organizațiilor și a cadrului global în ansamblul sau**.

Un număr semnificativ de organizații din sistem au întâmpinat **difficultăți în ceea ce privește asigurarea resurselor umane adecvate, atât în plan cantitativ, cât și calitativ**. Măsurile de austeritate întreprinse în 2010 au blocat alocarea de resurse impusă de volumul de muncă și de numărul tot mai mare de contracte aflate în faza de implementare. Reducerile salariale semnificative din întregul sistem public au generat rotații de personal masive, rate ridicate ale posturilor vacante și, ca urmare, un volum de muncă sporit pentru personalul existent. **Funcția de management și resurse umane** din cadrul organizațiilor nu a fost în măsură să găsească soluții la aceste probleme, iar resursele de asistență tehnică nu au fost utilizate suficient încât să acopere lipsa de resurse de la nivel intern, în principal din cauza dificultăților specifice proceselor de achiziții publice. Evaluarea a relevat **o capacitate insuficientă a organizațiilor de a utiliza în mod eficient politicile și practicile în materie de resurse umane (RU)** pentru a garanta alocarea de resurse adecvate și a răspunde provocărilor.

Evaluarea a evidențiat o serie de aspecte care trebuie abordate pentru a se asigura buna funcționare și un nivel adecvat de performanță a personalului, inclusiv o mai bună planificare în materie de resurse umane, pe baza utilizării eficiente a analizelor privind volumul de lucru și a unui sistem de prime îmbunătățit, corelat cu performanța, capabil să motiveze și să păstreze profesioniștii competenți și să stimuleze performanța. **Pentru a orienta mai bine eforturile în direcția obiectivelor de performanță ale programelor operaționale (PO), este necesară o trecere de la abordarea bazată pe competențe și pe procese la una bazată pe gestionarea performanței în funcție de rezultate**.

Funcția de formare trebuie să asigure **dezvoltarea continuă a personalului** în toate domeniile și prin **intervenții specifice domeniilor cruciale pe care le-a identificat evaluarea**, de exemplu ajutoarele de stat, reglementările de mediu, gestionarea riscurilor, auditul intern, achizițiile publice, gestiunea și controlul financiar, legislația Uniunii și cea națională și competențele în materie de management. Ar trebui să fie pusă la dispoziție asistență tehnică în toate cazurile în care nu este posibilă sau eficientă consolidarea internă a competențelor necesare.

Experiența perioadei de programare actuale atestă că au fost create și puse în practică **sisteme și instrumente** care acoperă toate procesele necesare, în toate fazele ciclului programului, însă **multe dintre acestea nu sunt utilizate în mod corespunzător și nu sunt eficiente**.

Apariția unor nereguli, unele cu caracter sistemic și îndeosebi la nivelul proceselor de achiziții publice, a impus adoptarea de măsuri urgente în vederea **consolidării sistemelor de gestiune și control**.

Sistemul suprareglementat, procedurile complicate și neclare, birocrăția excesivă și sarcina administrativă enormă au încetinit și chiar au blocat procesele, îndeosebi în dauna beneficiarilor.

Sunt necesare îmbunătățiri pentru consolidarea sistemelor de gestiune și control, simplificarea operațiunilor și a procedurilor și reducerea sarcinii administrative.

Capacitatea administrativă a beneficiarilor

Perioada de programare 2007-2013 a reprezentat **o provocare pentru beneficiari** având în vedere noile norme considerabil diferite de cele aplicate în cadrul programului de preaderare, dimensiunile mai mari ale proiectelor și, în unele cazuri, implicarea aceleiași entități într-un număr mare de proiecte. Continuă dezvoltarea capacităților, **proces care include crearea și consolidarea departamentelor specializate** în elaborarea și implementarea proiectelor și în dezvoltarea de competențe, prin intermediul formării de tip formal și al învățării prin practică. În cazul beneficiarilor privați care accesează fonduri pentru dezvoltarea proprie, capacitatea de elaborare și implementare a proiectelor se bazează în principal pe externalizarea serviciilor către societățile de consultanță. Capacitatea de gestionare a proiectelor variază în funcție de tipul de beneficiar.

Un segment important de beneficiari îl reprezintă instituțiile publice de la nivel local (județe și localități), principalii operatori din domeniul mediului și al transporturilor, instituțiile din învățământ și din sectorul pieței muncii etc. care răspund de absorbția unui volum mare de fonduri și de realizările aferente. **Capacitățile de management de proiect dezvoltate în aceste instituții constituie o bază robustă pentru o dezvoltare ulterioară.**

Cu toate acestea, nivelul de performanță a programelor operaționale și a proiectelor individuale indică necesitatea unor îmbunătățiri la toate tipurile de beneficiari. În cazul beneficiarilor publici importanți, consolidarea capabilităților organizatorice în vederea asigurării unor capacități durabile pentru managementul proiectelor reprezintă o necesitate-cheie și include sisteme de management și control, o mai bună integrare cu alte funcții ale instituției și competențe îmbunătățite în domenii specifice de specializare. **Competențele în domeniul achizițiilor publice, al managementului de proiect** reprezintă în continuare prioritățile în materie de formare, în parte din cauza lipsei de claritate și a orientărilor, procedurilor și instrucțiunilor continuu modificate, a instrumentelor de sprijin neprietenoase și a interpretărilor inconsecvente ale procedurilor la diferitele niveluri de control. Dezvoltarea continuă în materie de management al proiectelor, cu un accent mai pronunțat pe aspectele calitative ale dezvoltării, va rămâne o necesitate prioritară pentru perioada de programare următoare. Evaluările au mai indicat **capacitatea tehnică limitată** în anumite domenii și **calitatea precară a documentației tehnice**, îndeosebi pentru proiectele de infrastructură. De asemenea, s-au semnalat **probleme de personal, deficite de competențe și de manageri sau de consultanți de proiect** în cazul anumitor beneficiari sau sectoare (de exemplu, administrația publică din localitățile mai mici și din zonele rurale sau sectoare specifice care au beneficiat de investiții publice mai puține în trecut, cum ar fi gestionarea deșeurilor). Beneficiarii trebuie să își dezvolte capacitatea de utilizare a serviciilor externalizate pentru a compensa lacunele de la nivelul propriilor resurse interne.

În cazul beneficiarilor privați și al micilor beneficiari, trebuie să li se asigure **proceduri simple, orientări clare și acces ușor la serviciile de consultanță** în ceea ce privește disponibilitatea și caracterul abordabil, în funcție de tipul de beneficiar, pentru a accesa, a implementa și a gestiona cu succes inițiative sprijinite prin FESI.

La nivelul ofertei, serviciile de consultanță trebuie să evolueze pentru a răspunde nevoilor pieței. **Concurența echitabilă, bazată pe procese de implementare clare și axată pe calitate**, și nu pe conformitate administrativă, va încuraja dezvoltarea pieței serviciilor de consultanță.

Un factor important care influențează capacitatea beneficiarilor de a implementa proiecte finanțate de UE îl reprezintă capacitatea limitată a acestora de a mobiliza resursele financiare pentru cofinanțare și fluxurile de numerar necesare implementării. Beneficiarii au întâmpinat dificultăți suplimentare având în vedere întârzierile mari ale rambursărilor, accesul dificil la prefinanțare și la credite bancare, precum și condițiile de creditare care suferă schimbări de la data depunerii candidaturii până la data atribuirii contractului. **Capacitatea limitată de a mobiliza resursele financiare rămâne o problemă esențială și un factor de risc pentru performanța programelor.**

Sunt necesare îmbunătățirea capacității beneficiarilor de gestionare a proiectelor, dezvoltarea competențelor tehnice și în materie de management al proiectelor și încurajarea accesului la servicii de sprijin și la resurse financiare.

Măsuri la nivel național de remediere a deficiențelor în ceea ce privește capacitatea autorităților și a beneficiarilor

<i>Învățămintele desprinse din perioada 2007-2013 indică necesitatea ca structurile de coordonare și autoritățile de management (AM) să dispună de forțe suficiente, pentru a garanta un management și o coordonare eficiente.</i>	<i>Măsură națională: Reproiectarea cadrului instituțional prin consolidarea funcțiilor de management și de coordonare</i>
--	---

Reproiectarea cadrului instituțional vizează consolidarea funcțiilor de management și de coordonare. Această abordare se bazează pe concentrarea și centralizarea sistemului, asemănător modelului polonez, care s-a dovedit a fi de succes atunci când s-a confruntat cu provocări similare. Procesul de centralizare a început deja odată cu crearea Ministerului Fondurilor Europene, o structură dedicată gestionării sistemului¹¹⁸, dotată cu putere suficientă asupra structurilor din alte ministere, pentru a asigura mai multă coerență și o mai bună coordonare.

Cadrul instituțional din România, aferent perioadei 2014-2020, prezentat în diagrama de mai jos (figura X), a fost inspirat de modelul polonez și va concentra funcțiile de management din trei ministere de resort esențiale, care au demonstrat deja o bună capacitate de management: Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice; Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale și Ministerul Fondurilor Europene.

Ministerul Fondurilor Europene asistă AM-urile pentru un număr de PO-uri pentru care consolidarea managementului și a coordonării s-a dovedit a fi necesară (competitivitate, capital uman și infrastructură). De asemenea, ministerul va răspunde de procesul de coordonare.

În acest mod, **limitarea fragmentării funcțiilor, responsabilizarea structurilor de coordonare, sporirea coerenței între sistemele de gestiune și control și raționalizarea procedurilor** vor crea un mediu favorabil performanței, la toate nivelurile.

Tot în mod similar cu modelul polonez, în ministerele/instituțiile cu responsabilități în sectorul specific vor fi instalate organisme intermediare, asigurând o continuare pe cât posibil a experienței anterioare din ciclul programelor 2007-2013, fie ca OI-uri, fie ca AM-uri. Structurile regionale existente vor fi utilizate pentru a asigura un contact strâns cu beneficiarii, la toate nivelurile teritoriale, evitându-se crearea de structuri noi.

<i>Învățămintele desprinse din perioada 2007-2013 indică o capacitate insuficientă de a utiliza politicile și practicile RU pentru a asigura alocarea de resurse adecvate, dezvoltarea permanentă a resurselor umane și o gestionare eficientă a performanței, capabilă să răspundă provocărilor sistemului.</i>	<i>Măsură națională: O politică orizontală pentru resursele umane implicate în administrarea fondurilor UE și sprijin în favoarea introducerii de practici RU eficiente</i>
--	---

¹¹⁸ Fonduri ale UE pentru politica de coeziune, politica agricolă comună și politica comună în domeniul pescuitului.

Intervenția politică va fi structurată sub forma unui plan pe termen lung care va conține acțiuni pe termen scurt și mediu, având drept punct de pornire planul de acțiune aflat în prezent în pregătire pentru îmbunătățirea capacității administrative în actuala perioadă de programare. Măsurile vor defini o politică reînnoită în materie de resurse umane care va remedia principalele deficiențe din domeniul resurselor umane, inclusiv planificarea, utilizarea eficientă a unor devize analitice cuprinzătoare, eficientizarea recrutării și un sistem de gestionare a performanței bazat pe rezultate corelate cu un sistem de recompense.

Asistența tehnică (AT) va fi utilizată pentru a sprijini implementarea efectivă a politicii RU, inclusiv crearea capacității, dezvoltarea instrumentelor și implementarea. Pentru a îmbunătăți capacitatea administrativă, măsurile vor fi compatibile cu intervențiile întreprinse în cadrul întregului sistem de administrație publică și vor fi consolidate de acestea.

<i>Învățămintele desprinse din perioada 2007-2013 indică faptul că sunt necesare îmbunătățiri pentru consolidarea sistemelor de gestiune și control; simplificarea operațiunilor și a procedurilor și reducerea sarcinii administrative.</i>	<i>Măsură națională: Sisteme și instrumente mai eficiente la toate nivelurile de implementare</i>
--	---

Sistemul de implementare va fi raționalizat și va include reducerea sarcinii administrative asupra beneficiarilor fondurilor structurale și de investiții europene, în funcție de rezultatele unui studiu care se află în faza de ofertare. De asemenea, sunt avute în vedere spre a fi utilizate, ori de câte ori va fi indicat, aplicarea opțiunilor pentru costuri simplificate și instituirea de granturi globale. Sunt în derulare pregătiri pentru trecerea la un sistem informatizat pentru schimbul de informații între autorități, precum și între autorități și beneficiari. De asemenea, sunt așteptate simplificări ca urmare a punerii în aplicare a recomandărilor Băncii Mondiale incluse în studiul intitulat „Îmbunătățirea cadrului național pentru pregătirea și implementarea proiectelor de investiții publice”.

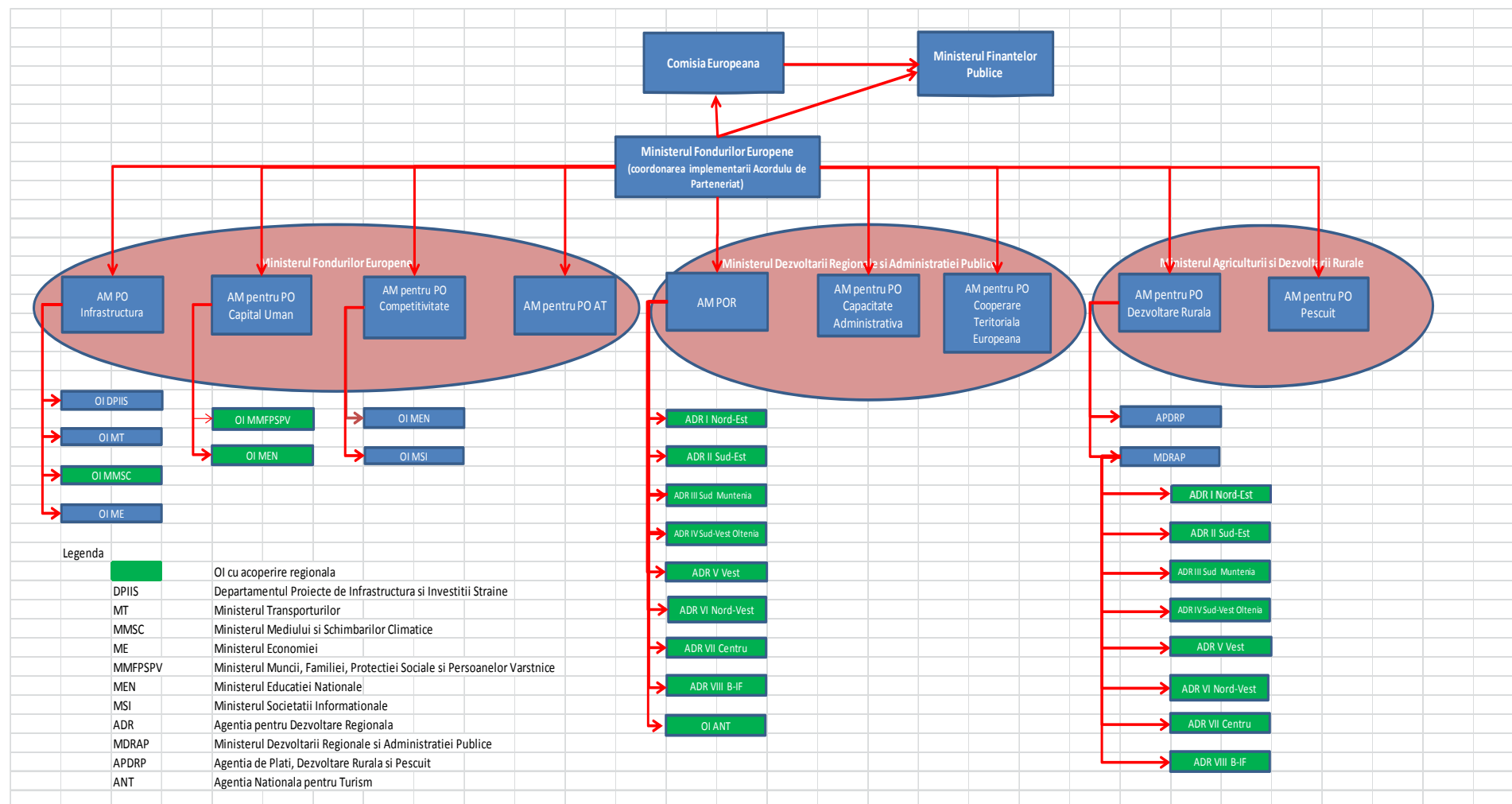
<i>Învățămintele desprinse din perioada 2007-2013 indică faptul că sunt necesare îmbunătățirea capacității beneficiarilor de gestionare a proiectelor, dezvoltarea competențelor tehnice și în materie de management al proiectelor și încurajarea accesului la servicii de sprijin și la resurse financiare.</i>	<i>Măsură națională: Asistență tehnică și sprijin financiar mai eficiente pentru beneficiari, în paralel cu o reducere a sarcinii administrative</i>
---	--

Printre măsurile preconizate în Planul de acțiune pentru îmbunătățirea capacității administrative în vederea utilizării fondurilor europene figurează o serie de inițiative menite să remedieze deficiențele evidențiate în evaluarea capacității beneficiarilor. Printre acestea amintim următoarele:

- elaborarea unui ghid cuprinzător de bune practici și evitarea principalelor riscuri legate de achizițiile publice
- standardizarea documentației de achiziții
- help-desk centralizat și asistență pentru implementarea proiectelor
- introducerea unui program anual de formare pentru beneficiarii publici.

În ceea ce privește resursele financiare, ar trebui precizat faptul că a fost introdus recent un nou mecanism de sprijin financiar, care permite efectuarea rambursării cheltuielilor facturate direct către furnizor. De asemenea, a avut loc o evaluare a mecanismului de prefinanțare care propune o schemă optimizată privind utilizarea prefinanțării pentru fiecare tip de beneficiar și pentru fiecare tip de proiect, schemă ce va fi avută în vedere pentru perioada de programare următoare.

Figura X: Structura instituțională 2014-2020

2.6 ACȚIUNI PLANIFICATE DE REDUCERE A SARCINII ADMINISTRATIVE PENTRU BENEFICIARI ÎN CADRUL PROGRAMELOR OPERAȚIONALE

Sarcini administrative

Acțiunile avute în vedere de România în scopul reducerii sarcinii administrative pentru beneficiari se bazează pe definirea generală a conceptului, ca fiind activitățile și costurile administrative suplimentare necesare pentru ca beneficiarii să primească și să utilizeze fonduri ESI.

În studiul intitulat „Măsurarea impactului schimbării cerințelor de reglementare asupra costurilor administrative și a sarcinii administrative în cadrul gestionării fondurilor structurale ale UE (FEDR și Fondul de coeziune)”, Comisia Europeană a analizat sarcinile administrative generate pentru diferitele tipuri de acțiuni finanțate în UE 27 în perioada 2007-2013, precum și impactul modificărilor legislative ale cadrului de reglementare pentru perioada de programare următoare 2014-2020. Potrivit studiului menționat, sarcina administrativă medie cumulată pentru perioada de programare actuală reprezintă aproximativ 2% din totalul contribuției FEDR și FC. Această analiză s-a bazat pe interviuri și pe studii de caz aprofundate efectuate pentru 22 de programe operaționale din 10 state membre, inclusiv România. Această selecție a vizat toate cele trei tipuri de sisteme de implementare (centralizat, regionalizat, mixt) și furnizează un echilibru corect între statele membre vechi și cele noi. Au fost selectate pentru fiecare stat membru două programe operaționale, care asigură un echilibru diferiți factori care au fost identificați ca fiind esențiali, respectiv volumul financiar, orientarea tematică și aria geografică. Pentru România, au fost luate în considerare două programe sectoriale ample, POS Mediu și POS Transport.

Având în vedere faptul că studiul menționat mai sus a vizat doar două PO-uri derulate în România, Ministerul Fondurilor Europene are în curs de contractare un studiu de evaluare pentru analizarea sarcinii administrative pentru beneficiarii fondurilor structurale și de investiții.

Studiul are ca primă temă identificarea obligațiilor de informare ale beneficiarilor fondurilor structurale și de coeziune și ai politiciii agricole comune a UE, având în vedere aplicarea legislației europene la nivel național și activitățile administrative care trebuie întreprinse pentru a respecta aceste obligații.

Costurile administrative vor fi calculate pe baza acestei analize. Ținând seama de faptul că scopul principal al acestui studiu de evaluare este să identifice măsurile de reducere a sarcinii administrative, calcularea costurilor se va baza pe o metodologie simplificată (utilizând, în principal, parametrul timp) și se va axa pe costurile administrative pentru beneficiarii privați ai fondurilor structurale.

Evaluatorii vor face o selecție a celor mai împovărătoare obligații de informare pe baza dimensiunii atribuțiilor administrative care trebuie executate și a percepției beneficiarilor intervievați. Analiza va fi realizată pentru fiecare program operațional, ținând seama de dimensiunea financiară a proiectelor și de tipurile de contracte și de cheltuieli (lucrări, bunuri, servicii etc.).

De asemenea, evaluarea va analiza impactul schimbării cerințelor din Regulamentele Generale provizorii asupra costurilor administrative și a sarcinilor administrative, legate de implementarea Fondurilor Europene Structurale și de Investiții. Aceasta ar trebui să includă nu numai estimarea reducerii costurilor, ci și o analiză calitativă a schimbărilor respective.

Raportul va oferi recomandări și instrumente de simplificare pentru reducerea sarcinilor administrative, însoțite de o estimare a reducerii costurilor administrative.

După trei luni de la începerea derulării contractului, va fi prezentat un prim raport de evaluare care va identifica sarcinile administrative și propunerile de simplificare generale care urmează a fi incluse în Acordul de parteneriat.

Raportul de evaluare final va include propuneri specifice de reducere a sarcinilor administrative, detaliate la nivelul fiecărui program operațional.

Având în vedere opțiunile de simplificare a costurilor prezentate în regulament, Ministerul Fondurilor Europene are în curs de contractare un studiu privind identificarea domeniilor și a operațiunilor în care ar putea fi utilizate costuri unitare și propunerea unei metodologii de calcul adecvate. În legătură cu rata fixă aferentă costurilor indirecte, plățile bazate pe costuri indirecte ar putea fi prea complexe pentru unii beneficiari (de exemplu, autorități locale, universități) și irelevante pentru alții (de exemplu, marile proiecte de infrastructură). Cu toate acestea, în cazul proiectelor mai mici, se preconizează că acestea vor reduce costurile administrative asociate pregătirii proiectelor și întocmirii documentației justificative pentru cererile de plată. De asemenea, va fi avută în vedere utilizarea de sume forfetare, ori de câte ori va fi indicat.

În paralel cu utilizarea opțiunilor privind costurile simplificate, România intenționează să aibă în vedere:

- *măsuri pentru simplificarea, predictibilitatea și a unui grad sporit de stabilitate a mediului juridic și normativ*, întrucât un factor semnificativ, care determină creșterea sarcinilor administrative, este reprezentat de seria de amendamente aduse documentelor și procedurilor, care au antrenat modificări ale legislațiilor și regulamentelor;
- *îmbunătățirea comunicării cu beneficiarii*, care va fi facilitată atât prin extinderea rețelei de utilizatori, cât și prin continuarea investițiilor pentru un sprijin tehnic de help-desk mai eficient;
- *îmbunătățirea calității ghidurilor*: documentele orientative și manualele vor fi actualizate ori de câte ori este necesar și vor fi accesibile online;
- *continuarea procesului de simplificare a procedurilor utilizate de AM-uri și OI-uri în legătură cu evaluarea și selecția proiectelor*, precum și cele privind stabilirea cerințelor și verificărilor pe durata implementării proiectelor;
- *raționalizarea cerințelor în materie de monitorizare și de evaluare*. Formularele și procedurile pentru perioada 2014-2020 vor fi supuse testului *utilității* (de ce este importantă această informație? va fi aceasta utilizată efectiv?) și *proporționalității* (este această informație o cerință rezonabilă? este ea efectiv necesară pentru a fi respectate cerințele?);
- *trecerea la alte sisteme decât cele pe suport de hârtie* utilizând schimbul electronic de date între autorități și beneficiari;
- *armonizarea în continuare a cerințelor diferitelor structuri, eliminând suprapunerile și verificările care nu sunt neapărat necesare*;
- *o promovare progresivă a practicilor de gestionare a riscurilor*, cu audituri și controale axate pe domeniile în care riscul este evaluat ca fiind cel mai ridicat, în cea ce privește:
 - aspectele tehnice ale proiectelor,
 - amplasarea financiară a proiectelor,
 - capacitatea / rezultatele înregistrate de către beneficiar,
 - potențialul de incapacitate și de fraudă.
- în plus, România va acorda atenție rezultatelor studiului „*Îmbunătățirea cadrului național de pregătire și implementare a proiectelor de investiții publice*” realizat de Banca Mondială, cum ar fi: completarea studiilor de fezabilitate cu cerințe și ghiduri specifice fiecărui sector, limitarea analizei cost beneficiu (ACB) la proiectele pentru care dimensiunea și complexitatea justifică acest lucru și utilizarea metodologiilor de evaluare alternative (eficacitatea costurilor sau metoda multi-criterială);
- revizuirea legislației sectoriale în vederea furnizării de proceduri clare și detaliate pentru procesul de obținere a permiselor arheologice, inclusiv definirea clară a etapelor obligatorii, a responsabilităților instituționale și a calendarului privind obținerea aprobărilor;
- elaborarea unui Cod cuprinzător pentru proiectele din domeniul energiei regenerabile, pentru cartografierea legislației primare și secundare, stabilirea permiselor și a procedurilor aplicabile proiectelor din sectorul energiei regenerabile (SER), astfel încât toate modificările aduse legislației să devină mai transparente pentru beneficiari, în timp util.

3. ABORDARE INTEGRATĂ A DEZVOLTĂRII TERITORIALE SUSȚINUTĂ DE FESI SAU UN REZUMAT AL ABORDĂRIILOR INTEGRATE PRIVIND DEZVOLTAREA TERITORIALĂ, BAZAT PE CONȚINUTUL PROGRAMELOR [ARTICOLUL 14 ALINEATUL (2) LITERA (A) RDC]

Diversitatea teritoriului românesc, subliniată în analiza privind disparitățile și confirmată de câteva studii naționale și europene, impune adaptarea măsurilor la specificul teritorial. Prin urmare, **există câteva categorii de teritorii pentru care este necesară elaborarea de politici specifice**: de exemplu, în teritoriile slab populate, care se confruntă, de asemenea, cu un nivel considerabil de izolare (Delta Dunării, câteva zone montane înalte), obiectivul principal al politicilor trebuie să vizeze păstrarea populației în respectivele zone. De asemenea, teritoriile precum **zonele de coastă, montane, transfrontaliere și rurale periferice** se confruntă cu probleme specifice care **trebuie să fie tratate de o manieră integrată**.

Strategia de dezvoltare spațială a României, elaborată pentru un orizont de timp de 20 de ani, urmărește să: asigure dezvoltarea echilibrată și durabilă a teritoriului național, să crească competitivitatea în zonele de dezvoltare a teritoriului național, dar și să dezvolte capacități, asigurând în același timp o protecție socială și de mediu coezivă. De asemenea, Strategia națională pentru dezvoltare regională accentuează rolul regiunilor în promovarea creșterii la nivel național, având în vedere potențialul acestora. În funcție de potențialul identificat și luând în considerare disparitățile teritoriale constatate de analiză, se stabilesc **următoarele priorități de dezvoltare teritorială** pentru perioada 2014 - 2020:

- **Îmbunătățirea calității vieții pentru comunitățile locale și regionale, pentru ca regiunile României să devină mai atractive pentru locuit, pentru petrecerea timpului liber, pentru investiții și muncă.**

Această prioritate teritorială se bazează pe recunoașterea faptului că fiecare regiune are propriul potențial economic și de dezvoltare, dar și caracteristici specifice, obiectivul principal fiind maximizarea întregului potențial și contribuția acestuia la economia națională. Prin urmare, este importantă îmbunătățirea performanței economice și sociale a fiecărei regiuni, prin combaterea factorilor și elementelor care împiedică performanțele economice și care promovează oportunitățile de dezvoltare din fiecare regiune.

- **Consolidarea rețelei urbane prin dezvoltare policentrică și specializare teritorială**

În majoritatea țărilor, inclusiv România, **orașele reprezintă motoare ale creșterii** care conferă o direcție ascendentă economiei naționale – sunt orașele care oferă inovare, în care sunt înregistrate cele mai mari creșteri de productivitate și în care sunt create cele mai multe locuri de muncă.

Politica actuală a României privind polii de creștere stabilește 7 astfel de poli, câte unul pentru fiecare regiune de dezvoltare în afară de București-Ilfov. Creșterea regională mai este stimulată și de alte orașe, fiind important să se acorde atenție modului în care alte centre și aglomerări urbane mari pot contribui la stimularea creșterii și dezvoltării propriilor regiuni. În această privință, politica privind polii de creștere urmărește să încurajeze o dezvoltare echilibrată pe termen lung, destinată răspândirii efectelor pozitive de creștere din centrul orașelor către zonele înconjurătoare, la care se adaugă întocmirea unor planuri de dezvoltare integrată – ambele măsuri fiind critice pentru încurajarea formării de zone urbane de mai mari dimensiuni (forță de muncă mai numeroasă, lanțuri de aprovizionare mai complexe, firme cu activități mai variate etc.) și capacitatea de a implementa proiecte de dezvoltare integrate pentru un impact sporit.

Abordarea integrată vizează atât acoperirea geografică, cât și acoperirea funcțională și sinergiile sectoriale, stabilindu-se mai eficient prioritățile în ceea ce privește investițiile adaptate profilului

specific al fiecărui pol de creștere și în conformitate cu obiectivele identificate care au fost exprimate în planurile de dezvoltare integrată.

- **Promovarea parteneriatelor rural-urbane**

Teritoriul României este în esență rural (aproximativ 90% din suprafață aparține unităților administrative rurale), astfel încât intervențiile finanțate de viitorul program de dezvoltare rurală trebuie să asigure accelerarea proceselor de restructurare și modernizare a spațiului rural, pentru o dezvoltare integrată din punct de vedere economic și durabilă a zonelor rurale, în funcție de tipul zonelor. În același timp, **se va acorda prioritate asigurării complementarității între diferitele intervenții sectoriale și intervențiile de dezvoltare rurală.**

Din acest motiv, sunt necesare o abordare integrată pentru tot teritoriul și stimularea parteneriatelor între zonele rurale și cele urbane, în special în marile aglomerări urbane, în scopul definirii zonelor funcționale și soluționării problemelor comune prin cooperare intercomunitară.

- **Creșterea accesibilității și conectivității**

Creșterea accesibilității la marile aglomerații urbane și îmbunătățirea accesibilității între aglomerațiile urbane majore reprezintă obiective prioritare, menit să crească atât mobilitatea persoanelor (pentru acces mai bun la locuri de muncă și servicii), cât și aprovizionarea cu produse alimentare și alte bunuri.

Rețeaua de transporturi are numeroase implicații asupra dezvoltării teritoriale. La nivel subregional, unde o rețea de transporturi inadecvată împiedică dezvoltarea orașelor mici și mijlocii și a așezărilor rurale, sunt necesare investiții majore pentru surmontarea obstacolelor geografice (munții Carpați, Dunărea), dar și pentru a rezolva relativa izolare a tuturor zonelor afectate, acordându-se o atenție specială investițiilor în transportul intermodal pe calea ferată, în corelare cu investițiile efectuate pentru consolidarea marilor orașe.

Acces echitabil la servicii de interes general

În România, accesibilitatea generală a zonelor rurale a fost o problemă majoră de-a lungul timpului.

Conectarea zonelor rurale la rețeaua majoră de transport și la utilitățile publice de nivel mai înalt (urban) este în general redusă și reprezintă un obstacol major în calea oportunităților de dezvoltare.

Promovarea incluziunii sociale a comunităților marginalizate este deosebit de importantă pentru combaterea sărăciei și încurajarea coeziunii sociale în zonele urbane. Din acest motiv, este necesară asigurarea unui echilibru teritorial al accesului la servicii de interes general, având în vedere discrepanțele clare între teritoriile dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate, precum și între zonele dens și slab populate. Asigurarea unui acces echitabil la serviciile de interes general este, de asemenea, cea mai importantă componentă a combaterii sărăciei și, în plus, contribuie la prevenirea extinderii acestui fenomen.

3.1 SISTEME DE ASIGURARE A UNEI ABORDĂRI INTEGRATE PENTRU DEZVOLTAREA TERITORIALĂ A ANUMITOR ZONE SUBREGIONALE SPECIFICE

Diversitatea teritoriului românesc, subliniată în analiza privind disparitățile și confirmată de câteva studii naționale și europene, impune adaptarea măsurilor la specificul teritorial. Prin urmare, **există câteva categorii de teritorii pentru care este necesară elaborarea de politici specifice:** de exemplu, în teritoriile slab populate, care se confruntă, de asemenea, cu un nivel considerabil de izolare (Delta Dunării, câteva zone montane înalte), obiectivul principal al politicilor trebuie să vizeze păstrarea populației în respectivele zone. De asemenea, teritoriile precum **zonele de coastă, montane, transfrontaliere și rurale periferice** se confruntă cu probleme specifice care **trebuie să fie tratate de o manieră integrată.**

Strategia de dezvoltare spațială a României, elaborată pentru un orizont de timp de 20 de ani, urmărește să: asigure dezvoltarea echilibrată și durabilă a teritoriului național, să crească competitivitatea în zonele de dezvoltare a teritoriului național și a capacității de dezvoltare,

asigurând în același timp o protecție socială și de mediu coezivă. De asemenea, Strategia națională pentru dezvoltare regională accentuează rolul regiunilor în promovarea creșterii la nivel național, având în vedere potențialul de dezvoltare al acestora. În funcție de potențialul identificat și luând în considerare disparitățile teritoriale constatate de analiză, se stabilesc **următoarele priorități de dezvoltare teritorială** pentru perioada 2014 - 2020:

- **Îmbunătățirea calității vieții pentru comunitățile locale și regionale, pentru ca regiunile României să devină mai atractive pentru locuit, petrecerea timpului liber, investiții și muncă.**

Această prioritate teritorială se bazează pe recunoașterea faptului că fiecare regiune are propriul potențial economic și de dezvoltare, dar și caracteristici specifice, obiectivul principal fiind maximizarea întregului potențial și contribuția acestuia la economia națională. Prin urmare, este importantă îmbunătățirea performanței economice și sociale a fiecărei regiuni, prin combaterea factorilor și elementelor care împiedică performanțele economice și promovarea oportunităților de dezvoltare din fiecare regiune.

- **Consolidarea rețelei urbane prin dezvoltare policentrică și specializare teritorială**

În majoritatea țărilor, inclusiv România, **orașele reprezintă motoare ale creșterii** care conferă o direcție ascendentă economiei naționale. Orașele favorizează inovarea, creșterea de productivității și creează cele mai multe locuri de muncă.

Politica actuală a României privind polii de creștere stabilește 7 astfel de poli, câte unul pentru fiecare regiune de dezvoltare în afară de București-Ilfov. Creșterea regională mai este stimulată și de alte orașe, fiind important să se acorde atenție modului în care alte centre și aglomerări urbane mari pot contribui la stimularea creșterii și dezvoltării propriilor regiuni. În această privință, politica privind polii de creștere urmărește să încurajeze o dezvoltare echilibrată pe termen lung, destinată răspândirii efectelor pozitive de creștere din centrul orașelor către zonele înconjurătoare, la care se adaugă întocmirea unor planuri de dezvoltare integrată – ambele măsuri fiind critice pentru încurajarea formării de zone urbane de mai mari dimensiuni (forță de muncă mai numeroasă, lanțuri de aprovizionare mai complexe, firme cu activități mai variate etc.) și capacitatea de a implementa proiecte de dezvoltare integrate pentru un impact sporit.

Abordarea integrată vizează atât acoperirea geografică, cât și acoperirea funcțională și sinergiile sectoriale, stabilindu-se mai eficient prioritățile în ceea ce privește investițiile adaptate profilului specific al fiecărui pol de creștere și în conformitate cu obiectivele identificate care au fost exprimate în planurile de dezvoltare integrată.

- **Promovarea parteneriatelor rural-urbane**

Teritoriul României este în esență rural (aproximativ 90% din suprafață aparține unităților administrative rurale), astfel încât intervențiile finanțate de viitorul program de dezvoltare rurală trebuie să asigure accelerarea proceselor de restructurare și modernizare a spațiului rural, pentru o dezvoltare integrată din punct de vedere economic și durabilă a zonelor rurale, în funcție de tipul zonelor. În același timp, **se va acorda prioritate asigurării complementarității între diferitele intervenții sectoriale și intervențiile de dezvoltare rurală.**

Din acest motiv, este necesară o abordare integrată pentru tot teritoriul și stimularea parteneriatelor între zonele rurale și cele urbane, în special în marile aglomerări urbane, în scopul definirii zonelor funcționale și soluționării problemelor comune prin cooperare intercomunitară.

- **Creșterea accesibilității și conectivității**

Creșterea accesibilității la marile aglomerații urbane și îmbunătățirea accesibilității între aglomerațiile urbane majore și orașele mai mici aflate în proximitate sau în zona de influență reprezintă obiective prioritare, pentru a crește atât mobilitatea persoanelor (pentru un acces mai bun la locuri de muncă și servicii), cât și aprovizionarea cu produse alimentare și alte bunuri.

Rețeaua de transporturi are numeroase implicații asupra dezvoltării teritoriale. La nivel subregional, o rețea de transporturi inadecvată împiedică dezvoltarea orașelor mici și mijlocii și a așezărilor rurale. Sunt necesare investiții majore pentru surmontarea obstacolelor geografice (munții Carpați, Dunărea), dar și pentru a rezolva relativa izolare a tuturor zonelor afectate, acordându-se o atenție

specială investițiilor în transportul intermodal pe calea ferată, în corelare cu investițiile efectuate pentru consolidarea marilor orașe.

Acces echitabil la servicii de interes general

În România, accesibilitatea generală a zonelor rurale a fost o problemă majoră de-a lungul timpului. **Conectarea zonelor rurale la rețeaua majoră de transport și la utilitățile publice specifice zonelor urbane este în general redusă și reprezintă un obstacol major în calea oportunităților de dezvoltare.**

Promovarea incluziunii sociale a comunităților marginalizate este deosebit de importantă pentru combaterea sărăciei și încurajarea coeziunii sociale în zonele urbane. Din acest motiv, este necesară asigurarea unui echilibru teritorial al accesului la servicii de interes general, având în vedere discrepanțele clare între teritoriile dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate, precum și între zonele dens și slab populate. Asigurarea unui acces echitabil la serviciile de interes general este, de asemenea, cea mai importantă componentă a combaterii sărăciei și, în plus, contribuie la prevenirea extinderii acestui fenomen.

3.1.1 DEZVOLTARE LOCALĂ ASIGURATĂ DE COMUNITATE / DEZVOLTAREA LOCALĂ DE TIP LEADER

Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității este un instrument important prin care România își poate reduce dezechilibrele teritoriale prin implicarea comunităților locale. LEADER 2014-2020 va viza în principal nevoile de dezvoltare locală în ceea ce privește mediul de afaceri, agricultura, educația, sănătatea, serviciile sociale, cultura și mediul, oferind astfel posibilitatea implementării de proiecte integrate cu abordare multisectorială și interdisciplinară în viitorul program de dezvoltare rurală.

Având în vedere dimensiunea mică a proiectelor și abordarea ascendentă specifică instrumentului LEADER, precum și pe baza experiențelor / învățămintelor trase în urma implementării NRDP 2007-2013, se va dovedi utilă finanțarea operațiunilor care pot să exploateze la maximum resursele locale și să promoveze specificul local prin măsuri clasice sau specifice, pentru menținerea caracterului inovator al LEADER.

În această privință, considerăm că proiectele destinate dezvoltării infrastructurii rurale, cu valoare mare a investițiilor, care sunt eligibile în cadrul măsurilor clasice ale PNDR, se adresează anumitor probleme de interes general și necesită corelare la nivel teritorial nu trebuie limitate din punct de vedere teritorial și financiar de volumul investițiilor disponibile pentru implementarea unei strategii de dezvoltare locală.

Având în vedere experiența dobândită în dezvoltarea și implementarea strategiilor de dezvoltare locală a exploatarea piscicole din România, este importantă continuarea acțiunilor de sprijinire a comunităților de pescari pentru a reduce disparitățile între acestea și zonele urbane.

Grupurile locale de pescuit au un rol important în dezvoltarea comunităților pescărești. Până în prezent, au fost selectate 14 grupuri de pescuit locale, care acoperă o suprafață totală de 22 659,73 kilometri pătrați și o populație de 884,435 de locuitori. Cu toate acestea, sunt necesare sprijinirea GALP locale și axarea pe crearea de noi parteneriate, obiectivul principal al DLRC în zonele piscicole fiind creșterea ocupării și a coeziunii teritoriale pentru pescuit și acvacultură.

Principalele provocări pe care România intenționează să le combată cu ajutorul abordării DLRC

Având în vedere importanța DLRC, aceasta va contribui la combaterea obstacolelor din calea dezvoltării, în următoarele direcții principale:

- Pentru zonele rurale și de pescuit care continuă experiența LEADER și GALP din perioada 2007-2013:
 - Participarea membrilor comunității rurale la procesul de dezvoltare rurală și încurajarea acțiunilor inovatoare (de exemplu, soluții noi la probleme vechi, introducerea și dezvoltarea de produse noi, noi sisteme de piață, modernizarea activităților tradiționale prin aplicarea de tehnologii noi etc.)

- Încurajarea cooperării între părțile interesate de la nivel local și reprezentanții altor comunități din țară și străinătate
 - Încurajarea parteneriatelor, pregătirea și asigurarea implementării strategiilor de dezvoltare locală.
 - Promovarea tradiției locale pentru a conserva autenticitatea satului românesc
 - Acțiuni dedicate conservării și păstrării mediului
 - Protejarea biodiversității printr-o mai bună educație privind mediul,
 - Măsuri de creștere a veniturilor fermelor familiale, valorizarea resurselor turistice locale
 - Acțiuni de promovare a produselor locale prin lanțuri scurte de aprovizionare,
 - Investiții în servicii de bază (educație, sănătate, servicii sociale) și în mica infrastructură pentru populația rurală
 - Investiții în TIC (infrastructură și servicii)
 - Acțiuni de diversificare a activităților neagricole (activități de producție, servicii)
 - Acțiuni de stimulare a antreprenoriatului în zonele rurale (crearea de centre de formare profesională, deschiderea de ateliere, organizarea de sate tematice, crearea de eco-muzeu).
 - Sprijinirea dezvoltării durabile a zonelor piscicole și îmbunătățirea calității vieții în aceste zone.
- **În zonele urbane**, urmărește să crească nivelul de incluziune socială și să reducă sărăcia în rândul comunităților marginalizate din orașele românești.

Contribuția orientativă a DLRC la obiectivele tematice (urmează a fi dezvoltate pe baza procesului de programare al PO)

DLRC	Deficiente/opportunități de dezvoltare	OT	Fonduri alocate și PO	Acoperire
Zone rurale	Sporirea acțiunilor integrate – locații, competențe, sprijin pentru investiții – în scopul atragerii de investiții în zonele rurale românești. Acces redus la ocupare și oportunități de angajare Lipsa resurselor și infrastructurii educaționale	TO9 ¹¹⁹	FEADR, (urmează a fi stabilite)	Orașe mici cu o populație de până la 20 000 locuitori, zonele rurale învecinate și zonele rurale fără centre urbane
Zone defavorizate din centrele urbane	Risc de sărăcie sau excluziune, în special în rândurile grupurilor vulnerabile Număr redus de persoane care trăiesc în sărăcie, în special în regiunile și teritoriile care se confruntă cu rate mari ale sărăciei Creșterea numărului de participanți care se califică în serviciile sociale după încetarea operațiunilor finanțate de la FSE Nevoia de infrastructură în domeniul locuințelor sociale, precum și în zona serviciilor integrate sociale și medicale	TO9	FSE, FEDR PO (urmează a fi stabilite)	Orașe mari/mici din România cu zone/cartiere defavorizate

¹¹⁹ În contextul FESI 2014-2020, LEADER contribuie la obiectivul tematic 9 (Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei), reflectat în prioritatea nr. 6 a Uniunii pentru dezvoltare rurală (promovarea incluziunii sociale, reducerea sărăciei și dezvoltarea economică a zonelor rurale) și în domeniul de interes 6 (b), încurajarea dezvoltării locale în zonele rurale.

Zonele costiere aflate de-a lungul Dunării, Deltei Dunării, zonelor de râuri și lacuri mari unde au loc activități piscicole și unde există ferme de acvacultură	Inovare redusă și cunoștințe de bază privind pescuitul și câmpurile de acvacultură reduse Întărirea legăturilor între agricultură, pescuit și acvacultură și silvicultură și cercetare și inovare Creșterea potențialului amplasamentelor de acvacultură Promovarea de noi surse de venituri în interiorul sectorului (procesare, activități de marketing) și în afara acestuia (mediu, turism, activități educaționale). Condiții insuficiente de sănătate și siguranță la bordul navelor de pescuit interior și marin; Protejarea și încurajarea biodiversității Încurajarea înființării, organizării și funcționării lanțului producători-procesatori-comercianți Risc de sărăcie sau excludere pentru persoanele din regiunile și teritoriile defavorizate în acest sens	TO3 TO9	FEMP, FSE PO (urmează a fi stabilite)	(urmează a fi stabilite)
--	---	------------	--	--------------------------

Tipurile de teritorii în care se urmărește implementarea DLRC

În ceea ce privește instrumentul DLRC, acesta va fi utilizat în special în orașe (orașe mici cu o populație de până la 20 000 locuitori) și în zonele rurale învecinate, zone rurale fără centre urbane, zonele costiere de-a lungul Dunării și Deltei Dunării, zonele de râuri lacuri și lacuri mari în care există ferme de acvacultură, zone defavorizate din centrele urbane.

Pentru a utiliza experiența implementării LEADER 2007-2013, în următoarea perioadă de programare vom considera că intervențiile în domeniul non-agricol, educație, cultură, sănătate, social TIC (servicii și mica infrastructură aferentă) vor fi eligibile pentru teritoriul GAL, pentru a oferi o abordare care asigură omogenitatea teritorială și funcțională.

Identificarea Fondurilor ESI care vor fi utilizate pentru DLRC, alocarea bugetară planificată pentru fiecare fond și rolul fiecărui fond ESI în diferitele tipuri de teritorii

FEMP

În cazul FEMP, abordarea de tip mono-fond se aplică luând în considerare perioada prea scurtă de implementare a strategiilor de dezvoltare locală din perioada curentă de programare. 20% din EMFF va fi alocat în acest scop.

FEADR

Abordarea LEADER 2014-2020 este exclusiv de tip mono-fond, fiind bazată și pe un proces de consultare. Finanțarea Leader prin Programul național de dezvoltare rurală (PDR) va fi asigurată de Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) și este determinată pe baza Regulamentului privind dezvoltarea rurală, la o alocare minimă obligatorie de 5%. Suma minimă dedicată acestor tipuri de acțiuni locale este de aproximativ 330 milioane EUR în cazul în care se aplică rata de 5%.

FEDR și FSE (se va dezvolta pe baza PO al procesului de programare)

Coordonarea și planificarea administrativă pentru DLRC, și rolul specific al grupurilor de acțiune locale (GAL) (se va dezvolta pe baza PO al procesului de programare)

DLRC în zonele urbane

După caz, poate fi decisă o finanțare multi-fond pentru strategii de dezvoltare integrate și stabilirea unui comitet comun de selecție (FEDR + FSE) pentru aceste tipuri de strategii, înființat la nivel

național, împreună cu crearea unui organism intermediar comun de implementare a DLRC la nivel regional.

DLRC în zonele rurale și de pescuit

În perioada 2014-20202 va fi finanțat un nou proces competițional pentru GAL-uri, folosind experiența privind dezvoltarea locală obținută deja în cadrul LEADER.

Grupurile de acțiune locale pentru pescuit (**GALP**) vor fi sprijinite să pregătească strategii locale pentru următoarea perioadă de programare în zonele costiere, Dunăre, Delta Dunării și zonele de pescuit și acvacultură interne. Luând în considerare experiența dobândită în perioada curentă de programare, GALP existente dețin cunoștințe mai bune privind mediul local, așteptările comunităților, resursele locale, naturale, financiare și umane și interesul părților interesate, care pot sprijini procesul de elaborare și, ulterior, implementarea unei strategii locale. Astfel, GALP existente dispun de o bună bază de elaborare a unor strategii locale noi pentru propriile teritorii.

Va fi lansată, de asemenea, o invitație de exprimare a interesului pentru noi parteneriate, prin care se va oferi asistență în procesul de pregătire a strategiilor locale în zonele de pescuit. Astfel, parteneriatele noi și cele existente vor putea elabora cereri pentru procesul de selecție în cadrul strategiilor locale.

Posibilitatea de a desemna un fond principal în contextul strategiilor de dezvoltare locală multi-fond

DLRC în zonele urbane

DLRC în zonele urbane urmărește creșterea incluziunii sociale și reducerea sărăciei în rândurile comunităților marginalizate din orașele românești. În principiu, se preconizează finanțarea multi-fond pentru aceste strategii de dezvoltare urbană (FEDR și FSE). Luând în considerare capacitatea redusă de implementare a unor astfel de instrumente în România, împreună cu complexitatea implementării strategiilor multi-fond, mai este examinată opțiunea de finanțare mono-fond a acestor strategii, cu posibila soluție de rezervă a finanțării încrucișate a aspectelor complementare.

DLRC în zonele rurale

În cazul FEADR și FEMP, abordarea care va fi sprijinită constă în utilizarea de finanțări mono-fond, ținând seamă de capacitatea instituțională și etapele relativ timpurii ale implementării strategiilor de dezvoltare locală.

Demersuri pentru asistență preliminară (inclusiv posibile acorduri între fonduri pentru oferirea unei abordări coerente și tipurile de activități prevăzute)

DLRC în zonele rurale și de pescuit

Cererile în cadrul DLRC / LEADER se vor primi de către autoritatea de management competentă, de la grupurile de acțiune locală constituite în mod corespunzător. Responsabilitatea financiară și administrativă finală va reveni unui organism partener responsabil principal sau grupului local de acțiune, în cazul în care este constituit în mod legal (de exemplu, societăți cu răspundere limitată sau grupuri de interese economice europene).

Cererile de a finanțare a DLRC sau LEADER vor fi pregătite de grupurile de acțiune locale, în conformitate cu criteriile de la articolele 28 și 30 din CSF, în urma unei invitații de propuneri emise de autoritatea de management competentă. Cererile vor conține un proiect de plan local de dezvoltare care îndeplinește specificațiile de la articolul 29 și care prezintă:

- justificarea intervenției în funcție de nevoile și oportunitățile de dezvoltare locală, inclusiv potențialul pentru interacțiune urbană-rurală,
- fundamentarea propunerilor de integrare propuse privind axele prioritare și fondurile,
- detalii privind capacitatea administrativă a organismului desemnat.

În cazul FEMP, va fi lansată o invitație de exprimare a interesului pentru parteneriate noi, pentru oferirea de asistență în procesul de pregătire a strategiilor locale din zonele de pescuit. Astfel, parteneriatele noi și cele existente pot pregăti cereri pentru procesul de selecție a strategiilor locale.

3.1.2 INVESTIȚII TERITORIALE INTEGRATE

Între obiectivele strategice pe termen lung ale României se numără **sprijinul pentru dezvoltarea policentrică și stimularea zonelor urbane funcționale**, astfel cum sunt prevăzute în proiectul de Strategie de dezvoltare teritorială a României¹²⁰. Zonile urbane funcționale pot oferi o **organizare teritorială mai eficientă** și un **acces mai bun la servicii de interes general**, permițând astfel progrese din punctul de vedere al obiectivelor de coeziune și competitivitate.

Investițiile teritoriale integrate reprezintă un instrument excelent de stimulare a creării de zone urbane funcționale și de aplicare a acestui obiectiv strategic. Utilizarea acestui instrument va crește eficiența mecanismelor de guvernare teritorială și cooperarea între diverse așezări și, în plus, va crește responsabilitatea beneficiarilor locali.

Investițiile teritoriale integrate (ITI) vor avea la bază nevoile locale pentru a stimula dezvoltarea integrată și cooperarea la nivel trans-sectorial și subregional, conducând astfel la sinergii între fondurile structurale europene și alte surse de finanțare (de exemplu, bugetul național sau local) și evitând finanțarea de proiecte disparate sau divergente.

Guvernul României intenționează să utilizeze instrumentul ITI în următoarele tipuri de teritorii, orientând astfel dezvoltarea viziunii strategice teritoriale și obiectivele formulate în strategiile integrate relevante:

- **Zone urbane funcționale**, care folosesc experiența acumulată prin implementarea Planurilor de dezvoltare urbană integrată din perioada de programare 2007-2013, în special în ceea ce privește politica polilor de creștere. Identificarea exactă a zonelor urbane funcționale de implementare a ITI va face obiectul unui proces de selecție național, detaliat mai jos.
- **Rezervația Biosferei Delta Dunării** (un teritoriu unic cu funcții foarte specifice: populație rară și izolată, specializare și vulnerabilitate economică, acces nesatisfăcător la servicii, etc); elaborarea strategiei integrate pentru această zonă a început și se va desfășura cu ajutorul Băncii Mondiale și autorităților locale competente;

Utilizarea ITI în zonele urbane funcționale se va axa pe două obiective principale:

- **Dezvoltarea zonelor majore de dezvoltare** (motoare de dezvoltare națională și regională), sprijinind astfel competitivitatea la nivel național (de exemplu, concentrarea pe inovare, cercetare și dezvoltare, accesul la rețele europene etc.);
- **Dezvoltare teritorială echilibrată**, care asigură acces echitabil la servicii de interes general, sprijinind astfel obiectivul de coeziune;

La nivel național, este luat în considerare un proces de selecție a zonelor urbane funcționale și a strategiilor acestora de utilizare a ITI, având în vedere următoarele criterii de selecție orientative:

- Zona acoperită de ITI va include zonele urbane funcționale constând într-o așezare urbană polarizată și zonele sale înconjurătoare, sau un sistem urban;
- Zona acoperită de ITI reprezintă o concentrare importantă de populație și activitate economică la nivel regional și național;
- Existența de structuri administrative înființate la nivelul unei zone urbane potențial funcționale și/sau existența unei experiențe anterioare privind proiectele finanțate la nivel zonal;
- Existența unei strategii de dezvoltare integrate la nivelul zonei urbane funcționale;
- Existența unui plan de acțiune derivat din strategia de dezvoltare integrată, cu o listă prioritară de obiective care trebuie să fie complementare și etapizate, inclusiv bugetele planificate pentru implementarea proiectelor.

În principiu, abordarea multi-fond (folosind FEDR și FSE) va fi utilizată pentru implementarea ITI în zonele urbane funcționale. Operațiunile și proiectele orientative și obiectivele tematice corespunzătoare ale acestora sunt enumerate mai jos. Cu toate acestea, o imagine mai clară a tipurilor de proiecte, a alocării bugetare și a fondurilor FESI care contribuie la ITI pentru zonele

¹²⁰ Strategie care urmează a fi finalizată în 2013 și aprobată de Parlament

urbane funcționale va fi obținută doar după finalizarea procesului de selecție, când vor fi disponibile strategiile de dezvoltare și planurile de acțiune aferente.

Tabel indicativ pentru contribuția ITI la obiectivele tematice

ITI	Deficiențe/Oportunități	OT	Fonduri alocate și OP	Acoperire
Zone urbane funcționale	Sporirea inovării și competitivității în sectoarele cu creștere mare și medie Sporirea capacității de cercetare și inovare și dezvoltarea de legături mai apropiate între cercetare și industrie Inovare ICT Dezvoltarea și implementarea de PMU-uri multimodale Măsuri de eficientizare energetică în clădirile rezidențiale și publice Dezvoltarea și implementarea de sisteme inteligente de transport urban Măsurarea și monitorizarea calității aerului Creșterea calității în educația terțiară Modernizarea valorilor culturale de importanță regională și națională Consolidarea sectorului de servicii/sprijin pentru sectorul IMM-urilor Regenerare urbană și curățarea siturilor industriale contaminate Iluminatul spațiului public Calitatea spațiului urban (zone pietonale, zone de agrement, parcuri) Îmbunătățirea conectivității cu zona periurbană Susținerea economiei sociale și a întreprinderilor sociale Integrarea persoanelor, a grupurilor și comunităților, inclusiv a romilor Încurajarea și creșterea participării la învățarea de-a lungul vieții, îmbunătățirea aptitudinilor și competențelor forței de muncă și îmbunătățirea relevanței și calității educației și a sistemelor de formare profesională pentru piața muncii Îmbunătățirea calității, eficienței și deschiderii către învățământul terțiar, în scopul creșterii ponderii absolvenților de învățământ terțiar	OT1 OT2 OT3 OT4 OT6 OT7 OT8 OT9 OT10	FEDR și FSE OP (Urmează a fi stabilit)	(Urmează a fi stabilită)
Delta Dunării	Biodiversitate excepțională și oportunități de dezvoltare a turismului Competitivitate scăzută din cauza izolării Acces scăzut la locuri de muncă și la oportunități de ocupare a unui loc de muncă Acces limitat la infrastructura socială și de sănătate Lipsa resurselor de educație și a infrastructurii Implementarea sistemului de telemedicină Acces limitat la rețelele de transport Modernizarea și dezvoltarea porturilor și a infrastructurii căilor navigabile interioare Reducerea riscurilor de inundații	OT3 OT8 OT9 OT10 OT2 OT7 OT6	FEDR și FSE PO (Urmează a fi stabilit)	(Urmează a fi stabilit)

	Combaterea efectelor secetei (canale blocate, adâncimi scăzute ale apelor etc.) Combaterea riscurilor de eroziune Lipsa infrastructurii de canalizare și furnizare a apei			
--	---	--	--	--

Modalități de implementare a mecanismului ITI (urmează a fi stabilite în funcție de procesul de programare al PO-urilor)

Pentru o mai bună gestionare a instrumentelor de dezvoltare teritorială, la nivelul Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice **ar putea fi** creată o unitate de coordonare pentru strategii integrate/instrumente de dezvoltare teritorială, care să asigure:

- o corelare adecvată între strategiile la diferite niveluri (coordonare verticală);
- coerența cu alte strategii sectoriale și măsuri propuse (coordonare orizontală);
- stabilirea unui cadru de performanță care să includă obiective concrete legate de competitivitate și obiective de coeziune, care să fie atinse în cadrul teritoriului unde vor fi puse în aplicare ITI-urile;
- monitorizarea punerii în aplicare a strategiilor, inclusiv elemente de evaluare a impactului teritorial;
- procesul de selectare a aglomerărilor urbane care vor implementa ITI.

Fiecare aplicație care va derula operațiunii ITI va fi însoțită de o **Strategie de Dezvoltare Integrată**, care va stabili:

- motivele de intervenție legate de nevoile de dezvoltare spațială și oportunitățile compatibile cu specializarea funcțională;
- bazele pentru propunerea de integrare a Axelor Prioritare, Programelor și Fondurilor;
- nivelul și ponderea finanțării necesare;
- detalii referitoare la capacitatea administrativă a organismului desemnat;
- corelarea cu documentele strategice relevante la alt nivel teritorial.

Pentru fiecare zonă selectată pentru punerea în aplicare a unei ITI va exista o structură de gestionare a capacității administrative relevante pentru punerea în aplicare a proiectelor la nivelul relevant.

Modalități de coordonare între fondurile ESI (urmează a fi stabilite în cadrul procesului de programare al PO-urilor)

Deoarece se are în vedere utilizarea unei abordări multi-fond (folosind FEDR și FSE) pentru punerea în aplicare a ITI-urilor, atât pentru zonele urbane funcționale, cât și pentru Delta Dunării, sunt necesare modalități de coordonare între Fondurile ESI. Strategiile trebuie integrate pentru a combina investițiile economice sociale și de mediu finanțate prin FEDR și FSE.

O unitate de coordonare pentru strategiile integrate/ instrumentele de dezvoltare teritorială ar putea fi creată la nivelul Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, având drept principală atribuție selectarea zonelor și strategiilor puse în aplicare prin intermediul ITI, precum și monitorizarea punerii în aplicare a ITI-urilor, după cum este descris mai sus.

Modalități de delegare a sarcinilor de administrare și punere în aplicare (urmează a fi stabilite în funcție de procesul de programare al PO-urilor)

După cum este stabilit în regulament, autoritățile de management pot desemna organisme intermediare pentru a efectua administrarea și implementarea ITI, în conformitate cu normele specifice Fondului. Dacă România alege instituirea de ITI-uri pentru a pune în aplicare acțiunile de dezvoltare urbană integrate durabile care se încadrează în articolul 7 din Regulamentul FEDR, în conformitate cu aceste dispoziții, autoritățile urbane sunt responsabile pentru sarcinile referitoare, cel puțin, la selectarea operațiunilor.

Organismele Intermediare desemnate pentru ITI-uri nu sunt supuse procedurii de acreditare oficială prevăzută în art. 113, iar România va stabili procedura adecvată pentru desemnare, ținând seama că

Autoritatea de Management deține responsabilitatea finală pentru punerea în aplicare a sarcinilor delegate. Delegarea sarcinilor de management legate de ITI nu este obligatorie. Cu toate acestea, dacă autoritățile de management pentru programele FEDR și FSE aleg să delege anumite sarcini, se vor asigura că autoritățile de management relevante vor delega aceleași sarcini și, dacă este cazul, vor organiza o selecție comună a cererilor de propuneri. Cu toate acestea, delegarea de sarcini se va face diferențiat, ținându-se seama de capacitatea administrativă a structurilor de gestionare care fac punerea în aplicare, pe baza unui raport de audit.

Capacitatea autorităților vizate de punerea în aplicare a ITI-urilor va face obiectul selectării domeniilor și strategiilor implementate prin ITI. Se consideră că cheltuielile de management aferente punerii în aplicare a ITI vor fi acoperite din asistența tehnică.

3.1.3 DEZVOLTAREA URBANĂ DURABILĂ

Principiile pe baza cărora urmează să fie identificate zonele urbane pentru promovarea și punerea în aplicare acțiunilor integrate de dezvoltare durabilă sunt după cum urmează:

- Promovarea de diverse acțiuni bazate pe tipologia așezărilor urbane (poli de creștere, zone metropolitane, orașe mici, stațiuni turistice);
- Utilizarea dispozițiilor din documentațiile de planificare urbană pentru a delimita zonele de intervenție și a stabili tipurile de intervenții;
- Definirea intervențiilor specifice pentru tipurile de zone identificate, pe baza zonelor funcționale (zone centrale, zone rezidențiale, zone industriale, etc.);
- Concentrarea pe domenii specifice de intervenție pentru a se asigura o abordare mai integrată;
- Stabilirea criteriilor de selecție pentru proiectele de regenerare urbană, proiectele urmând a fi selectate în funcție de obiectivul intervenției;

Din perspectiva dezvoltării urbane, măsurile prioritare sunt:

• **Susținerea dezvoltării economiei orașelor**

Creșterea masei economice și demografice a orașelor trebuie să fie cheie pentru susținerea competitivității orașelor din România. Dezvoltarea infrastructurii regionale de afaceri ar trebui să urmărească "scurtarea" distanțelor dintre orașe, pentru a stimula crearea de locuri de muncă și a gestiona în mod corespunzător densitatea în scădere a populației.

• **Îmbunătățirea calității mediului în zonele urbane**

Îmbunătățirea calității mediului în zonele urbane va fi realizată prin următoarele măsuri: creșterea eficienței energetice în orașe, încurajarea utilizării resurselor regenerabile de energie pentru asigurarea calității mediului și reducerea emisiilor de CO₂, creșterea suprafețelor de zone verzi în spațiile publice și promovarea mobilității nemotorizate pentru a reduce poluarea aerului.

• **Susținerea dezvoltării infrastructurii de bază și a mobilității urbane în orașele României**

Funcționarea economică a orașului pe baza mobilității persoanelor și a mărfurilor, precum și starea și calitatea infrastructurii urbane fizice reprezintă o condiție esențială pentru funcționarea optimă a orașelor: acces la piața muncii, atractivitate pentru mediul de afaceri, turism, cultură etc, toate fiind influențate de existența și calitatea infrastructurii publice. O mobilitate mai mare a populației asigură un acces mai bun la oportunități (locuri de muncă, servicii) și este extrem de importantă pentru creșterea economică.

În pofida investițiilor în ultimii ani, infrastructura de bază a orașelor este încă într-o formă neadecvată, fiind necesare acțiuni și măsuri pentru: dezvoltarea și modernizarea transportului urban, promovarea unui transport urban sustenabil.

- Promovarea incluziunii sociale, inclusiv a persoanelor cu handicap, în orașele românești
- Elaborarea și implementarea de strategii integrate de dezvoltare urbană, concentrate și adaptate la condițiile locale specifice, reprezintă un instrument pentru includerea comunităților marginalizate
- Creșterea calității spațiului public și asigurarea unui peisaj urban atractiv.

Peisajele urbane atractive și spațiile publice de calitate contribuie la un standard adecvat de viață pentru populație și la păstrarea oamenilor în zona urbană.

3.1.4 COOPERARE TERITORIALĂ

Strategii macroregionale: Strategia UE pentru regiunea Dunării

Datorită poziției sale geografice, România este predestinată să fie interfață, mediator, punte de legătură între lumi, culturi și medii de afaceri. Acesta este unul din principalele motive pentru care România, împreună cu Austria, a inițiat strategia UE pentru regiunea Dunării (SUERD). Înțelegerea României în ceea ce privește strategiile macroregionale aceea este că, dincolo de instrumentele tradiționale europene de cooperare teritorială, strategiile de macroregionale creează o nouă platformă de cooperare, care este mai profundă, mai consecventă, mai substanțială, care este susținută nu doar din fonduri dedicate. Resursele de dezvoltare ale țărilor care au cooperat sunt analizate împreună, într-un mod complementar, suplimentar și integrat pentru o dezvoltare mai cuprinzătoare, mai inteligentă și mai durabilă a regiunii Dunării și a fiecărei țări în parte. Implementarea Strategiei de dezvoltare românești poate fi îmbunătățită prin punerea în aplicare a obiectivelor SUERD, și vice-versa.

În acest sens, intervențiile României în cadrul SUERD ar putea fi avute în vedere în următoarele domenii: **infrastructura de transport** (poduri sau alte posibilități de traversare a râului; reabilitarea infrastructurii portuare și dezvoltarea de noduri intermodale și logistice), **investițiile în educație, formare, învățare de-a lungul vieții, promovarea investițiilor pentru prevenirea și gestionarea riscurilor, dezvoltarea serviciilor electronice, rețele de așezări** (conexiune între fluviul Dunărea și București; facilitarea cooperării transfrontaliere între orașele pereche românești și bulgărești de-a lungul Dunării), **mediu** (conservarea și protecția ariilor protejate rurale de-a lungul fluviului Dunărea, mai ales din Delta Dunării), **problemele sociale** (îmbunătățirea infrastructurii sociale - educație și sănătate - în județele adiacente Dunării), **economia** (valorificarea potențialului agricol, energetic și turistic al zonei Dunării).

Este de asemenea important de menționat viitorul program de cooperare transnațională Dunărea, care va fi finanțat din FEDR, IPA și IEVP. Conținutul acestui program va fi completat în 2014, rolul său este **de a finanța pregătirea de proiecte de dimensiuni mici și mijlocii cu impact macro regional** în cadrul Strategiei Dunărea.

Cooperare teritorială europeană

Cooperarea teritorială europeană (CTE) este extrem de importantă atât punct de vedere politic, cât și economic, acordul privind zonele care vor fi finanțate în cadrul acestui obiectiv urmând procedura decizională specifică unui obiectiv CTE.

Decizia finală va fi luată în comun de către toate statele partenere participante la fiecare program operațional, cu accent pe o mai bună coordonare între FESI, în special în cazul programelor regionale și cu alte instrumente de finanțare europeană pentru a crea și exploata sinergiile la toate nivelurile de cooperare.

În momentul conceperii programelor se va acorda o atenție deosebită satisfacerii nevoilor specifice de dezvoltare identificate pentru fiecare dintre zonele de frontieră vizate, dar și exploatării oportunităților și potențialului din regiunile în cauză.

Alte acțiuni comune în acest domeniu pot viza: **îmbunătățirea cercetării și inovării și a infrastructurii TIC, dezvoltarea turismului și promovarea patrimoniului cultural în zonele de frontieră, consolidarea cooperării dintre comunitățile relevante, dezvoltarea infrastructurii transfrontaliere - în domeniul transportului și mediului, eliminarea blocajelor legate de fluxurile de transport transfrontalier, susținerea dezvoltării infrastructurii** (infrastructura de transport, tratarea deșeurilor și a apei, managementul dezastrelor și lupta împotriva amenințărilor naturale, cum ar fi inundații, alunecări de teren, eroziuni de teren) **și îmbunătățirea cooperării.**

În plus, vor fi concepute acțiuni specifice pentru îmbunătățirea cooperării în sectorul energetic, pentru **creșterea eficienței energetice și pentru reducerea poluării**, precum și pentru promovarea **producției, utilizarea și distribuirea de surse regenerabile de energie**.

Domeniile tematice prioritare pentru România în cadrul Programelor de Cooperare Teritorială Europeană

Până în prezent, în funcție de nivelul de concentrare tematică necesar, precum și de specificitățile proiectelor CTE din diferite linii (proiecte soft și de infrastructură autorizate în linia transfrontalieră; studii soft, de prefizabilitate și pregătitoare, precum și proiecte pilot de infrastructură permise în cadrul liniei transnaționale; proiecte soft care vizează transferul de know-how permise în cadrul liniei interregionale), a avut loc o identificare preliminară și o (re)prezentare adecvată în cadrul Comitetelor de Planificare a Programelor în următoarele domenii de cooperare:

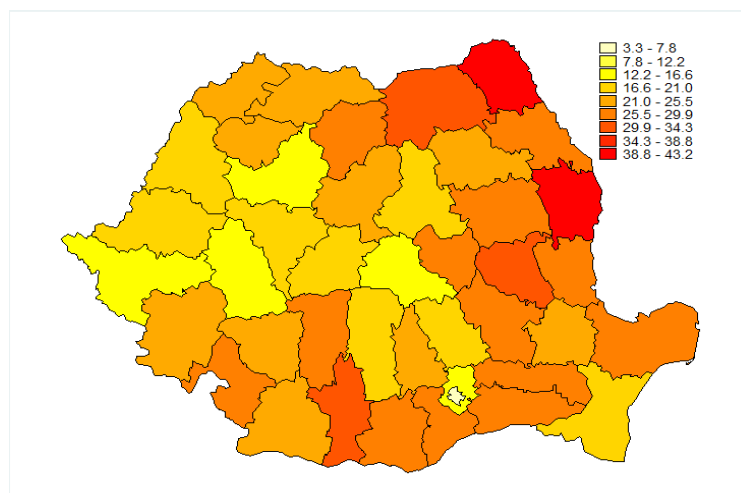
1. Programul transnațional Dunărea: OT1 (consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării), OT5 (promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirii riscurilor și managementului), OT7 (promovarea transportului durabil și eliminarea blocajelor din rețelele cheie de infrastructuri), OT10 (investiții în educație, competențe și învățare pe tot parcursul vieții), și OT11 (consolidarea capacității instituționale și o administrație publică eficientă);
2. INTERREG 2020: OT1 (consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării), OT3 (îmbunătățirea competitivității IMM-urilor), OT4 (susținerea trecerii la o economie cu emisii scăzute de carbon), OT6 (Protecția mediului și promovarea eficienței resurselor).

La fel ca și pentru celelalte programe CTE 2014-2020, identificarea și clasificarea în ordinea priorităților la nivel național a zonelor care vor fi finanțate în cadrul programelor CTE urmează dinamica de planificare a fiecărui astfel de program.

Pentru a permite programelor CTE să contribuie în mod semnificativ la obiectivele strategiilor macro-regionale și să se coreleze cu Acordurile Naționale de Parteneriat/documentele de planificare similare din țările participante sunt necesare eforturi semnificative din partea tuturor planificatorilor naționali de a se corela între ei, prin intermediul inițiativelor comune facilitate și susținute de Comisia Europeană și de Programul INTERACT.

3.1.5 ABORDAREA INTEGRATĂ ÎN SOLUȚIONAREA NEVOILOR SPECIFICE ZONELOR GEOGRAFICE CELE MAI AFECTATE DE SĂRĂCIE SAU ALE GRUPURILOR-ȚINTĂ CU CEL MAI ÎNALT RISC DE DISCRIMINARE SAU DE EXCLUZIUNE SOCIALĂ, ÎN SPECIAL CU PRIVIRE LA COMUNITĂȚILE MARGINALIZATE, PERSOANELE CU HANDICAP, ȘOMERII CU O PERIOADA MARE DE INACTIVITATE ȘI TINERII CARE NU SUNT ÎNCADRAȚI ÎN MUNCĂ SAU ÎN VREO FORMĂ DE INSTRUIRE.

În România, gradul de sărăcie și de excluziune socială este mult mai mare decât în majoritatea statelor membre, cu 40,3% din populație fiind expusă la astfel de riscuri în 2011, comparativ cu media UE de aproximativ 24%. În 2011, 4,74 milioane din totalul populației române se aflau în risc de sărăcie (cu un venit mai mic de 60% din venitul mediu disponibil), 6,28 milioane se confruntau cu lipsuri materiale severe iar 1,14 milioane locuiau în gospodării cu intensitate de lucru foarte scăzută.

Ratele riscului de sărăcie pe județe (NUTS 3) –

Sursa: Calculule angajaților Băncii Mondiale efectuate pe baza Recensământului Populației și al Locuințelor 2011 și EU-SILC 2011

România are cea mai mare cota din UE de populație care trăiește în zonele rurale (45% din totalul populației) și, conform datelor INS pentru 2010, riscul de sărăcie extremă este 4 ori mai mare în zonele rurale (8,8%) în comparație cu zonele urbane (2,2%).

În ceea ce privește disparitățile regionale, analiza regională arată că regiunile cu cele mai mari rate de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială sunt: Nord-Est, Sud-Vest-ul Olteniei, Sud-Est și Muntenia Sud. La celălalt capăt se află regiunile Vest și București-Ilfov. În plus, regiunea Vest, este caracterizată, de asemenea, de o rată relativ stabilă, în timp ce regiunea Sud-Vest a avut un trend negativ în ceea ce privește evoluția ratei, de la 55,4% (2007) la 21% (2011).

Persoane supuseriscului de sărăcie sau excluziune socială (%)

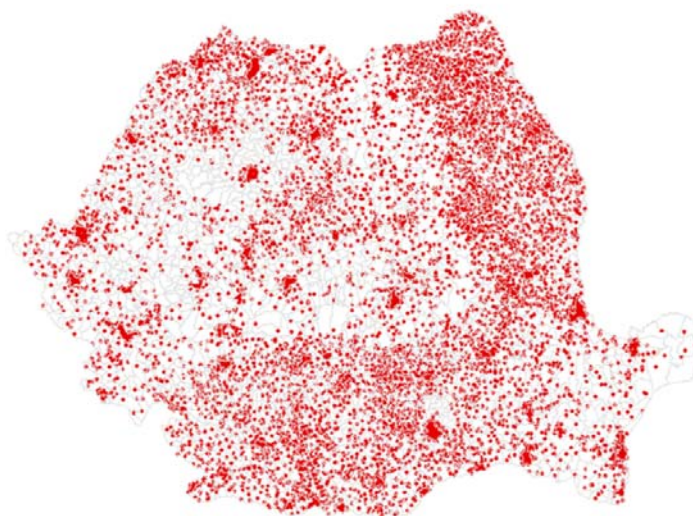
Indicator	2011 - 2007		
Zona	2007	2011	Rata de creștere 2007 – 2011 (%)
România	45,9	40,3	-3,3
Nord-Vest	38,3	34,3	-2,8
Centru	37,6	28,5	-6,9
Nord-Est	55,1	51,2	-1,8
Sud-Est	51	50	-0,5
Sud-Muntenia	50,3	43,1	-3,9
București-Ilfov	35,1	28,4	-5,3
Sud-Vest Oltenia	55,4	21,0	-5,3
Vest	34,2	33,1	-0,8

Sursa: Eurostat

Zonele urbane afectate de sărăcie includ orașe mici care se confruntă cu îmbătrânirea demografică și depopularea, orașele mono-industriale (de exemplu orașele miniere), orașe agricole sau orașe nou înființate. Orașele mici concentrează sărăcia din cauza infrastructurii fizice sărace (transport, sănătate, educație), în plus, acestea au fost puternic afectate de restructurarea industrială și sunt foarte vulnerabile la reforma industrială și economică, care are ca principal efect o rată scăzută de ocupare și, prin urmare, venituri instabile și mici.

Localitățile izolate din zonele muntoase sau din regiunile de-a lungul coridorului Dunării suferă aceleași tendințe negative ca rezultat în special al poziționării geografice dificile și al limitărilor în ceea ce privește activitățile și ocuparea forței de muncă. Nivelul sărăciei este foarte mare în aceste teritorii, fiind necesară o abordare integrată pentru a răspunde nevoilor lor complexe de dezvoltare.

Cartografierea sărăciei în zonele rurale și urbane arată un risc mai mic de sărăcie în localitățile rurale care sunt aproape de un oraș mare. În zonele în care nu există centre urbane, sau la periferia orașelor mici sau subdezvoltate, tendința este de creștere a sărăciei.

Distribuția sărăciei (NUTS 3) – Fiecare punct reprezintă 400 de persoane care trăiesc sub limita sărăciei
Sursa: Calculele efectuate pe baza Recensământului Populației și al Locuințelor 2011 și studiul EU-SILC 2011

În București-Ilfov și în regiunile Nord-Est și Centru, ratele înregistrate sunt sub media națională privind ponderea persoanelor care trăiesc în gospodării cu intensitate de lucru foarte scăzută. Regiunile din sudul României, respectiv Sud-Vest, Muntenia Sud și Sud-Est, împreună cu regiunea Nord-Vest sunt cele în care ponderea persoanelor care trăiesc în gospodării cu intensitatea de lucru foarte scăzută, în 2007-2011, este peste media națională.

La nivel național, în 2007-2011, ponderea persoanelor afectate de lipsuri materiale severe au variat de la 36,5% (în 2007) la 29,4% (în 2011), cu o constantă tendință negativă în perioada mai sus menționată. La nivel regional, regiunile cu cele mai mari rate de persoane afectate de lipsuri materiale severe sunt regiunile Nord-Est, Sud-Est și Muntenia Sud și regiunea Sud Vest-Oltenia, la polul opus fiind regiunile Centru, Vest și Nord-Vest.

Rata privațiunilor materiale severe

Indicator	2011 - 2007		
	2007	2011	Rata de creștere
România	36,5	29,4	-5,4
Nord-Vest	28,8	23,9	-4,7
Centru	27,2	17,4	-11,2
Nord-Est	42	38,1	-2,4
Sud-Est	42,3	37	-3,3
Sud Muntenia	42	33,4	-5,7
București-Ilfov	32,6	26,1	-5,6
Sud-Vest Oltenia	44,1	30,2	-9,5
Vest	25,2	19,7	-6,2

În zonele rurale, problema principală este sărăcia tradițională asociată lipsei de locuințe și a serviciilor de bază (canalizare și apă curentă):

- în 2010, 76,7% din populația care trăia în sărăcie absolută se afla în zonele rurale, riscul de sărăcie absolută fiind de patru ori mai mare în zonele rurale (8,8%) decât în zonele urbane (2,2%);
- riscul sărăciei relative este de trei ori mai mare în zonele rurale comparativ cu zonele urbane (27% față de 9%), pentru populația rurală existând, de asemenea, un procent mai mic de

absolvenți de învățământ superior (3% din forța de muncă ocupată, în comparație cu 23% în zonele urbane);

- îmbătrânirea demografică este mai pronunțată în zonele rurale și în zonele mai sărace, iar această tendință va continua și se preconizează că populația din unele regiuni se va reduce cu până la 50% până în 2050.

Ținând cont de analiza disparităților identificate în capitolul 1.1, următoarele grupuri sunt cele mai vulnerabile la discriminare și excluziune socială: ***copiii și tinerii care provin din familii sărace, copiii ai căror părinți lucrează în străinătate, copiii separați de familiile lor, persoanele de etnie romă, persoanele cu dizabilități, bătrânii singuri, familiile monoparentale, femeile, persoanele private de libertate sau eliberate condiționat și copiii care se află în conflict cu legea.***

Analiza socio-economică privind comunitățile marginalizate/defavorizate și grupurile vulnerabile la discriminare și excluziune socială evidențiază o serie de probleme privind: ***lipsa unei locuințe decente/a unor condiții de trai decente*** (formă extremă de sărăcie din ce în ce mai prezentă), ***lipsa unei surse de venit stabilă și constantă, șomajul de lungă durată, nivelul scăzut de educație, abandonul școlar timpuriu, lipsa/nivelul redus a/al calificărilor profesionale, starea precară de sănătate, lipsa integrării sociale a persoanelor care aparțin categoriilor defavorizate.***

Abordarea privind comunitățile defavorizate

Pentru perioada de programare 2014-2020 sunt avute în vedere două abordări principale privind comunitățile defavorizate:

- utilizarea planurilor integrate care să abordeze nevoile specifice ale comunităților defavorizate din zonele urbane identificate ca atare (sub forma DLRLC);
- măsuri cu caracter nelegislativ vizând persoanele nevoiașe și care nu sunt incluse în planurile integrate adresate comunităților defavorizate.

Abordarea care se va adopta pentru sprijinirea persoanelor expuse riscului sărăciei și privațiunilor materiale va fi în conformitate cu Strategia Națională de Incluziune Socială și Reducere a Sărăciei 2014-2020 și se va baza pe prevenire și acțiuni care să abordeze cauzele sărăciei și ale excluziunii sociale.

Din acest punct de vedere, autoritățile române au demarat procesul de redactare a Strategiei Naționale de Incluziune Socială și Reducere a Sărăciei 2014-2020, care va conține o abordare integrată în ***domeniul ocupării forței de muncă, asistenței sociale, educației, sănătății, infrastructurii sociale și locuințelor.*** Strategia va avea la bază obiectivele SMART și va constitui cadrul strategic în domeniul incluziunii sociale și al reducerii sărăciei, având ca scop reducerea sărăciei prin intermediul unei incluziuni active pe piața muncii a persoanelor marginalizate. Pentru punerea în aplicare a strategiei se va elabora un Plan de acțiune care va include măsuri, rezultate, indicatori și calendare, în conformitate cu nevoile reale de dezvoltare.

În plus, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, cu asistența Băncii Mondiale, va realiza o analiză pentru a identifica comunitățile sărace din zonele urbane. Pentru aceste domenii, se intenționează să fie puse în aplicare **planuri integrate** pentru reducerea concentrației fizice a sărăciei. Aceste planuri vor necesita, pe lângă **măsuri obligatorii privind locuințele sociale, măsuri complementare în domeniile educației, sănătății, serviciilor sociale și a ocupării forței de muncă**, în scopul reducerii aspectelor cruciale reprezentate de sărăcie și excluziune socială.

Astfel, proiectele integrate care abordează nevoile acestor comunități (inclusiv pe cele ale persoanelor de etnie romă), vor trebui să includă atât ***investiții în infrastructură (educație, sănătate, servicii sociale), precum și măsuri de încurajare a ocupării forței de muncă, prin intermediul activităților economiei sociale, împreună cu îmbunătățirea condițiilor de locuit (prin activități de construcție/reabilitare), în paralel cu punerea în aplicare a activităților pentru dezvoltarea integrată a comunității (informare/consiliere/mediere).***

Scopul măsurilor complementare este acela de a pune bazele **creșterii gradului de ocupare a forței de muncă**, prin asigurarea unor premise precum: **o stare de sănătate adecvată, un nivel minim al**

competențelor profesionale, informare cu privire la drepturile persoanelor, niveluri mai bune de comunicare, etc.

4. PLANURI PENTRU IMPLEMENTAREA EFICIENTĂ A ACORDULUI ȘI A PROGRAMELOR DE PARTENERIAT [ARTICOLUL 14 ALINEATUL (2) LITERA (B) RDC]

4.1. Analiza sistemelor actuale de schimb de date electronice și rezumatul acțiunilor planificate pentru a permite în mod gradual toate schimburile de informații între beneficiari și autoritățile responsabile pentru gestionarea și controlul programelor desfășurate prin schimb de date electronice

Evaluarea sistemelor existente pentru schimbul de date electronice, inclusiv a descrierii serviciilor electronice disponibile beneficiarilor, a fost furnizată prin evaluarea ex-ante a Acordului de parteneriat.

Metodologia adoptată a combinat analiza documentelor cu cele mai adecvate metode calitative și cantitative, consultări și verificări de plauzibilitate, efectuate împreună cu toate părțile interesate și experții din sector.

Analiza documentară s-a bazat pe noile reglementări și proceduri în vigoare, precum și pe documentația privind sistemele electronice pentru schimburi de date. Informațiile colectate în urma întrevederilor cu administratorii sau coordonatorii sistemelor electronice au fost adăugate rezultatelor analizei documentare.

Evaluatorii au pregătit o listă de verificare eficientă, care acoperă întreaga gamă de factori relevanți în materie de sisteme electronice. Lista include: ușurință în utilizare, sarcina administrativă redusă, agregarea datelor, calitatea datelor, opțiuni de cercetare, disponibilitatea datelor în timp util, securitatea datelor etc. Colectarea completă a datelor necesare pentru finalizarea listei de verificare s-a realizat prin instrumente suplimentare, precum chestionarul online și un grup tematic.

În ceea ce privește caracterul complet al sistemelor electronice existente pentru perioada de programare 2007-2013, evaluatorii au subliniat următoarele constatări:

- SMIS este un sistem de tip web utilizat exclusiv de către autorități, pentru 7 PO (PO DCA, POAT, POR, POS Mediu, POSDRU, POS CCE, POS T), care acoperă întregul ciclu de viață al proiectului și include module suplimentare dedicate de programare, evaluare și audit.
- MySMIS este un sistem web care permite schimbul de date între beneficiari sau potențiali beneficiari și autorități. Este proiectat pentru 6 PO (PO DCA, POAT, POR, POS Mediu, POS CCE, POS T), este dezvoltat și testat, dar deocamdată nu este utilizat. MySMIS este integrat SMIS și acoperă întregul ciclu de viață al proiectului.
- ActionWeb este un sistem web care permite schimbul de date între beneficiari sau potențiali beneficiari și autorități, utilizat pentru POSDRU. Acoperă întregul ciclu de viață al proiectului și este completat de ASEP, o aplicație de tip web utilizată pentru evaluarea proiectelor propuse. Datele sunt transferate electronic între ActionWeb și ASEP. Acesta este completat de "SIMPOSDRU", un sistem care include un instrument de raportare care permite generarea de rapoarte predefinite sau personalizate pentru uzul autorităților și extrage datele necesare din baza de date a ActionWeb.
- MIS-ETC este utilizat numai de către autorități, pentru toate cele patru PO CTE, acoperă întregul ciclu de viață al proiectului și include module suplimentare dedicate de programare, evaluare și audit. Este completat de "Aplicația web MIS-ETC", o extensie web integrată formată din trei module:
 - e-Submission – pentru beneficiarii potențiali – dezvoltat, dar deocamdată neutilizată;
 - e-Evaluation – pentru evaluatorii proiectelor propuse;

- e-Monitoring – pentru introducerea de către beneficiari a datelor privind cheltuielile în cadrul proiectului – dezvoltat, dar deocamdată neutilizată.
- SPCDR – sistem utilizat numai de către autorități, pentru dezvoltare rurală, acoperă întregul ciclu de viață al proiectului;
- SIMPOP – sistem utilizat numai de către autorități, în domeniul pescuitului, acoperă întregul ciclu de viață al proiectului.

Concluzii privind caracterul complet al sistemelor electronice existente

- În ceea ce privește îndeplinirea cerințelor minime care decurg din noile reglementări ale Comisiei Europene pentru perioada de programare 2014-2020, singurul motiv de preocupare rămâne cerința specifică privind portalul e-coeziune – pentru “implementarea integrală a schimbului de date electronice între beneficiari și autorități”. În prezent, având în vedere sistemele electronice existente, acest domeniu este practic neacoperit. Excepțiile sunt puține și extrem de limitate.
- Sistemul MySMIS care a fost dezvoltat recent și care tocmai a trecut prin etapa de testare, promite să rezolve majoritatea aspectelor. Sistemul MySMIS îndeplinește toate cerințele privind e-coeziunea pentru cele 6 PO pentru care a fost proiectat.
- Deoarece dezvoltarea rurală și pescuitul nu fac obiectul cerințelor minime privind e-coeziunea, doar POSDRU și cele patru PO pentru CTE riscă să rămână neacoperite. În cazul POSDRU, sistemul ActionWeb este utilizat cu succes încă din 2008, dar sfera sa este încă limitată în prezent și nu acoperă toate cerințele privind e-coeziunea. MIS-ETC a implementat e-Monitoring, un modul al aplicației web MIS-ETC, dar acest modul este și mai limitat, vizând, din totalul datelor, doar cheltuielile beneficiarului.

Grupul tematic a confirmat, cu o minoritate de opinii divergente, că sistemul MySMIS trebuie să fie singurul sistem dezvoltat și utilizat pentru îndeplinirea cerințelor privind e-coeziunea.

Toate condițiile esențiale sunt îndeplinite în ceea ce privește cadrul juridic național care trebuie să sprijine îndeplinirea cerințelor privind e-coeziunea, acesta fiind reglementat de legile române privind semnătura electronică, arhivarea documentelor electronice, înregistrarea electronică a datei documentelor sau protecția datelor cu caracter personal.

În ceea ce privește calitatea sistemelor electronice existente, rezultatele acestei evaluări arată că sunt necesare mai multe îmbunătățiri în diferite domenii. În general, sistemele electronice sunt utilizate, îndeplinesc cerințele minime, dar nu se remarcă prin rezultate deosebite. Domeniul în care sistemele necesită cele mai multe îmbunătățiri este satisfacerea nevoilor utilizatorilor (rapoarte predefinite, revizuire ale funcțiilor și ale conținutului datelor pentru a deveni mai ușor de utilizat).

Recomandările cheie ale raportului de evaluare se referă la finalizarea implementării sistemului MySMIS și completarea sa în vederea îndeplinirii programelor TCE și FSE.

Pregătirea pentru 2014-2020

Noua perioadă de programare reprezintă o oportunitate pentru consolidarea experienței dobândite în perioada 2007-2013 în pregătirea noilor sisteme electronice îmbunătățite care vor îndeplini cerințele articolului 63 alineatul (4) din RDC privind schimburile de informații între SM și COM, precum și ale articolului 112 alineatul (3) din RDC (e-coeziunea).

În acest sens, vor fi dezvoltate patru sisteme de schimb de date la nivel național, luând în considerare și îmbunătățirile menționate în cadrul evaluării ex-ante.

- SMIS 2014+ / MySMIS – vor acoperi cinci programe operaționale (POR, PO DCA, PO Infrastructura Mare, PO Competitivitate, POSDRU, POAT) aflate sub responsabilitatea MFE;
- un sistem informatic pentru cooperarea teritorială europeană, sub responsabilitatea MDRAP;
- câte un sistem informatic pentru Programul de dezvoltare rurală și Programul în domeniul pescuitului, sub responsabilitatea MADR.

SMIS 2014+

SMIS 2014+ va asigura schimbul de informații cu COM (SFC2014) și va cuprinde informațiile, normele și controalele relevante pentru FEDR, FC și FSE, astfel cum se prevede în reglementările generale și în actele delegate și de punere în aplicare.

Informațiile relevante se referă la programare, monitorizare, evaluare, gestiune financiară, verificare și audit și vor acoperi numai programele finanțate prin FEDR, FC și FSE, cu excepția celor aflate în cadrul obiectivului european privind dezvoltarea teritoriului.

Portalul MySMIS (e-coeziune) a fost elaborat recent și are ca scop facilitarea schimbului de informații electronice pentru beneficiari. MySMIS integrează toate elementele de reglementare principale¹²¹ ale e-coeziunii referitoare la „caracteristicile tehnice pentru funcționarea sistemelor informatice și pentru reducerea sarcinii administrative pentru beneficiari”, „principiul de codare unică”, „interoperabilitatea” și „toate schimburile de informații”. Pentru moment, nu asigură funcționalitatea cerințelor programelor de resurse umane.

Rezumatul acțiunilor planificate

- elaborarea conceptului sistemului pe baza noului cadru instituțional și procedural și contractarea de servicii de dezvoltare a aplicațiilor software pentru SMIS 2014+/MySMIS 2014+ (ianuarie-decembrie 2014)
- dezvoltarea sistemului de management electronic (ianuarie-decembrie 2014)
- testarea fazei și începerea producției pentru SMIS2014+ (septembrie-decembrie 2014)
- formare pentru utilizatorii SMIS 2014+/MySMIS 2014+ (septembrie-decembrie 2014)
- lansarea SMIS 2014+/MySMIS 2014+ (decembrie 2014).

Sistemul informatic pentru Programele de cooperare teritorială europeană (PROETC2014)

Din cauza tehnologiei învechite folosită pentru realizarea SIM 2007-2013 pentru programele CTE, se va elabora și implementa un nou sistem electronic de gestionare a datelor. Noul sistem va ține cont de lecțiile învățate în perioada 2007-2013 și va asigura simplificarea programelor de cooperare teritorială europeană/managementul proiectelor.

Noul sistem electronic de gestionare a datelor (PROETC2014) va fi elaborat pentru Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Bulgaria 2014-2020. Acest sistem va fi utilizat ca sistem pilot pentru alte programe de cooperare transfrontalieră finanțate prin IPA sau ENI pentru care România este autoritate de management. Acesta va permite interoperabilitatea cu alte trei sisteme în vederea atingerii obiectivelor privind investițiile pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă.

Sistemul va sigura potențialilor beneficiari acces online la schimbul electronic de informații privind proiectele depuse (funcție de *front office*). Pentru autoritățile de management, sistemul va reprezenta un instrument de prelucrare a informațiilor înregistrate de beneficiari și pentru gestionarea programului. Astfel, procesul de gestionare și de implementare a programelor se va simplifica iar sarcina administrativă se va reduce.

Din punct de vedere tehnic, sistemul va fi elaborat pe baza recentelor tehnologii disponibile (*open source*). Principalele caracteristici ale noului sistem sunt “caracterul prietenos cu utilizatorii”, simplificarea, reducerea sarcinii administrative pentru beneficiari și utilizatorii autorității de management, facilități îmbunătățite, integritatea și confidențialitatea datelor, autentificarea utilizatorilor pe baza unui acces pe multe niveluri, pista de audit, căutarea informațiilor etc.

Modulele și funcțiile de bază ale sistemului:

- funcția de înregistrare a utilizatorilor online, managementul modulelor/securitatea drepturilor de acces și a utilizatorilor;
- modul de programare cu următoarele funcții: vizualizarea datelor programului, configurarea apelurilor de proiecte;
- modul de proiect cu următoarele funcții: înregistrarea online a ofertelor pentru apelurile de proiecte, înregistrarea online a contractelor și a facturilor, înregistrarea online a cererilor de rambursare;

¹²¹ În conformitate cu normele de implementare privind schimbul de informații electronice cu beneficiarii

- modul de management de proiect cu următoarele funcții: validarea proiectelor, proces de evaluare a proiectelor, selectarea și contractarea proiectelor, monitorizarea cererilor de rambursare/a rapoartelor privind progresele;
- modul de flux de numerar: plăți, debit, declarația lunară de cheltuieli, generarea declarației de cheltuieli pentru CE, gestionarea documentului încărcat;
- modul de generare de rapoarte etc.

Rezumatul acțiunilor planificate

- elaborarea conceptului de sistem și contractarea de asistență tehnică (noiembrie 2013)
- elaborarea și implementarea sistemului de management (decembrie 2014)
- testarea și începerea producției pentru PROETC2014 (martie 2015)

Sistemul informatic pentru Programul de dezvoltare rurală

(MADR va prezenta analiza sistemelor electronice actuale)

În cazul Programului național de dezvoltare rurală, din cauza specificității beneficiarilor, pentru următoarea perioadă de programare nu se va stabili un sistem electronic de schimb de date obligatoriu între beneficiari și autoritățile responsabile (ținând seama și de faptul că această prevedere nu este obligatorie pentru FEADR).

Sistemele actuale aplicabile plăților aferente proiectelor și domeniilor de investiții se vor actualiza pe baza noului proiect al programului și a fluxului de implementare pentru fiecare măsură. Sistemul va înregistra informațiile esențiale pentru fiecare operațiune și beneficiar selectat pentru finanțare, precum și privind etapele esențiale ale implementării proiectului, necesare pentru monitorizare, control și evaluare.

Sistemul informatic pentru Programul operațional pentru pescuit și afaceri maritime (MISFMAOP2014-2020)

Actualul sistem informatic MISFOP2007-2013 a fost proiectat pentru a furniza date privind programarea, monitorizarea, implementarea, gestiunea financiară, auditul și evaluarea programului. Principalii utilizatori ai MISFMAOP sunt autoritatea de management, autoritatea de certificare, autoritatea de audit și agenția de plăți. Informațiile pentru beneficiari se găsesc la următoarele adrese: www.madr.ro și www.ampeste.ro (evoluția procesului de evaluare, proiectele contractate, stadiul implementării POP etc.).

Sistemul informatic este structurat pe module și acoperă întreaga durată a proiectului, începând cu procesul de evaluare (înregistrarea cererilor de finanțare pentru proiect, verificarea îndeplinirii criteriilor și a eligibilității, selectarea cererilor eligibile), contractarea, autorizarea plăților (înregistrarea cererilor de rambursare, verificarea și autorizarea plăților, generarea plăților, efectuarea plăților autorizate, importarea datelor în sistemul contabil).

Sistemul ar putea genera rapoarte și statistici privind neregularități, registrul de debite, fluxul fondurilor de la autoritatea de management către autoritatea de certificare și către Comisia Europeană.

De asemenea, s-a elaborat un modul dedicat managementului de proiect, în cadrul FLAG, care urmează același flux de informații adaptat caracteristicilor specifice ale aplicației FLAG.

Sistemul asigură integritatea, securitatea și confidențialitatea datelor pentru toți utilizatorii, datorită accesului pe mai multe niveluri, precum și gestionarea recuperării bazei de date.

Pentru perioada de programare următoare, se va contracta asistență tehnică pentru Programul operațional pentru pescuit și afaceri maritime 2014-2020. Asistența va include analiza sistemului MISFOP2007-2013, pentru a identifica gradul de conformitate a respectării de către sistem a noilor reglementări și pentru dezvoltarea acestuia în consecință.